„ Ἀποπεσάτωσαν ἀπὸ τῶν διαβουλίων „ αὐτῶν. (1)

Ἄς ἀσοχήσουν λέγει, ὦ Κύριε, οἱ τοιοῦτοι, καὶ ἂς μὴν ἐπιτύχουν τὰ πονηρὰ βουλεύματα ὁποῦ μελετοῦν εἰς τὴν καρδίαν τους.

„ Κατὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀσεβειῶν αὐτῶν „ ἔξωσον αὐτούς.

Διὰ τὴν ἀσέβειαν αὐτῶν, λέγει, ἀποσράφου αὐτοὺς Κύριε· ἐπειδὴ αὐτοὶ δὲν σὲ τιμοῦν· καὶ ὄχι διὰ τὴν ἐδικήν μου ἀρετὴν, ἀγκαλὰ καὶ ἐγὼ εἶμαι ἐδική σου κληρονομία· ἢ νοεῖται καὶ ἄλλως· ὅτι ὅσον περισσότερον αὐτοὶ ἀσεβοῦσι, τόσον μακρύτερα ἂς διωχθοῦν ἀπὸ τὴν ἐδικήν σου φιλίαν καὶ οἰκειότητα· ἀσεβὴς δὲ εἶναι, ὄχι μόνον ὁ ἄπισος καὶ ἄθεος, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος ὁ Χρισιανὸς, ὁποῦ δὲν σέβεται τὸν Θεὸν καθὼς πρέπει, μὲ καθαρὰν ζωὴν καὶ μὲ τὰ καλὰ ἔργα.

Ὅτι παρεπίκρανάν σε Κύριε.

Δὲν μὲ μέλει, λέγει, Κύριε, τόσον πολλὰ διὰ ἐκεῖνα τὰ κακὰ, ὁποῦ ἔκαμαν οἱ ἐχθροὶ εἰς ἐμὲ, ἀλλὰ φροντίζω καὶ λυποῦμαι διὰ λόγου σου· ἐπειδὴ αὐτοὶ σὲ ἐπαρεπίκραναν διὰ τὰ προῤῥηθέντα κακά των· ἀγκαλὰ καὶ κατὰ ἄλλον τρόπον, αὐτοὶ πολεμοῦντες ἐμένα, ὁποῦ εἶμαι δοῦλός σου καὶ φυλάττω τὰς ἐντολάς σου, ἐσένα τὸν ἐδικόν μου Δεσπότην πολεμοῦσι καὶ παραπικραίνουσιν. (2)

11 : „ Καὶ εὐφρανθήτωσαν πάντες οἱ ἐλπί- „ ζοντες ἐπὶ σέ.

Ὅταν, λέγει, οἱ ἐδικοί σου ἐχθροὶ Κύριε, λυποῦνται καὶ θλίβωνται, τότε οἱ εὐσεβεῖς καὶ φίλοι σου ἐξ ἐναντίας χαίρουσι· διὰ τὶ αὐτοὶ οἱ ὀλίγοι καὶ μικροὶ εἰς ἐσένα θαῤῥοῦντες, νικῶσιν αὐτοὺς τοὺς τόσον πολλοὺς εἰς τὸν ἀριθμὸν, καὶ τόσον μεγάλους εἰς τὴν κακίαν.

„ Εἰς αἰῶνα ἀγαλλιάσονται.

Ἤτοι πάντοτε θέλουν χαροῦν οἱ φίλοι σου Κύριε, ἔχοντες κοντά τους τὴν ἐδικήν σου παρηγορίαν.

„ Καὶ κατασκηνώσεις ἐν αὐτοῖς.

Εἰς αὐτοὺς, λέγει, θέλεις κατοικήσεις Κύριε, ἀναπαυόμενος εἰς τὴν ὡραιότητα καὶ εὐμορφίαν τῶν ψυχῶν τους· καθὼς προεῖπες „ Ὅτι ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατήσω· καὶ ἔσομαι αὐτῶν Θεὸς, καὶ αὐτοὶ ἔσονταί μοι λαός. (Λευ. κς'. 12.) (3)

„ Καὶ

(1) Ἐν ἄλλοις γράφεται „ Ἀποπεσάτωσαν ἀπὸ τῶν διαβουλιῶν αὐτῶν· κάλλιον ὅμως εἶναι τὸ ; διαβουλίων, ὡς ϗ παρὰ τῇ Σειρᾷ τοῦ Νικήτα εὑρίσκεται· οὐδετέρως δηλονότι κλινομένου τοῦ διαβουλίου.

(2) Ὅθεν ἄλλος λέγει „ Ἰσέον ὅτι οἱ διώκοντες τὴν τὰ φίλα τῷ Θεῷ πράττουσαν ψυχὴν, Θεὸν παραπικραίνουσι θεομαχοῦντες σαφῶς· εἶπε δὲ ϗ ὁ Θεοδώριτος „ Κατὰ σοῦ τὸν πόλεμον κεκινήκασι, πρὸς τοὺς ἀνακειμένους σοι κινήσαντες τὴν παράταξιν.

(3) Λέγει δὲ ϗ ὁ Ψελλός· „ Εὐφροσύνη ἐσὶ τοῦ ἐλπίζοντος ἐπὶ Κύριον, τὸ ϗ ἑτέρους ὁρᾷν συγκληρονόμους αὐτῷ τῶν πατρικῶν ἀγαθῶν· οἳ δὴ ϗ εἰς αἰῶνα ἀγαλλιάσονται· ἡ μὲν γὰρ κοσμικὴ ἀγαλλίασις πρὸς τὴν ἐναντίαν περατοῦται διάθεσιν, ϗ συμφορᾶς ἐπιλαβούσης, ἵσαται· ἡ δὲ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἡδονὴ ἀΐδιός ἐσι ϗ ἀκατάλυτος· κατασκηνοῖ γὰρ ἐπὶ τοὺς ἀγαλλιωμένους αὐτὸς ὁ Θεὸς, τὸ πολυπόθητον κάλλος· ἡ ἀκήρατος ἡδονή· ἡ διηνεκὴς ἀγαλλίασις (ἐν τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ.)

„ Καὶ καυχήσονται ἐν σοὶ οἱ ἀγαπῶντες
„ τὸ ὄνομά σου.

Θέλουν καυχηθοῦν, λέγει, ἐκεῖνοι ὁποῦ ἀγαποῦν τὸ ὄνομά σου Κύριε· διὰ τὶ αὐτοὶ ἐγνώρισαν ἐσένα ἀληθινὸν Θεὸν, καὶ εἰς ἐσὲ μόνον ἔχουσι τὰς ἐλπίδας των· νοεῖται δὲ καὶ ἄλλως· ὅτι οἱ Χριςιανοὶ, τόσον πολλὰ ἀγαποῦν το ὄνομα τοῦ Χριςοῦ, ὥςε ὁποῦ, ἀπὸ μόνον τὸ ὄνομα αὐτὸ θέλουν νὰ γνωρίζωνται, ὀνομαζόμενοι παρὰ πάντων Χριςιανοὶ, καὶ εἰς μόνον τὸν Χριςὸν καυχῶνται, κατὰ τὸν Ἀπόςολον λέγοντα „ Ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰμὴ ἐν τῷ Σταυρῷ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ (Γαλ. ς΄. 14.) τουτέςιν ἐν τῷ ςαυρωθέντι Χριςῷ. (1)

12: „ Ὅτι σὺ εὐλογήσεις δίκαιον Κύριε.

Σὺ, λέγει, θέλεις εὐλογήσεις, Κύριε, τὸν δίκαιον ἄνθρωπον, ὄχι μόνον εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν, ἀνακηρύττων αὐτὸν, καὶ ποιῶν κοντὰ εἰς ὅλους ἐπαινετὸν· ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν, ὅταν θέλῃς εἰπῇς εἰς τοὺς δικαίους „ Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρός μου (Ματ. κε΄. 34.) ἐσὺ λοιπὸν θέλεις εὐλογήσεις αὐτοὺς, κἂν καὶ οἱ πονηροὶ ἄνθρωποι τοὺς κατηγοροῦσι· μὲ ταῦτα δὲ τὰ λόγια παρηγορεῖ ὁ Δαβὶδ ἐκείνους, ὁποῦ δυσφημοῦνται διὰ τὴν ἀρετήν. (2)

„ Ὡς ὅπλῳ εὐδοκίας ἐστεφάνωσας ἡ-
„ μᾶς.

Μὲ τὸν Σταυρόν σου, λέγει, καὶ μὲ τὸ ἅρμα τῆς εὐδοκίας σου Κύριε: ἤτοι τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας σου, πολλὰ περιεκύκλωσας ἡμᾶς καὶ περιετείχισας· ἢ ὅπλον εὐδοκίας ὀνομάζει τὸ εὐδόκιμον καὶ ἐπιτήδειον ἅρμα· συνειθισμένον γὰρ εἶναι εἰς τὴν παλαιὰν Γραφὴν αὐτὸ τὸ σχῆμα τοῦ λόγου· διὰ τὶ αὐτὴ ὀνομάζει Υἱὸν δυνάμεως, τὸν δυνατὸν· καὶ ἄνδρα αἱμάτων, τὸν φονικόν· καὶ ἄνθρωπον εἰρήνης, τὸν εἰρηνικόν· ὅθεν πρέπει νὰ συνταχθῇ τὸ ῥητὸν ἔτζι· σὺ περιετείχισας ἡμᾶς μὲ τὴν δύναμίν σου, ὡσὰν μὲ ἅρμα εὐδόκιμον καὶ ςερεόν· ςεφάνη γὰρ λέγεται ὁ κύκλος· κυκλοειδὴς δὲ εἶναι καὶ ὁ περιτειχισμός. (3)

ΨΑΛ-

---

(1) Ὅθεν λέγει ὁ Χρυσοῤῥήμων „ Τὸ ἐπὶ τῷ Θεῷ καυχᾶσθαι, ϗ τῇ ἀγάπῃ τῇ εἰς αὐτὸν, κόσμος ἁπάντων μείζων, ϗ λαμπρότης ὑπερβαίνουσα μυρία διαδήματα, κἂν δεσμώτης ὁ καυχώμενος ᾖ· οὗτος ὁ κόσμος, οὐ νόσῳ, οὐ γήρᾳ, οὐ πραγμάτων περιςάσει, οὐκ ἀνωμαλίᾳ καιρῶν, οὐκ αὐτῷ διατέμνεται τῷ θανάτῳ· ἀλλὰ ϗ τότε διαλάμπει μειζόνως· λέγει δὲ ϗ ὁ Ψελλὸς „ Οὐκ εἶπαν οἱ ἀγαπῶντες τὴν σὴν οὐσίαν· (φοβερὸν γὰρ ἐδόκει τοῦτο τῷ Δαβὶδ, μᾶλλον δὲ τῇ κληρονομούσῃ ψυχῇ) ἀλλ᾽ οἱ ἀγαπῶτες τὸ ὄνομά σου· ἀγαπητὸν γὰρ εἰ καὶ πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ τὴν ἡμετέραν ἀγάπην παραμετρήσομεν, ὃ δὴ ϗ ἄῤῥητόν ἐςι ϗ ἀπόῤῥητον· ϗ τοῖς μὲν Ἰουδαίοις οὐκ ἔγνωςαι, εἰ μὴ ἐν γράμμασι· πρὸς ἡμᾶς δέ φησιν „ Ἐγνώρισα αὐτοῖς τὸ ὄνομά σου· ἔςι δὲ κατὰ τὸν Σολομῶντα „ Μῦρον ἐκκενωθὲν ὄνομά σου· (ἤτοι τὸ, Χριςός· τὸ γὰρ ἐκκενούμενον μῦρον χρίει τὸν, ἐφ᾽ ᾧ ἐκκενοῦται, ϗ χριςὸν τοῦτον ἀποτελεῖ) (ἐν τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ)

(2) Λέγει δὲ ὁ Χρυσόςομος „ Τί γὰρ βλάβος ἀνθρώπων καταφρονούντων ϗ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης, ὅταν ὁ τῶν Ἀγγέλων Δεσπότης ἐπαινῇ ϗ ἀνακηρύττῃ; ὥσπερ οὖν αὐτοῦ μὴ εὐλογοῦντος, κἂν ἅπαντες ἐπαινῶσιν οἱ γῆν οἰκοῦντες ϗ θάλασσαν, οὐδὲν ὄφελος· τοῦτο τοίνυν πανταχοῦ σκοπῶμεν· ὅπως αὐτὸς ἡμᾶς ἀνακηρύξῃ· ὅπως αὐτὸς ςεφανώσῃ· κἂν τοῦτο ᾖ, πάντων ἐσμὲν ὑψηλότεροι· κἂν ἐν πενίᾳ, κἂν ἐν νόσῳ, κἂν τοῖς ἐσχάτοις ὦμεν κακοῖς.

(3) Ὅθεν εἶπεν ὁ Χρυσοῤῥήμων „ Τί γὰρ ἰσχυρότερον ἀνδρός; τί δὲ ὡραιότερον τοῦ ὑπὸ τῆς ἄνω δεξιᾶς τειχιζομένου; ςεφανώσεις φησὶ τὸν δίκαιον: τουτέςιν ἡ σὴ εὐαρέςησις ἀντὶ ὅπλου γίνεται, ϗ ὅπλου καλλίςου· ϗ οὔτε τὸ κάλλος αὐτοῦ ἀσφαλείας ἐςέρηται, οὔτε ἡ ἀσφάλεια αὐτοῦ δόξης ἐςὶν ἔρημος.

ΨΑΛΜΟΣ ϛ'.

„ Εἰς τὸ τέλος ἐν ὕμνοις ὑπὲρ τῆς ὀγδόης· Ψαλμὸς τῷ Δαβίδ.

Τί μὲν δηλοῖ τὸ, εἰς τὸ τέλος, εἴπομεν εἰς τὸν δ'. Ψαλμόν· ὁ δὲ Προφήτης ὑμνῶν καὶ μεγαλύνων τὸν Θεὸν παρακαλεῖ διὰ τὴν ὀγδόην: ἤγουν διὰ τὸν μέλλοντα αἰῶνα· ὁ γὰρ παρὼν αἰὼν εἶναι ἕβδομος· ἐπειδὴ καὶ μετρεῖται μὲ τὴν ἑβδομάδα καὶ ἀνακυκλεῖται καὶ τελειόνει μὲ αὐτήν· ὁ δὲ μέλλων, εἶναι ὄγδοος· διὰ τί ἔρχεται μετὰ τὸν ἕβδομον τοῦτον· (1) δὲν ἀναφέρει δὲ ὁ Δαβὶδ τὸν Ψαλμὸν τοῦτον εἰς τὸν Θεὸν ἀπὸ μέρους μόνον τοῦ ἐδικοῦ του προσώπου, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ μέρους πάντων ἡμῶν προσφέρει τὴν δέησιν εἰς τὸν Κύριον, ὁποῦ μέλλει νὰ κρίνῃ τὸν Κόσμον ἐν τῇ ὀγδόῃ· ἔγραψε δὲ τὸν Ψαλμὸν αὐτὸν, εἰς καιρὸν ὁποῦ ἐπερικύκλωσαν αὐτὸν πειρασμοὶ, οἵτινες τῷ ἐσυνέβηκαν διὰ τὰ δύω σφάλματα ὁποῦ ἔκαμεν. ὅρα καὶ τὸν ια'. Ψαλμὸν τὴν αὐτὴν ἐπιγραφὴν ἔχοντα.

„ 1. Κύριε, μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξῃς „ με, μηδὲ τῇ ὀργῇ σου παιδεύσῃς „ με.

Διὰ τί εἰς μὲν τὸν Ἰὼβ γράφεται „ Μακάριος ἄνθρωπος, ὃν ἤλεγξε Κύριος; (Ἰὼβ. ε'. 17) καὶ ὁ ἴδιος οὗτος Δαβὶδ λέγει ἀλλαχοῦ „ Μακάριος ἄνθρωπος, ὃν ἂν παιδεύσῃς Κύριε (Ψαλ. ϙ'. 12.) ἐδῶ δὲ τώρα φεύγει τὸν ἐλεγμόν; Καὶ ἀποκρινόμεθα κατὰ τὸν θεῖον Βασίλειον, καὶ τὸν Ἀστέριον, ὅτι δὲν ἀποφεύγει τὸν ἐλεγμὸν, οὐδὲ τὴν παιδείαν ἁπλῶς ὁ Προφήτης· ἀλλὰ τὸν μετὰ θυμοῦ γινόμενον ἐλεγμὸν, καὶ τὴν μετὰ ὀργῆς γινομένην παι-

(1) Ὅθεν εἶπε καὶ ὁ Νύσσης „ Τοῦ ἑβδοματικοῦ παυσαμένου χρόνου, ἐνστήσεται ἡμέρα ὀγδόη μετὰ τὴν ἑβδόμην, ὀγδόη μὲν λεγομένη, ὅτι μετὰ τὴν ἑβδόμην γίνεται, οὐκέτι δὲ τὴν τοῦ ἀριθμοῦ διαδοχὴν ἐφ' ἑαυτῆς δεχομένη· μία γὰρ εἰς τὸ διηνεκὲς παραμένει· οὐδέποτε νυκτερινῷ διαιρουμένη ζόφῳ· ἄλλος γὰρ αὐτὴν ποιεῖ ἥλιος, ὁ τὸ ἀληθινὸν φῶς ἐπιλάμπων· ὃς ἐπειδὰν ἅπαξ ἐπιφαύσῃ ἡμῖν, οὐκέτι ἐν δυσμαῖς κρύπτεται. ἀλλὰ πάντα τῇ φωτιστικῇ αὐτοῦ δυνάμει περιπτυξάμενος, διηνεκές τε καὶ ἀδιάδοχον τοῖς ἀξίοις τὸ φῶς ἐμποιεῖ, καὶ αὐτοὺς τοὺς μετέχοντας τοῦ φωτὸς ἐκείνου, ἄλλους ἡλίους ἀπεργαζόμενος· τότε γὰρ οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος· ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν ἅγιον Ἀθανάσιον καὶ Κύριλλον καὶ Βασίλειον καὶ Γρηγόριον, ὀγδόη εἶναι ἡ τοῦ Κυρίου ἀναστάσιμος ἡμέρα, καὶ ὁ μέλλων αἰών· συμβουλεύει λοιπὸν ἡ ἐπιγραφὴ νὰ μὴν ἀποβλέπωμεν εἰς τὸν παρόντα ἑβδοματικὸν αἰῶνα, ἀλλὰ εἰς τὸν μέλλοντα ὄγδοον· ἔφη δὲ καὶ ὁ Εὐσέβιος „ Ὀγδόη ἡ ἀναστάσιμος τοῦ Σωτῆρος ἡμέρα, Κυριακὴ σωτήριος, ἐν ᾗ πάντων ἁμαρτημάτων καθάρσιον εἶναι πιστεύομεν· ἐν ᾗ συμβολικῶς μὲν ἅπαν περιετέμνετο Βρέφος, κατὰ δὲ τὸ ἀληθὲς καθαίρεται δι' ἀναγεννήσεως πᾶσα ἐν Θεῷ ψυχὴ γεννωμένη· τοσοῦτον δὲ αὕτη κρείττων τῆς ἑβδόμης, ὡς ἐν αὐτῇ λύεσθαι τὴν περὶ τοῦ Σαββάτου νομοθεσίαν, εἰ καταλάβοι κατ' αὐτὴν ἡ τοῦ Βρέφους ὀγδόη· περιτέμνεται γὰρ ἄνθρωπος ἐν Σαββάτῳ (ἐν τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ)

παιδείαν· ἵνα μὴ ἀποκάμῃ καὶ ἀπελπισθῇ, μὴ ὑποφέροντας αὐτά· ὅθεν ζητεῖ νὰ διορθωθῇ μὲ μέτριον ἐλεγμὸν, καὶ μὲ ἥμερον παιδείαν, καὶ διὰ τούτων νὰ λυτρωθῇ ἀπὸ τὰς ἐν τῇ μελλούσῃ κρίσει κολάσεις. ἔβαλε δὲ πρῶτον τὸν ἐλεγμὸν, καὶ ἔπειτα τὴν παιδείαν· διὰ τὶ ἡ παιδεία τοῦ Θεοῦ ἀκολουθεῖ μετὰ τὸν ἐλεγμὸν τοῦ Θεοῦ. (1) Ἀγκαλὰ δὲ καὶ ὁ Θεὸς εἶναι ἐλεύθερος ἀπὸ κάθε πάθος καὶ θυμὸν, μ' ὅλον τοῦτο οἱ Προφῆται προσαρμόζουσιν εἰς τὸν Θεὸν τὰ τοιαῦτα ἀνθρώπινα πάθη, διὰ νὰ καταπείσουν τοὺς ἀνθρώπους, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι Προνοητὴς τοῦ Παντὸς, καὶ κρίνει καὶ θυμοῦται, καὶ ὀργίζεται, καὶ ἄλλα τοιαῦτα ποιεῖ ἀνθρωποπρεπῆ, ἵνα ἀπὸ αὐτὰ φοβηθῶσιν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ἀπέχωσιν ἀπὸ τὴν κακίαν.

Καὶ κατὰ ἄλλον δὲ τρόπον· διὰ μέσου τῶν ἀνθρωπίνων ἐνεργειῶν φανερόνουσιν οἱ Προφῆται τὰς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸν Χρυσόστομον· διὰ τὶ καὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ ταῦτα λέγουν, εἶναι ἄνθρωποι ὁμοίως καὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ τὰ ἀκούουν· ἀκολούθως δὲ καὶ ἡ πρὸς αὐτοὺς ἀπόκρισις εἶναι ἀνθρωπίνη· ἐπειδὴ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συνομιλῇ τινὰς μὲ τοὺς σῶμα ἔχοντας, πάρεξ σωματικῶς· διὰ τοῦτο καὶ ὅταν ὁμιλοῦμεν μὲ βαρβάρους, μεταχειριζόμεθα καὶ ἡμεῖς τὴν βαρβαρικὴν ἐκείνων γλῶσσαν διὰ νὰ τοὺς δώσωμεν νὰ καταλάβουν· καὶ ὅταν συνομιλοῦμεν μὲ παιδάριον, τζευδίζομεν καὶ ἡμεῖς, ἐκεῖνο μιμούμενοι· καὶ ἂν καὶ εἴμεθα σοφώτατοι, ὅμως συγκαταβαίνομεν εἰς τὴν ταπεινότητα ἐκείνου καὶ νηπιότητα, τοιουτοτρόπως καὶ ὁ Θεὸς, ὅταν συνομιλῇ μὲ ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, ἀνθρωπίνας φωνὰς καὶ πάθη μεταχειρίζεται, διὰ νὰ καταλάβωμεν. Αὐτὰ ὁποῦ εἴπομεν ἐδῶ, ἂς εἶναι εἰς ἐσὲ ὦ ἀναγνῶστα, μία καθολικὴ διδασκαλία διὰ ὅλα ἐκεῖνα, ὁποῦ ἡ θεία Γραφὴ ἀνθρωποπρεπῶς λέγει περὶ Θεοῦ· λοιπὸν τὸ, μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξῃς με, μηδὲ τῇ ὀργῇ σου παιδεύσῃς με, νοοῦνται ἀντὶ τοῦ „ Μή με ἀξίως καταδικάσῃς· μηδὲ ἀξίαν τῶν ἔργων μου ἀποδώσῃς μοι τιμωρίαν.

2: „ Ἐλέησόν με Κύριε, ὅτι ἀσθενής εἰμι.

Ἀνίσως, λέγει, καὶ ὁ νοῦς μου δὲν ἤθελεν ἀσθενήσῃ, δὲν ἤθελαν νικήσουν τοῦτον τὰ πάθη· ἢ λέγει ὅτι εἶμαι ἀσθενὴς συγκρινόμενος μὲ τὸν ἀόρατον ἐχθρόν μου Διάβολον, τὸν φανερῶς καὶ κρυπτῶς καθ' ἑκάστην πολεμοῦντά με καὶ ἐπιβουλεύοντα· ἢ λέγει, ὅτι ἐπειδὴ καὶ ἐγὼ ἔπεσα εἰς τὴν ἁμαρτίαν, δια τοῦτο ἀσθένησεν ἡ δύναμίς μου· ὅθεν στοχάσου Κύριε, τὴν ἀσθένειάν μου ταύτην, καὶ μὴ τελείως καταδικάσῃς με, ὡς νικηθέντα θεληματικῶς ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν· τὸ ἐλέησόν με δὲ τοῦτο, ὅλοι τὸ χρειαζόμεθα πάντοτε κατὰ τὸν Χρυσόστομον· ἐπειδὴ, καθὼς λέγει ὁ ἴδιος οὗτος Δαβὶδ „ Ἐὰν ἀνομίας παρατηρήσῃς Κύριε, τίς ὑποστήσεται; (Ψαλ. ρκθ'. 3.) Καὶ πάλιν „ Οὐ δικαιωθήσεται ἐνώπιόν σου πᾶς ζῶν. (Ψαλ. ρμβ'. 2.) καὶ ὁ Σολομὼν εἶπε „ Τίς καυχήσεται ἁγνὴν ἔχειν τὴν καρδίαν; ἢ τίς παῤῥησιάζεται καθαρὸς εἶναι ἀπὸ ἁμαρτιῶν; (Παρ. κ'. 9.) ὅλοι λοιπὸν χρειαζόμεθα τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ διὰ νὰ σωθῶμεν· ὅλοι ὅμως δὲν ἀξιονόμεθα τοῦ θείου ἐλέους· ἐπειδὴ τὸ θεῖον ἔλεος τοὺς ἀξίους ζητεῖ καθὼς λέγει ὁ Χρυσοῤῥήμων (2). Ἀλλὰ καὶ ἀσθενεῖς ὅλοι εἴμεθα καθ' ἑαυτοὺς, χωρὶς τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ, ἐὰν μὴ ὁ Κύ-

(1) Ὁ δὲ Νύσσης λέγει, ὅτι ὁ Δαβὶδ „ Ὑπ' ὄψιν λαβὼν τὰ φοβερὰ κολαστήρια ϗ τὴν γέενναν ἐκείνην, τὸ σκοτεινὸν πῦρ . . . ἤδη τοῦ Θεοῦ ἱκέτης γίνεται, δεόμενος μὴ τῷ θυμῷ ἐκείνῳ παραδοθῆναι πρὸς ἔλεγχον, μήτε διὰ τῆς ὀργῆς ἐκείνης ἐπαχθῆναι αὐτῷ τὴν ὑπὲρ ὧν ἐπλημμέλησε παίδευσιν . . . λέγει τοίνυν· οὐκ ἀναμένω ἐκ τοῦ θυμοῦ ἐκείνου διὰ τῶν φοβερῶν μαστίγων γενέσθαι μοι τῶν κεκρυμμένων τὸν ἔλεγχον, ἀλλὰ προλαμβάνω τῇ ἐξαγορεύσει τὴν ἐκ τῆς ὀργῆς ἐκείνης ἀνάγκην· ϗ ὅπερ ἡ ὀδύνη ἐπὶ τῶν μαστιγουμένων ποιεῖ, ἀκόντων αὐτῶν, τὰ κρυπτὰ τῆς ἀνομίας ἐμφανῆ ποιοῦσα, τοῦτο ποιεῖ ἀφ' ἑαυτῆς ἡ προαίρεσις, ἑαυτὴν διὰ τῆς μετανοίας μαστίζουσά τε ϗ κολάζουσα, ϗ δημοσιεύουσα τὴν κεκαλυμμένην ἁμαρτίαν· λέγει δὲ ϗ ὁ Θεοδώριτος „ Πατρικῶς μέ φησι παίδευσον, μὴ δικαστικῶς· ἰατρικῶς, μὴ κολαστικῶς· μὴ μετρήσῃς τῇ ἁμαρτίᾳ τὴν τιμωρίαν, ἀλλὰ τῇ φιλανθρωπίᾳ τὸ δίκαιον κέρασον.

(2) Ὅθεν ϗ προσθέττει ὁ ἴδιος ταῦτα „ Ὁ μὲν οὖν ἄξιόν τι τοῦ ἐλεηθῆναι ποιήσας, ἐρεῖ ἐλέησόν με· ὁ δὲ ἐκβα-

Κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον, εἰς μάτην ἐκοπίασαν οἱ οἰκοδομοῦντες· Ἐὰν μὴ Κύριος φυλάξῃ πόλιν, εἰς μάτην ἠγρύπνησεν ὁ φυλάσσων. (Ψαλ. ρκϛ΄. 2.)

„Ἴασαί με Κύριε, ὅτι ἐταράχθη τὰ ὀ-
„στᾶ μου.

Ἡ λύπη, λέγει, καὶ ὁ πόνος τῶν πειρασμῶν, διεπέρασεν ἕως εἰς αὐτά μου τὰ ἀναίσθητα κόκκαλα, καὶ ἔσεισεν αὐτὰ καὶ ἐτάραξε· μὲ τὸν λόγον δὲ τοῦτον ἐφανέρωσεν ὁ Δαβὶδ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ πάθους· ἢ κόκκαλα νοοῦνται καὶ αἱ δυνάμεις τῆς ψυχῆς, ἐπάνω εἰς τὰς ὁποίας ἡ ψυχὴ ἐπιστηρίζεται κατὰ τὸν θεῖον Κύριλλον.

3: „Καὶ ἡ ψυχή μου ἐταράχθη σφόδρα.

Ἡ ψυχή μου, λέγει, ἐταράχθη πολλά, μὲ τὸ νὰ μὴν ὑποφέρῃ τὴν βίαν τῶν λυπηρῶν· ἁρμόδιον δὲ εἶναι νὰ λέγῃ τινὰς τὸ ῥητὸν τοῦτο, καὶ ὅταν ταραχθῇ ἀπὸ ἄλογον θυμόν, ἢ ἀπὸ ἐπιθυμίαν αἰσχρὰν καὶ σαρκικήν· ἐπειδὴ ὅταν ὁ Διάβολος μὲ τὴν προσβολὴν κινήσῃ αὐτὰ τὰ πάθη εἰς τὸν ἄνθρωπον, ταράττει τὴν ψυχὴν ὁμοῦ καὶ τὸ σῶμα· καθὼς καὶ ὁ ἄνεμος ὅταν πέσῃ πολὺς μέσα εἰς τὴν θάλασσαν, τὴν ταράσσει ὅλην ἀπὸ τὸ βάθος κατὰ τὸν Χρυσόστομον· διὰ τί τόσον ἡ ψυχή, ὅσον καὶ τὸ σῶμα ταράττονται ἀπὸ τὰ ἄνωθεν πάθη τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς ἐπιθυμίας, καὶ κυματίζουν, καὶ δὲν δύνανται νὰ φυλάξουν τὴν φυσικὴν τάξιν αὐτῶν καὶ γαληνὴν κατάστασιν.

„Καὶ σὺ Κύριε, ἕως πότε;

Τοῦτον τὸν λόγον λέγει ὁ Δαβίδ, ὄχι διὰ τί γογγύζει καὶ ἀδημονεῖ· ἀλλὰ διὰ τί σφίγγεται ἀπὸ τοὺς πόνους κατὰ τὸν Χρυσόστομον· πολὺν καιρόν, λέγει, μὲ ἐπαρέβλεψες Κύριε, τόσον πολλὰ πάσχοντα· ἐπειδή, ἐκείνους μέν, ὁποῦ πειράζονται ἐξ αἰτίας τῶν ἁμαρτιῶν τους, δὲν τοὺς βοηθεῖ παρευθὺς ὁ Θεὸς κατ᾽ οἰκονομίαν· ὅθεν λέγει διὰ τοῦ Ἡσαΐου „Καιρῷ δεκτῷ ἐπήκουσά σου (Ἡσ. μθ΄. 8.) ἐκείνους δὲ ὁποῦ πάσχουν ἀπὸ ἐνόχλησιν καὶ φθόνον τοῦ Διαβόλου, εὐθὺς τοὺς βοηθεῖ ὁ Θεός, κατὰ τὸν αὐτὸν Ἡσαΐαν λέγοντα „Ἔτι λαλοῦντός σου ἐρεῖ· ἰδοὺ πάρειμι. (Ἡσ. νη΄. 9.) (1)

4: „Ἐπίστρεψον Κύριε, ῥῦσαι τὴν ψυ-
„χήν μου.

Ἐπίστραφου, λέγει, καὶ γύρισαι πρὸς ἐμένα Κύ-

βαλὼν ἑαυτὸν τοῦ ταύτης τυχεῖν τῆς συγγνώμης, μάτην ἐρεῖ τὸ ἐλέησόν με· εἰ γὰρ ἐφ᾽ ἅπαντας ἔμελλεν ἔρχεσθαι ὁ ἔλεος, οὐδεὶς ἂν ἐκολάσθη· ἔχει γὰρ ϗ ὁ ἔλεος τινὰ κρίσιν, ϗ τὸν ἄξιον ἐπιζητεῖ, ϗ τὸν ἐπιτήδειον, ὥστε αὐτοῦ ἀπολαῦσαι· ἔφη δὲ ὁ Θεοδώριτος „Πᾶσα ψυχή, οὐ πρότερον εἰς ἁμαρτίαν πίπτει, πρὶν ἂν τῆς ἰσχύος ἐνδῷ· εἰ γὰρ μὴ ἀσθενήσει τὸ ἐν ἡμῖν λογικόν, οὐ στασιάζει τὰ πάθη· ἐῤῥωμένου γὰρ τοῦ ἡνιόχου, ϗ μετ᾽ ἐπιστήμης τοὺς ἵππους ἰθύνοντος, οὐκ ἔχει χώραν τὰ σκιρτήματα· ἐγὼ δὲ αὐτὸν (λέγει πάλιν ὁ Χρυσορρήμων) οὐ μόνον τὸ εὐόλισθον τῆς φύσεως οἶμαι προβάλλεσθαι, ἀλλὰ ϗ τὴν ἄλλην ἀσθένειαν αἰνίττεσθαι, τὴν ἀπὸ τῆς ἀθυμίας ϗ τῶν ὀδυρμῶν ἐγγινομένην αὐτῷ· εἴωθε γὰρ ἡ τῆς λύπης ὑπερβολή, ὅταν ἡμῖν ἐπισκήψῃ σφοδρότερον, ἅπασαν περιτρώγειν τῆς ψυχῆς τὴν ἰσχύν· ὅπερ οἶμαι τὸν δίκαιον πεπονθέναι, ἐκ τοῦ σφόδρα καταγινώσκειν ἑαυτοῦ, ϗ μηδέ ποτε χρηστὰς ὑποτείνειν ἐλπίδας, ἀλλὰ τὰς ἐναντίας ἀεί·

(1) Ὁ δὲ θεῖος Κύριλλος λέγει „Τί οὖν ἀναβάλλῃ πρὸς τὴν ἴασιν; ἕως πότε οὐκ ἐπάγεις τὸν ἔλεον; μᾶλλον δέ, εἰ χρή τι ϗ μυστικώτερον εἰπεῖν, οὐκ ἐπικουρίαν αἰτεῖται τὸν τῶν ὅλων Δεσπότην, περιεργάζεται δὲ μᾶλλον τὸν τῆς ἐπιδημίας καιρὸν τοῦ εἰς τὸ τέλος ἐγηγερμένου Χριστοῦ κατὰ τὴν ὀγδόην. Πότε γάρ φησιν ἐλεύσῃ, ὁ διὰ τῆς ἀναστάσεώς σου τὴν ἴασιν ἡμῖν χαρισόμενος; ἔστι δὲ τό, ἕως πότε, ϗ τῆς χρονίας μετανοίας παραστατικόν· ὁ δὲ Ὠριγένης λέγει „Ὅτι τοῦτο ἐλλειπτικῶς εἴρηται, ἀντὶ τοῦ, ἕως πότε οὐ ῥύῃ τὴν ψυχήν μου, οὐδὲ σώζεις με κατὰ τὸν ἔλεόν σου, οὐδὲ ἐπιστρέφεις με; (ἐν τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ)

Κύριε, ἀγκαλὰ καὶ μὲ ἀπεςράφης διὰ τί σοι ἥμαρτον· καὶ λύτρωσαί με ἀπὸ τὰς θλίψεις καὶ περιςάσεις μου.

„ Σῶσόν με ἕνεκεν τοῦ ἐλέους σου.

Διὰ μόνον, λέγει, τὸ ἔλεός σου σῶσόν με Κύριε, καὶ ὄχι διὰ τὰς ἐδικάς μου ἀρετάς· ἐπειδὴ ἀρετὰς δὲν ἔχω.

5: „ Ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν τῷ θανάτῳ ὁ μνη-
„ μονεύων σου.

Θάνατον ἐδῶ ὀνομάζει ὁ Δαβὶδ τὴν ἁμαρτίαν, διατὶ αὐτὴ προξενεῖ τὸν θάνατον τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος· ἀπ' ἀρχῆς γὰρ ἡ ἁμαρτία ἔφερε τὸν θάνατον εἰς τοὺς ἀνθρώπους· λέγει λοιπὸν, ὅτι ἐκεῖνος ὁποῦ κάμνει τὴν ἁμαρτίαν, δὲν ἐνθυμᾶται τὸν Θεὸν κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν ὁποῦ τὴν κάμνει, μὲ τὸ νὰ ἦναι μεθυσμένος καὶ ἀναίσθητος ἀπὸ τὸ πάθος· ἢ θάνατον ὀνομάζει τὸν καιρὸν, ἀφ' οὗ ἀποθάνῃ ὁ ἄνθρωπος· ἀφ' οὗ γὰρ ὁ ἄνθρωπος ἀποθάνῃ, δὲν ἠμπορεῖ πλέον νὰ μνημονεύῃ καὶ νὰ παρακαλῇ τὸν Θεόν· (1) ἐπειδὴ ἀνωφελῶς τότε τὸν παρακαλεῖ.

„ Ἐν δὲ τῷ Ἅδῃ τίς ἐξομολογήσε-
„ ταί σοι;

Πρὸ τοῦ, λέγει, νὰ ἀποθάνῃ τινὰς, εἶναι καιρὸς ἁρμόδιος τῆς μετανοίας· ἀφ' οὗ δὲ ἀποθάνῃ, τότε δὲν εἶναι πλέον καιρὸς μετανοίας, ἀλλὰ καιρὸς ἀνταποδόσεως. (2)

6: „ Ἐκοπίασα ἐν τῷ στεναγμῷ μου· λού-
„ σω καθ' ἑκάστην νύκτα τὴν κλίνην
„ μου, ἐν δάκρυσί μου τὴν στρωμνήν
„ μου βρέξω·

Δὲν εἶπεν ἁπλῶς, ὅτι ἐχουράσθηκα, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἐκοπίασα ςενάζοντας· τοῦτο γὰρ εἶναι μεγαλίτερον ἀπὸ ἐκεῖνο· οὐδὲ εἶπεν ἁπλῶς, ὅτι θέλω δακρύσω, ἀλλὰ καὶ ὅτι θέλω λούσω τὴν κλίνην μου· καὶ ὄχι μίαν φορὰν ἢ δύω· ἀλλὰ κάθε νύκτα· ἐπειδὴ γὰρ εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἡμέρας αἱ φροντίδες τραβίζουσι τὸν νοῦν μου εἰς ἕνα καὶ ἄλλο πρᾶγμα, διὰ τοῦτο ἐγὼ τὸν τῆς νυκτὸς καὶ ἀναπαύσεως καιρὸν, θέλω τὸν κάμω καιρὸν ἐξομολογήσεως, ὅταν τινὰς δὲν μὲ ἐνοχλῇ· ἁρμόδιος γὰρ εἶναι ὁ καιρὸς τῆς νυκτὸς εἰς τὴν μετάνοιαν διὰ τὸ ἥσυχον ὁποῦ ἔχει· τοῦ δὲ λούσω, εἶναι ὡσὰν μία ἐπεξήγησις τὸ ἐν δάκρυσί μου τὴν ςρωμνήν μου βρέξω· ἐπειδὴ τοῦτο εἶναι

(1) Ὅθεν εἶπεν ὁ θεῖος Κύριλλος „ Ὁ ἅπαξ τοῖς τοῦ θανάτου βρόχοις ἁλοὺς, ἀπρακτήσειεν ἂν πρὸς πᾶσαν ἀρετήν· συνέκλεισε γὰρ ὁ Θεὸς κατ' αὐτοῦ· καὶ ὁ ἀποθανὼν δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, οὐκ ἀποβεβληκὼς αὐτὰς, εἰ ἀπέθανεν ἐν ἁμαρτίαις, ἀλλ' ὅτι λοιπὸν ἀργίᾳ κάτοχος ὁ θανάτῳ κατασχεθείς· Καὶ ὁ Θεοδώριτος „ Συνέκλεισεν ὁ Θεὸς ἐνταῦθα μὲν βίον καὶ πρᾶξιν, ἐκεῖ δὲ, τὴν τῶν πεπραγμένων ἐξέτασιν· καίγε ἴδιον τοῦτο τῆς ὀγδόης, τὸ μηκέτι καιρὸν εἰς παρασκευὴν ἀγαθῶν ἢ κακῶν ἐνδιδόναι τοῖν ἐν αὐτῇ γινομένοις· ἀλλ' ὧν ἄν τις ἑαυτῷ καταβάληται διὰ τῶν ἔργων τὰ σπέρματα, τούτων ἀντιπαρέχειν τὰ δράγματα.

(2) Ὅθεν λέγει καὶ ὁ μέγας Βασίλειος „ Διὰ τοῦτο οὐκ ἔςιν ἐν τῷ Ἅδῃ ἐξομολογούμενος, διὰ τὸ μηκέτι τὴν βοήθειαν συμπαρεῖναι διὰ τοῦ Πνεύματος· νῦν μὲν γὰρ παρεῖναι δοκεῖ πως τοῖς ἅπαξ ἐσφραγισμένοις τὸ Πνεῦμα, τὴν ἐκ τῆς ἐπιςροφῆς αὐτῶν σωτηρίαν ἀναμένον· τότε δὲ ἐξ ὅλου τῆς βεβηλωσάσης αὐτοῦ τὴν χάριν ψυχῆς ἀποτμηθήσεται· τοῦτο γὰρ καὶ ἡ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ διχοτομία δηλοῖ· ὁ δὲ Χρυσόςομος λέγει „ Τὸ οὐκ ἐξομολογήσεταί σοι εἴρηται, οὐχ ὅτι οὐκ ἐξομολογούμεθα ἐν τῷ Ἅδῃ· ἀλλ' ὅτι εἰκῇ τοῦτο ποιοῦμεν· ἐπεὶ καὶ ὁ πλούσιος ἐξομολογεῖτο καὶ μετενόει, ἀλλ' οὐδὲν ὠφελεῖτο διὰ τὴν ἀκαιρίαν.

ναι σαφέςερον ἀπὸ ἐκεῖνο· ἂς ἀκούσωμεν οἱ ἰδιῶται καὶ ἀρχόμενοι, ποίαν μετάνοιαν ἔκαμνεν ὁ Βασιλεὺς καὶ Προφήτης Δαβὶδ, κατὰ τὸν Χρυσορρήμονα καὶ ἂς τὸν μιμηθῶμεν. (1) Προβάλλει δὲ τὰ λόγια ταῦτα εἰς τὸν Θεὸν ὁ Δαβὶδ, διὰ νὰ τὸν παρακινήσῃ περισσότερον εἰς ἔλεος, καὶ διὰ νὰ τὸν πείσῃ νὰ τὸν εὐσπλαγχνισθῇ· μήπως ἡ ὑπερβολικὴ ταλαιπωρία ὁποῦ δοκιμάζει, καταβάλῃ τὴν δύναμίν του, καὶ κάμῃ αὐτὸν εἰς τὸ ἑξῆς ἄχρηστον.

7: „Ἐταράχθη ἀπὸ θυμοῦ ὁ ὀφθαλμός
„μου.

Ὁ ὀφθαλμὸς, λέγει, τῆς ψυχῆς μου: ἤτοι ὁ νοῦς μου ἐταράχθη· ἐννοῶντας γὰρ αὐτὸς, τὸν θυμὸν ὁποῦ ἔχεις νὰ δείξῃς Κύριε, κατὰ τῶν ἁμαρτωλῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, πολλὰ ἐσυγχύσθη. (2) προσφυῶς δὲ ὠνόμασεν ὀφθαλμὸν τὸν νοῦν· διά τι ὁ νοῦς εἶναι ὁποῦ ὁδηγεῖ καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχήν· καὶ ὁ νοῦς εἶναι ὁποῦ βλέπει, καὶ ὁ νοῦς εἶναι ὁποῦ ἀκούει (3) μερικοὶ δὲ λέγουν, ὅτι καὶ ὁ τοῦ σώματος ὀφθαλμὸς τοῦ Δαβὶδ ἐταράχθη, ὅταν ἐθυμώθη κατὰ τῶν ἐχθρῶν του· ἴδιον γὰρ εἶναι ἐκείνων ὁποῦ πολλὰ θυμόνονται, τὸ νὰ ταράττεται μαζὶ μὲ τὸν νοῦν καὶ ὁ τοῦ σώματος αὐτῶν ὀφθαλμός.

„Ἐπαλαιώθην ἐν πᾶσι τοῖς ἐχθροῖς
„μου.

Ἄτιμος, λέγει, ἔγινα Κύριε, ὡσὰν τὰ πεπαλαιωμένα ροῦχα, καὶ ἐκατεφρονήθην ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς μου, οἵτινες μὲ ἐφοβοῦντο πρὸ τοῦ νὰ ἁμαρτήσω· ἡ ἐπαλαιώθην νοεῖται, ἀντὶ τοῦ, ἠσθένησα· ἐπειδὴ οἱ παλαιοὶ εἰς τοὺς χρόνους καὶ γέροντες, ἀσθενεῖς εἶναι. (4).

8: „Ἀπόστητε ἀπ' ἐμοῦ πάντες οἱ ἐρ-
„γαζόμενοι τὴν ἀνομίαν.

Ἐπειδὴ καὶ ὁ Δαβὶδ αἰσθάνθη τὴν τοῦ Θεοῦ βοήθειαν, ἐξεθάρρευσε, καὶ διὰ τοῦτο φοβίζει τοὺς ἐχθρούς του, καὶ τοὺς προςάζει νὰ φύγουν ἀπὸ αὐτὸν, τόσον οἱ ὁρατοὶ καὶ αἰσθητοὶ, ὅσον καὶ οἱ ἀόρατοι καὶ νοητοὶ, οἱ Δαίμονες δηλαδή.

„Ὅτι εἰσήκουσε Κύριος τῆς φωνῆς
„τοῦ κλαυθμοῦ μου.
9: „Ἤκουσε Κύριος τῆς δεήσεώς μου·
„Κύριος τὴν προσευχήν μου προσεδέ-
„ξατο.

Αὐ-

---

(1) Τινὲς δὲ διδάσκαλοι περιεργότερον ἐνόησαν τὸ ῥητόν· ϗ κλίνην μὲν ἐννοοῦσι τὸν κράββατον, ἐπάνω εἰς τὸν ὁποῖον ἔκαμε τὴν μοιχείαν ὁ Δαβίδ· ςρωμνὴν δὲ τὸν τόπον, ἐπάνω εἰς τὸν ὁποῖον ἔδωκε τὴν ἀπόφασιν τοῦ θανάτου κατὰ τοῦ ἀθώου Οὐρίου· λέγει δὲ ἄλλος ἐξηγητὴς, ὅτι ὁ Δαβὶδ διὰ ὀλίγας ῥανίδας ἡδονικῆς ῥεύσεως, ἔχυνε καθ' ἑκάςην ποταμηδὸν πικρὰ δάκρυα· (παρὰ τῷ Νικήτᾳ·) ὁ δὲ Χρυσοῤῥήμων φησὶν „Ἴσασιν οἱ πεῖραν λαβόντες, ὃ λέγω, ὅσην εὐφροσύνην ἔχουσιν αὗται τῶν δακρύων αἱ πηγαὶ· ταῦτα τὰ δάκρυα, τὸ ἄσβεστον πῦρ σβέσαι δύναται, τὸν ποταμὸν ἐκεῖνον τὸν πρὸ τοῦ βήματος ἑλκόμενον· διὰ τοῦτο ϗ ὁ Παῦλος ἐδάκρυε τριετίαν νύκτα ϗ ἡμέραν τὰ ἀλλότρια διορθούμενος πάθη· ἡμεῖς δὲ, οὐδὲ τὰ οἰκεῖα·

(2) Ὅθεν εἶπεν ὁ θεῖος Χρυσόςομος „Ἡ τοιαύτη ταραχὴ γαλήνης μήτηρ ἐςίν· ὁ τοιοῦτος φόβος, ἀδείας ὑπόθεσις· ὁ ταύτην οὐκ ἔχων τὴν ταραχὴν, χαλεπὸν κλυδώνιον ὑποςήσεται· ϗ ὥσπερ πλοῖον ἀνερμάτισον τῇ τῶν ἀγρίων πνευμάτων ἐκδοθὲν ῥύμῃ, ταχέως καταποντίζεται, οὕτω ϗ ψυχὴ ἀναλγήτως ζῶσα, μυρίοις πρόκειται πάθεσι.

(3) Τοῦτο ϗ ὁ παλαιὸς Ἡράκλειτος εἴρηκε „Νοῦς ὁρᾷ ϗ νοῦς ἀκούει.

(4) Ἢ κατὰ τὸν Χρυσόςομον, τὴν ἐκ τῆς ἁμαρτίας σαθρότητά αἰνίττεται· οὐδὲν γὰρ οὕτω παλαιοῦν εἴωθεν, ὡς ἁμαρτίας φύσις . . . . . ὅταν οὖν ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας παλαιωθῇς, ὑπὸ τῆς μετανοίας ἀνακαίνισον σαυτόν·

Αὐτὰ τα λόγια βάλλει ὁ Δαβὶδ αἴτια τόσον τοῦ θάῤῥους του, ὅσον καὶ τῆς τῶν ἐχθρῶν του φυγῆς· ἢ τὰ τρία λοιπὸν αὐτὰ λόγια ἡ φωνὴ καὶ ἡ δέησις καὶ ἡ προσευχὴ σημαίνουσιν ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ, καθὼς εἴπομεν εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ πέμπτου Ψαλμοῦ στίχῳ πρώτῳ: ἤγουν τοῦ „ Τὰ ῥήματά μου ἐνώτισαι Κύριε· ἢ ἐπειδὴ κλαίει τινὰς καὶ διὰ τὴν πτωχείαν του, καὶ διὰ ἄλλα τινα, διὰ τοῦτο ὁ Δαβὶδ ἐδῶ χωρίζει τὴν ὁμωνυμίαν τοῦ κλαυθμοῦ, καὶ λέγει· ὅτι ὁ κλαυθμός του αὐτὸς ἔγινε διὰ παρακάλεσιν θείας βοηθείας· ἡ δὲ προσευχὴ πάλιν ἐπροσέθη, διὰ νὰ φανερώσῃ τὴν ἐπίτασιν καὶ αὔξησιν τῆς δεήσεως. (1)

10: „ Αἰσχυνθείησαν καὶ ταραχθείησαν „ πάντες οἱ ἐχθροί μου.

Μὲ τὰ λόγια ταῦτα παρακαλεῖ ὁ Δαβὶδ νὰ λάβῃ τέλος ὀγλίγωρα ἐκεῖνο, ὁποῦ ἐγνωρίσθη εἰς αὐτόν: ἤγουν τὸ νὰ ἔλθῃ εἰς αὐτὸν ὀγλίγωρα ἡ βοήθεια τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ πῶς δὲν θέλουν αἰσχυνθοῦν οἱ ἐχθροί του, βλέποντες ματαίας καὶ ψευδεῖς τὰς ἐλπίδας ὁποῦ εἶχον; δηλαδὴ πῶς ὁ Δαβὶδ θέλει νικηθῇ ἀπὸ αὐτοὺς, ἐπειδὴ καὶ ὑστερήθη τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ· αἰσχυνθέντες δὲ αὐτοὶ διὰ τοῦτο, πῶς δὲν θέλουν ταραχθοῦν ἀπὸ τὸν πολὺν φόβον τους;

„ Ἀποστραφείησαν καὶ καταισχυνθείησαν σφόδρα διαταχους.

Οἱ ἐχθροί μου, λέγει, ἀφ' οὗ αἰσχυνθοῦν καὶ φοβηθοῦν, ἔχουν νὰ φύγουσιν ὀπίσω· τὸ δὲ καταισχυνθείησαν εἶναι μεγαλίτερον ἀπὸ τὸ αἰσχυνθείησαν· ἐπίτασιν γὰρ καὶ αὔξησιν δηλοῖ ἡ κατὰ πρόθεσις· τὸ δὲ σφόδρα διὰ τάχους· τοῦτο πρέπει νὰ συνταχθῇ μὲ ὅλα τὰ ἄνω εἰρημένα: ἤγουν καὶ μὲ τὸ αἰσχυνθείησαν, καὶ μὲ τὸ ταραχθείησαν, καὶ μὲ τὸ ἀποστραφείησαν· ἐπειδὴ καὶ ὁ Δαβὶδ ἐπαρακάλει νὰ πάθουν ὅλα αὐτὰ οἱ ἐχθροί του πολλὰ ὀγλίγωρα· μερικοὶ δὲ λέγουν, ὅτι ὁ Δαβὶδ μὲ τὰ λόγια ταῦτα εὔχεται περισσότερον διὰ τὸ συμφέρον τῶν ἐχθρῶν του, παρὰ διὰ τὴν βλάβην τους··· ἐπειδὴ καὶ παρακαλεῖ τὸν Θεὸν νὰ αἰσχυνθοῦν αὐτοὶ, διὰ τὶ πονηρὰ συλλογίζονται· καὶ νὰ φοβηθοῦν τὸν Θεὸν, ὁποῦ βοηθεῖ τὸν Δαβὶδ· καὶ νὰ ἀποστραφοῦν τὴν πονηρίαν τους· καὶ ἔτζι διὰ τούτων νὰ μετανοήσουν καὶ νὰ διορθωθοῦν. (2)

ΨΑΛ.

(1) Ὁ δὲ Χρυσόστομος λέγει „ Φωνὴν ἐνταῦθα οὐ τὸν τόνον λέγει τῆς κραυγῆς, ἀλλὰ τὴν διάθεσιν τῆς διανοίας· καὶ κλαυθμὸν, οὐ τὸν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀπὸ τῆς ψυχῆς· καὶ ὁ Κύριλλος· φωνὴν δέ φησιν, οὐχὶ πάντως τὴν διὰ χειλέων, ἐκείνην δὲ μᾶλλον τὴν ἐκ πραγμάτων μονονουχὶ πρὸς Θεὸν πεμπομένην· ὥσπερ γὰρ ἐστὶν ἁμαρτίας φωνὴ, κατὰ τὸ εἰρημένον πρὸς Κάϊν „ Φωνὴ αἵματος τοῦ ἀδελφοῦ σου βοᾷ πρός με· οὕτω καὶ μετανοίας ἐστὶ φωνὴ, ἧς ἀκούει Θεός· κραυγὴν δὲ πάλιν ἐν τούτοις φησὶ, τὴν ἐκ πόνου λιτήν· ἣ κεχρῆσθαι τοὺς ἁγίους ἔθος· φησὶν οὖν „ Ἐκ βαθέων ἐκέκραξά σοι Κύριε Κύριε εἰσάκουσον τῆς φωνῆς μου· ἕπεται γὰρ ὥσπερ ταῖς μετὰ δακρύων λιταῖς, τὸ εἰσακούεσθαι παρὰ τοῦ φιλοικτίρμονος Θεοῦ (παρὰ τῷ Νικήτα·) λέγει δὲ καὶ ὁ Ἡσύχιος „ Ὁρᾷς, ὡς ὅταν ἀποστῶμεν τῶν ἐργατῶν τῆς ἀνομίας (εἴτε ἀνθρώπων, εἴτε λογισμῶν) τότε ὁ Θεὸς τὰς ἡμετέρας δεήσεις ἑτοίμως καὶ τὴν προσευχὴν δέχεται; εἶπε δὲ καὶ ὁ Χρυσόστομος „ Οὐ μικρὰ καὶ αὕτη ὁδὸς εἰς ἀρετὴν ἄγουσα, τὸ φεύγειν τοὺς πονηρούς· οὗτος τῆς μετανοίας ὁ καρπός· τοῦτο τῶν δακρύων τὸ κέρδος· τοῦτο δὲ καὶ ἡμεῖς ποιῶμεν (ἐν τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ)

(2) Ὅθεν λέγει ὁ Χρυσοῤῥήμων „ Αὕτη ἡ εὐχὴ μεγίστην ἔχει ὠφέλειαν, τό,τε αἰσχυνθῆναι λέγω, καὶ τὸ εἰς τοὐπίσω ἀπελθεῖν· οἱ γὰρ κακῶς τρέχοντες, εἰ καταισχυνθεῖεν, καὶ εἰς τὰ ὀπίσω ἀπέλθοιεν, στήσονται τῆς πονηρίας· ὥσπερ γὰρ εἰ ἄνθρωπον ἴδωμεν κατὰ κρημνοῦ φερόμενον, ἀναχαιτίζομεν αὐτὸν τῆς προσωτέρω φορᾶς, λέγοντες· ἄνθρωπε, ποῦ φέρῃ; κρημνὸς ἔμπροσθεν ἀπαντήσεται· οὕτω δὴ καὶ οὗτος ἀξιοῖ τοὺς κακοὺς πάλιν εἰς τοὐπίσω ἀναδραμεῖν· τοῦτο δὴ καὶ ἡμεῖς ποιῶμεν, καὶ τὴν ἐν ἡμῖν κακίαν ἀναστέλλωμεν· ἵνα μὴ προϊοῦσα αὐξήσῃ τὴν νόσον· καὶ γὰρ ἀμελούμενα μείζονα γίνεται τῶν ἁμαρτημάτων τὰ τραύματα· καὶ οὐ μέχρι τραυμάτων ἵσταται τὰ τῆς νόσου καὶ ἀσθενείας, ἀλλὰ καὶ θάνατον τίκτει ἀθάνατον.

ΨΑΛΜΟΣ Ζ'.

„Ψαλμὸς τῷ Δαβὶδ, ὃν ᾖσε τῷ Κυρίῳ, ὑπὲρ τῶν
„λόγων Χουσὶ υἱοῦ Ἰεμενεί.

Φαίνεται πῶς ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη, εἶναι ἐναντία μὲ τὴν ἱστορίαν, ὁποῦ περιέχεται εἰς τὴν Β'. τῶν Βασιλειῶν· ἐπειδὴ καὶ ἐκεῖ ἀναφέρεται, ὅτι ὁ Χουσὶ, ἦτον υἱὸς Ἀραχὶ, καὶ ὄχι υἱὸς Ἰεμενεί· πλὴν αὐτὰ συμβιβάζονται κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον, μὲ τὸν τρόπον τοῦτον, ὁποῦ θέλομεν εἰποῦμεν: δηλαδὴ, ἢ πῶς ὁ πατὴρ τοῦ Χουσὶ εἶχε δύω ὀνόματα, καὶ ὠνομάζετο Ἀραχὶ καὶ Ἰεμενεί· ἢ πῶς, ἐπειδὴ καὶ ὁ Χουσὶ ἦτον ἀρχιεταῖρος: ἤγουν πρῶτος φίλος τοῦ Δαβὶδ, καὶ ἐσχηματίσθη κατὰ προσποίησιν πῶς ἐπῆγεν ἀπὸ λόγου του εἰς τὸν Ἀβεσσαλὼμ, καὶ διέλυσε τὴν συμβουλὴν ὁποῦ ἔδωκεν ὁ στρατηγικώτατος ἐκεῖνος Ἀχιτόφελ· καὶ ἔτζι τὸν μὲν πατραλοίαν Ἀβεσσαλὼμ ἐμπόδισεν ἀπὸ τὸ νὰ πολεμήσῃ τὸν πατέρα του, εἰς δὲ τὸν Δαβὶδ ἔδωκε καιρὸν νὰ φύγῃ μακρύτερα, καὶ νὰ συνάξῃ στρατεύματα περισσότερα· καθὼς ταῦτα πλατύτερον ἱστορεῖ ἡ δευτέρα τῶν Βασιλειῶν· ἐπειδὴ λοιπὸν λέγω τοιαύτην δεξιὰν συμβουλὴν ἔδωκεν ὁ Χουσὶ, διὰ τοῦτο ἀπὸ αὐτὴν ἔλαβε τὸ ὄνομα νὰ λέγεται υἱὸς Ἰεμενεί: ἤγουν υἱὸς δεξιᾶς· Ἰεμενεὶ γὰρ θέλει νὰ εἰπῇ δεξιά· διότι συνήθεια εἶναι εἰς τὴν Θείαν Γραφὴν νὰ ὀνομάζῃ τοὺς υἱοὺς, περισσότερον ἀπὸ τὰ ἔργα καὶ ἐπιτηδεύματά των, παρὰ ἀπὸ τοὺς Πατέρας των· οὕτω γὰρ ὀνομάζει υἱὸν εἰρήνης, καὶ τέκνον σοφίας, καὶ υἱὸν ἀπωλείας· ἔτζι λοιπὸν καὶ ἐδῶ ὀνομάζει τὸν Χουσὶ υἱὸν δεξιᾶς, ὡς δεξιόν τε καὶ ἐπιτηδειότατον. (1)

„Ὑπὲρ τῶν λόγων Χουσί. καὶ ἐδῶ ἀπορία εἶναι· διὰ τί ὁ Δαβὶδ εἰς ὅλον τὸν Ψαλμὸν δὲν ἐνθυμήθη τὸν Χουσὶ, καὶ μ' ὅλον ὁποῦ ἐπιγράφεται ὑπὲρ τῶν λόγων Χουσί; ἡμεῖς ὅμως θέλομεν φανερώσομεν καὶ περὶ τούτου ἐκεῖνο, ὁποῦ ἠξεύρομεν. Ἐπειδὴ ὁ Δαβὶδ ἐμετανόησε διὰ τί ἤλπισεν εἰς τὴν φρονιμάδα καὶ γνῶσιν τοῦ φίλου του Χουσὶ, ὅστις μὲ τὴν συμβουλήν του, ἀπάτησε μὲν τὸν Ἀβεσσαλὼμ, διεσκέδασε δὲ τὴν συμβουλὴν τοῦ Ἀχιτόφελ· διὰ τοῦτο ἔψαλλε τὸν Ψαλμὸν τοῦτον εἰς τὸν Θεόν: ἤγουν, ὄχι διὰ τί ἔτυχε τὴν φρόνιμον συμβουλὴν τοῦ Χουσί· ἀλλὰ διὰ τί ἀφῆκε μὲν τὴν πρὸς Θεὸν ἐλπίδα, ἐθάρρευσε δὲ εἰς τὰ λόγια, ὁποῦ εἶπεν ὁ Χουσὶ πρὸς τὸν Ἀβεσσαλὼμ, ἀποσταλεὶς παρ' αὐτοῦ πρὸς ἐκεῖνον· ὁ Ψαλμὸς λοιπὸν οὗτος εἶναι ἱλαστήριος, μὲ τὸν ὁποῖον ἐξιλεόνει ὁ Δαβὶδ τὸν Θεὸν, καὶ παρακαλεῖ αὐτὸν εἰς βοήθειάν του.

Κύ-

---

(1) Ὁ δὲ θεῖος Κύριλλος λέγει, ὅτι ὁ Ἰεμενεὶ ἦτον δῆμος καὶ γενεὰ, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐκατάγετο ὁ Χουσὶ, ὁμοίως καὶ ὁ Σαοὺλ καὶ ὁ Σεμεεί· καὶ ὅρα περὶ τούτου εἰς τὴν Α'. τῶν Βασιλειῶν. Κεφ. θ'. στίχ. 1.

1: „ Κύριε ὁ Θεός μου ἐπὶ σοὶ ἤλπισα·
„ σῶσόν με ἐκ πάντων τῶν διω-
„ κόντων με καὶ ῥῦσαί με.

Ἀγκαλὰ, λέγει, καὶ ἐγὼ ὠφελήθηκα ἀπὸ τὴν φρόνημον συμβουλὴν τοῦ φίλου μου Χουσὶ, ἐπειδὴ διʼ αὐτῆς ἀνέπνευσα ὀλίγον, καὶ ἔλαβον καιρὸν εἰς τὸ νὰ ἑτοιμασθῶ πρὸς τὸν πόλεμον· ἀλλὰ ἐτώρα δὲν ἔχω νὰ πολεμήσω διὰ τὶ θαῤῥῶ εἰς ἐκεῖνον· ἀλλὰ ὅλος διόλου εἶμαι ἀποκρεμασμένος ἀπὸ τὴν ἐδικήν σου ἐλπίδα Κύριε, καὶ ὅλας τὰς ἄλλας βοηθείας δευτέρας λογίζομαι, καὶ φίλων καὶ συμμάχων καὶ ςρατιωτῶν· ἐπειδὴ εἶναι γεγραμμένον „ Ἐπικατάρατος ἄνθρωπος, ὃς τὴν ἐλπίδα ἔχει ἐπʼ ἄνθρωπον (Ἱερ. ιζ. 5.) ὅτι, καθὼς δὲν πρέπει τινὰς νὰ σέβεται ἄλλο πρᾶγμα ἔξω ἀπὸ τὸν Θεὸν, ἔτζι οὐδὲ εἰς ἄλλον πρέπει νὰ ἐλπίζῃ, παρὰ εἰς τὸν Θεόν· σώζεται δὲ ἐκεῖνος, ὁποῦ διαφυλάττεται ἄτρωτος εἰς τοὺς πολέμους· ῥύεται δὲ ἐκεῖνος, ὁποῦ ἐλευθερόνεται τελείως ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς του· λέγει δὲ ὁ Δαβὶδ νὰ τὸν σώσῃ ὁ Κύριος ἀπὸ ὅλους, ὁποῦ τὸν διώκουν, φανερόνωντας μὲ τοῦτο ἐκείνους, ὁποῦ ἀποςάτησαν ἀπὸ αὐτὸν μαζὶ μὲ τὸν Ἀβεσσαλὼμ, καὶ ἐζήτουν νὰ τὸν φονεύσουν, διψῶντες, τὸν αὐτοῦ θάνατον· ἢ σώζεται μὲν ἐκεῖνος, ὁποῦ εἶναι ἀσθενής· ῥύεται δὲ ἐκεῖνος, ὁποῦ εἶναι σκλάβος· ὅθεν λέγει ὁ Δαβίδ· σῶσόν με Κύριε ὡς ἀσθενῆ· ῥῦσαί με ὡς σκλάβον· ἐπειδὴ καὶ προσμένω μετὰ ὀλίγον νὰ σκλαβωθῶ ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς μου· ἢ σῶσόν με λέγει ἀπὸ τοὺς ὁρατοὺς ἐχθροὺς, ὁποῦ μὲ κυνηγοῦν· ῥῦσαί με δὲ καὶ ἀπὸ τοὺς ἀοράτους ἐχθροὺς Δαίμονας, οἱ ὁποῖοι εὐθὺς ὁποῦ ἀποθάνῃ τινας, ἐξετάζουν νὰ εὕρουν ἁμαρτίας καὶ πληγὰς τῆς ψυχῆς του, μὲ σκοπὸν διὰ νὰ τὴν σκλαβώσουν καὶ νὰ τὴν καταχυριεύσουν· ὥςε ὁποῦ, ἡ δέησις ἐδῶ τοῦ Δαβὶδ εἶναι διπλῆ: ἤγουν καὶ διὰ τὴν παροῦσαν ζωὴν, καὶ διὰ τὴν μέλλουσαν· καὶ διὰ τοὺς αἰσθητοὺς ἐχθρούς, καὶ διὰ τοὺς νοητούς. (1)

2: „ Μήποτε ἁρπάσῃ ὡς λέων τὴν ψυ-
„ χήν μου.

Λέοντα ἐδῶ ὀνομάζει ὁ Δαβὶδ κατὰ τὸν Χρυσόςομον, τὸν ἀποςάτην υἱόν του Ἀβεσσαλὼμ, διὰ τὴν ἀγριότητα καὶ θρασύτητα, καὶ ἀδιάντροπον ὁρμὴν ὁποῦ εἶχεν· ἢ λέοντα ὀνομάζει τὸν Διάβολον κατὰ τὸν Βασίλειον καὶ τὸν Ἀςέριον· ἐπειδὴ, καθὼς τὸ ςόμα τοῦ λέοντος εἶναι βρωμερὸν, ἔτζι καὶ τὸ ςόμα τοῦ Διαβόλου εἶναι βρωμερὸν διὰ τὰς βλασφημίας, ὁποῦ προφέρει· διὰ τὶ καὶ ὁ Κύριος ἐρχόμενος εἰς τὸ πάθος ἔλεγεν „ Ἔρχεται ὁ τοῦ Κόσμου τούτου ἄρχων, καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν (Ἰω. ιδ. 30.) (2) ἐὰν λοιπὸν νοηθῇ λέων ὁ Ἀβεσσα-

(1) Ἔφη δὲ ὁ Χρυσοῤῥήμων „ Σῶσόν με (τουτέςι μὴ ἀφῇς με κακῶς παθεῖν) ἐκ πάντων τῶν διωκόντων με ϗ ῥῦσαί με· ὅρα πῶς οὐδὲ πάσχων κακῶς, ὀνομαςὶ μέμνηται τοῦ πατραλοίου, ϗ ἐν τῇ συμφορᾷ τὴν φύσιν ἐπιγινώσκων, ϗ ἐν τῷ πολέμῳ τὸν υἱὸν ὁρῶν, ϗ ἐν τοῖς κινδύνοις τῶν σπλάγχνων, οὐκ ἐπιλανθανόμενος· οὕτω φιλόπαις ἦν ϗ φιλόςοργος· μᾶλλον δὲ, οὕτω φιλόσοφος· οὐ γὰρ ἡ τῆς φύσεως τυραννὶς, ἀλλʼ ἡ τῆς γνώμης ἡμερότης τοιοῦτον αὐτὸν ἐποίει εἶναι μᾶλλον· λέγει δὲ ϗ ὁ μέγας Βασίλειος „ Τίς οὖν ἡ διαφορὰ τοῦ σώζεσθαι ϗ τοῦ ῥυσθῆναι; ὅτι τῆς σωτηρίας κυρίως οἱ ἀσθενοῦντες χρήζουσι, τοῦ ῥυσθῆναι δὲ οἱ ἐν αἰχμαλωσίᾳ κατεχόμενοι· νομιζόμενον δὲ ἁπλοῦν εἶναι τὸ, ἐπὶ σοὶ ἤλπισα, ϗ ὑπὸ τοῦ τυχόντος ὑγιῶς ἀναφέρεσθαι, τάχα οὐ τοιοῦτόν ἐςιν· ὁ γὰρ ἐπʼ ἄνθρωπον ἐλπίζων, ἢ ἐπʼ ἄλλο τὶ τῶν κατὰ τὸν βίον μετεωριζόμενος, οὐ δύναται εἰπεῖν τὸ „ Κύριε ὁ Θεός μου ἐπὶ σοὶ ἤλπισα.

(2) Ὅθεν εἶπεν ὁ μέγας Βασίλειος „ Οἶμαι δὲ, ὅτι οἱ γενναῖοι τοῦ Χριςοῦ ἀθληταὶ, ἱκανῶς παρὰ πάντα τὸν ἑαυτῶν βίον τοῖς ἀοράτοις ἐχθροῖς προσπαλαίσαντες, ἐπειδὰν πάσας αὐτῶν ὑπεκφύγωσι τὰς διώξεις, πρὸς τῷ τέλει τοῦ βίου γενόμενοι, ἐρευνῶνται ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος τοῦ αἰῶνος. ἵνα, ἂν μὲν εὑρεθῶσιν ἔχοντες τραύματα ἀπὸ τῶν παλαισμάτων, ἢ σπίλους τινὰς ϗ τύπους τῆς ἁμαρτίας, κατασχεθῶσιν· ἐὰν δὲ ἄτρωτοι εὑρεθῶσι ϗ ἄσπιλοι, ὡς ἀκράτητοι ὄντες ϗ ἐλεύθεροι, ὑπὸ Χριςοῦ ἀναπαύσονται . . . . ϗ πάλιν· „ Ἀλλʼ ὁ μὲν μὴ ποιήσας ἁμαρ-

σαλὼμ, ψυχὴ ἐννοεῖται ἡ ζωὴ, ἡ ὁποία ἁρπάζεται καὶ ὑςερεῖται ἀπὸ ἄνθρωπον· ἐπειδὴ αἰτία τῆς ζωῆς εἶναι ἡ ψυχή· ὅθεν πολλαῖς φοραῖς συνειθίζομεν νὰ ὀνομάζωμεν τὰ αἰτιατὰ καὶ ἀποτελέσματα, μὲ τὰ ὀνόματα τῶν αἰτίων, καθὼς λόγου χάριν, εἰρήνη μὲν, εἶναι ὁ Κύριος καὶ δικαιοσύνη, καὶ ἄλλα τοιαῦτα· ἁμαρτία δὲ καὶ ἀπώλεια εἶναι ὁ Διάβολος· ἐπειδὴ ὁ μὲν Κύριος, εἶναι αἴτιος ἐκείνων, ὁ δὲ Διάβολος εἶναι αἴτιος τούτων· καταχρηςικῶς δὲ ἡ λέξις τῆς ἁρπαγῆς ἐδῶ γράφεται, καὶ σημαίνει ἁπλῆν ςέρησιν. Ἁρμόζει δὲ ὁ παρὼν Ψαλμὸς καὶ εἰς κάθε ἄνθρωπον, ὁποῦ εὑρίσκεται εἰς περιςάσεις καὶ κινδύνους· ἀνίσως διώκωντας μὲν, νοήσῃς τοὺς Δαίμονας, λέοντα δὲ, τὸν ἄρχοντα τούτων Διάβολον, ὁ ὁποῖος ἁρπάζει τὴν ψυχὴν, ἀφ' οὗ εὐγῇ ἀπὸ τὸ σῶμα, ζητῶν διὰ νὰ τὴν ἀπολέσῃ αἰωνίως.

„Μὴ ὄντος λυτρουμένου, μηδὲ σῴ-
„ζοντος.

Σύμφωνα εἶναι τὰ λόγια ταῦτα μὲ τὰ ἀνωτέρω· τὸ μὲν, σῴζοντος, μὲ τὸ, σῶσον· τὸ δὲ λυτρουμένου, μὲ τὸ ῥῦσαι· ἐπειδὴ ἐὰν ἐσὺ, λέγει, Κύριε, δὲν μοι βοηθήσῃς, κανένας δὲν θέλει μὲ σώσῃ, οὔτε θέλει μὲ λυτρώσῃ.

3: „ Κύριε ὁ Θεός μου, εἰ ἐποίησα τοῦτο,
„ εἰ ἔστιν ἀδικία ἐν χερσί μου.
4: „ Εἰ ἀνταπέδωκα τοῖς ἀνταποδιδοῦσί
„ μοι κακά. Ἀποπέσοιμι ἄρα ἀπὸ
„ τῶν ἐχθρῶν μου κενός.

Δὲν ἐφανέρωσεν ὁ Δαβὶδ τὸ ὄνομα τῆς ἁμαρτίας, ὁποῦ ἔκαμεν ὁ υἱός του Ἀβεσσαλὼμ, ἐπειδὴ ἀκόμη ἀκριβεύετο καὶ ἐλυπεῖτο αὐτόν· ἀλλ' οὐδὲ τὸν Ἀβεσσαλὼμ εἶπεν ἐξ ὀνόματος, ἐντρεπόμενος δι' αὐτόν· ἀλλὰ εἶπε μὲ εὔφημον καὶ ἀόριςον λόγον· ἀνίσως καὶ ἐγὼ ἔκαμα τοῦτο, ὁποῦ ἔκαμε δηλαδὴ ὁ υἱός μου, καὶ ἔγινα καὶ ἐγὼ πατραλοίας, ὡσὰν αὐτός· καὶ ἀνίσως ἀδίκησα αὐτὸν μὲ τὰς χεῖράς μου: ἤγουν πραγματικῶς καὶ διὰ τῶν ἔργων, καὶ μ' ὅλον ὁποῦ αἰσθανόμην πρὸ πολλοῦ τὴν πονηρίαν του, (1) ἢ ἀνίσως ἔβλαψα ἐκείνους, ὁποῦ ἐσυμβοήθουν αὐτὸν εἰς τὸν κατ' ἐμοῦ πόλεμον, οἱ ὁποῖοι ἀντὶ διὰ τὰ καλὰ ὁποῦ ἔλαβον ἀπὸ λόγου μου, τώρα ἀνταποδίδουν εἰς ἐμὲ κακά· ἂν, λέγω, ταῦτα πάντα ἐγὼ ἐποίησα, ἄμποτε νὰ μὴ νικήσω τοὺς ἐχθρούς μου· ἀλλ' ἤθελεν εἰπῇ τινὰς, καὶ πῶς ὁ Δαβὶδ δὲν ἀπέδωκε κακὰ εἰς τοὺς ἐχθρούς του, εἰς καιρὸν ὁποῦ τοὺς ἐπολέμει; καὶ ἀποκρινόμεθα πρὸς αὐτὸν, ὅτι ὁ Δαβὶδ λέγει τοῦτο διὰ τοὺς προλαβόντας ἐχθρούς του, τὸν Σαοὺλ λέγω, καὶ τοὺς περὶ αὐτόν· ἐπειδὴ πολλάκις εὑρὼν τὸν Σαοὺλ, καὶ δυνάμενος νὰ τὸν φονεύσῃ δὲν τὸν ἐφόνευσεν, ὁμοίως καὶ ἄλλους πολλούς· τότε δὲ εἰς τὴν ἀποςασίαν τοῦ Ἀβεσσαλὼμ, ἐπειδὴ καὶ ἐκινδύνευε νὰ χάσῃ τὴν ζωήν του, ἔκαμεν ἐκδίκησιν μὴ ὑποφέροντας πλέον τὴν παρανομίαν τῶν πονηρῶν· δυνάμεθα δὲ καὶ ἄλλως νὰ ἀποκριθῶμεν· ὅτι τὸ ἀποπέσοιμι ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν μου δηλοῖ, ὅτι ἄμποτε νὰ ἀποτύχω τῶν ἐλπίδων, ὁποῦ ἔχω εἰς τοὺς ἐχθρούς μου· αἱ ἐλπίδες δὲ αὐταὶ εἶναι, ὄχι νὰ τοὺς τιμωρήσω, ἀλλὰ νὰ τοὺς διώξω μακρὰν ἀπὸ λόγου μου· ἴσως ἐκ τούτου καὶ αὐτοὶ ἀφεθοῦν ἀπὸ τοῦ νὰ μὲ κυνηγοῦν, καὶ νὰ ζητοῦν νὰ μὲ θανατώσουν. Καὶ βλέπε ἀγαπητὲ, πῶς ὁ Δαβὶδ δὲν ἀπέδιδε κακὰ εἰς τὸν πολεμοῦντα αὐτὸν υἱόν του, ἀλλὰ ἐπαρήγγελλεν εἰς τοὺς ςρατιώτας του νὰ μὴ τὸν φονεύσουν, λέ-

---

μαρτίαν (ἤτοι ὁ Χριςὸς) ἔλεγεν ἔχειν οὐδέν· ἀνθρώπῳ δὲ αὔταρκες, ἐὰν τολμήσῃ εἰπεῖν, ὅτι ἔρχεται ὁ ἄρχων τοῦ Κόσμου τούτου, ϗ ἐν ἐμοὶ ἕξει ὀλίγα ϗ μικρά.

(1) Ὅθεν συμφώνως λέγει ϗ ὁ θεῖος Κύριλλος ἑρμηνεύων τὸ ῥητὸν τοῦτο „ Τάχα δὲ οὐ τὸ πάντῃ ἐλεύθερον ἀδικίας ἑαυτῷ ὁ Δαβὶδ μαρτυρεῖ· ἠδίκησε γὰρ τὸν Οὐρίαν· ἀλλὰ τοῦτο λέγει, ὅτι ἐν τῇ κατὰ τὸν παῖδα ὑποθέσει, καθαρός εἰμι ϗ ἀνυπαίτιος· οὐδὲν γὰρ αὐτὸν ἠδίκησα, οὔτε τοὺς μετ' αὐτοῦ, ὥςε ϗ εὐάφορμον αὐτοῖς γενέσθαι τὴν κατ' ἐμοῦ δίωξιν.

λέγων αὐτοῖς „ Φείσασθέ μου τοῦ παιδαρίου τοῦ 'Αβεσσαλώμ. (Β'. Βασιλ. ιη'. 5.) καὶ πάλιν ἀφ' οὗ ἔμαθε τὸν θάνατόν του ἐθρήνει δι' αὐτὸν · καὶ ἔκλαιεν οὕτως „ Υἱέ μου 'Αβεσσαλώμ ! υἱέ μου υἱέ μου 'Αβεσσαλώμ! τὶς δῴη τὸν θάνατόν μου ἀντὶ σοῦ; ἐγὼ ἀντὶ σοῦ 'Αβεσσαλώμ υἱέ μου (Β. Βασιλ. ιη'. 33.)

Νοοῦνται δὲ καὶ ἄλλως τὰ ῥητά · ἐχθροὺς ἀοράτους , πρέπει νὰ ὑπολάβωμεν τοὺς Δαίμονας · ἀπὸ τοὺς ὁποίους λέγει ὁ Δαβὶδ νὰ πέσῃ εὔκερος καὶ ἄπρακτος , χωρὶς νὰ νικήσῃ καὶ νὰ καταισχύνῃ αὐτοὺς διὰ μέσου τῆς πράξεως τῶν ἀρετῶν · δὲν λέγει δὲ ταῦτα ὁ Δαβὶδ ὑπερηφανευόμενος · ἀλλ' ἐπειδὴ ἔπεσεν εἰς ἀνάγκην , διὰ τοῦτο ἀντὶ ἱκεσίας, ταῦτα προβάλλει τὰ λόγια · λέγονται δὲ ταῦτα καὶ ἄλλως ἀπὸ τὸν Δαβίδ · ἤγουν , ὅτι ἐγὼ δὲν ἀδίκησα τινὰ , ὥςε ὁποῦ νὰ τὸν διώξω ἀπὸ τὴν Βασιλείαν του · ἀλλ' οὔτε εἰς τὸν Σαοὺλ ἀνταπέδωκα κακά · ὅς τις ἀντὶ τῶν εὐεργεσιῶν ὁποῦ ἔλαβεν ἀπὸ λόγου μου , ἐκατασκεύαζε τὸν θάνατόν μου · ἐγὼ δὲ καὶ μ' ὅλον ὁποῦ ἔβαλα αὐτὸν εἰς τὰς χεῖράς μου, δὲν τὸν ἐθανάτωσα , ὡς ἡ πρώτη τῶν Βασιλειῶν ἱςορεῖ · κἂν λοιπὸν προσαρμόσῃς τὸν Ψαλμὸν τοῦτον εἰς τὸν 'Αβεσσαλώμ , κἂν εἰς τὸν Σαοὺλ , δὲν βλάπτεται τελείως ἡ ἀλήθεια · τὸ δὲ , ἀνταπέδωκα ἐδῶ νοεῖται καταχρηςικῶς , ἀντὶ τοῦ ἀπέδωκα , ἐπειδὴ κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον , δόσις μὲν λέγεται ἡ ἀρχὴ τῆς εὐεργεσίας, ἢ τῆς κακοποιΐας · ἀπόδοσις δέ , ἡ ἴση ἀντιμέτρησις τῆς εὐεργεσίας. ἢ τῆς κακοποιΐας , ἀνταπόδοσις δὲ λέγεται , μία δευτέρα ἀρχὴ ἀγαθῶν ἢ κακῶν , γινομένη ἀπὸ τοὺς δόντας , εἰς ἐκείνους ὁποῦ ἀπέδωκαν πρὸς αὐτοὺς τὴν ἴσην χάριν , ἢ κακίαν , ὁποῦ ἐκεῖνοι τοὺς ἔδωκαν · συνήθεια δὲ εἶναι κοντὰ εἰς τὴν Γραφὴν , καὶ μάλιςα εἰς τὸν Δαβὶδ , νὰ λαμβάνῃ ἔτζι τὸ τοιοῦτον ὄνομα τῆς ἀνταποδόσεως .

5: „ Καταδιώξαι ἄρα ὁ ἐχθρὸς τὴν ψυ„χήν μου καὶ καταλάβοι.

'Ανίσως , λέγει , καὶ ἀπέδωκα κακὰ εἰς τοὺς ἐχθρούς μου , ἄμποτε νὰ κυνηγήσῃ ὁ 'Αβεσσαλὼμ τὴν ψυχήν μου : ἤγουν ἐμένα κατὰ περίφρασιν , καὶ νὰ μὲ πιάσῃ ζωντανόν.

„ Καὶ καταπατήσαι εἰς γῆν τὴν ζωήν „ μου .

Ζωὴν ἐδῶ πρέπει νὰ νοήσωμεν τὸ αἷμα , τὸ ὁποῖον καταπατεῖται · διὰ τὶ καὶ τὸ αἷμα εἶναι φυσικὸν αἴτιον τῆς ζωῆς · ἐπειδὴ καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ πλέον συςατικὸν ἀπὸ τοὺς τρεῖς ἄλλους χυμοὺς , ὁποῦ συνιςῶσι τὸ σῶμα.

„ Καὶ τὴν δόξαν μου εἰς χοῦν κατα„σκηνῶσαι.

Δόξαν λέγει ἐδῶ ὁ Δαβὶδ τὸ ἔνδοξον αὐτοῦ σῶμα καὶ περιβόητον εἰς ὅλους , τόσον διὰ τὴν φυσικὴν δύναμιν καὶ ἀνδρίαν ὁποῦ εἶχεν , ὅσον καὶ διὰ τὸ ἐπίκτητον κάλλος καὶ τὴν λαμπρότητα τῆς Βασιλείας · κατασκηνῶσαι δὲ εἶπεν · ἤγουν ἄμποτε ὁ ἀποςάτης υἱός μου νὰ κάμῃ τὸ ἔνδοξον σῶμά μου νὰ σήπεται εἰς τὴν γῆν νεκρὸν καὶ νὰ διαλύεται · δύναται δὲ ὁ λόγος νὰ νοηθῇ καὶ διὰ τὸν ἀόρατον ἐχθρὸν Διάβολον · καταρᾶται λοιπὸν ὁ Δαβὶδ καὶ λέγει , ὅτι ἂν αὐτὸς ἀπέδωκε κακὰ , νὰ διωχθῇ ἀπὸ τὸν Διάβολον , καὶ νὰ πιασθῇ ἀπὸ αὐτὸν , μὲ τὸ νὰ μὴ δύναται νὰ φύγῃ τὰς προσβολὰς αὐτοῦ καὶ τοὺς κακοὺς λογισμοὺς · καὶ νὰ καταπατηθῇ ἡ ζωή του εἰς τὴν γῆν : ἤγουν εἰς τὰ γήϊνα καὶ φθειρόμενα πράγματα · τοῦτο γὰρ θέλει νὰ εἰπῇ ἡ καταπάτησις : δηλαδὴ τὸ νὰ πατῇ ὁ Διάβολος ἐπάνω εἰς τὸν κάτω κείμενον ἄνθρωπον , καὶ αἰσχρῶς νὰ χορεύῃ ἐπάνω εἰς αὐτόν · καταρᾶται δὲ ὁ Δαβὶδ, ὄχι μόνον νὰ πάθῃ τοῦτο τὸ σῶμά του , ἀλλὰ καὶ ἡ δόξα του : ἤγουν ὁ νοῦς του , ὅς τις εἶναι δόξα καὶ τιμὴ τῆς ψυχῆς · καὶ αὐτὸς , λέγω , ὁ νοῦς του , καταρᾶται νὰ κρημνισθῇ εἰς τὰ γήϊνα , καὶ νὰ προσηλωθῇ εἰς τὸ χῶμα καὶ τὴν φθορὰν , ὥστε ὁποῦ

νὰ

νὰ μὴν ἠμπορῇ πλέον νὰ ὑψωθῇ πρὸς τὸν Θεὸν μὲ τὸ πτερὸν τῆς θεωρίας. (1)

6: „Ἀνάστηθι Κύριε ἐν ὀργῇ σου.

Ἐπειδὴ εἶναι δυνατὸν νὰ ἀνασηθῇ ὁ Κύριος καὶ χωρὶς ὀργήν, κατὰ τὸ „Ἀνάςα Κύριε, σῶσόν με ὁ Θεός μου (Ψαλ. γ. 7.) διὰ τοῦτο λέγει ἐδῶ ὁ Δαβὶδ καὶ παρακαλεῖ νὰ ἀνασηθῇ ὁ Κύριος μὲ ὀργὴν καὶ τιμωρίαν· καθὼς δὲ τὸ νὰ κάθηται ὁ Θεός, δὲν ἐννοεῖται σωματικῶς· ἔτζι καὶ τὸ νὰ σηκώνεται· ἀλλὰ τὸ μὲν, νὰ κάθηται ὁ Θεός, σημαίνει τὸ Βασιλικὸν τοῦ Θεοῦ καὶ κριτικὸν καὶ ἀμετακίνητον· τὸ δὲ, νὰ ἀνίσαται, σημαίνει τὸ τιμωρητικὸν τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ πρός τινα βοηθητικόν· ὀργὴν δὲ πάλιν Θεοῦ νοοῦμεν τὴν τιμωρίαν, τῶν ἀξίων ὄντων τιμωρίας.

„Ὑψώθητι ἐν τοῖς πέρασι τῶν ἐχθρῶν
„σου.

Μὲ τὸ νὰ ἦσαι, λέγει, φυσικὰ ὑψηλὸς Κύριε, διὰ τοῦτο φάνηθι καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους τοιοῦτος ὑψηλός· θέλεις δὲ φανῆς τοιοῦτος εἰς τὰ τέλη· ἤγουν εἰς τοὺς θανάτους καὶ ἐξολοθρεύσεις τῶν ἐχθρῶν σου· διότι τέλος τῆς ζωῆς τοῦ κάθε ἀνθρώπου, εἶναι ὁ θάνατος· οἱ δὲ ἐδικοί μου ἐχθροί, αὐτοὶ εἶναι βέβαια καὶ ἐχθροὶ ἐδικοί σου· ἐπειδὴ αὐτοὶ ἐπαρέβηκαν τὰς ἐντολάς σου. (2)

7: „Ἐξεγέρθητι Κύριε ὁ Θεός μου ἐν προ-
„στάγματι ᾧ ἐνετείλω.

Μὴ μακροθυμήσῃς πλέον Κύριε, λέγει· ἀλλὰ κάμε ἐκδίκησιν, διὰ τὴν ἐντολὴν ὁποῦ ἔδωκες διὰ μέσου τοῦ Μωϋσέως· δηλαδὴ τὸ „Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου. (Ἐξ. κ΄. 12.) ἐπειδὴ ὁ ἐδικός μου υἱὸς ἐλύσσαξεν ἐναντίον ἐμοῦ τοῦ πατρός του· δύναται δὲ νὰ νοηθῇ καὶ ἄλλως τὸ ῥητόν: δηλαδὴ ὅτι ὁ Δαβὶδ εὔχεται διὰ τὸ Μυσήριον τῆς Ἀνασάσεως· διὰ τί ὁ Κύριος εἶπεν ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις διὰ τὸ ἐδικόν του σῶμα πρὸς τοὺς Ἰουδαίους· „Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν. (Ἰω. β΄. 16.) ἀνάσηθι λοιπὸν Κύριε, κατὰ τὴν προσαγὴν ταύτην, ὁποῦ ἐπρόσαξες καὶ εἶπες· „Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον.

„Καὶ συναγωγὴ λαῶν κυκλώσει σε.

Ἀ-

---

(1) Γλαφυρὰ δὲ εἶναι ἡ ἀναγωγὴ ὁποῦ κάμνει ὁ ἀββᾶς Δωρόθεος εἰς τὰ ῥητὰ ταῦτα λέγων „Τὸ μὲν πεσεῖν ἐσὶ, τὸ μηκέτι ἔχειν δύναμιν ἀντισῆναι παρὰ τὸ χαμαὶ κεῖσθαι· τὸ δὲ κενὸν πεσεῖν, τὸ μηδὲ ἀγαθόν τι ἔχειν, ἵνα κἂν τέως δυνηθῇ τις ἀνασῆναι· τὸ δὲ καταλάβοι ὁ ἐχθρὸς, ἵνα ὦμεν αὐτοῦ ὑποχείριοι, ϗ εἰς πάντα ἡττώμεθα· ἡ δὲ ζωὴ ἡμῶν, αἱ ἀρεταί· καταπατοῦνται δὲ αὗται εἰς γῆν, ὅταν τις ὅλον τὸ φρόνημα ἔχῃ γήϊνον· δόξα δὲ ἡμῶν, ἡ γνῶσις, ἡ διὰ τῆς φυλακῆς τῶν ἐντολῶν ἐγγινομένη τῇ ψυχῇ· κατασκηνοῦται δὲ αὕτη εἰς γῆν, ὅταν μηδὲν κατὰ Θεὸν φρονῶμεν, ἀλλὰ πάντα σαρκικά· ἵνα οὖν τοιοῦτόν τι μὴ πάθωμεν, μὴ ἀποδιδῶμεν κακὸν ἀντὶ κακοῦ· μὴ ἔργῳ, μὴ λόγῳ, μὴ σχήματι· ὃ γὰρ ϗ ὁ Δαβὶδ λέγει, τοιοῦτόν ἐσιν· εἰ τὸ ϗ τὸ ἐποίησα, μὴ ἐλευθερωθείην τῆς ἁμαρτίας πρὸ τοῦ θανάτου.

(2) Διὰ τοῦτο ϗ ἐν ἄλλοις γράφεται „Τῶν ἐχθρῶν μου· λέγει δὲ ϗ ὁ Νύσσης Γρηγόριος „Ἐχθρὸν τῇ φύσει μόνον, τὸ ἐξ ἐναντίου τῷ ἀγαθῷ θεωρούμενον, ὅπερ ἐσὶν ἡ κακία· ἧς τὸ πέρας ἀφανισμός ἐσι, ϗ εἰς τὸ μὴ ὂν μεταχώρησις· ὁ τοίνυν εἰπὼν, ὅτι ὑψώθητι ἐν τοῖς πέρασι τῶν ἐχθρῶν σου, προσημαίνει διὰ τοῦ περατωθῆναι τῶν ἐχθρῶν τὴν κακίαν, τὸ μηκέτι τὸν εἰς κακίαν δρόμον τῇ ζωῇ ὑπολείπεσθαι· ἔφη δὲ ϗ ὁ Θεοδώριτος „Ἐπίθες τοῖς ἐχθροῖς μου τὸ πέρας, τὴν ἄδικον αὐτῶν ἔφοδον καταπαύσας· ὁ δὲ Ἡσύχιος λέγει „Ὑψωθῆναι τὸν Χρισὸν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ παρακαλεῖ. συντελείας ϗ ἀφανισμοῦ τῶν Δαιμόνων ἕνεκα „Ὅταν γὰρ, φησὶν, ὑψωθῶ, πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν· πέρας δὲ ταῦτα ϗ κατάλυσις τῆς τῶν νοητῶν ἐχθρῶν δυνασείας ἐγένετο (ἐν τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ.)

Ἀνίσως, λέγει, καὶ ἐσὺ Κύριε, μοὶ βοηθήσῃς, θέλουν ἰδοῦν πολλοὶ τὴν βοήθειάν σου ταύτην, καὶ ἀκολούθως θέλουν φοβηθοῦν καὶ ἐπισρέψουν πρὸς ἐσένα· τὸ δὲ κυκλώσει σε δηλοῖ, ὅτι αὐτοὶ θέλουν γένουν τριγύρω εἰς τὰς ἐντολάς σου, καὶ δὲν θέλουν μακρύνουν ἀπὸ αὐτάς· ἐπειδὴ κατὰ τὸν Χρυσόσομον, ὁ Θεὸς εἶναι ἀπέραντος κατὰ φύσιν, καὶ εἰς αὐτὸν τὸ κύκλῳ δὲν λέγεται κυρίως· δυνάμεθα δὲ νὰ νοήσωμεν τὸ ῥητὸν καὶ διὰ τὴν ἀνάσασιν τοῦ Χρισοῦ· ἐπειδὴ ἀφ' οὗ ὁ Χρισὸς ἀνέση, ὅλων τῶν Ἐθνῶν ἡ συναγωγὴ ἔγινεν εἰς αὐτὸν, ὡσὰν κύκλος ἀπὸ ὅλα τὰ πέρατα τῆς γῆς· ἢ τὸ κυκλώσει σε δηλοῖ κατὰ τὸν Χρυσόσομον, ἀντὶ τοῦ ἡ συναγωγὴ τῶν Ἐθνῶν θέλει ᾄσει καὶ θέλει σὲ ὑμνήσει· ἐπειδὴ γὰρ μὲ κυκλικὸν χορὸν ἔψαλλον οἱ Ἰουδαῖοι τοὺς ὕμνους εἰς τὸν Θεὸν, διὰ τοῦτο ἀπὸ τὸ σχῆμα τοῦ χοροῦ, μὲ τὸ ὁποῖον ἐσέκοντο οἱ ψάλλοντες, ἐφανέρωσε τοὺς ὕμνους ὁποῦ ἔψαλλον, κατὰ τὸν αὐτὸν Χρυσόσομον.

„Καὶ ὑπὲρ ταύτης εἰς ὕψος ἐπίστρε-
„ψον.

Διὰ τὴν συναγωγὴν, λέγει, ταύτην τῶν Ἐθνῶν, ἀνάβα εἰς τὸν Πατέρα Κύριε μεσίτης· καὶ ἐπίσρεψον εἰς τὸ ὕψος τῆς θείας δόξης, τὴν ὁποίαν εἶχες πρὸ τοῦ νὰ γένῃ ὁ Κόσμος, ἀφ' οὗ ἐτελείωσας τὸ ἄφρασον τῆς οἰκονομίας μυσήριον.

8: „Κύριος κρινεῖ λαούς.

Δὲν θέλει παραβλέψει, λέγει, ὁ Κύριος τὰς μηχανὰς, ὁποῦ οἱ ἐχθροί μου συνέῤῥαψαν κατ' ἐμοῦ· ἢ νοεῖται, ὅτι θέλει κρίνει ὁ Κύριος: ἤγουν τοὺς μὲν κακοὺς, ἔχει νὰ καταδικάσῃ εἰς κόλασιν, τοὺς δὲ καλοὺς, ἔχει νὰ σήσῃ ἐκ δεξιῶν του, καὶ νὰ ἀξιώσῃ αὐτοὺς τῆς βασιλείας του. (1)

„Κρῖνόν με Κύριε, κατὰ τὴν δικαιοσύνην μου, καὶ κατὰ τὴν ἀκακίαν μου
„ἐπ' ἐμοί.

Ἐπειδὴ ὁ Δαβὶδ ἀνωτέρω ἐνθυμήθη τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦτο λέγει ἀκολούθως ἐδῶ, ὅτι γενοῦ κριτὴς καὶ ἐμοῦ, καὶ ἐξέτασαι τὴν δικαιοσύνην ὁποῦ ἐφύλαξα πρὸς τὸν ἀποσάτην υἱόν μου, καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ ὄντας· καὶ κατὰ τὴν ἁπλότητά μου, ἔτζι ἂς γένῃ εἰς ἐμένα. Διὰ τί δὲ ὁ Δαβὶδ, ἀλλαχοῦ μὲν λέγει „Μὴ εἰσέλθῃς εἰς κρίσιν μετὰ τοῦ δούλου σου (Ψαλ. ρμβ'. 2.) ἐδῶ δὲ εὔχεται νὰ κριθῇ; καὶ ἀποκρινόμεθα μετὰ τοῦ θείου Χρυσοσόμου· ὅτι ἐκεῖ μὲν λέγει, νὰ μὴ κριθῇς ἐσὺ ὁ Θεὸς μὲ ἐμένα, μὴ δὲ νὰ συγκρίνῃς τὴν ἐδικήν μου πολιτείαν, μὲ τὰς εὐεργεσίας καὶ χάριτας, ὁποῦ ἔκαμες εἰς ἐμέ· ἐδῶ δὲ ζητεῖ νὰ κριθῇ μὲ τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς ἀδικήσαντας αὐτὸν, καὶ ζητοῦντας νὰ τὸν θανατώσουν. (2)

9: Συν-

(1) Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος λέγει, ὅτι ἄλλως ἔχει νὰ κρίνῃ τὸν Ἑβραῖον ὁ Θεὸς: ἤγουν βαρύτερα, ϗ ἄλλως τὸν Σκύθην ϗ Ἕλληνα ἤγουν ἐλαφρότερα· ϗ ἕνα ϗ τὸ αὐτὸ ἁμάρτημα διαφόρως τὸ κρίνει, κατὰ τὰς διαφόρους περισάσεις τρόπου, τόπου, χρόνου, ϗ ἄλλων.

(2) Ὅθεν εἶπεν ὁ μέγας Βασίλειος, ὅτι τὸ κρίνεσθαι, ποτὲ μὲν, ἐπὶ τοῦ δοκιμάζεσθαι λέγεται, ὡς τὸ „Κρῖνόν με Κύριε, ὅτι ἐγὼ ἐν ἀκακίᾳ μου ἐπορεύθην· ποτὲ δὲ, ἐπὶ τοῦ κατακρίνεσθαι· ὡς τὸ „Εἰ ἑαυτοὺς ἐκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα· ἤτοι οὐκ ἂν τῇ κατακρίσει ὑπεβαλλόμεθα· πάλιν εἴρηται κριθήσεσθαι τὸν Κύριον πρὸς πᾶσαν σάρκα· τουτέσιν ἐν τῷ ἐξετασμῷ τῶν βεβιωμένων, ἑκάσῳ ἑαυτὸν ὑποβάλλει τῇ κρίσει, ϗ τὰ ἑαυτοῦ προσάγματα ἀντιπαρεξάγει τοῖς πεπραγμένοις ὑπὸ τῶν ἡμαρτηκότων, ἀπολογούμενος μετὰ ἀποδείξεων, ὅτι πάντα τὰ εἰς αὐτὸν ἥκοντα ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν κρινομένων πεποίηκε, σημαίνει τὸ κρίνειν, καὶ τὴν ἐν συγκρίσει καὶ ἀντιπαραθέσει κατὰ τὴν ἰδίαν γενεὰν κατάκρισιν· ὡς Βασίλισσα νότου νότου, καὶ Νινευῖται κατακρινοῦσι τὴν τῶν Ἰουδαίων γενεάν· ὁ δὲ Κύριλλος λέγει, ἑτέρα μὲν ἡ Ἀγγέλων δικαιοσύνη πρέπουσα πάντως τῇ αὐτῶν φύσει· ἑτέρα δὲ ἡ ἀνθρώ-

9: „ Συντελεσθήτω δὴ πονηρία ἁμαρτω-
„ λων, καὶ κατευθυνεῖς δίκαιον.

Ἀνίσως, λέγει, τελειώση καὶ παύση ἡ κακία τῶν ἁμαρτωλῶν, βέβαια θέλουν κατευθυνθοῦν οἱ Δίκαιοι· ἤτοι θέλουν περιπατήσουν ἀνεμποδίσως τὴν ςράταν τῆς ἀρετῆς. (1)

„ Ἐτάζων καρδίας καὶ νεφροὺς ὁ Θε-
„ ὸς δικαίως.

Ὁ Θεὸς, λέγει, δικαίως ἐξετάζει τὴν καρδίαν καὶ τοὺς νεφροὺς τῶν ἀνθρώπων: ἤγουν ὅσα εἶναι γεννήματα τοῦ θυμοῦ τοῦ περὶ τὴν καρδίαν ἐξαπτομένου, καὶ ὅσα εἶναι γεννήματα τῆς ἐπιθυμίας, τῆς εὑρισκομένης εἰς τοὺς νεφρούς· ἀπὸ ταῦτα γὰρ τὰ δύω πάθη, ἔχει τὴν σύςασίν της κάθε ἁμαρτία· ἢ νοεῖται καὶ οὕτως· ὁ Θεὸς, λέγει, εἶναι ὁποῦ ἐρευνᾷ καὶ ἐξετάζει τὴν καρδίαν, καὶ τοὺς νεφρούς· τὸ δὲ, δικαίως, συνάπτεται καὶ μὲ τὸν ἀκόλουθον ςίχον κατὰ τὸν Χρυσόςομον: ἤγουν „ Δικαίως ἡ βοήθειάμου παρὰ τοῦ Θεοῦ „ τοῦ σῴζοντος τοὺς εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ· δικαίως γὰρ αὐτὴ ἔχει νὰ δοθῇ εἰς ἐμὲ, διὰ τὶ ἐγὼ δὲν ἀδίκησα τὸν Ἀβεσσαλώμ.

10: „ Ἡ βοήθειάμου παρὰ τοῦ Θεοῦ τοῦ
„ σῴζοντος τοὺς εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ.

Ἐγὼ λέγει, ἐπειδὴ καὶ εἶμαι ἴσος καὶ ἀπονήρευτος κατὰ τὴν καρδίαν, καὶ ἐπειδὴ ἰσάζω τὸν ἑαυτόν μου εἰς τὴν ἴσην καὶ ὁμαλὴν ςράταν τῆς ἀρετῆς, διὰ τοῦτο προσμένω νὰ λάβω, ὄχι ἀνθρωπίνην βοήθειαν· ἐπειδὴ αὐτὴ εἶναι ἄχρηςος· ἀλλὰ τὴν τοῦ Θεοῦ, ὅς τις ἔχει δύναμιν νὰ σῴζῃ ἐκείνους, ὁποῦ καταφεύγουν εἰς αὐτόν.

11: „ Ὁ Θεὸς κριτὴς δίκαιος, καὶ ἰσχυ-
„ ρὸς καὶ μακρόθυμος.

Τοῦτον τὸν λόγον φαίνεται νὰ λέγῃ ὁ Δαβὶδ εἰς ἐκείνους, ὁποῦ τότε ἐσκανδαλίζοντο καὶ ἠπόρουν διὰ τὴν Πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ· πῶς δηλαδὴ ὁ Θεὸς ἐπαραχώρησε, νὰ σηκωθῇ ὁ υἱὸς Ἀβεσσαλὼμ κατ' ἐπάνω τοῦ πατρός του Δαβὶδ; ὅθεν καὶ λέγει πρὸς αὐτοὺς, πῶς ὁ Θεὸς εἶναι, δίκαιος μὲν, διὰ τὶ ἀντιμετρεῖ μὲ τὰ ἔργα τοῦ καθ' ἑνὸς τὰς ἀμοιβάς· ἰσχυρὸς δὲ, διὰ τὶ ὅσα θέλει, δύναται νὰ τὰ κάμῃ· μακρόθυμος δὲ, διὰ τὶ δὲν τιμωρεῖ τὸν ἄνθρωπον εὐθὺς ὁποῦ ἁμαρτήσῃ· ἀλλὰ ἀναβάλλει τὴν τιμωρίαν. (2)

„ Καὶ

θρώπων: σμικρὰ δηλονότι καὶ ἀναλόγως ἔχουσα τῇ τῆς φύσεως ἀσθενείᾳ . . εἰκότως οὖν οἱ κρινόμενοι, οὐ κατὰ
τὴν τῶν ἄνω Πνευμάτων δικαιοσύνην καὶ ἀκακίαν κρίνεσθαι παρακαλοῦσιν· ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐνοῦσαν τῇ φύσει· ὁ
δὲ θεοφόρος Μάξιμος λέγει „ Τρεῖς λέγουσι δικαιοσύνας οἱ τὰ θεῖα σοφοί· ἀνθρωπίνην, Ἀγγελικὴν, καὶ θείαν·
καὶ τὴν μὲν ἀνθρωπίνην φασι, τὴν ἐν τοῖς αἰσθητοῖς τοῦ ἴσου εὐνομίαν καὶ εὐγνωμοσύνην· τὴν Ἀγγελικὴν δὲ, τὴν
τῆς θείας γνώσεως ἄφθονον μετάδοσιν· τὴν δὲ θείαν, τὸ πάσχειν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτανόντων.

(1) Ὁ δὲ Χρυσόςομος λέγει „ Τί ἐςι συντελεσθήτω; κόλασιν ἐπάγαγε καὶ τιμωρίαν, καὶ ςήσεις αὐτοὺς τῆς
κακίας, καὶ κατευθυνεῖς δίκαιον· τῶν γὰρ πονηρῶν κολασθέντων, προσεκτικώτεροι οἱ δίκαιοι γίνονται· ὥςε δύω
ἐντεῦθεν ἀγαθὰ τίκτονται, ἐκεῖνοί τε τῆς πονηρίας ἵςανται, καὶ οὗτοι τῇ ἀρετῇ μᾶλλον προσέρχονται· ὁ δὲ Ὠ-
ριγένης φησιν „ Ὅταν οὐκέτι ἁμαρτάνῃ τις, συντελεῖται αὐτοῦ ἡ πονηρία· ἢ πονηρία ἁμαρτωλῶν ὁ Διάβολός
ἐςιν (Ἐν τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ.)

(2) Ὁ δὲ Χρυσόςομος ἑρμηνεύει οὕτως „ Ἁπλῶς ὃ λέγει τοιοῦτόν ἐςιν· εἰ δίκαιος, πάντως βουλήσεται τοὺς ἀ-
δίκους κολάσαι· εἰ ἰσχυρὸς, πάντως δυνήσεται· εἰ οὖν καὶ βούλεται καὶ δύναται, διὰ τί οὐ κολάζει; διότι
φησι μακρόθυμός ἐςι.

„ Καὶ μὴ ὀργὴν ἐπάγων καθ' ἑκάστην „ ἡμέραν.

Τοῦτο τὸ ῥητὸν ἐπεξηγεῖ τὸ, μακρόθυμος ὁποῦ εἶπεν ἀνωτέρω· διότι ἡμεῖς μὲν οἱ ἄνθρωποι, μὲ τὸ νὰ ἁμαρτάνωμεν καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἀκολούθως εἴμεθα καὶ πάντοτε ἄξιοι τιμωρίας· ὁ δὲ Θεὸς, μὲ τὸ νὰ ἦναι μακρόθυμος, δὲν μᾶς τιμωρεῖ· ἀλλὰ δίδει εἰς ἡμᾶς καιρὸν, διὰ νὰ μετανοήσωμεν· ὀργὴν γὰρ ἐδῶ πρέπει νὰ νοήσωμεν τὴν τιμωρίαν· μερικοὶ δὲ ἀποροῦσιν, ὅτι ἂν ὁ Θεὸς εἶναι δίκαιος, καὶ τιμωρῇ τὸν καθ' ἕνα καθὼς τοῦ πρέπει, πῶς ὁ αὐτὸς εἶναι καὶ φιλάνθρωπος; καὶ ἀποκρινόμεθα, ὅτι δίκαιος μὲν εἶναι ὁ Θεὸς, διὰ τὶ ἀποδίδει εἰς τὸν καθ' ἕνα κατὰ τὰ ἔργα του· φιλάνθρωπος δὲ εἶναι, διὰ τὶ εὐθὺς δὲν τιμωρεῖ, ἀλλὰ ὑπομένει τὰς κακίας τοῦ κάθε ἀνθρώπου, καὶ δίδει εἰς αὐτὸν αἰτίας καὶ χρόνους διὰ νὰ μετανοήσῃ· καὶ διὰ τὶ δὲν ἀφίνει τὸν Διάβολον νὰ κακοποιῇ τὸν ἁμαρτωλὸν ἄνθρωπον, ὅσον θέλει· καὶ πρὸς τούτοις διὰ τὶ κατὰ πάντα τρόπον ἐπιθυμεῖ καὶ ἀγαπᾷ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων.

12: „ Ἐὰν μὴ ἐπιστραφῆτε, τὴν ῥομφαίαν „ αὐτοῦ στιλβώσει· τὸ τόξον αὐτοῦ ἐ„ νέτεινε καὶ ἡτοίμασεν αὐτό.

Ἐπειδὴ ὁ Δαβὶδ ἤξευρεν ὡς Προφήτης, ὅτι ὅλα τὰ Ἔθνη ἔχουν νὰ κρατοῦν εἰς τὰς χεῖράς των τοὺς Ψαλμούς του, διὰ ταύτην τὴν ἀφορμὴν, μαζὶ μὲ τὰς ἐδικάς του μερικὰς ὑποθέσεις σμίγει ἐν τοῖς Ψαλμοῖς καὶ κοινὰς διδασκαλίας· ὅθεν καὶ λέγει εἰς ὅλους κοινῶς τοὺς ἀνθρώπους· ἀνίσως ἐσεῖς ὦ ἄνθρωποι, δὲν γυρίσετε εἰς τὴν ἴσην στράταν τῆς ἀρετῆς, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξεκλίνατε καὶ ἐπροσηλώθητε εἰς τὰ γήϊνα πράγματα, νὰ ἠξεύρετε, ὅτι δὲν θέλετε γλυτώσετε ἀπὸ τὴν τιμωρίαν καὶ κόλασιν τοῦ Θεοῦ· ῥομφαία λοιπὸν καὶ μάχαιρα, εἶναι ὁ πικρὸς θάνατος τῶν ἁμαρτωλῶν· τοξάρι δὲ, εἶναι ὁ ὀγλίγωρος θάνατος αὐτῶν· καὶ στίλβωσις μὲν, καὶ ἀκόνησις τῆς μαχαίρας, καὶ τέντωμα τοῦ τοξαρίου, εἶναι ἡ προετοιμασία τῆς τιμωρίας, καὶ ἡ μακροθυμία ὁποῦ δείχνει πρὸς ὥραν ὁ Θεός· ἑτοιμασία δὲ τοῦ τόξου, εἶναι ἡ πλησίασις τῆς πληγῆς, ἥτις γίνεται μὲ τὸ ῥίψιμον τῆς σαΐτας· ἢ νοεῖται καὶ ἄλλως κατὰ τὸν Χρυσόστομον, ὅτι ἀκόνισμα μὲν τῆς μαχαίρας, εἶναι ἡ ταχυτάτη τιμωρία· τέντωμα δὲ τοῦ τόξου, εἶναι ὁ πλησιασμὸς τῆς τιμωρίας· ἑτοιμασία δὲ τοῦ τόξου, εἶναι τὸ νὰ κτυπήσῃ ἐξάπαντος τοὺς ἁμαρτωλοὺς, ἀνίσως δὲν μεταβληθοῦν καὶ δὲν μετανοήσουν. (1)

13: „ Καὶ ἐν αὐτῷ ἡτοίμασε σκεύη θα„ νάτου.

Εἰς τὸ τόξευμα, λέγει, καὶ σαΐτευμα τοῦ Θεοῦ, πολυποίκιλοι τρόποι θανάτου εὑρίσκονται: ἤγουν εἰς αὐτὸ εὑρίσκονται θάνατοι μὲ σφαγὴν καὶ μάχαιραν, θάνατοι μὲ φωτίαν, μὲ νερὸν, μὲ σεισμὸν, μὲ χάσματα γῆς· καὶ θάνατοι μὲ πολυποίκιλα εἴδη ἀσθενειῶν· ὅλα αὐτὰ, λέγω, εἶναι ἐργαλεῖα καὶ

(1) Ὅθεν ἄλλος ἑρμηνευτὴς λέγει „ Φιλάνθρωπον δὲ τὸ κήρυγμα· οὐ γὰρ ἁπλῶς ὅτι γεγόνασιν ἐργάται τῶν πονηρῶν, ἠπείλησε τὴν ῥομφαίαν αὐτοῖς· ἀλλ' εἰ μὴ βούλοιντο θᾶττον ἐπιστρέφειν, ἐπανατείνεται αὐτοῖς τὴν γυμνουμένην μάχαιραν: οὐ τέμνει γὰρ τέως, ἀλλὰ στίλβοι μόνον· ἵνα τὴν λαμπηδόνα θεασάμενος, μὴ φθάσῃς κολασθῆναι· οὐ τέμνει, ἀλλὰ φοβεῖ, ἵνα ὁ φόβος διεγείρῃ σε εἰς μετάνοιαν· καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος „ Στίλβοι γοῦν, λέγει, τὴν μάχαιραν, ἀναβάλλεται δὲ, καὶ τὸ τόξον ἐντείνει μὲν καὶ ἑτοιμάζει, κατέχει δὲ βίᾳ· ὅπερ δὴ Θεοῦ κρίσεως νόμος, ἵνα ἢ σώσῃ τῇ μετανοίᾳ· ἢ κολάσῃ δικαιότερον. (Παρὰ τῷ Νικήτᾳ.) ἔφη δὲ καὶ ὁ Θεοδώριτος „ Εἴποτε ἴδοι τοὺς ἀνθρώπους ὁ Θεὸς διὰ τῆς φιλανθρωπίας ὄνησιν οὐ καρπουμένους, τέως ταῖς ἀπειλαῖς ἐκφοβεῖ, τὴν τιμωρίαν ἀναβαλλόμενος· εἰ δὲ καὶ ταύτης καταφρονήσαντες ἐπιμείνειεν ἁμαρτάνοντες, αὐτίκα τὴν πανωλεθρίαν ἐπάγει τὸ δίκαιον ἔχουσαν.

καὶ σκεύη. μὲ τὰ ὁποῖα ἐνεργεῖται ὁ θάνατος τῶν ἁμαρτωλῶν. (1) Πρέπει δὲ νὰ ἠξεύρωμεν, ὅτι ἀγκαλὰ καὶ τὰ λόγια ταῦτα τοῦ Δαβὶδ, περὶ τοῦ Θεοῦ λεγόμενα, εἶναι μὲν ἀνθρωποπρεπῆ, ὅμως τὰ νοήματα ὁποῦ περιέχουσιν, εἶναι θεοπρεπῆ· καὶ ἡ ἀφορμὴ εἶναι, διὰ τί ὁ Προφήτης μὲ τὴν παχύτητα τῶν ἀνθρωπίνων λέξεων, ἠθέλησε νὰ φέρῃ εἰς αἴσθησιν τὸν παχὺν νοῦν τῶν ἀκροατῶν· διὰ τοῦτο καὶ παῤῥησιάζει τὸν Θεὸν πῶς ἔχει μάχαιραν, καὶ τοξάρι, καὶ σαΐτας, καὶ ἅρματα πολεμικά· καὶ πῶς ἀκονίζει τὴν μάχαιράν του, καὶ τεντόνει τὸ τοξάρι του· ἵνα αὐξήσῃ μὲ αὐτὰ ὅλα τὸν φόβον εἰς τοὺς ἀκροατάς· καὶ ἵνα μὲ τὰ συνειθισμένα εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὀνόματα καὶ παραδείγματα, ἐξυπνίσῃ τὴν λιθίνην καὶ κοιμισμένην τῶν ἀναισθήτων καρδίαν. Ἐπειδὴ ὁ Θεὸς δὲν χρειάζεται τοιαῦτα πολεμικὰ ἅρματα διὰ νὰ παιδεύσῃ τοὺς ἁμαρτωλούς· διὰ τὶ αὐτὸς εἶναι ἐκ φύσεως τόσον φοβερὸς, ὁποῦ βλέπει μόνον τὴν γῆν, καὶ εὐθὺς τὴν κάμνει καὶ τρέμει· αὐτὸς ἔχει εἰς τὰς χεῖράς του κάθε πνοήν· αὐτὸς μὲ τὴν δύναμίν του διαλύει τὰ ὄρη καὶ βουνά· καὶ ἐνεργεῖ ὅλα τὰ ἄλλα, ὅσα οἱ Θεηγόροι Προφῆται λέγουσι διὰ τὴν ἄῤῥητον αὐτοῦ δύναμιν.

„ Τὰ βέλη αὐτοῦ τοῖς καιομένοις ἐ-
„ ξειργάσατο.

Μὲ τὸν λόγον τοῦτον παρηγορεῖ ὁ Δαβὶδ τοὺς καλοὺς ἀνθρώπους· αἱ τιμωρίαι, λέγει, τοῦ Θεοῦ, ἐνεργοῦνται ὄχι κατὰ τῶν καλῶν, ἀλλὰ κατὰ κακῶν ἀνθρώπων· καιομένους γὰρ ἐδῶ ὀνομάζει, ἐκείνους ὁποῦ δὲν ἔχουν καμμίαν νοτίδα καὶ ὑγρασίαν ἀρετῆς· ἀλλὰ τόσον εἶναι ἐξηραμένοι εἰς τὰ καλὰ ἔργα, ὥστε ὁποῦ εὐθὺς ἀνάπτουσιν ἀπὸ τὸ πῦρ τῆς κολάσεως· ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἐδῶ ἀκόμη κολάζονται οἱ τοιοῦτοι, μὲ μόνην τὴν προσδοκίαν, καὶ τὴν ἐνθύμησιν τῆς κολάσεως· ἢ καιομένους αὐτοὺς ὀνομάζει ὁ Δαβὶδ, διὰ τί καίονται ἀπὸ τὸ πῦρ τῶν παθῶν: ἤγουν τοῦ θυμοῦ, τῆς ἐπιθυμίας, τῆς φιληδονίας, τῆς φιλοδοξίας, τῆς φιλαργυρίας, καὶ τῶν τοιούτων ἄλλων. Μὲ τοιοῦτον τρόπον ὁ Προφήτης ζωγραφήσας τὰς πολυτρόπους τιμωρίας τοῦ Θεοῦ, καὶ ταύτας κρεμάσας ἐπάνω εἰς τοὺς ἁμαρτωλοὺς, σωφρονίζει ἀκολούθως αὐτοὺς καὶ ἀπὸ τὰ τότε πράγματα, μεταφέροντας τὸν λόγον του εἰς τὸν ἀποστάτην υἱόν του Ἀβεσσαλώμ. (2)

14: „ Ἰδοὺ ὠδίνησεν ἀδικίαν.

Ὁ ἀποστάτης, λέγει, υἱός μου ἐγγαστρώθη ἀπὸ τὴν ἀδικίαν, καὶ διὰ τοῦτο ἐσοχάσθη ἀδίκως νὰ μὲ διώξῃ ἀπὸ τὴν Βασιλείαν, ὁποῦ μοι ἔδωκεν ὁ Θεός. (3) ἐμεταχειρίσθη δὲ ὁ Δαβὶδ τὸ ὄνομα τῆς ὠδῖνος: ἤγουν τοῦ κοιλοπονήματος τῆς γυναικὸς, διὰ νὰ φανερώσῃ, ποῖον πόνον καὶ στενοχωρίαν δοκιμάζουσιν, ἐκεῖνοι, ὁποῦ συλλογίζονται νὰ ἀδικήσουν τὸν ἀδελφόν τους· ἐπειδὴ αὐτοὶ γεμόζουσιν ἀπὸ θυμόν· διακόπτονται ἀπὸ τὴν ὀργήν· βλάπτονται ἀπὸ τοὺς λογισμοὺς, καὶ μυρία ἄλλα πάσχουσι κακά· φοβοῦνται, ἀγωνίαν ἔχουν· καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, αὐτοὶ κατὰ ἄλλον τρόπον δὲν εἰρηνεύουν, ἔξω μόνον, ὅταν φέρουν εἰς ἔργον τοὺς πονηροὺς στοχασμούς των: ἤτοι ὅταν ἀδικήσουν· ἀγκαλὰ καὶ ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀδικίαν, πάλιν δὲν ἐλευ-

(1) Ὁ δὲ Βασίλειος σκεύη θανάτου δυνάμεις ἀφανιστικὰς ἐνόησε τῶν ἐχθρῶν τοῦ Θεοῦ· ἁπλούστερον δὲ σκεύη θανάτου, τὰ βέλη ἡρμήνευσε.

(2) Ἀλλὰ ϗ ὁ Βασίλειος καιομένους ἐνόησε τοὺς ἀξίους τοῦ πυρός· τὰ τοῦ Θεοῦ γὰρ βέλη ταῖς εὐκαταπρήστοις ψυχαῖς παρ' αὐτοῦ κατειργάσθη φησι· λέγει δὲ ϗ ὁ Θεοδώριτος „ Οἱ γὰρ τὴν εὔπρηστον τῆς ἁμαρτίας ὕλην δεξάμενοι, ϗ ξύλα ϗ χόρτον ϗ καλάμην οἰκοδομήσαντες, ἥ φησιν ὁ θεῖος Ἀπόστολος, τοῖς πυρφόροις τούτοις βληθήσονται βέλεσιν.

(3) Ὁ δὲ Θεοδώριτος ϗ περὶ τοῦ Ἀχιτόφελ τὸ ῥητὸν τοῦτο ἐνόησε, τοῦ τὴν πονηρὰν ἐκείνην γνώμην εἰσηγησαμένου, ϗ κατὰ τοῦ μηδὲν ἠδικηκότος πατρὸς τὸν παράνομον καθοπλίσαντος παῖδα.

λευθερόνονται οἱ ἄθλιοι ἀπὸ τὸν ἔλεγχον καὶ τὴν κατάκρισιν τοῦ συνειδότος των· ὅπου λοιπὸν ἡ θεία Γραφὴ θέλει νὰ παραστήσῃ ἀνυπόφορον τὸν πόνον, μὲ τὸ ὄνομα τοῦ κοιλοπονήματος τῶν ἐγγαστρωμένων γυναικῶν τὸν φανερόνει· ὀδύνη δὲ καὶ ὠδὶς ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὸ οἰδαίνειν: ἤγουν αὐξάνειν· ἐπειδὴ ὅταν τὸ βρέφος γένῃ ἐννέα μηνῶν, δὲν ὑποφέρει πλέον νὰ εὑρίσκεται μέσα εἰς τὴν κοιλίαν, καὶ διὰ τοῦτο δριμυτάτους πόνους προξενεῖ εἰς τὴν ἐγγαστρωμένην, ζητῶν διὰ νὰ εὔγῃ ἔξω, καὶ νὰ γεννηθῇ (1) δείχνει δὲ μὲ τὸ παράδειγμα τοῦτο ὁ Δαβίδ, ὅτι ἡ κακία δὲν εἶναι ἔμφυτος εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ ἔξωθεν αὐτὴ σπείρεται καὶ αὐξάνει, καὶ εἰς πόνους πολλοὺς βάλλει ἐκείνους ὁποῦ τὴν ἔχουν.

„Συνέλαβε πόνον καὶ ἔτεκεν ἀνομίαν.

Εἰς μὲν τὰ φυσικὰ ἔμβρυα, πρῶτον γίνεται ἡ σύλληψις, ἔπειτα ἀκολουθοῦν τὰ κοιλοπονήματα, ὅταν τὸ ἔμβρυον αὐξηθῇ· ἐδῶ δὲ, πρῶτον εἶπεν ὁ Δαβὶδ τὸ κοιλοπόνημα, καὶ ἔπειτα τὴν σύλληψιν· διὰ τί λοιπὸν ἔτζι εἶπε τοῦτο; καὶ ἀποκρινόμεθα, ὅτι ἐκεῖ μὲν, ἐπὶ τῶν φυσικῶν ἐμβρύων, πρὸς ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ ἔμβρυον λέγεται καὶ ἡ σύλληψις καὶ τὸ κοιλοπόνημα· ἐδῶ δὲ ἐπὶ τῆς ἁμαρτίας, πρὸς ἄλλο λέγεται ἡ σύλληψις, καὶ πρὸς ἄλλο τὸ κοιλοπόνημα· οἷον ἐπὶ παραδείγματος· ὁ Ἀβεσσαλὼμ πρῶτον ἐκοιλοπόνησε τὴν ἀδικίαν κατὰ τὴν ψυχὴν, μὲ τὸ νὰ ἔπασχε κακῶς ἀπὸ αὐτὴν, θυμόνωντας καὶ ἐπιθυμῶντας· καὶ μάλιστα διὰ τὶ δὲν εὕρισκε καιρὸν ἐπιτήδειον τῆς ἀποστασίας του· ἔπειτα συνέλαβε πόνον: ἤγουν ἔλαβε πρὸς τούτοις καὶ πόνον σωματικόν· ὅταν γὰρ ἡ ψυχὴ πάσχῃ, καὶ τὸ σῶμα συμπάσχει· οὐ μόνον λοιπὸν ἐπόνει ὁ Ἀβεσσαλὼμ κατὰ τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ σῶμα ἐπόνει, ἕως οὗ ἐγέννησε τὴν ἀνομίαν τῆς ἀποστασίας· ἄτιμον γὰρ πρᾶγμα ἔκαμε τῇ ἀληθείᾳ νὰ ἀτιμάσῃ τὸν πατέρα του, νὰ διώξῃ αὐτὸν, καὶ νὰ μιάνῃ τὰς παλλακὰς αὐτοῦ· μερικοὶ δὲ συντομωτέραν ἑρμηνείαν κάμνουσι τοῦ ῥητοῦ τούτου· καὶ ὠδῖνα μὲν καὶ κοιλοπόνημα λέγουσι, τὴν ἔννοιαν καὶ τὸν πονηρὸν λογισμὸν τῆς ἀποστασίας τοῦ Ἀβεσσαλώμ· σύλληψιν δὲ, τὴν στάσιν καὶ πῆξιν τοῦ λογισμοῦ τῆς ἀποστασίας· ἢ νοεῖται καὶ οὕτως, ὅτι αὐτὸς κοιλοπονήσας πρότερον, καὶ πολλὰ παθὼν ἀπὸ τὸν λογισμὸν τῆς ἀποστασίας, καὶ μὴ ὑποφέροντας αὐτὸν, συνέλαβε πάλιν ἄλλον λογισμὸν διὰ τὴν αὐτὴν ἀποστασίαν· ὁ ὁποῖος λογισμὸς ἔγινεν εἰς αὐτὸν πόνος, καὶ δεύτερον κοιλοπόνημα. (2)

15: „Λάκκον ὤρυξε, καὶ ἀνέσκαψεν αὐ-
„τὸν, καὶ ἐμπεσεῖται εἰς βόθρον, ὃν
„εἰργάσατο.

Κίνδυνον, λέγει, κατεσκεύασεν ὁ υἱός μου ἐναντίον εἰς ἐμένα τὸν πατέρα του, καὶ κίνδυνον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον δυσκόλως ἠμπορῶ νὰ ἐλευθερωθῶ (3) τὸν κίνδυνον γὰρ ἐφανέρωσεν ὁ Δαβὶδ μὲ τὴν ὁμοιότητα τοῦ λάκκου· διότι καθὼς ἐκεῖνοι, ὁποῦ πέσουν εἰς τὸν λάκκον, δὲν δύνανται νὰ εὔγουν ἔξω ἀπὸ αὐτὸν, καὶ μάλιστα ἀνίσως δευτεροσκαφῇ, καὶ γένῃ ὁ λάκκος βαθύτερος, τοιουτοτρόπως καὶ ἐγὼ δὲν

(1) Κατὰ δὲ τὸν Βαρῖνον ὠδὶς λέγεται παρὰ τὸ ὠθῶ, ὠθίς τις οὖσα, δι' ἧς ὠθεῖται τὸ βρέφος· ἢ ἀπὸ τοῦ ὀδύνη κατ' ἐπαύξησιν τοῦ ο εἰς ω, ϗ τροπῇ τοῦ υ εἰς ι.

(2) Ἔφη δὲ ϗ ὁ μέγας Βασίλειος „Ὡς πρὸς τὴν τάξιν δοκεῖ συγκεχυμένως ἡ λέξις ἔχειν· ἐπειδὴ πρῶτον αἱ κύουσαι συλλαμβάνουσιν, εἶτα ὠδίνουσι, ϗ τελευταῖον τίκτουσιν· ἐνταῦθα δὲ πρῶτον ἡ ὠδῖν· εἶτα ἡ σύλληψις, εἶτα ὁ τοκετός· πρὸς δὲ τὴν τῆς καρδίας σύλληψιν, ἐμφαντικώτατα ἔχει· αἱ γὰρ ἄλογοι τῶν ἀκολάστων ὁρμαὶ, ϗ αἱ μανικαὶ ϗ παροιστρῶσαι ἐπιθυμίαι ὠδῖνες ἐλέχθησαν, διὰ τὸ μετ' ὀξύτητος ϗ πόνου ἐγγίνεσθαι τῇ ψυχῇ· κατὰ δὲ τὴν τοιαύτην ὁρμὴν ὁ περικρατὴς τῶν πονηρῶν μὴ γενόμενος βουλευμάτων, συνέλαβε πόνον· ϗ ὁ τὴν ἐν καρδίᾳ κακίαν διὰ τῶν πονηρῶν πράξεων ἐκκαύσας, ἔτεκε τὴν ἀνομίαν.

(3) Ἄλλος δὲ παρὰ τῇ Σειρᾷ τοῦ Νικήτα λέγει „Καὶ οἱ Ἰουδαῖοι δὲ μετὰ τὸ τεκεῖν τὴν κατὰ τοῦ Σωτῆρος ἐπιβου-

δὲν ἠμπορῶ νὰ λυτρωθῶ ἀπὸ τὰ κακὰ ὁποῦ κατ' ἐμοῦ κατεσκεύασεν ὁ πατραλοίας υἱός μου· ἐπειδὴ αὐτὰ ἔχουσι βάθος πονηρίας, καὶ κύκλον θανατηφόρον· ἀλλ' ὅμως αὐτὸς ἔχει νὰ πέσῃ εἰς τὸν λάκκον αὐτὸν καὶ τὸν κίνδυνον, ὁποῦ κατ' ἐμοῦ κατεσκεύασε· καὶ ἀντὶ νὰ πιάσῃ ἐμένα, αὐτὸς θέλει πιασθῇ.

16: „Ἐπιστρέψει ὁ πόνος αὐτοῦ εἰς κε-
„φαλὴν αὐτοῦ.

Καὶ τὰ δύω αὐτὰ ἔγιναν ἐμπράκτως εἰς τὸν Ἀβεσσαλὼμ· ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ὁ ἄθλιος ἔπεσεν εἰς τὸν κίνδυνον, ὁποῦ ἡτοίμασε κατὰ τοῦ πατρός του, καὶ ὁ πόνος καὶ ἡ σπουδὴ, ὁποῦ εἶχε νὰ πιάσῃ τὸν πατέρα του, ἐγύρισε παραδόξως κατὰ τῆς κεφαλῆς του· διότι σπουδάζωντας αὐτὸς νὰ παραθαῤῥύνῃ τὸν λαόν του εἰς τὸν κατὰ τοῦ πατρός του πόλεμον, διαπερνῶν καβαλλάρης ὑπὸ κάτω ἀπὸ τοὺς κλάδους μιᾶς δρυὸς, ἐπιάσθη ἀπὸ τὰ μαλιὰ τῆς κεφαλῆς του, καὶ κρεμασθεὶς ἐλεεινῶς εἰς τὸ δένδρον, ἐφονεύθη πικρῶς ἀπὸ τὸν Ἰωάβ. (1)

„Καὶ ἐπὶ κορυφὴν αὐτοῦ ἡ ἀδικία αὐ-
„τοῦ καταβήσεται.

Ἡ ἀδικία, λέγει, τῆς ὁποίας ἔγινεν ἀρχηγὸς ὁ Ἀβεσσαλὼμ, αὐτὴ, λέγω, θέλει κτυπήσει εἰς τὴν κεφαλήν του: ἤγουν εἰς αὐτόν· ἐπειδὴ ἀπὸ τὸ κυριώτερον μέρος τοῦ σώματος: τὴν κεφαλὴν δηλαδὴ, ὅλον τὸ σῶμά του ἐφανέρωσε· καθὼς καὶ τῇ ἀληθείᾳ ἔτζι ἔγινε· διὰ τὶ αὐτὸς συγκροτήσας πόλεμον ἐναντίον τοῦ πατρός του, ἀντὶ νὰ θανατώσῃ ἐκεῖνον, ἐθανατώθη μᾶλλον αὐτος.

17: „Ἐξομολογήσομαι τῷ Κυρίῳ κατὰ
„τὴν δικαιοσυνην αὐτοῦ.

Ἐγὼ, λέγει, ἐπειδὴ καὶ ἔλαβε τοιοῦτον τέλος ὁ πόλεμος, καὶ ἐφονεύθη ὁ πολεμῶν με, τούτου χάριν θέλω εὐχαριστήσω τὸν Θεὸν διὰ τὴν δικαίαν κρίσιν αὐτοῦ· (2)

Καὶ

βουλὴν, λιμοῦ ϗ μαχαίρας ἔργον ἐγένοντο· οἱ δὲ, ϗ διεσπάρησαν· ὁ δὲ Σατανᾶς θάνατον κατασκευάσας κατὰ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ διὰ Σταυροῦ, θανάτῳ παραδέδοται· ὥστε λέγειν ἡμᾶς πρὸς Χριστὸν μετὰ τοῦ Δαμασκηνοῦ Ἰωάννου „Διὰ Σταυροῦ σου ᾐσχύνθη ὁ ἀσεβής· εἰργάσατο βόθρον γὰρ, ὃν ὀρύξας εἰσπέπτωκε· ϗ ὁ προδοὺς τὸν Κύριον Ἰούδας, ἀγχόνῃ τὸν βίον κατέστρεψεν· ὅθεν εἶπεν ὁ Χρυσοῤῥήμων „Αἱ κατὰ τῶν δικαίων βουλαὶ, ἐπὶ τὰς κεφαλὰς τῶν βουλευομένων ἐπιστρέφουσιν· ὥσπερ ἀπὸ στεῤῥῶν ϗ ἀντιτύπων σωμάτων, τὰ προσπεσόντα βέλη πρὸς τοὺς ἀφιέντας ἐπάνεισιν· ὅθεν εἶπεν ὁ Σολομὼν „Ὁ ὀρύσσων βόθρον τῷ πλησίον, ἐμπεσεῖται εἰς αὐτόν· ὁ δὲ κυλίων λίθον, ἐφ' ἑαυτὸν κυλίει (Παρ. κϛ΄. 27.) ϗ ὁ Σειρὰχ „Ὁ ὀρύσσων βόθρον εἰς αὐτὸν ἐμπεσεῖται· ϗ ὁ ἱστῶν παγίδα, ἐν αὐτῇ ἁλώσεται (Σειρὰχ κζ΄. 27.) εἶπε δὲ καί τις τῶν Ποιητῶν (ὁ Ἡσίοδος δηλ.) „Ἡ δὲ κακὴ βουλὴ τῷ βουλεύσαντι κακίστη· ϗ ἄλλος „Ὅς τις καθ' ἑτέρου δόλια μηχανεύεται, ἑαυτῷ λέληθε τὸ κακὸν ἀρχιτεκτονῶν.

(1) Ἄλλος δὲ λέγει „Τὸ ἐπιστρέψει ὁ πόνος αὐτοῦ εἰς κεφαλὴν αὐτοῦ, ϗ περὶ τοῦ Ἀχιτόφελ ϗ περὶ τοῦ Ἀβεσσαλὼμ εἰρῆσθαί φασιν· ἀμφοτέρων γὰρ ἡ κεφαλὴ εἰς τιμωρίαν κατέβη· ὁ μὲν γὰρ, ἀγχόνῃ χρησάμενος, οὕτω τὸν βίον κατέλυσεν· ἐκεῖνος δὲ, ὑπὸ δένδρον ἐλθὼν, ϗ ἐξαρτηθεὶς ἀπὸ τῆς κόμης, πολὺν ἐκρέματο χρόνον, τοῦ Θεοῦ τὴν ψῆφον ἄνωθεν φέροντος· ϗ ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐκ ἀνθρωπίνης ἦν σπουδῆς τὸ γινόμενον· ἀλλ' ὅλον θεῖον ἦν τὸ δικαστήριον, τρίχες ϗ ξύλον αὐτὸν ἔδησαν, καὶ ζῶον παρέδωκε· ϗ ἀντὶ μὲν σχοινίου ἡ κόμη· ἀντὶ δὲ ξύλου, τὸ δένδρον γέγονεν· ἀντὶ δὲ στρατιώτου, προσήγαγεν αὐτὸν ἡ ἡμίονος· ϗ τὸ δὴ θαυμασότερον, ὅτι ὁ καταλλάξας αὐτῷ τὸν πατέρα (ὁ Ἰωὰβ δηλαδὴ) οὗτος αὐτὸν ἀνῄρει· ὁ δὲ Θεὸς ἐψηφίζετο· ὅτι γὰρ ἄνωθεν ἡ ψῆφος κατεφέρετο, ἄκουσον αὐτοῦ πῶς τοῦτο παρέστησεν· εἰπὼν γὰρ ἐπὶ κορυφὴν αὐτοῦ ἡ ἀδικία αὐτοῦ καταβήσεται, ἐπάγει· Ἐξομολογήσομαι τῷ Κυρίῳ κατὰ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ.

(2) Ὅθεν εἶπεν ὁ σοφὸς Θεοδώριτος „Ἐγὼ δὲ τοσαύτης τοῦ Θεοῦ προνοίας τυχὼν, ὑμνήσω τὸν εὐεργέτην διηνεκῶς, τῆς κρίσεως τὸ δίκαιον διηγούμενος.

,,Καὶ ψαλῶ τῷ ὀνόματι Κυρίου τοῦ ,, Ὑψίστου.

Ἐγὼ, λέγει, θέλω ψάλλω νικητήρια ἄσματα εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ· διὰ τὶ ἐπικαλέσθηκα αὐτὸν, καὶ μοὶ ἐβοήθησε· διὰ τὶ ἂν μοναχὸν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἔχῃ τόσην μεγάλην δύναμιν, τὶς νὰ μὴ φοβηθῇ αὐτὸν τὸν ἴδιον Θεόν; ὕψιςον δὲ εἶπεν αὐτὸν: ἤγουν τὸν ὑψηλότερον ἀπὸ ὅλα τὰ ὄντα, καὶ τὸν ὑπερουράνιον· ταυτα δὲ τὰ εὐχαριςήρια εἶπεν ὁ Δαβὶδ, ὄχι διὰ τὶ ἔχαιρεν εἰς τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ του· πῶς γὰρ ὁποῦ αὐτὸς μάλιςα ἔκλαιε καὶ ἐπένθει τὴν ἡμέραν ἐκείνην, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Ἀβεσσαλὼμ ἐθανατώθη; ἀλλὰ τοῦτο ἐποίησεν ὁ Δαβὶδ, ἀποδεχόμενος καὶ τιμῶν τὴν ἀπόφασιν καὶ κρίσιν τοῦ Θεοῦ, ἥτις δικαίως τοὺς ἀδίκους καταφθάνει· Μερικοὶ δὲ συντομώτερον ἑρμηνεύοντες τὸ, λάκκον ὤρυξεν ἕως τοῦ, ἡ ἀδικία αὐτοῦ καταβήσεται, λέγουσιν, ὅτι ὁ Δαβὶδ φανερόνει μεταφορικῶς, ὅτι ὅσα κακὰ ὁ Ἀβεσσαλὼμ κατ' αὐτοῦ ἐμηχανεύθη, αὐτὸς ὁ ἴδιος τὰ ἔπαθε· ταῦτα δὲ τὰ ἴδια εὐχόμεθα καὶ ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ ἐναντίον τοῦ Διαβόλου, τοῦ ἀοράτου καὶ κοινοῦ ἡμῶν ἐχθροῦ.

ΨΑΛΜΟΣ Η.

,, Εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ τῶν Ληνῶν Ψαλμὸς τῷ Δαβίδ.

Τὶ μὲν θέλει νὰ εἰπῇ, εἰς τὸ τέλος, εἴπομεν εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ δ'. Ψαλμοῦ· ληνοὺς δὲ ἐδῶ ὀνομάζει τοὺς Ναοὺς καὶ Ἐκκλησίας, τὰς εὑρισκομένας εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην. Ἄμπελος γὰρ εἶναι ὁ Κύριος· κλήματα δὲ, εἶναι οἱ Ἀπόςολοι· ςαφύλι δὲ, εἶναι ἡ Πίςις, ἡ ὁποία σφιγγομένη εἰς τὰς Ἐκκλησίας, εὐγάνει ὡς κρασὶ τὴν διδασκαλίαν, ἥτις εὐφραίνει τῶν πιςῶν τὰς καρδίας· εἰς τὸ πρόσωπον λοιπὸν τῶν πνευματικῶν τούτων ληνῶν ὁ Ψαλμὸς οὗτος ἐξεφωνήθη ἀπὸ τὸν Δαβὶδ κατὰ τὸν Εὐσέβιον καὶ τὸν Χρυσόςομον, διότι παλαιὰ μὲν ὁ Ναὸς, ἐκτίσθη εἰς ἕνα μόνον τόπον τῆς Ἱερουσαλήμ· ἐπειδὴ καὶ εἰς ἕνα μόνον λαὸν τῶν Ἰουδαίων, ἦτον ἀποκληρωμένος· περὶ τοῦ ὁποίου εἶπεν ὁ Ἡσαΐας. ,, Καὶ ᾠκοδόμησα πύργον ἐν μέσῳ αὐτοῦ, καὶ προλήνιον ὤρυξα ἐν αὐτῷ (Ἡσ. ε'. 2.) πύργον μὲν ὀνομάζων, τὸν Ναὸν, προλήνιον δὲ, τὸ Θυσιαςήριον· εἰς τὸ τέλος δὲ τῶν αἰώνων καὶ τῆς νομικῆς λατρείας, ἐξερημνίσθη μὲν αὐτὸς, ἐκτίσθησαν δὲ εἰς ὅλην τὴν γῆν Ἐκκλησίαι πάμπολλαι· διὰ τὶ καὶ ὅλα τὰ Ἔθνη ἔλαβον τὴν θεογνωσίαν· τὴν αὐτὴν δὲ ἐπιγραφὴν τοῦ παρόντος, ἔχει καὶ ὁ πγ'. Ψαλμός· ὑπὲρ τῶν ληνῶν γὰρ κακεῖνος ἐπιγράφεται.

1: „Κύριε ὁ Κύριος ἡμῶν· ὡς θαυμα-
„στὸν τὸ ὄνομά σου ἐν πάσῃ τῇ γῇ.

Τῶν μὲν ἀπίςων, Κύριος καὶ αὐθέντης εἶναι ὁ Χριςὸς, καθ᾽ ἕνα μόνον τρόπον, τὸν τῆς πλάσεως· τῶν δὲ πιςῶν εἶναι αὐθέντης, κατὰ δύω τρόπους, καὶ κατὰ τὴν πλάσιν, καὶ κατὰ τὴν ἐπίγνωσιν ὡς ἑρμηνεύει ὁ Χρυσοῤῥήμων· διὰ τοῦτο καὶ δύω φοραῖς ἀνεδίπλωσεν ἐδῶ ὁ Προφήτης τὸ Κύριε ὁ Κύριος· διότι λέγουσιν αἱ τῶν πιςῶν Ἐκκλησίαι πρὸς τὸν Χριςόν· ὦ Κύριε δημιουργὲ, ὅςτις ἔγινες καὶ Κύριος ἡμῶν τώρα διὰ τῆς ἐπιγνώσεως, πολλὰ θαυμαςὸν εἶναι τὸ ὄνομά σου εἰς ὅλην τὴν γῆν. (ἐπιτατικὸν γὰρ εἶναι ἐδῶ τὸ, ὡς·) ἐπειδὴ αὐτὸ μόνον ἐπικαλούμενον, διώκει τοὺς Δαίμονας· νεκροὺς ἀνασαίνει· ἀσθενείας ἰατρεύει· τὰ ςοιχεῖα μεταβάλλει, καὶ πάντα δύναται νὰ κάμῃ. (1) τοῦτο δὲ τὸ ὄνομα εἰς ἄλλα μέρη ὁ Δαβὶδ ὀνομάζει φοβερὸν „Ἐξομολογησάσθωσάν φησι, τῷ ὀνόματί σου τῷ μεγάλῳ, ὅτι φοβερὸν καὶ ἅγιόν ἐςι (Ψαλ. ϟη'. 3) καὶ θαυμαςὸν μὲν αὐτὸ εἶναι, διὰ τὰς ὑπερφυσικὰς ἐνεργείας ὁποῦ κάμνει· φοβερὸν δὲ, διὰ τὴν ἄῤῥητον δύναμιν ὁποῦ ἔχει· βλέπε δὲ ἀγαπητὲ, πῶς ὁ Δαβὶδ συναριθμεῖ καὶ τὸν ἑαυτόν του μὲ ἡμᾶς τὰ Ἔθνη λέγων „Κύριε ὁ Κύριος ἡμῶν· ἐπειδὴ ἐπροεῖδε τὸ Μυςήριον τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας, καὶ τὴν πίςιν τοῦ Χριςοῦ, ὁποῦ διεπέρασεν εἰς ὅλα τὰ πέρατα τοῦ Κόσμου· τί ἔχουσι λοιπὸν νὰ εἰποῦν οἱ Ἰουδαῖοι διὰ τὴν προφητείαν ταύτην; διότι τὸ ὄνομα τοῦ Παντοκράτορος δὲν ἦτον θαυμαςὸν, ἀλλὰ καταφρονημένον εἰς τὰ περισσότερα Ἔθνη· καθὼς ὁ ἴδιος τὸ λέγει διὰ τοῦ Ἡσαΐου „Δι᾽ ὑμᾶς τὸ ὄνομά μου βλασφημεῖται ἐν τοῖς Ἔθνεσιν· (Ἡσ. νβ'. 5.) ὥςε διὰ τὸν Χριςὸν εἶναι ἀναντιῤῥήτως ὁ λόγος οὗτος, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα ἔγινε θαυμαςὸν εἰς ὅλην τὴν γῆν.

„Ὅτι ἐπήρθη ἡ μεγαλοπρέπειά σου ὑ-
„περάνω τῶν Οὐρανῶν.

Μεγαλοπρέπειαν ἐδῶ ὀνομάζει ὁ Δαβὶδ τὴν θείαν ἐνανθρώπησιν, κατὰ τὸν μέγαν Κύριλλον· ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ ἐςάθη τῇ ἀληθείᾳ μεγάλη, καὶ κάθε νοῦν ὑπερβαίνουσα· αὐτὴ, λέγει, ἐπήρθη, ὡσὰν ὁποῦ εἶναι ὑπερθαύμαςος καὶ ἀκατανόητος, καὶ ἀπὸ αὐτὰς τὰς Οὐρανίας τῶν Ἀγγέλων δυνάμεις· καὶ ὄχι μόνον οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἄγγελοι ἐκπλήττονται τὸ τοιοῦτον Μυςήριον· νοεῖται δὲ καὶ ἄλλως τὸ ῥητόν· ὅτι ὁ Δαβὶδ θέλωντας νὰ φανερώσῃ τὸ ἄπειρον τῆς φύσεως τοῦ Θεοῦ, λέγει πρὸς τὸν Θεόν· ὅτι ὑψώθη ἡ μεγαλοπρέπειά σου ὑπεράνω τῶν Οὐρανῶν Κύριε, μὲ τὸ νὰ μὴ χωρῇ αὐτὴν ἡ γῆ· διὰ τὸ ὁποῖον καὶ ὁ Προφήτης Ἀββακοὺμ, ἔλεγεν „Ἐκάλυψεν Οὐρανοὺς ἡ ἀρετὴ αὐτοῦ, καὶ τῆς αἰνέσεως αὐτοῦ πλήρης ἡ γῆ. (Ἀβ. γ'. 3.) (2)

2: Ἐκ

(1) Ὅθεν ϗ ὁ θεῖος Κύριλλος λέγει „Πάλαι μὲν ἡ τοῦ Θεοῦ δόξα μονονουχὶ συνεςέλλετο κατὰ μόνην τὴν Ἰουδαίαν· γνωςὸς γὰρ ἦν ἐν αὐτῇ ὁ Θεὸς, ϗ ἐν τῷ Ἰσραὴλ μέγα τὸ ὄνομα αὐτοῦ· ἐπειδὴ δὲ Θεὸς ὢν Κύριος, ἐπέφανεν ἡμῖν, τεθαυμάςωται τὸ ὄνομα αὐτοῦ παρὰ τοῖς ἀνὰ πᾶσαν τὴν γῆν· ἐκπλήττεται τοίνυν ὁ Προφήτης, τὴν εἰς ἀνθρώπους χυθεῖσαν γνῶσιν τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ· οὐκέτι γὰρ μόνοις γνωςὸς τοῖς ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ὁ Θεός· ἔφη δὲ ϗ ὁ Θεοδώριτος „Σφόδρα, φησὶ, τὸ σὸν, ὦ Δέσποτα, παρὰ πάντων ὑμνεῖται ὄνομα, ϗ σὲ Ποιητὴν οὐρανοῦ ϗ γῆς ἅπαντες ὀνομάζουσι... ϗ αὐτὸς δὲ τῷ Ἰακὼβ ἐπιφανεὶς τὴν προσηγορίαν πυνθανομένῳ ἔφη· τί ζητεῖς τὸ ὄνομά μου; ϗ τοῦτό ἐςι θαυμαςόν· λέγει ϗ ὁ Ἡσύχιος „Τὸ Κύριε ὁ Κύριος ἡμῶν, ἡ ἐκκλησία λέγει. μετὰ γὰρ τὴν εἰς Χριςὸν ἐπίγνωσιν τῆς τῶν εἰδώλων ἀποςᾶσα δουλείας, Κύριον αὐτῆς καλεῖν τὸν ἀληθῶς Θεὸν ϗ Κύριον ἤρξατο· ἀεὶ μὲν γὰρ ἡ γῆ πᾶσα τῶν θαυμάτων ἀληθῶς τῆς τοῦ Θεοῦ δημιουργίας πεπλήρωται· ἔτι δὲ μᾶλλον, ἀφ᾽ οὗπερ αὐτοῦ τὸ ὄνομα δηλαδὴ τὸ τοῦ Χριςοῦ, παρὰ πᾶσιν Ἕλλησί τε ϗ βαρβάροις διὰ τῆς εἰς αὐτὸν ἐθαυμαςώθη πίςεως (ἐν τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ)

(2) Ὁ δὲ Θεολόγος Γρηγόριος μεγαλοπρέπειαν ἐνόησε τὴν ἐν τοῖς κτίσμασι μεγαλειότητα τοῦ Θεοῦ „Ἡ ἐν τοῖς κτί-

2: „Ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόν-
„των κατηρτίσω αἶνον.

Ἐδῶ ὁ Προφητάναξ προλέγει ὕμνον καὶ δοξολογίαν Θεοῦ· ἀπὸ τὰ πολλὰ δὲ σημεῖα καὶ θαύματα, ὁποῦ ἐποίησεν ὁ Χριςὸς, ἕνα μόνον ἔγραψεν εἰς τὸν Ψαλμὸν τοῦτον: ἤγουν τὸ τῶν παίδων τῶν ἀναφωνούντων πρὸς τὸν Χριςόν „Ὡσαννὰ εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίςοις· (Ματ. κά. 9.) διὰ τὶ τὸ θαῦμα αὐτὸ, ἦτον ἀπὸ τὰ ἄλλα θαυμαςότερον καὶ ἐκπληκτικώτερον· ἐπειδὴ καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ Διαθήκῃ, νεκρὸς ἀνέςη, καὶ λεπρὸς ἐκαθαρίσθη, καὶ Δαίμων ἐδιώχθη· χορὸς δὲ παίδων βυζανάρικων, τότε πρῶτον ἐνάρθρως καὶ τρανῶς ἐλάλησε κατὰ τὸν Χρυσόςομον· διὰ τὶ δὲν ἦτον ἐκεῖνα ἁπλῶς παιδία, ἀλλὰ καὶ θηλάζοντα: ἤτοι βυζανάρικα· τὸ ὁποῖον εἶναι παραδοξότατον· κατηρτίσω δὲ εἶπεν: ἤγουν τὸν αἶνον τῶν βυζανάρικων παιδίων ἐσὺ τὸν ἔκαμες τέλειον, ὡσὰν νὰ ἤθελεν εὐγαίνῃ ἀπὸ στόμα Ἀγγέλων.

„Ἕνεκα τῶν ἐχθρῶν σου τοῦ κατα-
„λῦσαι ἐχθρὸν καὶ ἐκδικητήν.

Ἐδῶ διηγεῖται ὁ Δαβὶδ καὶ τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ἔγινε τὸ ἀνωτέρω θαῦμα τῶν παιδίων: ἤγουν ὅτι ἔγινε διὰ τοὺς ἐχθρούς σου Ἰουδαίους Κύριε· διότι εἰς μὲν τὰς ἄλλας θαυματουργίας ὑπώπτευον οἱ Ἰουδαῖοι, πῶς γελᾷ τοὺς ὀφθαλμούς των, καὶ βλέπουσιν ἄλλα ἀντ᾽ ἄλλων· εἰς δὲ τὸν ὕμνον τῶν νηπίων, τὰ ὁποῖα ἦτον ἐδικά των παιδία, καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι τὰ ἔτρεφον, δὲν εἶχον νὰ εἰποῦν καμμίαν ἀντιλογίαν.. οἰκονομήθη δὲ τὸ θαῦμα αὐτὸ, διὰ νὰ καταλυθῇ, λέγει: ἤγουν νὰ ἐντραπῇ ὁ λαὸς τῶν Ἑβραίων, ὅςτις ἦτον ἐν ταυτῷ καὶ ἐχθρὸς καὶ ἐκδικητὴς τοῦ Θεοῦ· ἐχθρὸς γὰρ ἦτον τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ ἐπολέμει τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ· ἐκδικητὴς δὲ ἦτον τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ ἐνόμιζε, πῶς διὰ τὴν δόξαν καὶ ἀγάπην τοῦ Πατρὸς, πολεμεῖ τὸν Υἱόν· νοεῖται δὲ κατὰ τὸν ἅγιον Μάξιμον καὶ ὁ Διάβολος ἐχθρὸς καὶ ἐκδικητὴς τοῦ Θεοῦ· ἐχθρὸς μὲν γὰρ εἶναι αὐτὸς τοῦ Θεοῦ, διὰ τὶ ἐναντιόνεται εἰς τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, καὶ πολεμεῖ τοὺς φίλους τοῦ Θεοῦ· ἐκδικητὴς δὲ τοῦ Θεοῦ εἶναι, διὰ τὶ ἀφ᾽ οὗ κρημνίσῃ τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὴν ἁμαρτίαν, τότε κατηγορεῖ αὐτοὺς πρὸς τὸν Θεὸν, ὡς καταφρονητὰς τῶν ἐντολῶν του· καὶ διὰ τοῦτο ζητεῖ ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ τοὺς ἐκδικήσῃ μὲ διαφόρους τιμωρίας, διὰ τὶ παρέβησαν τὰς θείας του ἐντολάς (1) ἠσχύνθη λοιπὸν τότε καὶ ὁ Διάβολος καὶ ἐντράπη, ἀκούων νὰ δοξολογοῦν τὸν Χριςὸν τὰ θηλάζοντα νήπια· γράφει δὲ ὁ Δαβὶδ ἐκεῖνα ὁποῦ ἔμελλον νὰ γένουν, ὡσὰν νὰ ἔγιναν πρὸ πολλοῦ· ἐπειδὴ καὶ εἶδεν αὐτὰ ὡς ἀπερασμένα μὲ τοὺς προφητικούς του ὀφθαλμούς· ἢ καὶ ὡς ἐκ προσώπου τῶν Ἐκκλησιῶν ταῦτα προφέρει, παρὰ τῶν ὁποίων λέγονται ὡς ἀπερασμένα, τὰ τότε ἐπὶ τοῦ Χριςοῦ ὑπὸ τῶν παίδων εἰρημένα.

3: Ὁ-

κτίσμασι ϗ τοῖς ὑπ᾽ αὐτοῦ προβεβλημένοις ϗ διοικουμένοις μεγαλειότης, ἢ ὡς ὁ θεῖος Δαβὶδ ὀνομάζει, μεγαλοπρέπεια· ταῦτα γὰρ Θεοῦ τὰ ὀπίσθια, ὅσα μετ᾽ ἐκεῖνον ἐκείνου γνωρίσματα. Καὶ ὁ Νύσσης δὲ λέγει „Ἀνιοῦσα ἡ ψυχὴ ϗ πᾶν τὸ καταλαμβανόμενον ὡς μικρότερον τοῦ ζητουμένου καταλιμπάνουσα, γένοιτ᾽ ἂν ἐν περινοίᾳ τῆς μεγαλοπρεπείας ἐκείνης τῆς ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν ἐπηρμένης, ἣν ἀταπείνωτον ὁ Προφήτης βλέπει· ϗ οὐρανοὶ, μικροὶ κήρυκες τῆς θείας ἀξίας νομίζονται, ὅτι ἐπήρθη ἡ μεγαλοπρέπεια αὐτοῦ, οὐ μέχρι τῶν οὐρανῶν, ἀλλ᾽ ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν.

(1) Ὅθεν εἶπεν ὁ θεῖος Κύριλλος „Ὁ αὐτὸς (Διάβολος) ϗ εἰς τὸ πλημμελεῖν κατωθεῖ, ϗ κατήγορος τῶν ἡμαρτηκότων γίνεται· ὡς μὲν οὖν ἐχθρὸς, ἁμαρτάνειν καταναγκάζει· ὡς δὲ ἐκδικητὴς, παραδεδομένους κολάζει· Ὑμέναιον γοῦν ϗ Ἀλέξανδρον αὐτὸς βλασφήμους ἀπεργασάμενος, πάλιν ἐπαίδευσε διὰ τὰς εἰς Θεὸν βλασφημίας· τὰ αὐτὰ σχεδὸν λέγει ϗ ὁ θεῖος Χρυσόςομος.

3: „Ὅτι ὄψομαι τοὺς Οὐρανοὺς ἔργα τῶν „δακτύλων σου.

Πρὸ μὲν τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας, τὰ Ἔθνη ὠνόμαζον ποιητὰς τοῦ Κόσμου τοὺς ψευδωνύμους Θεούς· ἀφ' οὗ δὲ ἔλαμψεν εἰς τὸν Κόσμον ἡ ἀλήθεια τοῦ Εὐαγγελίου, βοᾷ πρὸς τὸν Θεὸν ἡ τῶν Χριϛιανῶν Ἐκκλησία τὰ λόγια ταῦτα τοῦ Δαβίδ: ἤγουν ὅτι ἐγὼ θέλω γνωρίσω τοὺς Οὐρανοὺς ἔργα τῶν δακτύλων σου Κύριε. (1) Οὐρανοὺς δὲ λέγει τὸν πρῶτον Οὐρανὸν τὸν ἐν ἀρχῇ ποιηθέντα, καὶ τὸ μετὰ ταῦτα δημιουργηθὲν ϛερέωμα· ἢ καὶ πληθυντικῶς ἐπρόφερε τοὺς Οὐρανοὺς, κατὰ τὴν Ἑβραΐκὴν γλῶσσαν, ἥτις ἔχει συνήθειαν νὰ μεταχειρίζεται τὰ πληθυντικὰ ἀντὶ ἑνικῶν· λέγωντας ὅμως Οὐρανὸν, συμπεριέλαβεν ὁ Προφήτης καὶ τὰ μεταξὺ τῆς γῆς καὶ τοῦ Οὐρανοῦ ϛοιχεῖα καὶ κτίσματα· λέγουσι δὲ μερικοί: ἤτοι ὁ Χρυσόϛομος καὶ ὁ Κύριλλος, ὅτι εἶπεν ἔργα τῶν δακτύλων τοῦ Θεοῦ τοὺς Οὐρανοὺς, διὰ νὰ παραϛήσῃ μὲ τὸ, δακτύλων, ὅτι οἱ τόσον μεγάλοι καὶ εὐρύχωροι Οὐρανοὶ, εἶναι ποιήματα ἑνὸς μικροτέρου μέρους τῆς ἐνεργείας καὶ δυνάμεως τοῦ Θεοῦ· εἰς ἐμένα ὅμως τοῦτο φαίνεται ἀδιάφορον· διὰ τὶ εἰς ἄλλο μέρος ὁ αὐτὸς Δαβὶδ λέγει „Ἔργα τῶν χειρῶν σου εἰσιν οἱ Οὐρανοί (Ψαλ. ρα'. 26.) ἐπειδὴ δὲ ὁ Προφητάναξ ἐνθυμήθη Οὐρανὸν, διὰ τοῦτο ἐπρόσθεσε καὶ τὸν ϛολισμὸν τοῦ Οὐρανοῦ, καὶ λέγει ἀκολούθως.

„Σελήνην καὶ ἀστέρας, ἃ σὺ ἐθεμε„λίωσας.

Ἤγουν, ἐγὼ ἡ τῶν πιϛῶν Ἐκκλησία, θέλω γνωρίσω ἐσένα ποιητὴν τῆς σελήνης καὶ τῶν ἀϛέρων· εἰπὼν δὲ τὴν σελήνην, δι' αὐτῆς ἐφανέρωσε καὶ τὸν ἥλιον· ἐπειδὴ καὶ ἡ σελήνη φωτίζεται ἀπὸ τὸν ἥλιον· καὶ ἀκολούθως τὰ δύω αὐτὰ εἶναι ἑνωμένα εἰς τὴν γνῶσιν τῶν ἀνθρώπων· διότι μὲ τὸ νὰ εἶναι ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη δύω μεγάλοι φωϛῆρες, ἀκολουθεῖ ὅτι, ὅταν ἐνθυμηθῇ τινας τὸν ἕνα, νὰ ἐνθυμῆται ἐν ταυτῷ καὶ τὸν ἄλλον· εἰς ἄλλο δὲ μέρος ὁ Δαβὶδ μόνον τὸν ἥλιον ἀναφέρει χωρὶς τὴν σελήνην „Σύ φησι κατηρτίσω φαῦσιν καὶ ἥλιον· (Ψαλ. ογ'. 17.) ἐπειδὴ καὶ τὰ δύω ἕνα διὰ τοῦ ἄλλου νοοῦνται, ὡς εἴπομεν· ἃ δὲ, εἶπεν οὐδετέρως: ἤτοι τὰ ἄϛρα, ἢ τὰ ἔργα· διὰ τὶ ἡ σελήνη καὶ οἱ ἀϛέρες, οὔτε ἀρσενικὰ εἶναι φύσει, οὔτε θηλυκά· ἐθεμελίωσας δὲ ταῦτα, εἶπεν, ἀντὶ τοῦ ἔπηξας, ἐϛερέωσας· ὥϛε ὁποῦ νὰ μὴ πίπτουν ἀπὸ τὰς διωρισμένας σφαίρας καὶ τόπους αὐτῶν, καὶ μ' ὅλον ὁποῦ εἶναι (ὡσὰν) κρεμασμένα εἰς αὐτάς.

4: „Τί ἐστιν ἄνθρωπος ὅτι μιμνήσκῃ „αὐτοῦ; ἢ υἱὸς ἀνθρώπου ὅτι ἐπισκέ„πτῃ αὐτόν;

Καὶ τοῦτον τὸν λόγον εἶπεν ὁ Δαβὶδ διὰ τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Κυρίου, μὲ τὸ νὰ ἐπρογνώρισε τὸ ταύτης Μυϛήριον· τὶς καὶ ποταπὸς, λέγει, εἶναι ὁ ἄνθρωπος Κύριε, ὅτι εἰς καιρὸν ὁποῦ αὐτὸς ἀποϛάτησεν ἀπὸ λόγου σου, καὶ ἀθέτησε τὴν ἐδικήν σου δεσποτείαν, πάλιν ἐσὺ τὸν ἐνθυμᾶσαι καὶ τὸν ἐλεεῖς; ἐσχηματίσθη δὲ ὁ λόγος κατὰ τὸ παράδειγμα ἐκείνων τῶν ἀνθρώπων, ὁποῦ ἀλησμονοῦν τινα, ἔπειτα πάλιν τὸν ἐνθυμοῦνται, παρακινούμενοι ἀπὸ κάποιαν συμπάθειαν καὶ εὐσπλαγχνίαν· καὶ ὄχι μόνον

(1) Ὁ δὲ Χρυσόϛομος ἀγκαλὰ ϗ λέγῃ, ὅτι τὸ ὄψομαι ἐδῶ λαμβάνεται ἀντὶ τοῦ τεθέαμαι. ὁ Θεολόγος ὅμως Γρηγόριος εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα τοῦτο λαμβάνει λέγων „Τάχα δὲ ἡμῖν, οὐκ ἔϛι νῦν ἀκριβὴς ἡ τῆς κτίσεως κατανόησις, ἀλλὰ ϗ ταύτης τὰς σκιὰς ἔχομεν· τὶς γὰρ οὐρανοῦ περιφορὰ, οὔπω κατενόησας, κατανοήσεις δὲ ἴσως ποτε, ὅταν ἀπολαύῃς τὸ τέλειον „Ὄψομαι γάρ φησι τοὺς οὐρανοὺς ἔργα τῶν δακτύλων σου, σελήνην ϗ ἀϛέρας ϗ τὸν ἐν αὐτοῖς πάγιον λόγον· ὡς οὐχὶ νῦν ὁρῶν, ὀψόμενος δὲ ἔϛαι ὅτε· ὡς ὑπονοεῖσθαι τὰ νῦν ὁρώμενα, μὴ εἶναι τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ τῆς ἀληθείας ἰνδάλματα.

νον, λέγει, ἐνθυμῆσαι τὸν ἄνθρωπον Κύριε, ἀλλὰ καὶ ἐσὺ ὁ ἴδιος πηγαίνεις εἰς ἀντίληψιν καὶ βοήθειάν του· τοῦτο γὰρ θέλει νὰ εἰπῇ ἐπίσκεψις· ἐπειδὴ κατὰ τὸν Ἡσαΐαν „ Οὐ πρέσβυς, οὐδὲ Ἄγγελος, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Κύριος (ἐλθὼν) ἔσωσεν ἡμᾶς. (Ἡσ. ξγ΄. θ.) τί μέγα, λέγει, πρᾶγμα εἶναι ὁ ἄνθρωπος Κύριε, ἵνα ταῦτα ποιήσῃς δι' αὐτόν; καὶ διὰ μὲν τοὺς Ἀγγέλους, ὁποῦ ἔπεσον, δὲν ἔκαμες ἕνα παρόμοιον ἔλεος, διὰ δὲ τὸν πεσόντα ἄνθρωπον, ἦλθες εἰς τὴν ἐδικήν μας ταπεινότητα καὶ ἔγινες ἄνθρωπος; ἄνθρωπος δὲ καὶ υἱὸς ἀνθρώπου, ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ δηλοῦσιν ἐκ παραλλήλου· καὶ φαίνεται ὅτι εἶναι περίφρασις· τὸ γὰρ υἱὸς ἀνθρώπου, ἀντὶ τοῦ ἄνθρωπος λαμβάνεται· συνειθίζει δὲ ἡ παλαιὰ Γραφὴ νὰ μεταχειρίζεται τοιαύτας περιφράσεις. (1)

5: „ Ἠλάττωσας αὐτὸν βραχύ τι παρ' Ἀγ-
„ γέλους.

Μὲ τὰ λόγια ταῦτα ἐνθυμεῖται ὁ Προφητάναξ τὰς ἐξ ἀρχῆς εὐεργεσίας ὁποῦ ἔκαμεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν ἄνθρωπον· διὰ τί, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη, ὀλίγον τι ἦτον κατώτερος ἀπὸ τοὺς Ἀγγέλους, διὰ τὴν συνάφειαν τοῦ πηλίνου σώματος κατὰ τὸν Βασίλειον, καὶ διὰ τὰ ἐκ τοῦ τοιούτου σώματος ἐπακολουθήματα· τοῦτο δὲ ἔγινε κατ' οἰκονομίαν Θεοῦ νὰ ἑνωθῇ ὁ ἄνθρωπος μὲ σῶμα πήλινον· ἵνα ὅταν αὐτὸς ὑπερηφανεύεται διὰ τὸν νοῦν, ταπεινόνεται διὰ τὸν χοῦν· διὰ τί, ἀνίσως ὁ ἄνθρωπος τόσον ὑπερηφανεύεται, καὶ μ' ὅλον ὁποῦ φορεῖ γήϊνον καὶ βαρὺ σῶμα, τί ἤθελε γένῃ ἀνίσως ἦτον χωρὶς σῶμα; (2)

„ Δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφάνωσας αὐτόν.

Μὲ δόξαν, λέγει, καὶ τιμὴν τὸν ἄνθρωπον ἐσεφάνωσας Κύριε· μὲ δόξαν μὲν, διὰ τὶ κατ' εἰκόνα Θεοῦ ὁ ἄνθρωπος ἔγινε· μὲ τιμὴν δὲ, διὰ τὶ ὑπετάχθησαν εἰς αὐτὸν ὅλα τὰ ζῶα, καὶ ὅλη ἡ αἰσθητὴ Κτίσις·

6: „ Καὶ κατέστησας αὐτὸν ἐπὶ τὰ ἔργα
„ τῶν χειρῶν σου.

Ἐ·

---

(1) Ὁ δὲ Θεοδώριτος λέγει „ Ταῦτα οὐ περὶ τῆς δημιουργίας, ἀλλὰ περὶ τῆς προνοίας διέξεισιν· οὐ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἔπλασας· ἀλλὰ ὅτι μιμνήσκῃ ϗ ἐπισκέπτῃ· οὐ γὰρ μόνον, φησιν, εἰς τὸ εἶναι παρήγαγες· ἀλλὰ ϗ τὸ εὖ εἶναι δεδώρησαι, ϗ μεμνημένος διατελεῖς, ϗ κακῶς διακείμενον ἐπισκέπτῃ· ὁ δὲ Εὐσέβιος λέγει καὶ τοῦτο τὸ γλαφυρὸν περὶ τοῦ ἀνθρώπου (ἐν Κεφ. ς΄. βιβ. ια΄. τῆς Εὐαγγελικῆς Προπαρασκευῆς) „ Τὸ ἐν σαρκὶ πεπιλημένον, ὀστέοις τε ϗ νεύροις καταπεπαρμένον, ὄγκον τε μέγαν ϗ βαρὺν ἐπηχθισμένον ἀνθρώπου σῶμα, λήθης πολλῆς ϗ ἀμαθείας αἴτιον συνιδὼν ὁ παρ' Ἑβραίοις λόγος, εὐθυβόλῳ κέκληκε προσρήματι, Ἐνὼς ἐπονομάσας· ὅπερ δηλοῖ τὸν ἐπιλήσμονα· κεῖται γοῦν παρά τινι Προφήτῃ (δηλαδὴ τῷ Δαβὶδ ἐνταῦθα) τίς ἐσιν ἄνθρωπος, ὅτι μιμνήσκῃ αὐτοῦ; ἢ υἱὸς ἀνθρώπου ὅτι ἐπισκέπτῃ αὐτόν; ἀνθ' οὗ τὸ Ἑβραϊκόν· ἐπὶ μὲν τῆς τοῦ ἀνθρώπου κλήσεως περιείληφε „ Τί Ἐνώς; ὡσεὶ ἔλεγε σαφέσερον „ Τί οὗτός ἐσιν ὁ ἐπιλήσμων, ὅτι σὺ ὦ Θεὲ μιμνήσκῃ αὐτοῦ, καί περ ὄντος ἐπιλήσμονος; τὸ δὲ ἢ υἱὸς ἀνθρώπου, ὅτι ἐπισκέπτῃ αὐτὸν „ Ἢ υἱὸς Ἀδὰμ κεῖται παρὰ τοῖς Ἑβραίοις, ὡς εἶναι τὸν αὐτὸν ϗ Ἀδὰμ ϗ Ἐνὼς, τοῦ μὲν σαρκικοῦ διὰ τοῦ Ἀδὰμ, τοῦ δὲ λογικοῦ διὰ τοῦ Ἐνὼς παρισαμένου (παρὰ τῷ Κορδερίῳ)

(2) Ὁ δὲ Θεοδώριτος λέγει „ Ἐνταῦθα τῆς μετὰ τὴν παράβασιν ἐμνημόνευσεν ἀποφάσεως· τῷ θνητῷ γὰρ τῶν Ἀγγέλων ἠλάττωται· λέγει δὲ ϗ ὁ Χρυσορρήμων „ Ἄλλος· δόξῃ ϗ ἀξιώματι σέφεις αὐτόν· ἔσι μὲν γὰρ ϗ κατὰ τὴν ἱσορίαν, ἔσι δὲ ϗ κατὰ ἀναγωγὴν ἐκλαβεῖν· λέγει γὰρ αὐτοῦ ϗ τὴν ἀρχὴν, ἣν ἐνεχειρίσθη γενόμενος, λέγει ϗ τὰ μετὰ ταῦτα ἀγαθὰ, ὧν μετὰ τὴν παρουσίαν τοῦ Χρισοῦ ἀπήλαυσε· παρὰ μὲν γὰρ τὴν ἀρχὴν ἤκουσεν· ὁ τρόμος ὑμῶν ϗ ὁ φόβος ὑμῶν ἐπὶ πάντα τὰ θηρία τῆς γῆς, ϗ ἄρχετε τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης ϗ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ· μετὰ δὲ ταῦτα „ Πατεῖτε ἐπάνω ὄφεων ϗ σκορπίων· ἀλλὰ ταῦτα ἀφεὶς, ἀπὸ τῶν ταπεινοτέρων ὑφαίνει τὸν λόγον, ἐκεῖνα συνιδεῖν τοῖς ὀξυτέροις καταλιπών· ἡ γὰρ δόξα ἡ μείζων ϗ ἡ τιμὴ, τὰ ἐπὶ τῆς καινῆς διαθήκης γενόμενα· ὅταν κεφαλὴν ἔχῃ τὸν Χρισὸν, ὅταν εἰς τὸ σῶμα αὐτοῦ τελῇ· ταῦτα δὲ πάντα διὰ τῆς δόξης ϗ τῆς τιμῆς αἰνίττεται· διὸ ϗ ὡς εἴρηται, ἕτερος ἔλεγε „ Δόξῃ ϗ τιμῇ σέφεις αὐτὸν, τὸ μέλλον προαναφωνῶν.

Ἐχειροτόνησας, λέγει, τὸν ἄνθρωπον Κύριε, βασιλέα τῆς αἰσθητῆς Κτίσεως, τὴν ὁποίαν ἐποίησας· εἶπε γὰρ πρὸς τὸν ἄνθρωπον ὁ Θεός „ Αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε τὴν γῆν, καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς (Γέν. α'. 28.)

„ Πάντα ὑπέταξας ὑποκάτω τῶν πο-
„ δῶν αὐτοῦ.
7: „ Πρόβατα καὶ βόας ἁπάσας, ἔτι δὲ
„ καὶ τὰ κτήνη τοῦ πεδίου.
8: „ Τὰ πετεινὰ τοῦ Οὐρανοῦ, καὶ τοὺς
„ ἰχθύας τῆς θαλάσσης, τὰ διαπο-
„ ρευόμενα τρίβους θαλασσῶν.

Ταῦτα τὰ λόγια ἐρανίσθη ὁ Δαβὶδ ἀπὸ τὴν Γένεσιν τοῦ Μωϋσέως, ὅπου γράφεται „ Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν, καὶ ἀρχέτωσαν τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης, καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ Οὐρανοῦ, καὶ τῶν κτηνῶν καὶ πάσης τῆς γῆς, καὶ πάντων τῶν ἑρπετῶν τῶν ἑρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς (Γέν. β'. 26.) ἐπειδὴ δὲ εἶπε πάντα καθολικῶς, διὰ τοῦτο ἀκολούθως ἐμοίρασεν αὐτὰ εἰς τὰ μερικώτερα· καὶ πρῶτον μὲν, ἄρχισεν ἀπὸ τὰ ἥμερα ζῶα: ἤγουν ἀπὸ τὰ πρόβατα, καὶ τὰ βόδια· κτήνη δὲ τοῦ πεδίου: ἤγουν τοῦ κάμπου, εἶναι ὅλα ἐκεῖνα τὰ τετράποδα ζῶα, ὁποῦ βόσκουν εἰς τοὺς κάμπους καὶ τὰ λιβάδια· ἐπειδὴ κτῆνος εἶναι κάθε τετράποδον ζῶον, ὁποῦ νεύει κάτω εἰς τὴν γῆν· μὲ τὸ ὄνομα δὲ τῶν κτηνῶν ἐφανέρωσε καθολικῶς κάθε ζῶον χερσαῖον, εἴτε ἥμερον εἶναι, εἴτε ἄγριον· ἐπειδὴ ὅλα αὐτὰ ἐκτίσθησαν διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἀνθρώπου· καὶ ὅλα ταῦτα ἐξουσιάζει ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος, ὁποῦ φυλάττει τὸ πρῶτον ἀξίωμα, ὁποῦ ἔλαβεν ἀπὸ τὸν Θεόν, ὡς πάντες οἱ ἅγιοι· πετεινὰ δὲ τοῦ Οὐρανοῦ εἶπεν: ἤτοι τοῦ ἀέρος· ἐπειδὴ τὸν ἀέρα ἐδῶ Οὐρανὸν καλεῖ ὁ Προφήτης κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον· διὰ τὶ ὁ ἀὴρ εἶναι ἁπλωμένος ἐπάνω εἰς τὴν κεφαλήν μας, ὡσὰν Οὐρανός· θεωρήσας δὲ ὁ Δαβὶδ καὶ εἰς τὰ παμπληθέσατα γένη καὶ εἴδη τῶν ὀψαρίων εἶπεν, ὅτι διαπορεύονται ταῦτα εἰς τὰς τρίβους τῶν θαλασσῶν. (1) ἀλλὰ ταῦτα μὲν νοοῦμεν, πῶς λέγονται περὶ τοῦ ψιλοῦ καὶ ἁπλῶς ἀνθρώπου, ἀνάγονται δὲ καὶ εἰς τὸν Κυριακὸν ἄνθρωπον: ἤτοι εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, καθὼς ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἀνήγαγε ταῦτα εἰς αὐτόν.

Λέγει λοιπὸν ὁ Δαβὶδ, τὶ τόσον μέγα εἶναι ὁ ἄνθρωπος, ὁ προσληφθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ λόγου, ὅτι ἐνθυμῆσαι αὐτόν; (2) ἐνθυμήθη γὰρ αὐτὸν ὁ Πατὴρ ἄνωθεν ὀνομάσας αὐτὸν καὶ εἰπὼν „ Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ ηὐδόκησα (Ματθ. γ'. 17.) Υἱὸν δὲ Ἀνθρώπου ὠνόμασε τὸν Χριστὸν, διὰ νὰ ἐπιστομήσῃ ἐκείνους, ὁποῦ ἔλεγον, ὅτι ἄνωθεν ἀπὸ τοὺς Οὐρανοὺς ἔφερε τὴν σάρκα μὲ λόγου του· ὅθεν καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος εἰς πολλὰ μέρη τοῦ Εὐαγγελίου Υἱὸν Ἀνθρώπου ὀνομάζει τὸν ἑαυτόν του, φανερόνωντας μὲ τὸ ὄνομα αὐτὸ, ὅτι ἀπὸ τὰ καθαρὰ αἵματα τῆς Παρθένου, ἔπηξε καὶ ἐσύστησεν Ναὸν εἰς τὴν Θεϊκήν του ὑπόστασιν· υἱὸς δὲ ἀνθρώπου λέγεται καὶ ὁ υἱὸς τῆς γυναικός· ἐπειδὴ καὶ ἡ γυνὴ ἄνθρωπος εἶναι καὶ ὀνομάζεται· ἐπισκέπτῃ δὲ αὐτὸν εἶπε, διὰ τὶ ὡς ἐκ προσώπου του ἔλεγεν ὁ Κύριος· „ Προωρώμην τὸν Κύριον ἐνώπιόν μου διαπαντὸς, ὅτι ἐκ δεξιῶν μου ἐστὶν

(Ψαλ.

(1) Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος ἐς τῷ ΙΕ'. Κανόνι αὐτοῦ, θέλει ὅτι νὰ ἔχουν διαφορὰν τὰ ὀψάρια ἀπὸ τὰ διαπορευόμενα τρίβους θαλασσῶν· διαπορευόμενα γὰρ τρίβους θαλασσῶν ἐννοεῖ, τὰ κήτη τὰ μεγάλα τῆς θαλάσσης, ϗ ὅλα τὰ ὀστρακόδερμα, ϗ μαλακόστρακα ϗ μαλάκια· ὁ δὲ θεῖος Αὐγουστῖνος διαπορευόμενα τρίβους θαλασσῶν ἰδιαιτέρως ἐνόησε τοὺς παραθαλασσίους τόπους, ϗ ἀκολούθως διαπορευόμενα τρίβους θαλασσῶν ἐννοεῖ, τὰ εἰς τοὺς τοιούτους τόπους διατρίβοντα: ἤτοι τοὺς καβούρους, τὰς πεταλίδας, ϗ τὰ τοιαῦτα ἄλλα.

(2) Ἁρμόδιον δὲ μᾶλλον εἶναι νὰ ἀναγνωσθῇ ὁ λόγος οὗτος ὁ περὶ τοῦ Χριστοῦ νοούμενος, οὐχὶ ἐρωτηματικῶς· ἀλλὰ ἀποφαντικῶς ϗ θαυμαστικῶς οὕτως „ Ὅτι τόσον μέγα εἶναι ὁ ἄνθρωπος ὁ προσληφθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ Λόγου, ὅτι ἐνθυμῆσαι αὐτόν· μέγα γὰρ ἦτον τῇ ἀληθείᾳ· ἐπειδὴ ἦτον ἡνωμένος καθ' ὑπόστασιν μὲ τὸν Θεὸν Λόγον.

(Ψαλ. ιέ. 8.) ἠλάττωσας δὲ αὐτὸν βραχύ τι παρ' Ἀγγέλους εἶπε, διὰ τὶ ἐπείνα καὶ ἐδίψα ὁ Κύριος, καὶ εἰς τὰ ἀδιάβλητα πάθη τοῦ σώματος ὑπέκειτο· ἐσεφάνωσας δὲ αὐτὸν : ἤτοι ἐσόλισας · μὲ δόξαν μὲν : ἤγουν τὴν Θεότητα · μὲ τιμὴν δὲ : ἤτοι τὴν παρὰ τῶν Ἀγγέλων· εἰς πάμπολλα γὰρ μέρη ἐδορυφόρουν αὐτὸν ὡς Θεὸν οἱ Ἄγγελοι · ἢ καὶ μὲ τιμὴν τὴν παρὰ τῶν Ἀγγέλων ὁμοῦ καὶ τὴν παρὰ τῶν ἀνθρώπων · οἱ γὰρ ἄνθρωποι οἱ πισεύοντες αὐτῷ, ἔλεγον, ὅτι εἶναι Θεὸς, καὶ πανευλαβῶς ἐτίμουν αὐτόν · πάντα δὲ ὑπέταξας εἰς αὐτὸν, διὰ τὶ ἦτον νέος Ἀδάμ., καὶ ἐφύλαξε τὸ κατ' εἰκόνα · καὶ πρόβατα μὲν τὰ εἰς αὐτὸν ὑποταχθέντα, εἶναι οἱ ἀπὸ τὰ Ἔθνη πισεύσαντες, τοὺς ὁποίους εὑρὼν ὁ Κύριος πεπλανημένους ὡσὰν πρόβατα εἰς τὰ ὄρη καὶ τὰ βουνὰ, ὅπου ἐθυσίαζαν τοῖς εἰδώλοις, τοὺς ἐσύναξεν εἰς μίαν μάνδραν · βόδια δὲ, εἶναι οἱ ἐξ Ἰουδαίων πισεύσαντες, οἵτινες ἐτράβιζον τὸν βαρὺν τοῦ Νόμου ζυγόν · κτήνη δὲ τοῦ κάμπου, εἶναι ἐκεῖνοι, ὁποῦ μήτε τὸν Νόμον τοῦ Μωϋσέως ἐδέχοντο, μήτε τὸν τοῦ Εὐαγγελίου · ἀλλ' ἦτον εἰδωλολάτραι, περιπατοῦντες εἰς τὴν πεδιάδα καὶ ταπεινότητα τῶν ἡδονῶν τοῦ βίου, μὲ τὸ νὰ μὴν ἐδύναντο νὰ ἀναβοῦν εἰς ὕψος θεωρίας, καὶ νὰ γνωρίσουν τὸν ἀληθῆ Θεόν. (1)

Καὶ πετεινὰ μὲν Οὐρανοῦ, εἶναι οἱ Ἄγγελοι οἱ ὑποτασσόμενοι τῷ Χρισῷ · ὀψάρια δὲ τῆς θαλάσσης, εἶναι οἱ Δαίμονες, οἱ διατρίβοντες εἰς τὰ κύματα τῆς ζωῆς ταύτης, καὶ ζῶντες μέσα εἰς τὴν λάσπην καὶ ἁλμυρότητα τῶν πονηρῶν ἡμῶν πράξεων · καὶ αὐτοὶ γὰρ οἱ Δαίμονες ἔχουν νὰ ὑποταχθοῦν εἰς τὸν Χρισόν · καθὼς εἶναι γεγραμμένον „ Ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων, καὶ καταχθονίων. (2) (Φιλ. β'. 10) δὲν εἶναι δὲ ἄκαιρον νὰ παραθέσωμεν ἐδῶ καὶ μίαν ἄλλην γλαφυρὰν ἑρμηνείαν εἰς τὸ ῥητὸν τοῦτο : δηλαδὴ, ὅτι τὸ ἠλάττωσας αὐτὸν τὸν Χρισὸν βραχύ τι, οὐ λέγεται πρὸς τοὺς Ἀγγέλους, ἀλλὰ πρὸς τὴν δόξαν τοῦ Πατρός · ἔτζι γὰρ πρέπει νὰ ἀναγινώσκεται · ἠλάττωσας αὐτὸν τὸν Χρισὸν βραχύ τι, τοῦ σοῦ δηλαδὴ ἀξιώματος, διὰ τὴν φύσιν τῆς σαρκός · ἔπειτα τὸ ἑξῆς „ Παρ' Ἀγγέλους δόξῃ καὶ τιμῇ ἐσεφάνωσας αὐτόν : ἤγουν περισσότερον ἀπὸ τοὺς Ἀγγέλους ἐσεφάνωσας αὐτόν · ἐπειδὴ κανένας ἀπὸ τοὺς Ἀγγέλους, οὔτε τὸ τοῦ Θεοῦ ὄνομα ἔλαβεν, οὔτε τόσην μεγάλην δορυφορίαν ἠξιώθη, ὡς ὁ Δεσπότης Χρισός. (3) ἃς εἰποῦν δὲ οἱ Ἰουδαῖοι, πότε ἄλλην φορὰν ἤνεσαν καὶ ἐδοξολόγησαν τὸν Θεὸν παιδία βυζανάρικα ; ἢ ποῖον ἐχθρὸν κατέλυσε καὶ ἠφάνισεν ἡ τούτων δοξολογία ; ἀλλὰ δὲν ἔχουσιν · ἐπειδὴ εἰς μόνον τὸν καιρὸν τοῦ Χρισοῦ ταῦτα ἠκολούθησαν. Πῶς δὲ λέγει ὁ Δαβὶδ ἐδῶ, ὅτι θέλει ἰδῆ τοὺς Οὐρανοὺς ἔργα τῶν δακτύλων τοῦ Θεοῦ, εἰς καιρὸν ὁποῦ ὁ Μωϋσῆς ἐδίδαξε περὶ τούτων καὶ εἶπεν, „ Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν

---

(1) Ὁ δὲ Ἀθανάσιος λέγει „ Πρόβατα ϗ βόας τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ πισεύοντας αἰνίττεται · κτήνη δὲ πεδίου, τὰ Ἔθνη δηλοῖ · πετεινὰ δὲ τοῦ οὐρανοῦ, τοὺς ἐπηρμένους κατὰ τὸν βίον, ϗ τὰ ὑψηλὰ φρονοῦντας · κατὰ δὲ τὸν Ἡσύχιον „ Πρόβατα νοητὰ ὑποτεταγμένα τῷ Χρισῷ, τοὺς ἐν ἀκακίᾳ πολιτευομένους ἀνθρώπους εὑρίσκομεν · βόας, τοὺς τῶν ἐντολῶν ἐργάτας · περὶ ὧν Μωσῆς ὁ νομοθέτης ἔλεγεν „ Οὐ φιμώσεις βοῦν ἀλοῶντα · ὅθεν οὐχ ἁπλῶς βόας, ἀλλὰ ϗ πάσας ὁ Ψαλμῳδὸς προσέθετο · πᾶσι γὰρ ὁ Θεὸς, τὴν ἀρετὴν ϗ τὴν τυχοῦσαν ἐργαζομένοις εὑρίσκεται ! Κτήνη δὲ καλεῖ τοὺς ἁμαρτωλούς · ἐπειδὴ κάτω τὰς ὄψεις εἰς γῆν νευούσας κέκτηνται · ἀλλὰ ϗ ταῦτα μετανοοῦντα, ϗ ὑποταγέντα σωθήσεται · ὅταν τὸν Χρισὸν ἀναβάτην διὰ τῆς Εὐαγγελικῆς πολιτείας ὑποδέξηται· ἀνθρώπους γάρ φησι ϗ κτήνη σώσεις Κύριε (ἐν τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ.

(2) Ὁ δὲ Ἡσύχιος λέγει „ Πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ τοὺς περὶ τὴν θεολογίαν ἠσχολημένους καλεῖ, τοὺς ἐρευνῶντας τὰ ὑψηλὰ ϗ μετάρσια δόγματα, ἰχθύας δὲ τῆς θαλάσσης, τοὺς ἐν τοῖς πράγμασι τοῦ βίου τούτου νηχομένους, καθάπερ ἐν κύμασι · σωτηρία δὲ ϗ τούτοις ἀπόκειται, ὅταν πορευθῶσι τρίβους οὐκέτι θαλάσσης, ἀλλὰ θαλασσῶν, διὰ βαπτίσματος ϗ μετανοίας ὁδεύουσιν (ἐν τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ)

(3) Ἀληθῶς γλαφυρὰ ἦτον ἡ ἑρμηνεία αὐτη, κατὰ τὸν ἐμὸν συγγραφέα, ἐὰν ὁ Ἀπόσολος Παῦλος, ὅσις εἶπε περὶ τοῦ Χρισοῦ τὸ ῥητὸν τοῦτο τοῦ Δαβὶδ : ἤτοι τὸ ἠλάττωσας αὐτὸν βραχύ τι παρ' Ἀγγέλους δόξῃ ϗ τιμῇ ἐσεφάνωσας αὐτὸν (Ἑβρ. β'. 7.) ἂν, λέγω, αὐτὸς ἔμενε μέχρι τούτου · ἐπειδὴ δὲ ὁ αὐτὸς Παῦλος παρακάτω σίχῳ 9. φέρει τὸ ἴδιον πάλιν τοῦτο ῥητὸν ϗ λέγει „ Τὸν δὲ βραχύ τι παρ' Ἀγγέλους ἠλαττωμένον βλέπομεν Ἰησοῦν διὰ

σεν ὁ Θεὸς τὸν Οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν; (Γέν. α'. 1.) (1)

9: „Κύριε ὁ Κύριος ἡμῶν, ὡς θαυμα-
„στὸν τὸ ὄνομάσου ἐν πάσῃ τῇ γῇ.

Ἐπειδὴ ὁ Ψαλμὸς οὗτος προφητεύει τὸ Μυστήριον τοῦ Χριστοῦ, ὁ δὲ Χριστὸς ἐκατέβη ἀπὸ τοὺς Οὐρανοὺς, καὶ πάλιν εἰς τοὺς Οὐρανοὺς ἀνέβη, ποιήσας ὡσὰν ἕνα κυκλικὸν σχῆμα, ἀπὸ τὸ αὐτὸ κέντρον εἰς τὸ αὐτὸ, καὶ πρὸς τὴν Πατρικὴν δόξαν ἀποκαταστάς· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ψαλμὸς οὗτος σχῆμα κύκλου μιμούμενος, ἀπὸ ἐκεῖ ὅπου ἄρχισεν, ἐκεῖ πάλιν καὶ ἐτελείωσεν· ἀρχίζωντας γὰρ θαυμαστῶς εἶπε „ Κύριε ὁ Κύριος ἡμῶν, ὡς θαυμαστὸν τὸ ὄνομά σου ἐν πάσῃ τῇ γῇ· καὶ πάλιν τελειόνοντας, θαυμαστικῶς εἶπε τὰ ἴδια λόγια.

ΨΑΛ-

διὰ τὸ πάθημα τοῦ θανάτου, δόξῃ ϗ τιμῇ ἐστεφανωμένον· διὰ τοῦτο φανερὸν ἐποίησεν, ὅτι ϗ τὸ ῥητὸν ὁποῦ εἶπεν ἀνωτέρω, τὸ εἶπε μὲ τοιοῦτον νόημα: ἤγουν, ὅτι ὁ Χριστὸς ἦτον βραχύ τι ἠλαττωμένος παρ' Ἀγγέλους ἤγουν ἦτον ὀλίγον κατώτερος τῶν Ἀγγέλων· διὰ τί; διὰ τὸ πάθημα τοῦ θανάτου· καθὼς ἑρμηνεύει αὐτὸ ὁ ἱερὸς Θεοφύλακτος· ϗ ὄχι ὑπὲρ Ἀγγέλους, καθὼς ἐννοεῖ ἐδῶ γλαφυρῶς ὁ ἐδικός μου Συγγραφεὺς ϗ σοφὸς κὺρ Εὐθύμιος· τὸ γὰρ παρ' Ἀγγέλους, οὐ συνάπτει ὁ Παῦλος μὲ τὸ, δόξῃ ϗ τιμῇ ἐστεφάνωσας, ἀλλὰ μὲ τὸ ἠλάττωσας· οὐδὲν δὲ θαυμαστὸν, ἂν ἡ ἐδική μου ἀμάθεια δὲν ἐδυνήθη κατὰ ἄλλον τρόπον νὰ καταλάβῃ τοῦ σοφοῦ μου συγγραφέως τὴν πολυμάθειαν.

(1) Ἐλλιπὴς φαίνεται νὰ εἶναι ἡ ἑρμηνεία αὕτη· ἐπειδὴ, ἀπορεῖ μὲν ὁ Συγγραφεὺς, δὲν ἐπιφέρει δὲ ϗ τὴν λύσιν τῆς ἀπορίας· ἀναπληροῦται δὲ αὕτη τυχὸν οὕτω· ὅτι εἶπε τοῦτο ὁ Δαβὶδ, διὰ τὶ τώρα μὲν, δὲν ἔχομεν τὴν ἀκριβῆ γνῶσιν τῶν οὐρανῶν ϗ τῆς λοιπῆς κτίσεως, ἀλλὰ μόνον τὰς σκιὰς τῆς γνώσεως αὐτῆς· τότε δὲ θέλομεν μάθομεν τοὺς ἀκριβεῖς λόγους τῶν οὐρανῶν, ϗ τῶν λοιπῶν κτισμάτων· ϗ διὰ τοῦτο ἐπρόφερε τὸ ῥητὸν εἰς χρόνον μέλλοντα, ὅτι ὄψομαι τοὺς οὐρανοὺς, καθὼς εἶπεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· ϗ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τὴν ἐν τῷ τρίτῳ στίχῳ τοῦ ἰδίου τούτου Ψαλμοῦ.

ΨΑΛΜΟΣ. Θ΄. ΚΑΘΙΣΜΑ Β΄.

„ Εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ τῶν κρυφίων τοῦ υἱοῦ Ψαλμός.

Τί μὲν δηλοῖ τὸ „ Εἰς τὸ τέλος, εἴπομεν εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ δ΄. Ψαλμοῦ· νοεῖται δὲ καὶ κατὰ ἄλλον τρόπον, ὅτι τὸ τέλος τῆς ἐνσάρκου πολιτείας τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, εἶναι ὁ διὰ Σταυροῦ θάνατος, ὡς λέγει ὁ θεῖος Κύριλλος· ἐπειδὴ καὶ κρύφια ἐδῶ ὀνομάζει τὸν θάνατον τοῦ Υἱοῦ, καθὼς φανερόνει τὸ Ἑβραϊκὸν κείμενον· τοῦτο γὰρ ἦτον Μυςήριον κεκρυμμένον ἀπὸ τοῦ αἰῶνος, καὶ ἄγνωςον εἰς τοὺς Ἀγγέλους· λέγει γὰρ ὁ Παῦλος, ὅτι τὸ Μυςήριον αὐτὸ ἦτον κεκρυμμένον ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας τοῦ αἰῶνος τούτου „ Εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν Κύριον τῆς δόξης ἐςαύρωσαν. (α΄. Κορ. β΄. 8.) (1) εἰς τὸν Δεσποτικὸν λοιπὸν θάνατον ἀποβλέπει ὁ παρὼν Ψαλμὸς, διὰ μέσου τοῦ ὁποίου θανάτου κατελύθη ἡ δύναμις τοῦ ἐχθροῦ· μακρὸς δὲ εἶναι ὁ Ψαλμὸς οὗτος· ἴδιον δὲ καὶ τοῦτο εἶναι τῆς σοφίας τοῦ Πνεύματος· ἐπειδὴ οὔτε ὅλους τοὺς Ψαλμοὺς ἔκαμε μικροὺς καὶ συντόμους, οὔτε ὅλους πάλιν μεγάλους καὶ ἐκτεταμένους· ἀλλ' ἐποίκιλε τὸ βιβλίον τοῦ Ψαλτηρίου καὶ μὲ ἐκείνους καὶ μὲ τούτους· καὶ μὲ τοὺς μεγάλους μὲν Ψαλμοὺς, ἐξυπνᾷ τὴν ἀμέλειαν τῶν ῥαθύμων ἀναγνωςῶν· μὲ τοὺς μικροὺς δὲ, ἀναπαύει καὶ ξεκουράζει τοὺς κεκοπιακότας ἀναγνώςας· κατὰ τὸν Χρυσόςομον· κάμνει δὲ τὸν Ψαλμὸν τοῦτον ὁ Δαβὶδ εἰς τὸ ἐδικόν του πρόσωπον· διὰ τὶ αὐτὸς ἀπὸ αὐτὸν εὐεργετεῖτο καὶ ὠφελεῖτο· ἢ κάμνει αὐτὸν καὶ εἰς τὸ πρόσωπον τῶν εὐεργετουμένων ἀνθρώπων, καὶ ἐλευθερουμένων ἀπὸ τὴν τυραννίδα τοῦ Διαβόλου.

Πρέ-

---

(1) Ὁ δὲ Νύσσης Γρηγόριος, κρύφιον ἐννοεῖ τὴν τοῦ Θεοῦ γνῶσιν, ἧς κεφάλαιόν ἐςιν ἡ εἰς τὸν Υἱὸν πίςις... κρύφιον γὰρ ἀληθῶς ἐκεῖνό ἐςι, τὸ ἀκατανόητόν τε ϗ ἀόρατον, ϗ πάσης ὑπερκείμενον καταληπτικῆς ἐννοίας· ᾧπερ ὁ προσεγγίσας διὰ τῆς πίςεως, εἰς τὸ τῆς νίκης ἔφθασε τέλος· ἄλλοι δὲ κρύφια τοῦ Υἱοῦ ἐνόησαν ὅλον τὸ κατὰ Χριςὸν μυςήριον· ὅρα ϗ τὸ ῥητὸν τοῦ ἁγίου Μαξίμου εἰς τὸ „ Καὶ ἔκλινεν οὐρανοὺς ϗ κατέβη τοῦ ιζ΄. Ψαλμοῦ· ἵνα μάθῃς ὅτι ἡ ἐνανθρώπησις τοῦ Κυρίου γνωςὴ ἦτον εἰς τοὺς Ἀγγέλους, ὁ τρόπος ὅμως αὐτῆς ἦτον εἰς αὐτοὺς ἄγνωςος· λέγει δὲ ὁ Θεοδώρητος „ Κρύφιον δὲ τὸ μυςήριον τοῦ θανάτου οἱ Ἑβδομήκοντα προσηγόρευσαν· ἐπειδὴ ϗ τοὺς ἄλλους ἅπαντας, ϗ αὐτοὺς τοὺς Ἀποςόλους ἐλάνθανε· ϗ μάρτυς ὁ Εὐαγγελιςής· τοῦ γὰρ Κυρίου πολλάκις αὐτοῖς εἰρηκότος „ Ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, ϗ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται εἰς τὸ ςαυρωθῆναι ϗ ἀποκτενοῦσιν αὐτὸν ϗ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθήσεται, ἐπήγαγεν ὁ Εὐαγγελιςής· ϗ ἦν τοῦτο κεκρυμμένον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν· ὁ δὲ Ἀθανάσιος φησὶ „ Πολλὰ δὲ ἦν αὐτοῦ κρύφια, ὡς Θεὸς Λόγος σαρκὶ γεννηθεὶς ἐκ Παρθένου· κρυφίους δὲ λόγους ϗ αἱ παράδοξοι αὐτοῦ περιεῖχον θαυματουργίαι· ἐπισφράγισμα δὲ τῶν κρυφίων ὁ θάνατος ϗ τὰ ἐν Ἅδου πραχθέντα, ἡ Ἀνάςασίς τε ϗ ἡ Ἀνάληψις· τὰ αὐτὰ σχεδὸν λέγει ϗ ὁ Εὐσέβιος (ἐν τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ) λέγει δὲ ϗ ὁ θεῖος Διονύσιος „ Κρύφιος δέ ἐςιν ὁ Ἰησοῦς ϗ μετὰ τὴν ἔκφανσιν, ἢ ἵνα τὸ θειότερον εἴπω, ϗ ἐν τῇ ἐκφάνσει· ϗ τοῦτο γὰρ Ἰησοῦ κέκρυπται, ϗ οὐδενὶ λόγῳ τὸ κατ' αὐτὸν ἐξῆκται μυςήριον· ἀλλὰ ϗ λεγόμενον ἄῤῥητον μένει, ϗ νοούμενον ἄγνωςον (ἐπιςολ. γ΄. πρὸς Γάϊον.)

Πρέπει δὲ νὰ ἔχωμεν ταύτην τὴν καθολικὴν εἴδησιν, ὅτι ἄλλα μὲν ῥητὰ τῆς ἁγίας Γραφῆς, ἐξηγοῦνται κατὰ μόνην τὴν ἱςορίαν καὶ τὸ γράμμα· καθὼς χάριν λόγου ἐξηγεῖται τὸ „ Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν (Γεν. α΄. 1.) ἄλλα δὲ, ἐξηγοῦνται κατὰ ἀναγωγὴν μόνον· καθὼς οὕτως ἐξηγεῖται τὸ τοῦ Σολομῶντος ἐκεῖνο· „ Ἡ πηγή σου τοῦ ὕδατος ἔςω σοι ἰδία (Παρ. έ. 18.) διὰ τὶ ἂν τὸ ῥητὸν τοῦτο δὲν ἐξηγηθῇ μὲ ἀναγωγὴν, πολλὴ ἀπανθρωπία θέλει φανῇ, τὸ νὰ προςάζῃ ὁ Σολομὼν νὰ μὴ δίδῃ τινὰς οὐδὲ νερὸν εἰς τὸν ἄλλον· φανερὸν λοιπὸν εἶναι, ὅτι ὁ λόγος ἐδῶ καὶ τὸ νόημα εἶναι περὶ τῆς νομίμου γυναικός· ἥτις πηγὴ μὲν γλυκεῖα, εἶναι εἰς τὸν ἐδικόν της ἄνδρα κατὰ τὴν φύσιν, ἰδία δὲ, διὰ τὸ ἄσμικτον μετὰ ἄλλου ἀνδρος· ἄλλα δὲ πάλιν ῥητὰ ἐξηγοῦνται, καὶ καθ' ἱςορίαν ὁμοῦ καὶ κατὰ ἀναγωγήν· καθὼς ἐξηγοῦνται τὰ περὶ τοῦ χαλκοῦ ὄφεως, τὸν ὁποῖον ὁ Μωϋσῆς ὕψωσε· διὰ τὶ αὐτὸς καὶ κατὰ τὴν ἱςορίαν ἔγινε, καὶ κατὰ ἀναγωγὴν λαμβάνεται εἰς τὸν Χριςόν· ὅθεν καὶ εἰς τοὺς παρόντας Ψαλμοὺς τοῦ Δαβὶδ πολλὰ τοιαῦτα ῥητὰ εὑρίσκονται, τὰ ὁποῖα ἐξηγοῦνται καὶ κατὰ τοὺς δύω τρόπους αὐτοὺς, πότε μὲν, ἱςορικῶς, πότε δὲ, καὶ ἀναγωγικῶς, καὶ οὐχὶ καθ' ἕνα μόνον τρόπον.

1: „ Ἐξομολογήσομαί σοι Κύριε ἐν ὅλῃ „ καρδίᾳ μου.

Δύω σημαινόμενα ἔχει ἡ ἐξομολόγησις κατὰ τὸν Χρυσόςομον· σημαίνει γὰρ καὶ τὴν ἐξαγόρευσιν τῶν ἁμαρτημάτων· καὶ τὴν εὐχαριστίαν, διὰ τὰς εὐεργεσίας ὁποῦ τινας ἔλαβε· καθὼς τοιοῦτον σημαινόμενον ἔχει τώρα ἐδῶ ἡ ἐξομολόγησις· λέγει λοιπὸν ὁ Δαβίδ· εὐχαριςῶ σοι Κύριε, ὄχι ἁπλῶς μὲ μόνον τὸ ςόμα, ἀλλὰ μὲ ὅλην μου τὴν καρδίαν, διὰ τὰς εὐεργεσίας ὁποῦ ἔλαβον παρὰ σοῦ, καὶ διὰ ἐκείνας ὁποῦ μέλλω νὰ λάβω. (1)

„ Διηγήσομαι πάντα τὰ θαυμάσιά σου.

Θαυμάσια ἐδῶ ὀνομάζει ὁ Δαβὶδ τὰς θαυμαςὰς εὐεργεσίας, ὁποῦ ἔκαμεν ὁ Θεὸς εἰς αὐτὸν, καὶ τὰς κατὰ τῶν ἐχθρῶν του νίκας καὶ τρόπαια, τόσον τῶν ὁρατῶν, ὅσον καὶ τῶν ἀοράτων.

2: „ Εὐφρανθήσομαι καὶ ἀγαλλιάσομαι „ ἐν σοί.

Εἰς ἐσένα, λέγει, θέλω εὐφρανθῶ Κύριε, ἐπειδὴ μὲ τὴν πεῖραν καὶ δοκιμὴν ἐγνώρισα τὴν βοήθειαν καὶ δύναμίν σου· καθὼς καὶ ἀλλαχοῦ ὁ αὐτὸς ἔλεγεν „ Ἐμνήσθην τοῦ Θεοῦ καὶ εὐφράνθην (Ψαλ. ος΄. 3.) μόνος γὰρ ὁ Θεὸς εἶναι εὐφροσύνη καὶ παρηγορία τῆς ψυχῆς· διὰ τὶ καὶ μόνος ὁ Θεὸς δύναται νὰ σώσῃ τοὺς εἰς αὐτὸν καταφεύγοντας· ἐπίτασις δὲ καὶ αὔξησις τῆς εὐφροσύνης, εἶναι ἡ ἀγαλλίασις· ἥτις ἀπὸ τοῦτο ἐτυμολογεῖται, διὰ τὶ χά-

---

(1) Ὁ δὲ θεῖος Κύριλλος λέγει, ὅτι ἀρχίζει ὁ Δαβὶδ τὸν Ψαλμὸν τοῦτον ἐκ προσώπου τῶν Ἐθνῶν, ϗ τῆς ἀνθρωπότητος, λέγει δὲ ὁ Χρυσοῤῥήμων „ Εὐχαριςήσω σοι οὐχ ὑπὲρ εὐημερίας μόνον, ἀλλὰ ϗ ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις· ὃ ϗ πλείονος μισθοῦ πρόξενον· ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἀγαθῶν εὐχαριςῶν, χρέος ἀποδέδωκας, ἐπὶ δὲ τῶν κακῶν, τὸν Θεὸν ὀφειλέτην κατέςησας· λέγει δὲ ϗ ὁ Θεοδώριτος „ Τῶν τελείων ἴδιον τὸ πᾶσαν ἀνατιθέναι τῷ Θεῷ τὴν καρδίαν, ϗ πᾶσαν αὐτῷ καθιεροῦν τὴν διάνοιαν „ Ἀγαπήσεις γὰρ φησὶ Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου· ὁ δὲ μερίζων τοὺς λογισμοὺς εἰς μαμωνᾶν ϗ Θεόν· εἰς Χριςὸν ϗ χρυσόν· εἰς τὸν παρόντα ϗ τὸν μέλλοντα βίον, οὐ δύναται ἀληθεύων λέγειν Ἐξομολογήσομαί σοι Κύριε ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου· ὁ δὲ Ἡσύχιος φησὶ „ Πῶς δὲ ἐν ὅλῃ καρδίᾳ ἐξομολογούμεθα; ὅταν μηκέτι πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἐκείνην ὑποςρέψωμεν, περὶ ἧς συγγνώμην παρὰ τοῦ Θεοῦ πρεσβευόμεθα (ἐν τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ)

κάμνει τὴν καρδίαν νὰ ἅλλεται : ἤγουν νὰ πηδᾷ, ὑπὸ τῆς ἄγαν χαρᾶς. (1)

„Ψαλῶ τῷ ὀνόματί σου Ὕψιστε.

Συνηθίζουν ἐκεῖνοι, ὁποῦ ἔχουν ἔρωτα εἰς ἕνα υποκείμενον, νὰ κάμνουσι κάποια ᾄσματα εἰς αὐτὸ· τὰ ὁποῖα ᾄδοντες, παρηγοροῦν μὲ αὐτὰ τὸν πόθον ὁποῦ ἔχουν εἰς ἐκεῖνο τὸ ἐρωμένον πρόσωπον, ὡς λέγει ὁ Χρυσοῤῥήμων· κατὰ τὸ παράδειγμα λοιπὸν τούτων, καὶ ὁ Δαβὶδ λέγωντας ἐδῶ πρὸς τὸν Θεὸν, ὅτι θέλω ψάλω εἰς τὸ ὄνομά σου Ὕψιςε, παρασαίνει τὸν ὑπερβολικὸν ἔρωτα, ὁποῦ εἶχε πρὸς τὸν Θεόν· φανερώνει δὲ τὸ Ψαλῶ, καὶ μέλος ἐναρμόνιον· θέλω ψάλω δὲ εἶπεν, ὄχι εἰς τὴν φύσιν καὶ οὐσίαν σου· διὰ τὶ αὐτὴ εἶναι ἀκατανόητος· ἀλλὰ εἰς τὸ ὄνομά σου, πλέκοντας εἰς αὐτὸ τὸν πρέποντα ἔπαινον.

3: „Ἐν τῷ ἀποστραφῆναι τὸν ἐχθρόν μου „εἰς τὰ ὀπίσω, ἀσθενήσουσι καὶ ἀπο„λοῦνται ἀπὸ προσώπου σου.

Μὲ τὰ παρόντα λόγια ἀρχίζει νὰ ἀπαριθμῇ ὁ Δαβὶδ τὰ διάφορα εἴδη τῶν εὐεργεσιῶν τοῦ Θεοῦ, διὰ τὰς ὁποίας εἶπεν ἀνωτέρω, ὅτι θέλει ἐξομολογήσῃ : ἤτοι εὐχαριςήσῃ τὸν Θεόν· διότι ὁ τύραννος Διάβολος, τὸν ὁποῖον ἐδῶ ὀνομάζει ἐχθρὸν ὁ Προφήτης, ἐτόλμησε καὶ κατὰ τοῦ Σωτῆρος Χριςοῦ, καὶ ἐπολέμησεν αὐτὸν ὡς Ἄνθρωπον ψιλόν· ἐπειδὴ δὲ ὁ Κύριος εἶπεν αὐτῷ· „Ὕπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ (Λουκ. δ΄. 8.) αἰσθάνθη τὴν ἄμαχον δύναμιν τοῦ Χριςοῦ, καὶ μὲ ἐντροπὴν ἀνεχώρησεν· ἀφ' οὗ δὲ αὐτὸς ἐνικήθη καὶ ἐςράφη εἰς τὰ ὀπίσω, ὅλοι οἱ ὑποτασσόμενοι εἰς αὐτὸν Δαίμονες, ἠσθένησαν καὶ ἀφανίσθησαν, ςερηθέντες τὴν προτέραν τυραννίαν ὁποῦ εἶχον κατὰ τῶν ἀνθρώπων· διότι μὲ τὸ νὰ ἔμεινεν ὁ Ἰησοῦς ἀναμάρτητος μέχρι τέλους, ἐκ τούτου καὶ τὸν Διάβολον ἐνίκησε, καὶ ἡμᾶς ἔνδυσε μὲ ἅρματα Σωτηρίας· ἤγουν μὲ τὸ Ἅγιον Βάπτισμα· μὲ τὴν μελέτην τῶν θείων λογίων· καὶ μὲ τὴν φύλαξιν τῶν ζωοποιῶν ἐντολῶν· ὅθεν ἐπειδὴ ὁ Κύριος μὲ τὴν ἀναμάρτητον αὐτοῦ πολιτείαν ἔδειξεν εἰς ἡμᾶς ςράταν, ἡ ις μᾶς ἀναβιβάζει εἰς τοὺς Οὐρανούς· τούτου χάριν κατηργήθησαν παντελῶς οἱ Δαίμονες, καὶ πλέον καμμίαν δύναμιν δὲν ἔχουν κατ' ἐπάνω μας· ἔξω μόνον ἀνίσως ἡμεῖς ἀμελήσωμεν, καὶ διὰ τῆς ἀμελείας τραβίξωμεν θεληματικῶς τοὺς Δαίμονας ἐναντίον μας, μὲ τὸ νὰ παραβλέπωμεν τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ. (2) Διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ ὁ Δαβὶδ, προγινώσκων τὴν δύναμιν ταύτην, ὁποῦ ἔμελλε νὰ χαρίσῃ ὁ Χριςὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους, παρακαλεῖ διὰ τῆς εἰς Χριςὸν πίςεως νὰ ἀποςραφῇ : ἤτοι νὰ νικηθῇ ὁ ἐχθρός του Διάβολος, καὶ ὅταν αὐτὸς νικηθῇ, τότε καὶ οἱ ἄλλοι Δαίμονες ἔχουν νὰ ἀφανισθοῦν ἀπὸ προσώπου : ἤτοι ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ· εἰς γὰρ τοὺς νικημένους πολεμίους· φοβερὸν εἶναι τὸ πρόσωπον τῶν νικητῶν καὶ ἀρχιςρατήγων, καὶ ἀπὸ μακρόθεν φαινόμενον.

„Ὅτι ἐποίησας τὴν κρίσιν μου καὶ τὴν „δίκην μου.

Ἔ-

(1) Ὁ δὲ Χρυσόςομος λέγει „Τί ἐςιν εὐφρανθήσομαι ἐν σοί ; τοιοῦτόν φησιν ἔχω Δεσπότην· τοῦτό μοι ἡδονή τοῦτό μοι ἀγαλλίασις· εἴτις οἶδε ταύτην τὴν ἡδονὴν, ὡς εἰδέναι χρὴ, ἑτέρας ἡδονῆς οὐκ αἰσθάνεται· τοῦτο γὰρ ἡδονὴ κυρίως τὸ ἀθάνατα τρυφᾷν, ἐπεὶ ϗ ὁ φιλούμενος τοιοῦτος· ὡς τά γε ἄλλα πάντα, ὀνόματα μόνον εἰσιν ἡδονῆς· Σημείωσαι ὅτι ἐν ἄλλαις Ψαλμοῖς ἡ εὐφροσύνη εὑρίσκεται μεγαλιτέρα ἀπὸ τὴν ἀγαλλίασιν „Ἐξήγαγε γάρ φησι τὸν λαὸν αὐτοῦ ἐν ἀγαλλιάσει, ϗ τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐν εὐφροσύνῃ (Ψαλ. ρδ΄. 42.) ὡς λέγουσι τινὲς, πολλάκις δὲ ἀδιαφόρως ϗ ἐκ παραλλήλου ἡ εὐφροσύνη ϗ ἀγαλλίασις λαμβάνεται.

(2) Ὁ δὲ Νύσσης Γρηγόριος ἐχθρὸν ἐνόησε τὸν θάνατον τὸν εἰς τὰ ὀπίσω ἀποςρεφόμενον : ἤτοι εἰς τὸ μὴ εἶναι· ἀνίσως λοιπὸν ὁ θάνατος ἠφανίσθη, φανερὸν ὅτι ϗ αἱ ἐναντίαι δυνάμεις πρὸ τούτου ἐθανατώθησαν ϗ ἠφανίσθησαν.

Ἔκρινας, λέγει, ἐμὲ τὸν εἰς σὲ πιςεύσαντα Κύριε, ὁ ὁποῖος κατετυραννούμην πρότερον ἀπὸ τὸν Διάβολον, καὶ ἀπὸ τὴν ἀγνωσίαν σοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ· καὶ ἐπειδὴ εἶδες ὅτι φθονερῶς ὁ πονηρὸς ἐσκλάβωσε τὸ ἐδικόν σου πλάσμα, μὲ ἐδικαίωσας, καὶ ἐλευθέρωσάς με ἀπὸ τὰς χεῖρας ἐκείνου, καὶ ἀπὸ τὴν πλάνην καὶ ἀγνωσίαν· δίκην γὰρ ὠνόμασεν ἐδῶ τὴν δικαιοσύνην.

„Ἐκάθισας ἐπὶ θρόνου ὁ κρίνων δι-
„καιοσύνην. (1)

Τοῦτον τὸν λόγον λέγει ἐδῶ ὁ Δαβὶδ διὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου· διὰ τί, ἀφ' οὗ ὁ Κύριος ἐτελείωσε τὴν ἔνσαρκον αὐτοῦ οἰκονομίαν, ἀπεκατέςη καὶ ἐκάθισεν εἰς τὸν δικαςικὸν θρόνον: ἤτοι εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς Θεότητος, τὸν ὁποῖον θρόνον μὴν ἀφήσας, ἦλθεν εἰς ἡμᾶς ἀποῤῥήτως· ἀφ' οὗ δὲ ὁ Χριστὸς ἀνελήφθη καὶ ἐκάθισεν εἰς τὴν δεξιὰν τοῦ Πατρὸς, ὡς λαβὼν κάθε ἐξουσίαν ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς, ἐβοήθησε τὸ πλάσμα του, διὰ τὸ ὁποῖον ἔδωκε καὶ τὴν παναγίαν ψυχήν του· τὰ λόγια δὲ ταῦτα πρέπει νὰ τὰ νοοῦμεν θεοπρεπῶς· διότι τὸ νὰ καθίσῃ εἰς θρόνον ὁ Θεὸς λόγος, τοῦτο νοεῖται ἡ δικαςικὴ ἐξουσία του, τὴν ὁποίαν ἔχων καὶ πρότερον ὡς Θεὸς, ἀπέκρυπτεν αὐτὴν ἕως νὰ πληρώσῃ ὅλην τὴν οἰκονομίαν· ἔγινας, λέγει, λοιπὸν σὺ ὦ Κύριε, εἰς ἐξουσίαν δικαςικὴν, καὶ σὺ ὁ μόνος δίκαιος κριτὴς, καθ' ὃ Θεός· καὶ ὁποῦ δὲν ἐμποδίζεσαι ἀπὸ κάμμίαν ἄγνοιαν, ἢ ἄλλην διάθεσιν εἰς τὸ νὰ κρίνῃς δίκαια· ἀνέλαβες ὅμως σχῆμα κριτοῦ, καθ' ὃ ἄνθρωπος.

5: „Ἐπετίμησας Ἔθνεσι, καὶ ἀπώλετο
„ὁ ἀσεβής·

Ὠνείδισας, λέγει, τοὺς Ἐθνικοὺς διὰ τὴν πλάνην τους, καὶ παρευθὺς ἔφυγεν ἀπὸ αὐτοὺς ὁ Σατανᾶς, μὴν ὑποφέρωντας τὴν ἀλήθειαν· διότι οἱ θεῖοι Ἀπόςολοι μερικαῖς φοραῖς ἐκατηγόρουν πικρότερον τοὺς Ἐθνικούς· καθὼς ὁ Παῦλος ἔγραφεν· „Ὦ ἀνόητοι Γαλάται, τίς ὑμᾶς ἐβάσκανε τῇ ἀληθείᾳ μὴ πείθεσθαι; (Γαλ. γ'. 1.) ὅθεν οἱ Ἐθνικοὶ αἰσθανόμενοι τοὺς τοιούτους πικροὺς ἐλεγμοὺς, ἄφιναν τὴν εἰδωλολατρείαν καὶ ἀφανίζετο· τῆς εἰδωλολατρείας δὲ ἀφανιζομένης, καὶ ὁ προςάτης αὐτῆς Διάβολος, ὁμοῦ μὲ αὐτὴν ἠφανίζετο· τόσον πολλὰ ἴσχυσεν ἡ ἐπιτίμησις.

„Τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐξήλειψας εἰς τὸν
„αἰῶνα, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.

Ἐπειδὴ οἱ Δαίμονες ἥρπασαν τὴν τιμὴν τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦτο καὶ οἱ δουλωθέντες ἄνθρωποι εἰς τοὺς Δαίμονας, ἔβαλαν ὀνόματα εἰς αὐτούς· καθὼς ἡ φλύαρος Θεογονία τοῦ Ἡσιόδου ἀναφέρει αὐτά· καὶ διὰ νὰ ἀφήσω ὅλα τὰ ἄλλα, λέγω μόνον τὸν Δία, καὶ Ἄρην, καὶ Ἀπόλλωνα, καὶ Ἑρμῆν, καὶ Ἄρτεμιν, καὶ Ἀφροδίτην, τὰ ὁποῖα ὅλα μιαρὰ ὀνόματα, ὕςερα ἀφ' οὗ ἐσπάρη εἰς τὸν κόσμον τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου, ἐξαλείφθησαν, ὄχι μόνον ἐν ὅλῳ τῷ παρόντι αἰῶνι, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον ἐν τῷ μέλλοντι· τὸν γὰρ μέλλοντα νοοῦμεν, πῶς εἶναι ὁ αἰὼν τοῦ αἰῶνος· ὅςτις καὶ κυρίως εἶναι αἰὼν, διὰ τὶ εἶναι κατὰ τὸ ὄνομά του ἀεὶ καὶ πάντοτε· συνήθεια δὲ εἶναι εἰς τὴν Γραφὴν νὰ φανερόνῃ τὰ τίμια ὀνόματα μὲ τὸ τοιοῦτον σχῆμα τοῦ λόγου· ἤγουν μὲ τὸν ἀναδιπλασιασμόν· οὕτω γὰρ ὀνομάζει ἅγια ἁγίων· ᾄσματα ᾀσμάτων, σάββατα σαββάτων, καὶ ἄλλα ὅμοια· ἢ τὸ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος φανερόνει ἐπίτασιν καὶ αὔξησιν, ἀντὶ τοῦ, μέχρι παντὸς, καὶ πάντοτε·

δι-

(1) Τοῦτο ἑρμηνεύων ὁ Χρυσόςομος λέγει „Ἐπὶ μὲν τῶν ἀνθρώπων οὐκ ἔςι τοῦτο εἰπεῖν· οὐ γὰρ πάντως κρίνουσι δικαιοσύνην, κἂν μυριάκις ὦσι δίκαιοι, ποτὲ μὲν, ἀγνοίᾳ, ποτὲ δὲ, ῥαθυμίᾳ ἀγνοοῦντες τὸ δίκαιον, οὕτω κρίνουσιν· ὁ δὲ Θεὸς τούτων ἁπάντων ἀπηλλαγμένος, καὶ εἰδὼς καὶ βουλόμενος, δικαίαν ἐκφέρει τὴν ψῆφον.

διὰ τὶ ἀφ᾽ οὗ ἐσβέσθησαν τῶν Δαιμόνων τὰ ὀνόματα, ἐξαλείφθησαν παντάπασι καὶ αἱ τελεταὶ καὶ μιαροπραξίαι, αἱ προσφερόμεναι εἰς τοὺς Δαίμονας·

6: „ Τοῦ ἐχθροῦ ἐξέλιπον αἱ ῥομφαῖαι εἰς „ τέλος, καὶ πόλεις καθεῖλες.

Ῥομφαίας: ἤγουν μαχαίρας τοῦ Διαβόλου, πρέπει νὰ νοήσωμεν, κατὰ τὸν θεῖον Κύριλλον, (1) τὰ πάθη τῆς ἀτιμίας· μὲ τὰ ὁποῖα ἡ ψυχὴ ἐπληγόνετο πρότερον καὶ ἐθανατόνετο κατὰ τὰς ἀρετάς· καὶ ἔτζι νεκρὰ οὖσα καὶ τεθανατωμένη, εὑρίσκετο ἐνταφιασμένη μέσα εἰς τὸ σῶμα, ὡσὰν μέσα εἰς σῆμα: ἤγουν εἰς μνῆμα· ταῦτα δὲ τὰ πάθη ἠφανίσθησαν παντελῶς (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ, εἰς τέλος, κατὰ τὸν θεῖον Κύριλλον) μετὰ τὴν ἔνσαρκον τοῦ Χριςοῦ παρουσίαν, ἀπὸ τοὺς γνησίως πιςεύοντας εἰς τὸν Χριςὸν, καὶ φυλάττοντας τὰς ἐντολάς του, ἐκρημνίσθησαν δὲ καὶ αἱ διάφοροι πόλεις· μὲ τὸ νὰ ἐκρημνίζετο ἡ ἐν αὐταῖς εὑρισκομένη ἀσέβεια, καὶ ἀντὶ αὐτῆς ἐκτίζετο ἡ πρὸς Θεὸν εὐσέβεια· ἢ πόλεις πρέπει νὰ νοήσωμεν τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, μέσα εἰς τὰς ὁποίας οἱ Δαίμονες ἐκατοίκουν καὶ ἀνεπαύοντο· δὲν εἶναι δὲ ἀνάρμοσον νὰ εἰποῦμεν, ὅτι πόλεις τῶν Δαιμόνων ἦτον καὶ οἱ ἀκάθαρτοι αὐτῶν ναοί. (2)

„ Ἀπώλετο τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ μετ᾽ „ ἤχου.

Ἐχάθη, λέγει, ἡ ἐνθύμησις τοῦ Διαβόλου ἀπὸ τὸν κόσμον· ἐπειδὴ καὶ κανένας δὲν προσφέρει θυσίας εἰς αὐτὸν, καθὼς τὸ πρότερον, οὔτε τελείως τὸν ἐπικαλεῖται· τὸ δὲ μετ᾽ ἤχου δηλοῖ, ἀντὶ τοῦ μετὰ μεγάλης φωνῆς· διὰ τὶ φωνάζοντα μεγάλως τὰ Δαιμόνια, ἔφευγον ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἀπὸ τὰς πόλεις, καὶ τοὺς βωμούς των· ἢ τὸ μετ᾽ ἤχου δηλοῖ, ὅτι ὁ Διάβολος ἐχάθη ὁμοῦ μὲ τὴν ὑπερηφάνειάν του· ἢ ἐχάθη ὁμοῦ μὲ τὴν κραυγὴν ἐκείνην τῶν ᾀσμάτων, ὁποῦ ἔψαλον εἰς τοὺς βωμούς του οἱ Ἕλληνες.. μὲ ἑνικὸν δὲ ἀριθμὸν κατηγορεῖ τὸν Διάβολον ὁ Προφήτης, ὀνομάζων αὐτὸν ἀσεβῆ καὶ ἐχθρόν· διὰ τὶ αὐτὸς εἶναι ἀρχηγὸς τῶν πονηρῶν Δαιμόνων, καὶ μὲ τὰ ὀνόματα αὐτὰ ὑβρίζει αὐτὸν περισσότερον· ἐπειδὴ ἔγινεν αἴτιος τῆς ἀποστασίας εἰς τοὺς ἄλλους Δαίμονας· μὲ τὸ μέσον δὲ τοῦ Διαβόλου, ὄχι ὀλιγώτερον κατηγορεῖ ὁ Δαβὶδ καὶ τοὺς λοιποὺς Δαίμονας, τοὺς ἀκολουθοῦντας τῷ Διαβόλῳ. (3)

7: Καὶ ὁ Κύριος εἰς τὸν αἰῶνα μένει.

Μὲ

(1) Κατὰ δὲ τὸν Χρυσόςομον ῥομφαῖαι τοῦ Διαβόλου εἶναι αἱ μηχαναὶ αὐτοῦ ϗ βουλαί.

(2) Ὁ δὲ θεῖος Κύριλλος λέγει, ὅτι ἡ θεία Γραφὴ συνειθίζει νὰ ὀνομάζῃ τοὺς πολλὰ δυνατοὺς, τείχη ϗ πόλεις. ὅθεν ὁ Ἱερεμίας τεῖχος ϗ πόλις ὠνομάσθη παρὰ Θεοῦ, λέγοντος „ Ἰδοὺ τέθεικά σε ἐν τῇ σήμερον ἡμέρα, ὡς πόλιν ὀχυρὰν; ϗ ὡς τεῖχος χαλκοῦν (Ἱερ. α΄. 18.) ὅθεν πόλεις ἐννοοῦνται ἐδῶ αἱ ἐναντίαι δυνάμεις, ϗ αὐτὸς ὁ Σατανᾶς· ἔφη δὲ ϗ ὁ Θεοδώριτος „ Ἐγυμνώθη τῶν οἰκείων ὅπλων ὁ ἐχθρὸς, οὐκ ἔχων τῆς ἀσεβείας τοὺς ὑπουργούς· οἱ δὲ σφᾶς αὐτοὺς ἐκείνου καταςήσαντες ὄργανα, οὗτοι νῦν μεταταξάμενοι, τὸν κατ᾽ ἐκείνου πόλεμον ἀνεδέξαντο. Καὶ αἱ πόλεις δὲ, τῆς ἐν αὐταῖς πάλαι πολιτευομένης ἀσεβείας καταλυθείσης, εὐσεβείας τὴν οἰκοδομίαν ἀνεδέξαντο· τῶν ἀδυνάτων γὰρ ἦν δείμασθαι τὴν εὐσέβειαν μὴ πρότερον καταλύσαντας τὴν ἀσέβειαν.

(3) Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος λέγει, ὅτι ὁ ἦχος δηλοῖ τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἐρημώσεως· καθ᾽ ὅ,τι ὁ ἦχος μᾶλλον ἀκούεται ϗ ἀντανακλᾶται εἰς τοὺς ἐρήμους ϗ ἀντιτύπους τόπους, πάρεξ εἰς τοὺς κατοικουμένους· τὸ μετ᾽ ἤχου λοιπὸν δηλοῖ τὴν πανωλεθρίαν, ἢ τὴν μεγαλειότητα τοῦ κακοῦ: ἤτοι τὸ περιβόητον ϗ ἐξάκουςον· λέγει δὲ ϗ ὁ Θεοδώριτος „ Ἐκεῖνός φησιν ἔκδηλον ἅπασι, ϗ διαφανῆ λίαν ὑπομεμένηκε τὴν ἀπώλειαν· τὸ γὰρ μετ᾽ ἤχου τοῦτο σημαίνει, ἐκ μεταφορᾶς τῶν ἀπό τινος σεισμοῦ συμπιπτουσῶν οἰκιῶν, ϗ πολὺν ἐργαζομένων τὸν κτύπον.

Μὲ τὰ λόγια ταῦτα φανερόνει ὁ Δαβὶδ τὸ ἀμετάθετον τῆς εὐσεβείας ἐκείνων τῶν Ἐθνικῶν, ὁποῦ ἐδέχθησαν αὐτήν· διὰ τὶ ὁ Χριςὸς πιστεύεται ἀπὸ τοὺς Ἐθνικοὺς πῶς εἶναι Κύριος, μέχρι τῆς συντελείας τοῦ κόσμου.

„Ἡτοίμασαν ἐν κρίσει τὸν θρόνον αὐ„τοῦ.

Ἀφ' οὗ ὁ Προφητάναξ εἶπεν ὀλίγον ἀνωτέρω, διὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Δεσπότου Χριςοῦ καὶ τὴν ἐν θρόνῳ αὐτοῦ καθέδραν, τώρα ἀναφέρει ἐδῶ αἰνιγματωδῶς καὶ τὴν μέλλουσαν φοβερὰν καὶ ὑςερινὴν αὐτοῦ ἔλευσιν, καὶ καθολικὴν Κρίσιν, ὅταν ἔχῃ νὰ ἀποδώσῃ εἰς τὸν καθ' ἕνα κατὰ τὰ ἔργα του· τὸ δὲ ἡτοίμασεν, εἶπεν ἀνθρωποπρεπῶς, διὰ νὰ καταλάβωμεν ἡμεῖς, καὶ ὄχι θεοπρεπῶς. (1)

8: „Καὶ αὐτὸς κρινεῖ τὴν οἰκουμένην „ἐν δικαιοσύνῃ κρινεῖ λαοὺς ἐν εὐ„θύτητι.

Οἰκουμένην μὲν, ἐδῶ ὀνομάζει ὁ Δαβὶδ τοὺς πιςοὺς Χριςιανοὺς, κοντὰ εἰς τοὺς ὁποίους πιςεύεται ὅτι κατοικεῖ ὁ Θεὸς, διὰ μέσου τῶν πανταχοῦ ὄντων θείων ναῶν· λαοὺς δὲ ὀνομάζει τοὺς ἄλλους ἀπίςους ἀνθρώπους, μέσα εἰς τοὺς ὁποίους εὑρίσκονται δάση πολλὰ τῶν παθῶν, εἰς τὰ ὁποῖα οἱ Δαίμονες ἐμφωλεύουν ὡσὰν θηρία· ἐπειδὴ κατὰ ἄλλον τρόπον ἔχει νὰ κρίνῃ τοὺς πιστοὺς ὁ Θεὸς, καὶ κατὰ ἄλλον, τοὺς ἀπίςους· τοὺς γὰρ δυνατοὺς δυνατῶς ἐτάζει κατὰ τὸ, „Δυνατοὶ δυνατῶς ἐτασθήσονται. (Σοφ: 5: 6:) καὶ τὸν καθ' ἕνα κρίνει κατὰ τὴν πίςιν, ἢ τὴν ἀπιςίαν αὐτοῦ· ἢ ἐπειδὴ ὁ Δαβὶδ ἀκολούθως εἶπε τὸ, λαοὺς, ἐσαφήνισε τὸ νόημα τῆς οἰκουμένης, ὁποῦ εἶπε πρότερον· ἐφανέρωσε γὰρ ἀπὸ τοῦ περιέχοντος: ἤτοι τῆς οἰκουμένης, τὸ περιεχόμενον: ἤτοι τοὺς κατοικοῦντας λαούς· λέγωντας δὲ, ὅτι θέλει κρίνῃ μὲ δικαιοσύνην καὶ κρίσιν, κηρύττει τὸ τοῦ Κριτοῦ ἀφιλοπρόσωπον.

9: „Καὶ ἐγένετο Κύριος καταφυγὴ τῷ „πένητι.

Πένης κατὰ τὴν εὐσέβειαν καὶ ἀρετὴν ἦτου ὁ ἐξ Ἐθνῶν λαὸς, εἰς τὸν ὁποῖον πιςεύσαντα, ἔγινεν ὁ Θεὸς καταφυγή· ὁ γὰρ πλοῦτος τῶν χρημάτων εἶναι ἄπιςος καὶ ἀβέβαιος· καὶ διὰ τοῦτο κάμνει πτωχοὺς μὲ τὴν ἀποβολήν του, ἐκείνους ὁποῦ τὸν ἔχουν· ἢ καὶ τοῦτο θέλει νὰ φανερώσῃ ὁ Ψαλμῳδὸς, ὅτι δὲν εἶναι προσωποληψία κοντὰ εἰς τὸν Θεόν· διὰ τὶ καὶ τὸν πτωχὸν δέχεται ὁ Θεὸς, ὅταν καταφύγῃ εἰς αὐτὸν, καὶ δὲν τὸν ἀποστρέφεται.

„Βοηθὸς ἐν εὐκαιρίαις, ἐν θλίψεσι·

Ὁ Θεὸς, λέγει, βοηθεῖ ἐκεῖνον ὁποῦ εἰς αὐτὸν καταφεύγει, τόσον εἰς τὰς εὐτυχίας του· τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ ἐν εὐκαιρίαις· ὅσον καὶ εἰς τὰς δυςυχίας καὶ θλίψεις του· χωριςὰ γὰρ πρέπει νὰ ἀναγινώσκεται τὸ καθ' ἕνα: ἤγουν ὁ Κύριος ἔγινε βοηθὸς τῷ πτωχῷ ἐν εὐκαιρίαις. καὶ πάλιν ὁ Κύριος ἔγινε βοηθὸς τῷ πτωχῷ ἐν θλίψεσιν· ἐπειδὴ ὄχι μόνον οἱ εὑρισκόμενοι εἰς συμφορὰς χρειάζονται τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ οἱ εὑρισκόμενοι εἰς εὐτυχίας, διὰ νὰ φυλάξουν βεβαίαν τὴν εὐτυχίαν τους, καὶ διὰ νὰ μὴ πέσουν εἰς ἀμέλειαν, ἥτις εἶναι μήτηρ καὶ αἰτία τῶν δυςυχιῶν· μερικοὶ δὲ, ὡς ὁ Χρυσόςομος, καὶ ὁ Θεοδώριτος καὶ ὁ Σύμμαχος τὸ, ἐν εὐκαιρίαις ἑρμήνευσαν, ἀντὶ τοῦ ἐπικαίρως: ἤ-

(1) Ὁ δὲ Χρυσόςομος τὸ ἐν κρίσει, ἐν δικαιοσύνῃ ἡρμήνευσεν.

ἤτοι ἔγινε Κύριος βοηθὸς ἐν θλίψεσιν ἐπικαίρως· ἤτοι εἰς καιρὸν τὸν χρήζοντα βοηθείας. (1)

10: „ Καὶ ἐλπισάτωσαν ἐπὶ σοὶ οἱ γινώσκοντες „ τὸ ὄνομά σου, ὅτι οὐκ ἐγκατέλιπες „ τοὺς ἐκζητοῦντάς σε Κύριε.

Ἐπειδὴ, λέγει, καὶ ἐσὺ εἶσαι βοηθὸς εἰς τοὺς πτωχοὺς, διὰ τοῦτο καὶ οἱ λοιποὶ θέλουν ἐλπίσουν εἰς ἐσένα· διὰ τὶ ἐσὺ μόνος δύνασαι νὰ σώσῃς τοὺς εἰς σὲ προςρέχοντας· οἱ γινώσκοντες δὲ εἶπε τὸ ὄνομά σου: ἤτοι οἱ πιςεύοντες εἰς σὲ κατὰ περίφρασιν· μερικοὶ δὲ: ἤτοι ὁ Ἀκύλας καὶ Σύμμαχος τὸ, ἐλπισάτωσαν ἡρμήνευσαν ἀπὸ τὸ Ἑβραϊκὸν, ἀντὶ τοῦ ἐλπιοῦσιν: ἤτοι θέλουν ἐλπίσουν εἰς σέ· ἢ ὁ λόγος εἶναι προςακτικὸς, καθότι εἶναι διδασκαλικός· ὅς τις προςάζει ἐκεῖνα, ὁποῦ ἠξεύρει βέβαια· (2) καὶ κατὰ ἄλλον δὲ τρόπον, καλῶς εἶπε τὸ ὄνομά σου· ἐπειδὴ τὸ ὄνομα τῆς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ μόνον γινώσκομεν, τὴν δὲ φύσιν τοῦ Θεοῦ κανένας δὲν ἠξεύρει· ἐπρόσθεσε δὲ καὶ τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἐλπίζῃ τινὰς εἰς τὸν Θεόν: ἤγουν διὰ τὶ ὁ Θεὸς δὲν ἐγκαταλιμπάνει ἀβοηθήτους ἐκείνους, ὁποῦ τὸν ἐκζητοῦν; ἤγουν ὁποῦ τὸν ζητοῦν μὲ ὅλην τους τὴν καρδίαν· ἡ γὰρ ἐκ πρόθεσις, ἐπίτασιν καὶ ὑπερβολὴν φανερόνει. (3)

11: „ Ψάλατε τῷ Κυρίῳ τῷ κατοικοῦντι „ ἐν Σιών.

Ἐπειδὴ, λέγει, καὶ ὁ Κύριος εἶναι τοιοῦτος βοηθὸς, καὶ δὲν ἐγκαταλείπει ἐκείνους ὁποῦ τὸν ζητοῦν, διὰ τοῦτο ψάλατε εἰς αὐτὸν, ὅς τις κατοικεῖ εἰς τὴν Σιών: ἤτοι εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ· εἶπε δὲ τοῦτο, ὄχι διὰ τὶ ὁ Θεὸς περικλείεται εἰς τόπον· ἀλλὰ διὰ νὰ φανερώσῃ τὴν οἰκειότητα, ὁποῦ ὁ Θεὸς εἶχεν εἰς τὸν τόπον τῆς Ἱερουσαλήμ· διὰ τὶ καὶ εἰς τοὺς πιςοὺς λέγεται πῶς κατοικεῖ ὁ Θεὸς, ὄχι διὰ τὶ περιέχεται εἰς αὐτούς· ἀλλὰ διὰ τὶ ἔχει οἰκειότητα καὶ φιλίαν μὲ αὐτοὺς κατὰ τὸν Χρυσοςομον· (4) ἢ τοὺς τότε λοιπὸν Ἰουδαίους παρακινεῖ ὁ Δαβὶδ νὰ ψάλλουν εἰς τὸν Θεὸν, ἢ τοὺς Ἐθνικούς· ἐπειδὴ καὶ τῶν Ἐθνικῶν Θεὸς ἔμελλε νὰ ἦναι ὁ Θεὸς, ὁ ἐν τῇ Σιὼν ὁμιλῶν καὶ διαλεγόμενος μὲ τοὺς ἀξίους· ἢ Σιὼν πρέπει νὰ νοήσωμεν τὴν ἐξ Ἐθνῶν Ἐκκλησίαν, τὴν ὁποίαν ὕςερον ὁ Κύριος οἰκειοποιήθη διὰ τῆς ἐνσάρκου του παρουσίας. (5)

„ Ἀναγγείλατε ἐν τοῖς Ἔθνεσι τὰ ἐ„ πιτηδεύματα αὐτοῦ.

Οὖ-

(1) Ὁ δὲ θεῖος Κύριλλος ἐν καιρῷ δεκτῷ θλίψεως, τὸ ἐν εὐκαιρίαις ἡρμήνευσε· λέγει δὲ ὁ Θεοδώριτος „ Διδάσκει ὁ λόγος, ὡς ἐν προσφόρῳ καιρῷ τὴν ἡμετέραν ἐπραγματεύσατο σωτηρίαν· πένητα γὰρ τῶν ἀνθρώπων τὴν φύσιν ἀποκαλεῖ, διὰ τὴν πολλὴν τῆς παρανομίας πτωχείαν· τούτου τοῦ καιροῦ τὸ ἐπιτήδειον ὁ μακάριος διδάσκει Παῦλος· ὅτε γάρ φησιν ἦμεν νήπιοι, ὑπὸ τὰ ςοιχεῖα τοῦ κόσμου ἦμεν δεδουλωμένοι· ὅτε δὲ ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξαπέςειλεν ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ γεννώμενον ἐκ γυναικὸς ϗ τὰ λοιπά.

(2) Ὁ δὲ θεῖος Κύριλλος λέγει „ Τίνες εἰσὶν οἱ ἐλπίζοντες ἐπ' αὐτῷ, ϗ γινώσκοντες τὸ ὄνομα αὐτοῦ; οἱ τοῖς αὐτοῦ θεσπίσμασιν ὑπέχοντες τὸν αὐχένα· ϗ τοῦτο διδάξει λέγων αὐτὸς „ Ὁ ἀγαπῶν με τὰς ἐντολάς μου τηρήσει.

(3) Λέγει δὲ ὁ Χρυσορρήμων „ Καὶ πῶς ζητεῖται ὁ Θεὸς ὁ πανταχοῦ παρών; σπουδῇ ϗ προθυμίᾳ ϗ ἀπαλλαγῇ τῶν βιωτικῶν· πολλὰ γὰρ καὶ πρὸ ὀφθαλμῶν κείμενα οὐ βλέπομεν· ϗ ἐν χερσὶν ἔχοντες, οὐκ ἴσμεν· ἀλλὰ περιερχόμεθα ζητοῦντες πολλάκις, ἃ κατέχομεν, ὅταν πρὸς ἕτερόν τι ἡ διάνοια τετραμμένη ᾖ· πῶς οὖν ἐςι ζητεῖν τὸν Θεόν; ὅταν τῶν βιωτικῶν ἀπαλλαγέντες, ἐκεῖ τὴν διάνοιαν συντείνωμεν· ϗ οὐχ ἁπλῶς ζητεῖν χρή· ἀλλὰ ϗ ἐκζητεῖν· ὁ γὰρ ἐκζητῶν, οὐκ αὐτὸς ζητεῖ μόνον, ἀλλὰ ϗ ἑτέρους λαμβάνει βοηθοὺς, ὥςε εὑρεῖν τὸ ζητούμενον.

(4) Ὅς τις ϗ προσθέττει, ὅτι οἰκία διὰ τοῦτο λέγεται ἐφ' ἡμῶν, διὰ τὸ οἰκείως ἡμᾶς ἔχειν πρὸς αὐτήν.

(5) Ὅθεν ϗ ὁ Κύριλλος εἶπε „ Σιὼν εἶναι φαμὲν τὴν νοητὴν ἐπὶ γῆς Ἐκκλησίαν, ἣ ϗ ἀδελφὴ τῆς ἄνω νοεῖται· πρέποι δ' ἂν ὀνομάζεσθαι Σιὼν τήν τε ἄνω ϗ ἐπὶ γῆς Ἐκκλησίαν· ἑρμηνεύεται γὰρ Σιὼν, σκοπευτήριον· τοῦτο δέ ἐςιν αὕτη τε κἀκείνη.

Οὗτος ὁ λόγος ἁρμόζει πρὸς τοὺς ἱεροὺς Ἀποστόλους, οἵτινες ἐπροσάχθησαν παρὰ τοῦ Χριστοῦ, εἰπόντος αὐτοῖς „ Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ Ἔθνη· (Ματ. κη'. 19.) ἀντὶ δὲ τὰ ἐπιτηδεύματα, ὁ Σύμμαχος εἶπε μηχανάς· ὁ δὲ Ἀκύλας ἐναλλαγάς· καθ' ὃ μὲν οὖν τὰς πράξεις τοῦ Χριστοῦ ἐκήρυττον οἱ Ἀπόστολοι, κατὰ τοῦτο αὐταὶ ὀνομάζονται ἐπιτηδεύματα· καθ' ὃ δὲ αὗται εἶναι σοφαὶ, κατὰ τοῦτο λέγονται μηχαναί· καθ' ὃ δὲ ἀντὶ ἄλλων ἔγιναν, ὀνομάζονται ἐναλλαγαί· διὰ τὶ οἱ μακρὰν ὄντες Ἐθνικοὶ, ἔγιναν κοντά· κατὰ τὸν Θεοδώριτον· καὶ οἱ ἐν τῷ σκότει τῆς πλάνης εὑρισκόμενοι, ἔγιναν εἰς τὸ Φῶς τῆς ἀληθείας· καὶ οἱ ἐν τῇ λήθῃ, ἔγιναν ἐν τῇ μνήμῃ· καὶ οἱ ἀπεῤῥιμμένοι, ἔγιναν οἰκειωμένοι· καὶ ὁ Θεὸς, ἔγινεν ἄνθρωπος, καὶ ὁ ἄνθρωπος, ἔγινε Θεός. (1)

12: „ Ὅτι ὁ ἐκζητῶν τὰ αἵματα αὐτῶν, „ ἐμνήσθη.

Αὐτὰ ὅλα, λέγει, τὰ οἰκονόμησεν ὁ Θεὸς, ἐπειδὴ ἐνθυμήθη τοὺς Ἐθνικοὺς, οἵτινες ἦτον λησμονημένοι διὰ τὴν ἀπιστίαν τους, αὐτὸς ὁποῦ δὲν παραβλέπει τὰ εἰς θυσίαν αὐτῶν ἐκχεόμενα αἵματα, ἀλλὰ ζητεῖ ταῦτα ἀπὸ ἐκείνους, ὁποῦ τὰ χύνουν· μὲ τὸ αἷμα δὲ, φανερόνει ὁ Δαβὶδ τὴν ἐκδίκησιν, ὁποῦ ἔκαμεν ὁ Θεὸς διὰ τοὺς φόνους, ὁποῦ ἐποίουν οἱ ἄνθρωποι, παρακινούμενοι ἀπὸ τοὺς ἀνθρωποκτόνους Δαίμονας· ὥστε ἐκ τοῦ ῥητοῦ τούτου γίνεται φανερὸν, ὅτι κάθε φονεὺς ἔχει νὰ δώσῃ τὴν πρέπουσαν ἐκδίκησιν· λέγει γὰρ ὁ Θεός „ Καὶ γὰρ τὸ ὑμέτερον αἷμα τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ἐκ χειρὸς ἀνθρώπου ἀδελφοῦ ἐκζητήσω αὐτό. (Γέν. θ'. 5.)

„ Οὐκ ἐπελάθετο τῆς κραυγῆς τῶν πενήτων.

Ἐπειδὴ καὶ ἡ φύσις τῶν ἀνθρώπων κατετυραννεῖτο ἀπὸ τοὺς νοητοὺς ἐχθροὺς Δαίμονας, ἐφαίνετο ὅτι φωνάζει πρὸς τὸν πλάστην της Θεόν· ἐγίνετο γὰρ ὡς φωνὴ μεγάλη, ἡ τόση πολλὴ αὐτῆς ταλαιπωρία· ἢ μὲ τοῦτο θέλει νὰ φανερώσῃ ὁ Δαβὶδ, ὅτι οἱ Προφῆται παλαιόθεν προφητεύοντες τὸ Μυστήριον τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως ἐφώναζον, καλοῦντες νὰ ἔλθῃ νὰ σαρκωθῇ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἰς βοήθειαν τῶν ἀνθρώπων· οἱ ὁποῖοι, ἀγκαλὰ καὶ ἦτον πτωχοὶ διὰ τὴν στέρησιν τοῦ πλούτου τῆς θεογνωσίας καὶ ἀρετῆς· ὁ Θεὸς ὅμως αὐτοὺς δὲν ἀλησμόνησεν. (2)

13: „ Ἐλέησόν με Κύριε· ἴδε τὴν ταπεί„ νωσίν μου ἐκ τῶν ἐχθρῶν μου.

Καὶ οὗτος ὁ λόγος λέγεται ἀπὸ τὸ πρόσωπον τοῦ κάθε Χριστιανοῦ· ἰδὲς, λέγει, Κύριε, τὴν ἀπείνωσιν καὶ ταλαιπωρίαν, ὁποῦ γίνεται εἰς ἐμὲ ἀπὸ τοὺς δυσσεβεῖς: ἤτοι ἀπὸ τοὺς ὁρατοὺς καὶ ἀοράτους ἐχθρούς· ἐπειδὴ τόσον οἱ τύραννοι καὶ Βασιλεῖς, ὅσον καὶ οἱ Δαίμονες ἐσπούδαζον συμφώνως νὰ ἐξαλείψουν τὸ γένος τῶν Χριστιανῶν.

Ὁ

(1) Ὁ δὲ Κύριλλος, ἐπιτηδεύματα, τὰς θεοσημείας τοῦ Χριστοῦ ϗ τὰ θαύματα ϗ τὰς οἰκονομίας ἡρμήνευσεν· ὁ δὲ Χρυσόστομος, τὰς εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ.

(2) Ὁ δὲ Χρυσόστομος πτωχοὺς ἐδῶ ἐννοεῖ τοὺς ταπεινοὺς τῷ πνεύματι, οὓς ϗ ὁ Χριστὸς μακαρίζει „ Οὗτοι γὰρ μάλιστα ἀκούονται εὐχόμενοι, οἱ ταπεινοὶ τῇ καρδίᾳ ϗ συντετριμμένοι· δύω δὲ ἐνταῦθα τίθησιν εὐχὴν ϗ ταπεινοφροσύνην, πανταχοῦ γὰρ ὄχημα εὐχῆς ἡ ταπεινοφροσύνη· ὥστε φλεγμονῆς (ἤτοι ὑπερηφανείας) δεῖ μάλιστα ἀπηλλάχθαι τὸν εὐχόμενον· ὁ δὲ Θεοδώριτος λέγει „ Κραυγὴν ἐνταῦθα τὴν διὰ τῆς ἁμαρτίας λέγει ἐπεισελθοῦσαν ταλαιπωρίαν, δι' ἣν ϗ θάνατοι ἄωροι, ϗ θρῆνοι ϗ συμφοραί· τοιαύτη δέ τις ἦν φησιν ἡ τῶν ὀλοφύρσεων, ϗ τῶν θρήνων γινομένη κραυγὴ, οἷόν τινα αἴτησιν ἔχουσα περὶ τῶν κατεχόντων δεινῶν.

„ Ὁ ὑψῶν με ἐκ τῶν πυλῶν τοῦ θα-
„ νάτου.

Πόρτας θανάτου ὀνομάζει ἐδῶ ὁ Ψαλμῳδὸς, τὰ διάφορα καὶ πολυειδῆ μαρτύρια τῶν Ἁγίων Μαρτύρων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐγίνοντο ὑψηλότεροι καὶ ἐνδοξότεροι παρὰ τοῦ Χριστοῦ· ἐπειδὴ διὰ τῶν βασάνων, ὁποῦ ἐλάμβανον ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ, ἔμβαινον, ὡσὰν διὰ θυρῶν, εἰς τὸν σωματικὸν θάνατον· ἠμποροῦν δὲ αὐτὰ νὰ νοηθοῦν καὶ εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Δαβὶδ, ὅστις ἐταπεινώθη μὲν, πολλαῖς φοραῖς ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς του, ἐλυτρώθη δὲ, παραδόξως ἀπὸ τὸν θάνατον, καὶ ἐνδοξότερος καὶ λαμπρότερος ἔγινε, διὰ τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ γενομένην εἰς αὐτὸν βοήθειαν. (1)

14: „ Ὅπως ἂν ἐξαγγείλω πάσας τὰς αἰ-
„ νέσεις σου ἐν ταῖς πύλαις τῆς θυγα-
„ τρὸς Σιών.

Ἐδῶ λέγει τὴν αἰτίαν ὁ Δαβὶδ, διὰ τὴν ὁποίαν ἐζήτησεν ἀνωτέρω νὰ ἐλεηθῇ καὶ νὰ λυτρωθῇ ἀπὸ τὸν θάνατον: ἤγουν διὰ νὰ κηρύξω, λέγει, εἰς τὰς πόρτας τῆς Σιὼν, ὅλας τὰς δοξολογίας ὁποῦ σοὶ πρέπουσι διὰ τὰ θεοπρεπῆ σου ἰδιώματα: ἤτοι διὰ τὴν δημιουργίαν σου, διὰ τὴν πρόνοιάν σου, διὰ τὴν σοφίαν σου, διὰ τὴν δικαιοσύνην σου, καὶ διὰ τὴν ἐνανθρώπησίν σου· ἐπειδὴ καὶ διὰ καθὲ ἕνα ἀπὸ αὐτὰ, εἶσαι ἄξιος νὰ δοξολογῆσαι· Σιὼν δὲ ὀνομάζει ἐδῶ τὴν ἐν Οὐρανοῖς Ἐκκλησίαν τῶν ἁγίων· πόρτας δὲ αὐτῆς ὀνομάζει, τὰς κατὰ τόπον ἐν τῇ γῇ Ἐκκλησίας κατὰ τὸν Θεοδώριτον, διὰ μέσου τῶν ὁποίων, ὡς διά τινων θυρῶν, ἀναβαίνει τινὰς εἰς τὴν ἄνω Σιών· ἐπειδὴ οἱ διὰ τὸν Χριστὸν πάσχοντες Χριστιανοὶ, συναθροιζόμενοι μέσα εἰς τὰς Ἐκκλησίας, ἐδίδασκον τὰ τοῦ Θεοῦ θαυμάσια, καὶ μὲ αὐτὰ ἐστήριζον εἰς τὴν πίστιν τοὺς ἀδελφούς των· ἀλλὰ καὶ ὁ Δαβὶδ διὰ μέσου τῆς βίβλου ταύτης τῶν Ψαλμῶν του, ἐξαγγέλλει εἰς κάθε Ἐκκλησίαν τὰς αἰνέσεις καὶ δοξολογίας τοῦ Θεοῦ· θυγατέρα δὲ τὴν ἄνω Σιὼν ὠνόμασεν, ὡς ἠγαπημένην, καὶ ὡς συστηθεῖσαν ἀπὸ τὸν Θεόν.

„ Ἀγαλλιασόμεθα ἐπὶ τῷ σωτηρίῳ σου.

Σωτήριον ὀνομάζει ὁ Δαβὶδ τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὸν θάνατον αὐτοῦ· ἐπειδὴ καὶ αὐτὰ ἔγιναν αἴτια τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων· καθὼς καὶ ὁ δίκαιος Συμεὼν ὕστερον, οὕτως αὐτὴν ὠνόμασεν εἰπὼν „ Ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου (Λουκ. β΄. 30.) (2)

15: „ Ἐνεπάγησαν Ἔθνη ἐν διαφθορᾷ, ᾗ
„ ἐποίησαν.

Ἔθνη μὲν, ἐδῶ πρέπει νὰ νοήσωμεν τοὺς Ἰουδαίους, ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ ὡμοιώθησαν μὲ τὰ Ἔ-

(1) Ὁ δὲ θεῖος Κύριλλος λέγει „ Ὁ δράκων ὁ ἀποστάτης, ὁ φαυλότητος ἁπάσης εὑρετὴς, καὶ αἱ σὺν αὐτῷ δυνάμεις πονηραὶ, λέγοιτο ἂν οὐκ ἀπεικότως θανάτου πύλαι· κατακομίζουσι γὰρ εἰς πέταυρον ᾅδου καὶ εἰς πυθμένα θανάτου τοὺς ὑπ' αὐτοὺς γεγονότας· νοηθεῖεν δ' ἂν θανάτου πύλαι καὶ αἱ πολυειδεῖς ἁμαρτίαι· καὶ μὴν καὶ οἱ παρ' Ἕλλησι σοφοὶ συνασπίζοντες τῇ πλάνῃ, καὶ τῆς εἰδωλολατρείας τὸ ἀκαλλὲς ταῖς ἑαυτῶν εὐγλωττίαις ἐξωραΐζειν σπουδάζοντες. Καὶ ὁ Ὠριγένης „ Πύλαι θανάτου αἱ πρὸς θάνατον ἁμαρτίαι, ἀφ' ὧν ὑψοῦται ὁ μηδὲ λογισάμενος αὐτὰς ἁμαρτεῖν· ὃς καὶ μόνος δύναται ἐξαγγεῖλαι πάσας τὰς αἰνέσεις Κυρίου (ἐν τῇ ἐκδεδ. Σεργ.)

(2) Ὅθεν ὁ θεῖος Κύριλλος λέγει· ὅτι μὲ τὰ λόγια ταῦτα χαίρουσιν οἱ ἐξ Ἐθνῶν, διὰ τὴν οἰκονομίαν ὁποῦ ἐποίησεν ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ ἐν Χριστῷ, Σωτῆρα καὶ λυτρωτὴν ἀναδείξας αὐτὸν τῷ Κόσμῳ παντί· ηὐδόκησε γὰρ ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα ἐν τῷ Χριστῷ τά τε ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἔθνη κατὰ τὴν κακίαν καὶ τὸν θυμόν · διαφθορὰν δὲ, πρέπει νὰ νοήσωμεν ἁπλῶς τὸν θάνατον · διὰ τὶ οἱ Ἰουδαῖοι, μὲ τὸ νὰ ἐσπούδασαν νὰ θανατώσουν τὸν ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς Ἰησοῦν Χριςὸν, διεφθάρησαν ἀπὸ τοὺς Ῥωμαίους μὲ ὅλον ὁμοῦ τὸ γένος των · καὶ ἐπειδὴ αὐτοὶ ἐπροξένησαν θάνατον εἰς τὸν Χριςὸν, διὰ τοῦτο καὶ αὐτοὶ παρεδόθησαν ὅλοι ὁμοῦ εἰς τὸν θάνατον · ἢ ὡς ὁ Θεοδώριτος λέγει, ὁ λόγος οὗτος νοεῖται καὶ διὰ τοὺς τυράννους καὶ Ἕλληνας, ὁποῦ ἐπολέμουν τοὺς Χριςιανούς · διότι σπουδάζοντες οἱ τύραννοι νὰ ἀφανίσουν τοὺς πιςούς, αὐτοὶ περισσότερον ἠφανίσθησαν · δὲν εἶναι δὲ ἀνάρμοσον νὰ νοηθῇ τοῦτο καὶ διὰ τοὺς Δαίμονας κατὰ τὸν Θεοδώριτον · οἵτινες μὲ τὸ νὰ ἐμελέτησαν νὰ ἐμποδίσουν διὰ μέσου τοῦ ςαυρικοῦ θανάτου τὴν δύναμιν τοῦ Χριςοῦ, αὐτοὶ περισσότερον ἐμπόδισαν τὴν δύναμίν τους διὰ τοῦ τοιούτου θανάτου, καὶ νὰ ἐνεργήσουν πλέον αὐτὴν δὲν ἐδύνοντο. (1)

„ Ἐν παγίδι ταύτη ᾗ ἔκρυψαν, συνε-
„ λήφθη ὁ ποὺς αὐτῶν.

Ἐκεῖνο ὁποῦ εἶπεν ἀνωτέρω ὁ θεῖος Δαβὶδ, τὸ αὐτὸ λέγει καὶ ἐδῶ, πομπεύων καὶ θεατρίζων μὲ ἄλλην ὁμοίωσιν τὴν καταςροφὴν τῶν ἐχθρῶν τοῦ Χριςοῦ καὶ τῶν Χριςιανῶν · παγίδα δὲ ὀνομάζει τὴν κρυφὴν μελέτην καὶ ἐπιβουλήν · ἐπειδὴ κάθε παγίδα μὲ κρυπτὸν τρόπον κατασκευάζεται, καὶ εἰς κρυπτὸν τόπον ςήνεται · διὰ τὶ οἱ ἐχθροὶ τῶν Χριςιανῶν κρυφίως πρότερον κατασκευάζοντες τὸν φόνον καὶ θάνατον, ὕστερον ἐπαῤῥησίαζον αὐτὸν εἰς τὸ φῶς.

16: „ Γινώσκεται Κύριος κρίματα ποιῶν.

Κρίματα ἐδῶ ὀνομάζει ὁ Ψαλμῳδὸς, τὰς κατὰ τῶν πονηρῶν ἀνταποδόσεις καὶ ἐκδικήσεις τοῦ Θεοῦ · ἐπειδὴ ἀποδίδει εἰς τὸν καθ' ἕνα κατὰ τὴν ἀξίαν τῶν ἔργων του. (2)

„ Ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτοῦ συ-
„ νελήφθη ὁ ἁμαρτωλός.

Καὶ οὗτος ὁ λόγος εἶναι ὅμοιος μὲ τοὺς ἀνωτέρω · ἐπειδὴ καὶ λέγει ἐδῶ ὁ Δαβὶδ τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς γνωρίζεται, ὅτι ποιεῖ κρίματα, καὶ παιδεύει δικαίως τοὺς ἀξίους παιδείας · ὄχι ὀλιγώτερον δὲ γνωρίζεται καὶ ἀπὸ τοῦτο δίκαιος Κριτὴς ὁ Θεὸς, ἐπειδὴ κάμνει ἐκείνους, ὁποῦ ἐπιβουλεύονται τοὺς ἄλλους, νὰ πίπτουν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι εἰς τὴν ἐδικήν τους ἐπιβουλήν · καὶ ἡ κατὰ τῶν ἄλλων κακία των, νὰ γυρίζῃ εἰς τὴν κεφαλήν τους · ἁμαρτωλὸς δὲ νοεῖται ἐδῶ ὁ Ἰουδαῖος καὶ ὁ Ἕλλην καὶ ὁ Διάβολος, οἵτινες ἐπεβούλευσαν τὸν Χριςὸν καὶ τοὺς Χριςιανούς · ἢ ἁμαρτωλὸν ἁπλῶς θέλεις νοήσεις κάθε ἄνθρωπον δόλιον καὶ ἐπίβουλον.

(Διάψαλμα.) Περὶ τοῦ διαψάλματος εἴπομεν ἐν τῷ Προοιμίῳ. (3)

(1) Ὁ δὲ Χρυσόςομος οὕτως ἑρμηνεύει „ Διαφθορὰν τὴν κακίαν λέγει · οὐδὲν γὰρ οὕτω διαφθείρει ὡς κακία · οὐδὲν ἀσθενέςερον τοῦ πονηροῦ · τοῖς οἰκείοις ὅπλοις ἁλίσκεται · ὥσπερ ὁ σίδηρος ὑπὸ τοῦ ἰοῦ, καὶ τὸ ἔριον ὑπὸ τοῦ σητὸς, οὕτω καὶ ὁ πονηρὸς ὑπὸ τῆς κακίας φθείρεται · ὥςε καὶ πρὸ τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ τιμωρίας, αὐτὴ ἡ κακία τὸν ἐργάτην ἀπαιτεῖ δίκην.

(2) Ὅθεν ὁ Χρυσορρήμων „ Ἐπειδὴ μακροθυμῶν ἀγνοεῖται ὁ Θεὸς, διὰ τοῦτο γινώσκεται Κύριος κρίματα ποιῶν: τουτέςι κολάζων, ἐκδικῶν, ἐπεξιών.

(3) Παρὰ δὲ τῷ Νύσσης καὶ ἄλλοις, οὐχὶ διάψαλμα, ἀλλὰ ᾠδὴ διαψάλματος γράφεται ἐδῶ · διατί; ἐπειδὴ κατὰ τὸν αὐτὸν Νύσσης, εἰς μὲν τὰ ἄλλα διαψάλματα, ἐγίνετο διακοπὴ τῆς τοῦ Προφήτου φωνῆς, ἡσυχάζοντος καὶ δεχομένου τὴν παρὰ τοῦ Πνεύματος ἔλλαμψιν · ἐδῶ δὲ, καὶ ἡ συνέχεια τῆς μελῳδίας δὲν διεκόπτετο, καὶ ἡ παρὰ τοῦ Πνεύματος διδασκαλία ἐνεργεῖτο · ὅρα καὶ ἐν τῷ Προοιμίῳ εἰς τὸ Ζ'. Κεφάλ.

17: „ Ἀποστραφήτωσαν οἱ ἁμαρτωλοὶ εἰς „ τὸν Ἅδην.

Ἁμαρτωλοὺς ἐδῶ ὀνομάζει ὁ Δαβὶδ τοὺς ἀπίσους κατὰ τὸν Ἡσύχιον· Ἅδην δὲ, τὴν κόλασιν· ἀποςραφήτωσαν δὲ δηλοῖ, ἀντὶ τοῦ, ἂς κρημνισθοῦν ἀπὸ τὴν παροῦσαν ζωὴν, καὶ ἂς καταβοῦν εἰς τὴν κόλασιν· ἐπειδὴ ἡ κόλασις ὑπὸ κάτω εἰς τὴν γῆν εἶναι· ἢ νοεῖται, ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι ὁποῦ ἔγιναν ἀπὸ τὴν γῆν, ἂς ςραφοῦν πάλιν εἰς αὐτὴν· ἐπειδὴ καὶ κανένα πρᾶγμα δὲν ἐδυνήθησαν νὰ νοήσουν πνευματικὸν καὶ παράνω ἀπὸ τὰ γήϊνα· ποίους δὲ λέγει ἁμαρτωλούς; τὸ φανερόνει εἰς τὰ ἀκόλουθα λόγια κατὰ τὸν Χρυσόσομον. (1)

„ Πάντα τὰ Ἔθνη τὰ ἐπιλανθανόμενα „ τοῦ Θεοῦ.

Ἰδοὺ ποίους ὠνόμασεν ἀνωτέρω ἁμαρτωλούς: ἤτοι τὰ ἄπισα Ἔθνη, ὁποῦ ἀλησμόνησαν τὸν Θεὸν μὲ θεληματικήν τους λήθην καὶ ἀγνωσίαν. (2)

18: „ Ὅτι οὐκ εἰς τέλος ἐπιλησθήσεται ὁ „ πτωχός.

Τοῦτο, λέγει, θέλουν πάθουν τὰ τοιαῦτα Ἔθνη: δηλαδὴ τὸ νὰ ἀποςραφοῦν εἰς τὸν Ἅδην· διατὶ δὲν θέλει λησμονηθῇ παντοτινὰ ὁ πτωχὸς Χριςιανὸς ἀπὸ τὸν Θεὸν, ὁ πολεμηθεὶς ἀπὸ τὰ Ἔθνη· ὅς τις Χριςιανὸς, πτωχὸς μὲν εἶναι ἀπὸ ἄσπρα καὶ πλοῦτον σωματικὸν, πλούσιος δὲ εἶναι ἀπὸ τὸν πλοῦτον τῆς πίςεως καὶ τῶν ἀρετῶν· ἢ πτωχὸν ὀνομάζει τὸν ἐξ Ἐθνῶν λαὸν, ἐπειδὴ καὶ ἔχασε τὸ ἀξίωμα καὶ πλοῦτον τῆς ψυχῆς, καὶ ἦτον πτωχὸς ἀπὸ τὸν πλοῦτον τῆς εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς.

„ Ἡ ὑπομονὴ τῶν πενήτων οὐκ ἀπο„ λεῖται εἰς τέλος.

Πένητας ἐδῶ ὀνομάζει τοὺς Ἐθνικούς· τῶν ὁποίων ἡ ἐλπὶς δὲν θέλει μένει ματαία καὶ ἀνωφελής· ἐλπὶς δὲ τῶν Ἐθνῶν εἶναι ὁ Χριςός· κατὰ τὸ „ Καὶ αὐτὸς προσδοκία Ἐθνῶν. (Γέν. μθ΄. 10.) καθὼς καὶ διὰ τοῦ Σοφονίου φωνάζει ὁ Θεὸς „ Ὑπόμεινόν με εἰς ἡμέραν ἀναστάσεώς μου. (Σοφον. γ΄. 9.)

19: „ Ἀνάστηθι Κύριε, μὴ κραταιούσθω „ ἄνθρωπος.

Ἄλλος δὲ ἑρμηνευτὴς ἐξέδωκε „ Μὴ θρασυνέσθω· τοῦτον δὲ τὸν λόγον λέγει ὁ Δαβὶδ διὰ τὰς ἐπαναςάσεις καὶ πολέμους, ὁποῦ εἶχον τὰ Ἔθνη ἀναμεταξύ των· ἐπειδὴ οἱ Ἐθνικοὶ ἄνθρωποι, μὲ τὸ νὰ μὴν εἶχον διδασκάλους ἀληθεῖς καὶ ἐναρέτους, ἀλησμόνησαν πῶς εἶναι φυσικὰ γῆ καὶ σποδὸς, καὶ διὰ τοῦτο ἐθρασύνοντο παράνω ἀπὸ τὴν φύσιν τους· καὶ ἀφ᾽ οὗ ἐτόλμησαν νὰ κάμουν ὅλα τὰ κακὰ, ἐτόλμησαν πρὸς τούτοις οἱ ἄφρονες, νὰ ὀνομάσουν καὶ τὸν ἑαυτόν τους Θεόν· διὰ τοῦτο λέγει.

(1) Ἄλλοι δὲ λέγουσιν, ὅτι οἱ ἁμαρτωλοί: ἤτοι οἱ ἀσεβεῖς, ἢ ἀμετανόητοι, οἱ μετὰ θάνατον εἰς τὸν ᾅδην καταβαίνοντες, αὐτοὶ, ἀφ᾽ οὗ ἀναςηθοῦν ἢ παραςαθοῦν εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ, πάλιν ἔχουν νὰ γυρίσουν εἰς τὸν ᾅδην ἢ εἰς τὰς τιμωρίας τῆς κολάσεως.

(2) Ὁ δὲ Κύριλλος λέγει, ὅτι οἱ πιςεύσαντες τῷ Χριςῷ ἀπὸ τὴν πολλήν τους φιλοθεΐαν, καταρῶνται ἐκείνους ὁποῦ ἀθετοῦσι τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Χριςοῦ ἢ χάριν, διὰ μέσου τῆς ὁποίας ἐδύναντο νὰ κληρονομήσουν τὴν Βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

γει ὁ Δαβὶδ, ὦ Κύριε, ἐκδίκησον αὐτοὺς, καὶ ταπείνωσον τὴν τούτων ὑπερηφάνειαν· ἠμπορεῖ δὲ νὰ εἰπῇ τινας εἰς τοῦτο καὶ ἑρμηνείαν γλαφυρωτέραν· ὁ ἄνθρωπος, λέγεται μὲν θεὸς, διὰ τὶ εἶναι κατ' εἰκόνα Θεοῦ· κατὰ τὸ „ Ἐγὼ εἶπα Θεοί ἐστε (Ψαλ. πα'. 6.) κατὰ δὲ τὰ γεώδη πάθη ὁποῦ ἔχει, εἶναι ἐκεῖνο ὁποῦ λέγεται: ἤγουν ἄνθρωπος γήϊνος· ἐπειδὴ λοιπὸν τὰ γήϊνα πάθη ἐκυρίευον τοὺς τότε ἀνθρώπους, διὰ τοῦτο ὁ Δαβὶδ παρακαλεῖ τὸν Χριςὸν νὰ ἀναςηθῇ ἀπὸ τὸν θάνατον· καὶ διὰ μέσου τῶν ἁγίων Ἀποςόλων του νὰ διδάξῃ τοὺς ἀνθρώπους, νὰ μὴν ἀφίνουν νὰ κυριεύουν τὰ πάθη τὴν ψυχήν τους, καὶ τὸ γήϊνον σῶμα νὰ ὁρίζῃ τὸν νοῦν τους· νοεῖται δὲ καὶ κατὰ ἄλλον τρόπον· ὅτι μετὰ τὴν Ἀνάςασιν τοῦ Κυρίου, ἀφ' οὗ ἐξαπλώθη εἰς τὴν οἰκουμένην τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου, ἔπαυσαν οἱ πόλεμοι καὶ αἱ ἀλληλομαχίαι, ὁποῦ εἶχον ἀναμεταξύ των τὰ Ἔθνη καὶ αἱ πολιτεῖαι· κατὰ τὸ „ Καὶ οὐμὴ μάθωσιν ἔτι πολεμεῖν (Ἡσ. β'. 4.)

„ Κριθήτωσαν Ἔθνη ἐνώπιόν σου.

Ἂς κριθοῦν, λέγει, τὰ Ἔθνη ἔμπροσθέν σου Κύριε: ἤγουν, ἂς ἐπιτύχουν τὴν ἐδικήν σου θεωρίαν, καὶ ἀντίληψιν· ἐπειδὴ κάθε κριτὴς θεωρεῖ τὸν κρινόμενον· κρίσιν δὲ νόησον ἐδῶ τὴν κατὰ τοῦ Διαβόλου· διὰ τὴν ὁποίαν εἶπεν ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Ἡσαΐου „ Ἰδοὺ ὁ παῖς μου ὃν ἡρέτησα ὁ ἀγαπητός μου, εἰς ὃν εὐδόκησεν ἡ ψυχή μου· θήσω τὸ Πνεῦμά μου ἐπ' αὐτὸν, καὶ κρίσιν τοῖς Ἔθνεσιν ἐξοίσει (Ἡσ. μβ'. 1.)

20: „ Κατάστησον Κύριε νομοθέτην ἐπ' „ αὐτούς.

Ἐδῶ αἰνιγματωδῶς φανερόνει ὁ Δαβὶδ τὸν Χριςὸν, κατὰ τὸ „ Ἐγὼ δὲ κατεςάθην βασιλεὺς ὑπ' αὐτοῦ (Ψαλ. β'. 6.) νομοθέτης γὰρ εἶναι ὁ Χριςὸς, ἐπειδὴ καὶ ἔδωκε νόμον νέον τὸν τοῦ Εὐαγγελίου.

„ Γνώτωσαν Ἔθνη ὅτι ἄνθρωποί εἰσιν.

Ἂς μάθουν, λέγει, εἰς ὅλον τὸ ὕςερον οἱ Ἐθνικοὶ, διὰ νὰ ζοῦν ὡσὰν ἄνθρωποι λογικοὶ, καὶ ὄχι ὡσὰν θηρία ἄλογα καὶ ἀνήμερα.

21: „ Ἵνα τί Κύριε ἀφέστηκας μακρό- „ θεν; (1)

Ἀπὸ ἐδῶ ἐμβαίνει ὁ Ψαλμῳδὸς εἰς τοὺς λόγους τοὺς περὶ Προνοίας τοῦ Θεοῦ· πῶς οἱ μὲν κακοὶ ἄνθρωποι εὐτυχοῦσιν, οἱ δὲ καλοὶ δυςυχοῦσι· καὶ κάμνει τὴν δικαιολογίαν ταύτην, ἐκ προσώπου τῶν θλιβομένων ἀνθρώπων κατὰ τὸν Χρυσόςομον· διὰ τὶ, λέγει, Κύριε, ἐςάθης μακρὰν, καὶ ἄφησες τοὺς ἀνθρώπους νὰ φέρωνται ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε; εἶπε δὲ τοῦτο ἀπὸ μεταφορᾶς καὶ παραδείγματος ἐκείνων τῶν ἀνθρώπων, ὁποῦ ςέκουν μακρὰν, καὶ ἀμελοῦν νὰ βοηθήσουν τοὺς πάσχοντας.

„ Ὑπερορᾷς ἐν εὐκαιρίαις ἐν θλίψεσιν.

Ὑπερορᾷν εἶναι, ὅταν τινὰς προσποιῆται πῶς δὲν βλέπει· ἀλλὰ σηκόνῃ τὰ ὀμμάτιά του ἐπάνω διὰ νὰ μὴ βλέπῃ ἐκεῖνο, ὁποῦ εἶναι ἔμπροσθέν του· διὰ τὶ λοιπὸν, λέγει, Κύριε, εἰς καιρὸν ὁποῦ εἶσαι παρὼν εἰς τοὺς θλιβομένους, φαίνεσαι πῶς εἶσαι μακρὰν

(1) Σημείωσαι ὅτι εἰς τὸ Ἑβραϊκὸν ὁ Ψαλμὸς οὗτος διαιρεῖται εἰς δύω· κ' ἀπὸ τὸν ςίχον τοῦτον ἕως τέλους, ἀριθμεῖται Ψαλμὸς δέκατος· παρὰ τοῖς Ἑβδομήκοντα δὲ, ἕνας εἶναι ὁ Ψαλμὸς ὅλος, ἔννατος εἰς τὸν ἀριθμόν.

χρὰν ἀπὸ τοὺς θλιβομένους; ἢ διὰ τί δείχνεις μὲ τὴν πολλήν μακροθυμίαν καὶ ὑπομονήν σου, πῶς δὲν παιδεύεις ἐκείνους ὁποῦ τοὺς θλίβουν; καὶ εἰς καιρὸν ὁποῦ ἐσὺ βλέπεις τὰ πάντα, διὰ τί προσποιῆσαι πῶς δὲν τὰ βλέπεις; ἐπειδὴ δὲν βοηθεῖς οὔτε εἰς τὰς θλίψεις, οὔτε εἰς τοιούτους δυστυχεῖς καιρούς, οἱ ὁποῖοι χρειάζονται τὴν ἐδικήν σου βοήθειαν· ταῦτα δὲ λέγει ὁ Δαβὶδ παρακαλῶν θερμῶς τὸν Θεόν, διὰ νὰ βοηθήσῃ τοὺς θλιβομένους· καὶ ὄχι ὡς ἐγκαλῶν καὶ κατηγορῶν. (1) πρὸς ταῦτα ὅμως τὰ λόγια τοῦ Δαβὶδ ἤθελεν ἀποκριθῇ ὁ Θεὸς ἐκεῖνα, ὁποῦ γράφει ὁ Ἡσαΐας „Μὴ οὐκ ἰσχύει ἡ χεὶρ Κυρίου τοῦ σῶσαι; ἢ ἐβάρυνε τοῦ οὖς αὐτοῦ τοῦ μὴ εἰσακοῦσαι; ἀλλὰ τὰ ἁμαρτήματα ὑμῶν διΐςῶσιν ἀναμέσον ὑμῶν καὶ ἀναμέσον τοῦ Θεοῦ· καὶ διὰ τὰς ἁμαρτίας ὑμῶν ἀπέςρεψε τὸ πρόσωπον ἀφ' ὑμῶν τοῦ μὴ ἐλεῆσαι. (Ἡσ. νθ'. 1.)

22: „Ἐν τῷ ὑπερηφανεύεσθαι τὸν ἀσεβῆ, „ἐμπυρίζεται ὁ πτωχός.

Ὅταν, λέγει, ὁ ἀσεβὴς ὑπερηφανεύεται, διὰ τί εὐτυχεῖ εἰς ὅλα του τὰ πράγματα, τότε βλέπωντας ὁ εὐσεβὴς καὶ πιςὸς τὸν ἑαυτόν του, ὅτι δυςυχεῖ εἰς ὅλα του τὰ πράγματα, καίεται ἀπὸ τὸν ζῆλον τῆς εὐδοκιμήσεως καὶ εὐτυχίας τοῦ ἀσεβοῦς· καὶ εὐγάνει ἀπὸ τὸ ςόμα του, ὡσὰν καπνὸν, τοὺς ἀναςεναγμοὺς κατὰ τὸν Θεοδώριτον· διὰ τί ὁ ἀσεβὴς τοιοῦτος ὢν νὰ εὐτυχῇ. (2) ἢ νοεῖται καὶ οὕτως· ὅτι ὅταν ὁ Διάβολος ὑπερηφανεύεται κατὰ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ πολεμῇ αὐτὸ μὲ τὰς προσβολὰς τῶν λογισμῶν, τότε ὁ πτωχὸς κατὰ τὴν ἀρετὴν, ἀνάπτει εἰς τὰ πάθη καὶ ἁμαρτίας.

„Συλλαμβάνονται ἐν διαβουλίοις, οἷς „διαλογίζονται.

Καὶ οὗτος ὁ λόγος περὶ τῶν ἀσεβῶν νοεῖται· οἵτινες τρόπον τινὰ συλλαμβάνονται: ἤγουν συνεργοῦνται καὶ βοηθοῦνται εἰς ἐκεῖνα τὰ θελήματα, ὁποῦ βουλεύονται· ταυτὸν εἰπεῖν, εὐοδοῦνται καὶ ἐπιτυχαίνουν ἐκεῖνα, ὁποῦ θέλουν· ἢ συνεργοῦνται καὶ βοηθοῦνται ἀπὸ τοὺς ὁμοίους των ἀσεβεῖς· πρέπει δὲ νὰ παρατηροῦμεν, ὅτι ὁ Δαβὶδ, τόσον διὰ τοὺς καλοὺς, ὅσον καὶ διὰ τοὺς κακοὺς, ποτὲ μὲν ἑνικῶς προφέρει τὸν λόγον· ποτὲ δὲ πληθυντικῶς· καθὼς καὶ ἀνωτέρω μὲν εἶπεν ἑνικῶς τὸν ἀσεβῆ, ἐδῶ δὲ προφέρει τοὺς ἀσεβεῖς πληθυντικῶς ὅτι συλλαμβάνονται· καὶ ἡ αἰτία εἶναι· διὰ τί τόσον οἱ καλοὶ, κατὰ τὸν ἀριθμὸν μὲν, εἶναι πολλοί· κατὰ δὲ τὴν καλοσύνην, εἶναι ὅλοι ἕνας· ὅσον καὶ οἱ κακοὶ, κατὰ τὸν ἀριθμὸν μὲν, εἶναι πολλοί· κατὰ δὲ τὴν κακοσύνην, ὅλοι εἶναι ἕνας· ἢ ὁ λόγος εἶναι ἐδῶ περὶ τῶν εὐσεβῶν· ὅτι αὐτοὶ διαλογιζόμενοι διὰ τὴν εὐτυχίαν τῶν ἀσεβῶν, συλλαμβάνονται: ἤγουν πιάνονται καὶ πίπτουν εἰς μικροψυχίας καὶ ἀνυπομονησίας, μὲ τὸ νὰ μὴ καταλαμβάνουν τὰς ἀποῤῥήτους κρίσεις καὶ οἰκονομίας τοῦ Θεοῦ (3)

(1) Φέρει δὲ εἰς τοῦτο παράδειγμα ὁ Χρυσόῤῥημων τὸν ἰατρὸν ϗ τοὺς ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ τεμνομένους „Καθάπερ οἱ τεμνόμενοι μηδέπω τελείας τῆς τομῆς γενομένης, παρακαλοῦσι τὸν ἰατρὸν ἀποςῆσαι τὴν χεῖρα, ἐπιβλαβῆ μὲν χάριν αἰτοῦντες, τῷ δὲ μὴ φέρειν τὰς ὀδύνας τοῦτο πάσχοντες· ϗ πολλάκις πρὸς τοὺς ἰατροὺς βοῶσιν· ἐβασάνισάς με· ἀπώλεσάς με· ἀνεῖλές με· ἀλλ' οὐκ ἔςι ταῦτα τῆς διανοίας ῥήματα, ἀλλὰ τῆς ὀδύνης· οὕτω ϗ πολλοὶ τῶν μικροψύχων ἐν ταῖς θλίψεσι λέγουσι, τοὺς πόνους μὴ φέροντες.

(2) Ὅθεν ϗ ὁ Θεολόγος εἶπε Γρηγόριος „Ἐν τῷ ὑπερηφανεύεσθαι τὸν ἀσεβῆ, τοὺς λογισμοὺς ἐμπυριζόμενος ϗ ἀναπτόμενος ὁ πτωχός· ϗ ὁ Χρυσόςομος „Πρὸ τῆς κολάσεως ϗ τῆς τιμωρίας ὀδυνᾶται ὁ ἀδικούμενος, οὐ φέρων τὴν εὐημερίαν τοῦ πονηροῦ· λέγει δὲ ϗ ὁ Θεοδώριτος „Δοκεῖς πόῤῥωθεν ἑςάναι Δέσποτα, ϗ μὴ ὁρᾷν τὰ ἀνθρώπεια τοῖς ἀδικουμένοις οὐκ ἐπαμύνων· ὑπὸ δὲ τῆς ἀθυμίας οἷόν τινος πυρὸς, οἱ ἀδικούμενοι κατατήκονται τῶν ἀδικούντων τὴν ἀλαζονείαν θεώμενοι· σφόδρα δὲ προσφυῶς τὸ ἐμπυρίζεται ἐπὶ τῶν ἀθυμούντων τέθεικεν· ἐμπιπραμένοις γὰρ οἱ ἀθυμοῦντες ἐοίκασι, ϗ οἷόν τινα καπνὸν διὰ τοῦ ςόματος τὸν ςεναγμὸν ἀναπέμπουσι.

(3) Ὁ δὲ Θεοδώριτος ϗ τοῦτο τὸ ῥητὸν διὰ τοὺς ἀνωτέρω ἐμπυριζομένους πτωχοὺς ἐνόησε ϗ ἀθυμοῦντας διὰ τ...

23: „Ὅτι ἐπαινεῖται ὁ ἁμαρτωλὸς ἐν ταῖς „ἐπιθυμίαις τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, καὶ ὁ „ἀδικῶν ἐνευλογεῖται.

Πρέπει νὰ παρατηροῦμεν, ὅτι κοντὰ εἰς τὴν Ἑβραϊκὴν γλῶσσαν τὸ ὅτι, δὲν εἶναι πάντοτε αἰτιολογικὸν, ἀλλὰ μερικαῖς φοραῖς λαμβάνεται καὶ ὡς βεβαιωτικόν· κάποτε δὲ εἶναι καὶ περιττὸν, (καθὼς φαίνεται πῶς εἶναι καὶ ἐδῶ.) λέγει λοιπὸν ὁ Δαβὶδ ὅτι τόσον πολλὰ ἐκυρίευσεν ἡ κακία τοὺς ἀνθρώπους, ὥςε ὁποῦ οἱ ἁμαρτάνοντες ἐπαινοῦνται ἀπὸ τοὺς ὁμοίους των ἁμαρτωλοὺς, εἰς τὰ κακὰ ἐκεῖνα ὁποῦ ἐπιθυμοῦσιν, ἀντὶ νὰ κατηγοροῦνται· καὶ οἱ ἀδικοῦντες τοὺς ἀδελφούς των, εὐφημοῦνται ἀπὸ τοὺς ὁμοίους των ἀδικητὰς εἰς ἐκεῖνα, ὁποῦ ἀδίκως πράττουσι. (1)

24: „Παρώξυνε τὸν Κύριον ὁ ἁμαρτωλός.

Ὁ ἁμαρτωλὸς, λέγει, ἄνθρωπος, παρακινεῖ τὸν Θεὸν νὰ καταδικάσῃ καὶ νὰ παιδεύσῃ αὐτόν· διὰ τὶ ἀπὸ λόγου του ὀξύνει καὶ ταχύνει μίαν ὥραν πρότερον τὴν παιδείαν του, μὲ τὰ ἁμαρτωλὰ ἔργα, ὁποῦ ἐργάζεται.

„Κατὰ τὸ πλῆθος τῆς ὀργῆς αὐτοῦ, „οὐκ ἐκζητήσει.

Ὁ Θεὸς, λέγει, δὲν παιδεύει τοὺς ἀνθρώπους, καθὼς εἶναι ἄξιον εἰς τὴν δικαίαν ὀργήν του, ἀλλὰ εὐσπλαγχνικώτερον ἀπὸ ὅ,τι πρέπει· ἐπειδὴ, „Ἐὰν ἀνομίας παρατηρήσῃ, τίς ὑποςήσεται; κατὰ τὸν ἴδιον Ψαλμῳδόν. (Ψαλ. ρκθ'. 3.) ὀργὴ δὲ Θεοῦ εἶναι ἡ δικαία τιμωρία· ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ Θεὸς εἶναι ἐλεήμων, διὰ τοῦτο δὲν κολάζει τοὺς ἁμαρτωλοὺς μὲ ἄκρατον τιμωρίαν· ἀλλὰ μὲ τιμωρίαν συγκερασμένην μὲ ἔλεος, κατὰ τό „Ἐν ὀργῇ ἐλέους μνησθήσῃ (Ἀββα. γ. 1.) νοεῖται δὲ τοῦτο καὶ οὕτω κατά τινας: ἤτοι κατὰ τὸν θεῖον Κύριλλον· ὅτι παρώξυνε τὸν Κύριον ὁ ἁμαρτωλὸς κατὰ τὸ πλῆθος τῆς ὀργῆς του: ἤτοι ἀξίως τῆς παρ' αὐτοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἀναπτομένης ὀργῆς εἰς τὸν Θεόν· ἀνάπτεται δὲ αὕτη ἀπὸ τὰς πονηρὰς πράξεις τοῦ ἁμαρτωλοῦ· ἔπειτα ἀναγινώσκεται ἐρωτηματικῶς τὸ, οὐκ ἐκζητήσει; (2) ἢ ἀναγινώσκεται καὶ ἀποφαντικῶς· οἷον ὁ ἁμαρτωλὸς, ἀφ' οὗ ἐπαρώξυνε τὸν Θεὸν διὰ τὰς ἁμαρτίας του, δὲν ζητεῖ νὰ ἱλεώσῃ αὐτὸν διὰ τῆς μετανοίας του.

„Οὐκ ἔστιν ὁ Θεὸς ἐνώπιον αὐτοῦ.

Καθὼς, λέγει, νομίζει ὁ ἁμαρτωλὸς, δὲν βλέπει αὐτὸν ὁ Θεὸς, ὅταν πράττῃ τὰς ἁμαρτίας· ἢ νοεῖται, ὅτι ὁ ἁμαρτωλὸς δὲν ἔχει ἔμπροσθέν του ὡς παρόντα τὸν Θεὸν, ὅταν ἁμαρτάνῃ.

25: Βε-

ὑπερηφάνειαν τῶν ἀσεβῶν· βλάβη γάρ φησιν αὐτοῖς ἀπὸ τῆς ἀθυμίας γενήσεται, λογισμοῖς οὐκ εὐπρεπέσι χρωμένοις· ἀλλὰ περὶ τῆς σῆς διχονοοῦσι προνοίας· τοῦτο γὰρ σημαίνει, τὸ, συλλαμβάνονται ἐν διαβουλίοις οἷς διαλογίζονται.

(1) Ὅθεν εἶπεν ὁ Χρυσόςομος „Ἐνταῦθα κακίας εἶδος λέγει ἀφόρητον· ὅτι ἐφ' οἷς ἐγκαλύπτεσθαι ἔδει, ἐφ' οἷς αἰσχύνεσθαι, ὑπὲρ τούτων θαυμάζεται καὶ ἐπαινεῖται· παρὰ τῶν κολάκων δηλαδή· πῶς δ' ἂν γένηται τούτου ἴασις λοιπὸν, ὅταν ἐπαινῆται ἡ κακία; Καὶ ὁ Κύριλλος εἶπε περὶ τῶν τοιούτων „Οἱ τάχα που καὶ ἐναβρύνονται τῷ κακῷ, καὶ ἐπὶ τῷ εἶναι πονηροὶ μέγα φρονοῦσι, κατασκώπτοντος μὲν αὐτοὺς οὐδενὸς, εὐλογοῦντος δὲ μᾶλλον: ἤγουν εὐφημοῦντος.

(2) Ἤτοι, ὁ μὲν ἁμαρτωλὸς παροξύνει ἔτζι τὸν Θεὸν, ὁ δὲ Θεὸς ἆράγε, δὲν θέλει ἐκζητήσει τὰς ἁμαρτίας τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἐν τῇ κρίσει; ἤτοι ναὶ, θέλει ἐκζητήσει αὐτὰς βεβαιότατα· ὁ δὲ Θεοδώριτος οὕτως ἀναγινώσκει τὸ ῥητὸν „Παρώξυνε τὸν Κύριον ὁ ἁμαρτωλὸς κατὰ τὸ πλῆθος τῆς ὀργῆς αὐτοῦ· ἐνταῦθα ὑποςικτέον· εἶτα ἐπενεκτέον· οὐκ ἐκζητήσει· ἀντὶ τοῦ παρώξυνε τὸν Κύριον λέγων· οὐκ ἐκζητήσει (ὁ Κύριος δηλαδή.) μανίᾳ γὰρ καὶ λύττῃ χρώμενος, ὡς οὐδενὸς ἐφορῶντος, εἰς πᾶσαν ἄττει παρανομίαν, οὐχ ἡγούμενος ἐκζητεῖν τὸν Κριτὴν τὰ γινόμενα.

25: „Βεβηλοῦνται αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ ἐν παντὶ „καιρῷ.

Ἐπειδὴ, λέγει, ὁ ἁμαρτωλὸς δὲν νομίζει πῶς τὸν βλέπει ὁ Θεὸς, διὰ τοῦτο καὶ ὅλα τὰ ἔργα του γίνονται μιαρὰ καὶ μεμολυσμένα.

„Ἀνταναιρεῖται τὰ κρίματάσου ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ.

Αἱ κρίσεις σου, λέγει, Κύριε: ἤτοι αἱ τῆς κρίσεώς σου ἔννοιαι, ἀσηκόνονται ἀπὸ τὸν νοῦν τοῦ ἀθλίου ἁμαρτωλοῦ: ἤγουν ἐκβάλλονται ἀπὸ τὴν καρδίαν του· διὰ τὶ αὐτὸς δὲν ἐνθυμεῖται αὐτάς· μηδὲ διαλογίζεται, ὅτι ἐσὺ εἶσαι κριτὴς δίκαιος καὶ ἰσχυρός· περιττὴ δὲ εἶναι ἐδῶ ἡ ἀντὶ πρόθεσις, καὶ καταχρηστικώτερον γράφεται, καθὼς καὶ ἐπὶ τῆς ἀνταποδόσεως, ὡς ἡρμηνεύσαμεν εἰς τὸν Ζ΄. Ψαλμὸν σίχ. 4. ἐπειδὴ ἦτον ἀρκετὸν νὰ εἰπῇ μόνον, ἀναιρεῖται χωρὶς τῆς προθέσεως· ἢ νοεῖται καὶ οὕτως· ὅτι ἀναίρεσις μὲν τῆς ἁμαρτίας, εἶναι αἱ κρίσεις τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ, ὅταν ὁ ἁμαρτωλὸς ἐνθυμῆται αὐτὰς, φοβεῖται καὶ παύει ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν· ἀνταναίρεσις δὲ τῶν κρίσεων τοῦ Θεοῦ πάλιν εἶναι, ἡ ἀλησμονησία αὐτῶν. (1)

„Πάντων τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ κατακυ-„ριεύσει.

Ὁ ἁμαρτωλὸς, λέγει, ὅλους τοὺς ἐναντιουμένους εἰς αὐτὸν, θέλει νικήσει· ἐπειδὴ διὰ τὴν τοῦ Θεοῦ μακροθυμίαν, παραχωρεῖται πολλαῖς φοραῖς νὰ νικᾷ εἰς τοὺς πολέμους.

26: „Εἶπε γὰρ ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ· οὐ μὴ „σαλευθῶ.

Βεβαίαν, λέγει, ἐνόμισε τὴν εὐτυχίαν ὁ ἁμαρτωλός· καὶ διὰ τοῦτο εἶπε, πῶς δὲν θέλει μεταστραπῆ ἀπὸ αὐτήν·

„Ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν ἄνευ κακοῦ.

Ἐδῶ λείπει τὸ „Ἔσομαι, ἢ τὸ διαβήσομαι, κατὰ τὸν Χρυσόσομον: ἤγουν εἶπεν ὁ ἁμαρτωλός· ἐγὼ θέλω διαπεράσω ἀπὸ γενεὰν εἰς γενεὰν, χωρὶς νὰ πάθω κανένα κακόν· γενεὰν δὲ πρέπει νὰ νοήσωμεν, τὴν ζωήν: ἤγουν ἀπὸ τὴν ζωὴν τὴν ἐδικήν του, ἕως εἰς τὴν ζωὴν τῶν μεταγενεσέρων ἀπὸ αὐτόν. (2)

27: Οὐ

(1) Ὅθεν εἶπεν ὁ Χρυσοῤῥήμων „Ὥσπερ ὁ πεπηρωμένος εἰς βάραθρα πίπτει συνεχῶς, οὕτω ϗ οὗτος· ἐπειδὴ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔχει πρὸ ὀφθαλμῶν, διὰ παντὸς ἐν κακίᾳ διατρίβει, ϗ τῆς μελλούσης οὐ μέμνηται κρίσεως.... ὁ γὰρ μὴ ἐπισάμενος, ὅτι ἐςὶ Θεὸς, οὐδὲ ὅτι κριτής ἐςιν οἶδε· λέγει δὲ ϗ ὁ Κύριλλος „Παντὸς ἀνθρώπου φιλαμαρτήμονος ϗ ἀσχέτως βλέποντος εἰς τὸ πλημμελὲς, ϗ ὁλοτρόπως ἐκνενευκότος εἰς τὸ παροξύνειν Θεὸν, διὰ τὸ μὴ ἔχειν αὐτὸν ἐνώπιον αὐτοῦ, βεβηλοῦνται πάντως αἱ ὁδοί: τουτέσιν αἱ πράξεις, ϗ ἀκαθαρσίας εἰσὶ μεσαὶ, ϗ τῷ τῆς φαυλότητος βορβόρῳ καταμιαίνονται. ϗ οἷον βλέπουσι πρὸς ἀναίρεσιν τῶν τοῦ Θεοῦ κριμάτων: ἤτοι νόμων· πᾶσα γὰρ ἁμαρτία μάχεται τῷ σκοπῷ τῶν ἱερῶν θεσπισμάτων (ἐν τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ)

(2) Προςίθησι δὲ, ϗ ταῦτα ὁ Χρυσόσομος „Ὅταν ἀνόητος ἀνὴρ πολλῆς ἀπολαύσῃ τῆς εὐημερίας, ϗ τῶν ἐχθρῶν κρατῇ, ϗ ἐπαινῆται ϗ θαυμάζηται, πάντων ἀθλιώτερος γίνεται· τῷ γὰρ μὴ προσδοκᾷν μεταβολὴν, οὔτε τὰς εὐημερίας σωφρόνως φέρει· εἴς τε δυσημερίαν ἐμπεσὼν, ἀγύμνασος ϗ ἀμελέτητος ὤν, ταράττεται ϗ θορυβεῖται· ὁ δὲ Ἰὼβ ϗ ἐν τῇ εὐημερίᾳ, δυσημερίαν ἤλπιζε· διὸ ϗ ἔλεγε „Φόβος, ὃν ἐφρόντισα, ἦλθέ μοι (Ἰὼβ γ΄. 25.) ϗ ὁ Σειρὰχ „Μνήσθητι καιρὸν λιμοῦ ἐν καιρῷ πλησμονῆς, ϗ πτωχείαν ϗ ἔνδειαν, ἐν ἡμέραις πλούτου· (Σειρὰχ ιη΄. 25.)

27: „ Οὗ ἀρᾶς τὸ στόμα αὐτοῦ γέμει, καὶ „ πικρίας καὶ δόλου.

Ἤτοι, οὗτινος αὐτοῦ τὸ σόμα· συνήθεια γὰρ εἶναι εἰς τὴν Ἑβραϊκὴν διάλεκτον, τὸ νὰ ἑνόνη τὰ ἄρθρα μὲ τὰς ἀντωνυμίας· καθὼς εἶναι ἐκεῖνο „ Μακάριος, οὗ ὁ Θεὸς Ἰακὼβ βοηθὸς αὐτοῦ. (Ψαλ. ρμέ. 4.) Καὶ πάλιν. „ Μακάριος ἀνὴρ, ᾧ ἐσιν ἀντίληψις αὐτῷ παρὰ σοῦ. (Ψαλ. πγ'. 6.) γεμάτον, λέγει, εἶναι ἀπὸ κατάρας τὸ σόμα τοῦ ἁμαρτωλοῦ, διὰ τὶ καταρᾶται ὅλους· καὶ γεμάτον ἀπὸ πικρίαν, διὰ τὶ λαλεῖ μὲ ὀργὴν καὶ θυμόν· εἶναι καὶ γεμάτον ἀπὸ δόλον, διὰ τὶ δὲν μεταχειρίζεται τὰ λόγιάτου καθὼς εἶναι ἡ καρδίατου· ἀλλὰ, ἄλλα μὲν λέγει μὲ τὸ σόμα, ἄλλα δὲ μελετᾷ μὲ τὴν καρδίαν.

„ Ὑπὸ τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ κόπος καὶ „ πόνος.

Ἐκεῖνα, λέγει, ὁμιλεῖ ὁ ἁμαρτωλος, ὅσα προξενοῦν κόπον καὶ πόνον εἰς τοὺς ἀκούοντας καὶ ἐπιβουλευομένους παρ' αὐτοῦ· ἢ νοεῖται, ὅτι ὁ ἁμαρτωλὸς, καὶ ὅταν διδάσκη τοὺς ἄλλους, κόπος καὶ ὀδύνη εὑρίσκεται εἰς τὰ λόγιάτου· τὰ ὁποῖα οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ καὶ πειθόμενοι εἰς αὐτὰ, συγκοινωνοῦσιν ἀπὸ τὸν τοιοῦτον κόπον, καὶ δὲν εὑρίσκουν κἀμμίαν ἄνεσιν εἰς τὴν ψυχήντους· ἢ νοεῖται, ὅτι ἡ γλῶσσα αὐτοῦ κοπιάζει καὶ πονεῖ, ὁμιλοῦσα πάντοτε κατὰ τῶν ἐχθρῶν της· διὰ τοῦ κόπου δὲ καὶ τοῦ πόνου τῆς γλώσσης, ἐφανέρωσεν ὁ Προφήτης τὴν γλωσσαλγίαν, καὶ τὴν συνεχῆ κακολογίαν τοῦ ἁμαρτωλοῦ.

28: „ Ἐγκάθηται ἐν ἐνέδρᾳ μετὰ πλουσίων.

Ἔνεδρα εἶναι τόπος κρυφὸς κοντὰ εἰς τὴν σράταν, μέσα εἰς τὸν ὁποῖον κρυπτόμενος τινὰς, αἰφνιδίως ὁρμᾷ ἐπάνω εἰς τοὺς διαβάτας· ἀριθμεῖ δὲ ὁ Προφήτης ἐδῶ τὰς διαφόρους κακίας τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων, τὰς ὁποίας συνειθίζουν νὰ κάμνουν: ἤγουν τὰς δολιότητας, τὰς ἐπιβουλὰς, τὰς ἁρπαγὰς, τοὺς φόνους, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις· ὁ ἁμαρτωλὸς λοιπὸν, λέγει, ἄνθρωπος, κρύπτεται μέσα εἰς ἀπόκρυφον τόπον μαζὶ μὲ τοὺς πλουσίους: ἤγουν μὲ τοὺς ἐνδόξους καὶ ὀνομασοὺς εἰς τὴν κακίαν· ἐπειδὴ ὁ ἁμαρτωλὸς τοὺς τοιούτους κακοὺς ἔχει φίλους, ὡς ὁμοίουςτου· ἔπειτα φανερώνωντας ὁ Δαβὶδ καὶ τὴν ἔνεδραν τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ τὴν αἰτίαν αὐτῆς, ἀκολούθως λέγει.

„ Ἐν ἀποκρύφοις τοῦ ἀποκτεῖναι ἀθῷον.

Διὰ τοῦτο, λέγει, κρύπτεται ὁ ἁμαρτωλὸς εἰς τόπον ἀπόκρυφον, διὰ νὰ θανατώσῃ μὲ τὰς διαβολὰς τὸν ἀθῷον ἄνθρωπον, ὁποῦ δὲν τὸν ἀδίκησε παντελῶς· διότι, τὸ τοῦ, αἰτιολογικὸν λαμβάνει πολλαῖς φοραῖς τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων ἡ γλῶσσα: ἤτοι ἕνεκα τοῦ ἀποκτεῖναι. (1)

„ Οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ εἰς τὸν πένητα „ ἀποβλέπουσι.

Ἐ-

(1) Ὁ δὲ Θεοδώριτος λέγει. „ Καὶ ἐν συλλόγοις δὲ καὶ ἐν συνεδρίοις καθήμενος (ὁ ἁμαρτωλὸς) ἐνέδρας τινὰς καὶ μηχανὰς τοῖς ἀναιτίοις κατασκευάζει· ἄλλως τε καὶ οἱ πλούσιοι ἐνεδρεύουσι τοὺς πένητας· εἶπε δὲ καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος „ Ὁ λίθῳ κρουόμενος ζητεῖ τὸν ἰατρὸν, τῶν δὲ λίθων ὀξύτερα τὰ ἐκ τῆς διαβολῆς ἐσὶ πλήγματα· ῥόπαλον ἐσὶν ἡ διαβολὴ, καὶ μάχαιρα, καὶ τόξευμα ἀκιδωτὸν, ὡς εἶπε Σολομών· (Παρ. κε'. 28.) καὶ ταῦτα μόνη ἡ ἀλήθεια ἰᾶσθαι δύναται· ταύτης δὲ παρορωμένης, αὐξάνει δεινότερον τὰ τραύματα (ἀπολογία α'.)

Ἐδῶ διηγεῖται ὁ Δαβὶδ τὴν ἐπίμονον καὶ συχνὴν θεωρίαν τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὅστις βλέπει ἀτενῶς, πότε νὰ περάσῃ τινὰς πτωχὸς ἀπὸ τὸν δρόμον, καὶ νὰ ὁρμήσῃ νὰ τὸν πιάσῃ;

29: „Ἐνεδρεύει ἐν ἀποκρύφῳ ὡς Λέων ἐν „τῇ μάνδρᾳ αὐτοῦ.

Ἐκεῖνο ὁποῦ εἶπεν ἀνωτέρω ὁ Δαβὶδ, λέγει καὶ τώρα ἐδῶ, θεατρίζων τὴν πολυποίκιλον πανουργίαν καὶ ἐπιβουλὴν τοῦ ἁμαρτωλοῦ, καὶ δείχνοντας αὐτὸν, οὐχὶ ἄνθρωπον, ἀλλὰ θηρίον ἄγριον· διατὶ, καθὼς, λέγει, ὁ λέων, κρυπτόμενος μέσα εἰς τὴν μάνδραν του: ἤτοι εἰς τὴν φωλεάν του, πηδᾷ αἰφνιδίως ἔξω, καὶ καταβρυχώμενος ἁρπάζει τὰ μικρὰ ζῶα, ὅταν ἐκεῖνα τὰ δυστυχῆ περάσουν ἀπονηρεύτως ἀπὸ ἐκεῖ: ἔτζι καὶ ὁ ἁμαρτωλὸς κάμνει, καὶ πιάνει τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀσθενεῖς, κρυπτόμενος ὡσὰν εἰς φωλεὰν, μέσα εἰς τόπον ἀπόκρυφον. (1)

„Ἐνεδρεύει τοῦ ἁρπάσαι πτωχὸν, ἁρ„πάσαι πτωχὸν ἐν τῷ ἑλκύσαι αὐτόν.

Ἐπειδὴ ἀνωτέρω ὁ Δαβὶδ ἐπαρωμοίασε τὸν ἁμαρτωλὸν μὲ τὸν Λέοντα, κατὰ τὴν ἐπιβουλὴν καὶ τὴν ἀγριότητα, καὶ κατὰ τὸ φονικὸν κίνημα· διὰ τοῦτο ἐπιμένει εἰς τὴν ὁμοίωσιν αὐτὴν, καὶ προσαρμόζει εἰς τὸν ἁμαρτωλὸν καὶ τὰ λοιπὰ ἰδιώματα τοῦ λέοντος· διότι καθὼς ὁ λέων ἁρπάζει τὰ ἄλλα ζῶα, πίπτωντας αἰφνιδίως ἐπάνω εἰς αὐτὰ, καὶ τὰ τραβίζει εἰς τὴν φωλεάν του καὶ ἐκεῖ τὰ τρώγει, ἔτζι καὶ ὁ ἁμαρτωλὸς κάμνει, καὶ ἐνεδρεύει, ὄχι διὰ νὰ ἁρπάσῃ κανένα ἐπίβουλον καὶ ἐχθρὸν, ἢ κανένα θηρίον· ἀλλὰ διὰ νὰ ἁρπάσῃ κανένα πτωχὸν ἀπὸ χρήματα, καὶ ἀσθενῆ καὶ ἀδύνατον· ἐξηγεῖ δὲ καὶ τί εἶναι ἡ ἁρπαγὴ αὐτὴ τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὅτι εἶναι νὰ τραβίξῃ τὸν πτωχὸν εἰς τόπον παράμερον καὶ νὰ τὸν θανατώσῃ· δύω φοραῖς δὲ λέγει τὸ ἁρπάσαι, διὰ νὰ δείξῃ μὲ τὸ σχῆμα τοῦτο, θρῆνον καὶ σχετλιασμὸν κατὰ τοῦ ἁμαρτωλοῦ· ἢ καὶ μὲ τὴν ἀναδίπλωσιν καὶ συνέχειαν τῶν παθητικῶν λέξεων, παρακινεῖ ὁ Προφήτης τὸν Θεὸν εἰς τὸ νὰ κάμῃ ἐκδίκησιν διὰ τὸν πτωχόν. (2)

„Ἐν τῇ παγίδι αὐτοῦ ταπεινώσει αὐ„τόν.

Μὲ τὴν δολιότητά του, λέγει, κυριεύει καὶ ὑποτάσσει ὁ ἁμαρτωλὸς τὸν πτωχόν· ἢ καὶ εἰς τὴν γῆν ῥίπτωντας αὐτὸν, τὸν θανατόνει· ταπεινὸς γὰρ ὀνομάζεται ὁ κάτω εἰς τὴν γῆν εὑρισκόμενος· ὅθεν καὶ τὸ ταπεινώσει δηλοῖ, τὸ νὰ ῥίψῃ τινὰς τὸν ἄλλον κάτω εἰς τὴν γῆν.

30: „Κύψει καὶ πεσεῖται ἐν τῷ αὐτὸν κα„τακυριεῦσαι τῶν πενήτων.

Ὅταν, λέγει, ὁ ἁμαρτωλὸς καὶ δυνάστης κατακυριεύσῃ τοὺς πτωχοὺς, τότε καὶ αὐτὸς κλίνωντας εἰς τὴν γῆν πίπτει, καὶ ἀκολούθως ἀφανίζεται.

διὰ

(1) Ὁ δὲ θεῖος Κύριλλος λέγει, ὅτι καὶ ὁ Σατανᾶς εἶναι παρόμοιος μὲ τὸν Λέοντα, καὶ ἐνεδρεύει διὰ νὰ ἁρπάσῃ τὸν πτωχὸν κατὰ τὴν ἀρετήν· ἐπειδὴ καὶ φοβεῖται ἐκείνους, ὁποῦ εἶναι πλούσιοι κατὰ τὴν ἀρετὴν καὶ ἀντιστέκονται εἰς αὐτόν· πολλαὶ δὲ εἶναι αἱ παγίδες αὐτοῦ· ἡ πρώτη δὲ παγίς του εἶναι, τὸ νὰ κάμνῃ τοὺς ἀνθρώπους νὰ μὴ γνωρίζουν τὸν φύσει Θεόν· ὁ αὐτὸς δέ φησι „Φασὶ δὲ ἐν τοῖς ὄρεσι τοὺς Λέοντας ἐν ταῖς οἰκείαις μάνδραις ἠρεμεῖν καὶ οἷον κατακρύπτεσθαι, μὴ ἄρά πως τῇ θέᾳ καταπτοήσῃ τι τῶν ἑτέρων ζώων, ἃ δὴ ποιεῖται τροφήν . . . ἐπὰν δὲ ἴδῃ καὶ γεγονὸς ἐγγὺς, ἀναπηδήσας εὐθὺς καταβρυχᾶται μέγα, καὶ καταβροντήσας ἀφορήτως ἐπιπηδᾷ, καὶ ἁρπάζει τὸ παρατυχὸν προεκνευρίσας τοῖς δείμασι „Λέων γὰρ ἐρεύξεταί φησι, καὶ τίς οὐ φοβηθήσεται; (Ἀμ. γ'. 8) Λέοντι τοίνυν παραπλήσιος ὁ Διάβολος (ἐν τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ)

(2) Ὁ δὲ Θεοδώριτος λέγει „Ὡς ὁ Λέων ἐν τῷ σπηλαίῳ ἀεὶ ἐνεδρεύει ἁρπάσαι· οὕτω καὶ ὁ Διάβολος ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Ἰουδαίων, ὡς ἐν μάνδρᾳ ἐθήρευσε τὸν Χριστὸν, νομίσας αὐτὸν ψιλὸν ἄνθρωπον εἶναι.

διὰ τί ἐκεῖνοι ὁποῦ πίπτουν, πρῶτον σκύπτουν κάτω, καὶ ἔπειτα πίπτουν· τοῦτο δὲ γίνεται, ἵνα καὶ ἡ ἀνιάτρευτος ἀπώλεια τοῦ ἁμαρτωλοῦ φανερωθῇ, καὶ ἡ μακροθυμία τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ ὑπομονὴ τῶν καταχυριευομένων πενήτων, καὶ ἡ ἐκδίκησις ὁποῦ γίνεται δι᾽ αὐτοὺς παρὰ τοῦ Θεοῦ. (1)

31: „Εἶπε γὰρ ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ· ἐπιλέλη-
„σται ὁ Θεός· ἀπέστρεψε τὸ πρόσω-
„πον αὐτοῦ τοῦ μὴ βλέπειν εἰς τέλος.

Ἐπειδὴ, λέγει, ὁ ἁμαρτωλὸς παραχωρεῖται ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ τελειώνῃ τὰς κακὰς ἐπιθυμίας τῆς καρδίας του, διὰ τοῦτο πίπτει ὁ ταλαίπωρος εἰς βλασφήμους λογισμοὺς καὶ ὑπολήψεις· διαλογίζεται γὰρ εἰς τὸν ἑαυτόν του, ὅτι ὁ Θεὸς ἀλησμόνησε καὶ δὲν προνοεῖται πλέον τὸν κόσμον καὶ τοὺς ἀνθρώπους· ἀλλὰ ἀπεστράφη τὴν ἐπισκοπὴν αὐτῶν καὶ τὴν πρόνοιαν, ὥςε ὁποῦ δὲν βλέπει τελείως ἐκεῖνα ὁποῦ γίνονται εἰς τὸν κόσμον· διότι τὸ, εἰς τέλος, ποτὲ μὲν λαμβάνεται, ἀντὶ τοῦ ἄχρι παντός: ἤτοι πάντοτε· ποτὲ δὲ, ἀντὶ τοῦ ὅλως καὶ τελείως, καθὼς λαμβάνεται ἐδῶ· πλὴν καὶ τὰ δύω σημαινόμενα ταῦτα, ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα δηλοῦσι κοντὰ εἰς ἐκείνους ὁποῦ λεπτότερον τὰ ἐξετάζουσι. Πρέπει δὲ νὰ ἠξεύρωμεν, ὅτι τὰ ἄνω εἰρημένα περὶ τοῦ ἁμαρτωλοῦ, νοοῦνται καὶ προσαρμόζονται καὶ εἰς τὸν λαὸν τῶν Ἰουδαίων, τὸν κατὰ Χριςοῦ ἐνεδρεύοντα· οὗτος γὰρ ἐνέδρευε μὲ τοὺς ἄρχοντας καὶ πλουσίους τὸν ἀναμάρτητον Ἰησοῦν, τὸν δι᾽ ἡμᾶς γενόμενον πτωχόν· καὶ πάντοτε ἐπαρατήρει καὶ ἐπαγίδευεν αὐτὸν, καὶ εἰς τὰ λόγια καὶ εἰς τὰ ἔργα του· καὶ κάθε τρόπον ἐμεταχειρίζετο, διὰ νὰ θανατώσῃ αὐτόν· καὶ τελευταῖον, ὅταν τὸν Χριςὸν ἐθανάτωσε, καὶ τοὺς Ἀποςόλους του ἐδίωξε, τότε καὶ αὐτὸς ἔπεσε, καὶ ἐξωλοθρεύθη ὅλος ὁμοῦ ἀπὸ τοὺς Ῥωμαίους.

32: „Ἀνάστηθι Κύριε ὁ Θεός μου· ὑψωθή-
„τω ἡ χείρ σου.

Κινήθητι, λέγει, Κύριε εἰς ἐκδίκησιν· τὸ δὲ ὑψωθήτω ἡ χείρ σου ἐῤῥέθη ἀπὸ μεταφορᾶς καὶ παραδείγματος ἐκείνων, ὁποῦ δέρνουν τινὰ ἄνθρωπον, κατὰ τὸν Χρυσόςομον καὶ τὸν Κύριλλον· οὗτοι γὰρ δέρνοντες αὐτὸν καὶ μαςίζοντες, σηκόνουν τὸ χέρι των ὑψηλὰ, καὶ οὕτω καταφέρουν βαρύτερα τὴν ῥάβδον καὶ μάςιγα κατ᾽ ἐκείνων. (2) ἢ λέγει ὅτι, ὑψηλὴ καὶ ἀνίκητος εἶναι ἡ δύναμίς σου Κύριε· λοιπὸν ἂς φανῇ καὶ τώρα τοιαύτη κατὰ τῶν πονηρῶν· χεῖρα γὰρ πρέπει νὰ νοήσωμεν ἐδῶ τὴν τοῦ Θεοῦ τιμωρητικὴν δύναμιν κατὰ τὸν Εὐσέβιον καὶ τὸν Ὠριγένην.

„Μὴ ἐπιλάθῃ τῶν πενήτων σου εἰς τέ-
„λος.

Μὴ λησμονήσῃς, λέγει Κύριε, τοὺς πτωχοὺς εἰς τέλος: ἤτοι παντοτινά· ἀλλὰ ἐνθυμήσου καὶ κάμε ὑπὲρ αὐτῶν τὴν ἐκδίκησιν. (3)

33: Ἔ-

---

(1) Ὁ δὲ θεῖος Κύριλλος συμφώνως λέγων μὲ τὴν παροῦσαν ἑρμηνείαν τοῦ κυροῦ Εὐθυμίου, προςίθησιν, ὅτι τὸ κύψει ϗ πεσεῖται, δύναται πρὸς τούτοις νὰ νοηθῇ, ὅτι ὅταν καταχυριεύσῃ ὁ ἀσεβὴς τοὺς πένητας, τότε κάθε ἄνθρωπος, ὁποῦ κυριευθῇ, κύπτει: ἤτοι ταπεινοῦται ὑπὸ τὴν αὐτοῦ χεῖρα, ϗ τρόπον τινὰ πίπτει εἰς τὴν γῆν· ὁ δὲ Θεοδώριτος λέγει „Ἐνόμισεν οὖν ὁ ἐχθρὸς αὐτῶν τῶν Ἀποςόλων κυριεύειν ϗ τῶν Μαρτύρων· ὅταν οὖν ἔδοξε πάντων κεκρατηκέναι, τότε συντριβεὶς ἔπεσε· τὸ γὰρ κύψει συντριβῆναι δηλοῖ.

(2) Ὅθεν εἶπε ϗ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος „Ἀπευξώμεθα τὴν τοιαύτην ὕψωσιν, ϗ μὴ βουληθῶμεν ἰδεῖν ἐπαιρομένην χεῖρα κατὰ τῶν ἀπειθούντων· ἔφη δὲ ϗ ὁ Ἡσαΐας τοῦτο δηλῶν „Ἀλλ᾽ ἔτι ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑψηλὴ (Ἡσ. ε'. 25.) ὁ δὲ Κύριλλος χεῖρα ἐννοεῖ τὸν υἱὸν, ὃς ὑψωθεὶς ἐκ γῆς ϗ τὸν ςαυρὸν ὑπομείνας, κατήργησε τοῦ θανάτου τὸ κράτος.

(3) Ἄλλος δέ φησιν „Ἀναςὰς ἐκ τῶν νεκρῶν ὁ Κύριος, ὑψώθη πάλιν εἰς οὐρανοὺς, οὓς οὐκ ἦν καταλιπών· ἐν δὲ

τῷ

33: „Ἕνεκεν τίνος παρώργισεν ὁ ἀσεβὴς „τὸν Θεόν;

Ἐπειδὴ ὁ Δαβὶδ ἐβαρυκάρδισε διὰ τὰ ἀνωτέρω τολμήματα καὶ κακὰ τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων, διὰ τοῦτο κατ' ἐρώτησιν καὶ ἀπορίαν σχηματίζει τὸν λόγον· ἔπειτα μόνος πάλιν ἀποκρίνεται καὶ λύει τὴν ἀπορίαν, λέγων.

„Εἶπε γὰρ ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ· οὐκ ἐκ„ζητήσει.

Τοῦτο, λέγει, εἶναι ἡ αἰτία τῆς κακοπραξίας τοῦ ἀσεβοῦς καὶ ἁμαρτωλοῦ: ἤγουν διὰ τί αὐτὸς νομίζει, πῶς ὁ Θεὸς δὲν θέλει ζητήσει, οὔτε θέλει κρίνει τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων. (1)

34: „Βλέπεις. ὅτι σὺ πόνον καὶ θυμὸν κα„τανοεῖς, τοῦ παραδοῦναι αὐτὸν εἰς „χεῖράς σου.

Τὸ βλέπεις, πρέπει νὰ ἀναγινώσκωμεν χωριστὰ καθ' ἑαυτὸ μόνον, βάλλοντες τελείαν στιγμὴν εἰς αὐτό· τὸ δὲ νόημά του εἶναι τοιοῦτον· ὅτι ἀγκαλὰ καὶ μυρίαις φοραῖς ὁ ἁμαρτωλὸς ἄνθρωπος νομίζῃ, ὦ Κύριε, διὰ τὴν ἐδικήν σου μακροθυμίαν, πῶς ἐσὺ δὲν ἔχεις νὰ ζητήσῃς καὶ νὰ ἐξετάσῃς τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων· ἀλλ' ὅμως ἄφρων καὶ ἀνόητος εἶναι· διὰ τί ἐσὺ Κύριε, βλέπεις ὅλας τὰς πράξεις, καὶ πανταχοῦ διαπερνᾷς καὶ εὑρίσκεσαι· καὶ σὺ βλέπεις ἀκριβῶς καὶ λεπτομερῶς τόσον τοὺς πόνους καὶ θλίψεις τῶν πτωχῶν καὶ ἀδικουμένων, ὅσον καὶ τὸν θυμὸν καὶ κακίαν τῶν ἀδικούντων ὡς ἑρμηνεύει ὁ Ἀθανάσιος· κατανόησις γὰρ εἶναι, ἡ λεπτομερὴς καὶ ἀκριβὴς τοῦ πράγματος γνῶσις· ἀκριβῶς δὲ βλέπεις ταῦτα Κύριε, διὰ νὰ παραδώσῃς ὕστερον εἰς τὰς τιμωρίας σου τὸν ἁμαρτωλόν· χεῖρες γὰρ Θεοῦ ἐδῶ αἱ τιμωρίαι νοοῦνται „Φοβερὸν δὲ εἶναι τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος, κατὰ τὸν Ἀπόστολον. (Ἑβ. ί. 31.)

„Σοὶ ἐγκαταλέλειπται ὁ πτωχός.

Ἐπειδὴ, λέγει, καὶ ὅλοι ἀποστρέφονται καὶ μισοῦσι τὸν πτωχὸν, διὰ τοῦτο εἰς ἐσὲ μόνον τὸν πλάστην του ἔμεινε, τὸ νὰ βοηθήσῃς αὐτόν.

„Ὀρφανῷ σὺ ἦσθα βοηθός.

Σὺ, λέγει, εἶσαι βοηθὸς τοῦ ὀρφανοῦ, ὡς πλάστης καὶ αὐθέντης αὐτοῦ· ταῦτα δὲ τὰ λόγια νοοῦνται μὲν, καὶ διὰ τοὺς ἁπλῶς πτωχοὺς καὶ ὀρφανούς, νοοῦνται δὲ ὄχι ὀλιγώτερον, καὶ διὰ τὸν ἐξ Ἐθνῶν λαὸν, κατὰ τὸν θεῖον Κύριλλον· ὅστις ἦτον πτωχὸς μὲν, διὰ τὰ αἴτια ὁποῦ εἴπομεν ἀνωτέρω· ὀρφανὸς δὲ, διὰ τί δὲν ἐγνώριζε τὸν Πατέρα καὶ Ποιητήν του Θεόν.

35: „Σύντριψον τὸν βραχίονα τοῦ ἁμαρτω„λοῦ καὶ πονηροῦ.

Βρα-

τῷ ὑψοῦσθαι μετὰ δόξης ἐπῆρε τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς, καὶ ἐσκόρπισεν αὐτοὺς ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν· τὸ δὲ, μὴ ἐπιλάθῃ, ἀντὶ τοῦ, μὴ ἐπιλάθῃ τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ πτωχεύσαντος τοσοῦτον, ὥστε κεράτια ἐσθίειν.

(1) Ὁ δὲ Ἡσύχιος λέγει „Ἐρωτᾷ ποίαν ὁ Θεὸς τοῦ ἀσεβοῦς: δηλαδὴ τοῦ Διαβόλου, ἢ καὶ τοῦ λίαν ἀσεβοῦντος ἀνθρώπου ἁμαρτίαν ἀποστρέφεται μάλιστα· εἶτα αὐτὸς ἐπαγαγὼν, τὴν ἐρώτησιν ἔλυσεν· εἶπε γὰρ ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, οὐκ ἐκζητήσει· συκοφαντεῖ τὸν Θεόν φησιν, ὡς ἀπρονόητα καὶ ἀνεξιχνίαστα εἶναι συγχωροῦντα τὰ ἡμέτερα· ὅπερ ἀπωλείας προτροπὴ τοῖς ἀπατωμένοις εὑρίσκεται (ἐν τῇ ἐκδοθ. Σειρᾷ)

Βραχίονα ἐδῶ τὴν δύναμιν λέγει ὁ Δαβίδ· ἐπειδὴ εἰς τὸν βραχίονα: ἤγουν εἰς τὸν πράτζον τῆς χειρὸς, εὑρίσκεται ἡ δύναμις τοῦ ἀνθρώπου· ἁμαρτωλὸς δὲ εἶναι ἐκεῖνος, ὁποῦ εὑρίσκεται δεδουλωμένος εἰς τὰς τυραννικὰς καὶ ἀλόγους ἐπιθυμίας· πονηρὸς δὲ εἶναι ἐκεῖνος, ὁποῦ γίνεται ἐκ προαιρέσεως του κακὸς καὶ διεστραμμένος· θέλεις νοήσεις δὲ καὶ τὸν Διάβολον ἁμαρτωλὸν καὶ πονηρόν. (1)

„Ζητηθήσεται ἡ ἁμαρτία αὐτοῦ καὶ „οὐ μὴ εὑρεθῇ.

Ἀνίσως, λέγει, ἐξετάσῃς ἐσὺ Κύριε τὴν ἁμαρτίαν τοῦ ἁμαρτωλοῦ, καὶ δὲν μακροθυμήσῃς αὐτὸν, εὐθὺς ἔχει αὐτὸς νὰ ἀπολεσθῇ κατὰ τὸν Θεοδώριτον, μὲ τὸ νὰ ἦναι ἄξιος θανάτου καὶ κολάσεως· νοεῖται δὲ ὁ λόγος οὗτος καὶ εἰς τὸν Χριστὸν, προφητεύων ἐκεῖνο, ὁποῦ εἶπεν ὕστερον ὁ Πιλάτος „Ἐγὼ γὰρ οὐχ εὑρίσκω ἐν αὐτῷ αἰτίαν (Ματθ. ιθ'. 6.) καὶ ἐκεῖνο ὁποῦ εἶπεν ὁ Χριστὸς „Ἔρχεται ὁ τοῦ κόσμου τούτου ἄρχων, καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν. (Ἰω. ιδ'. 30.) διότι οὔτε ὁ Πιλάτος εὗρεν ἁμαρτίαν εἰς τὸν Χριστὸν διὰ νὰ τὸν θανατώσῃ, οὔτε ὁ Διάβολος εἰς τὸν χωρισμὸν τῆς ἀχράντου ψυχῆς αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ σώματος, ἐδυνήθη νὰ εὕρῃ καμμιᾶς λογῆς ἁμαρτίαν· καὶ μ' ὅλον ὁποῦ πολλὰ ἐκοπίασεν ἐξετάζων καὶ ἐρευνῶν. (2)

36: „Κύριος Βασιλεὺς εἰς τὸν αἰῶνα καὶ „εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.

Οὗτος ὁ λόγος λέγεται κατὰ τὸν Χρυσόστομον, πρὸς ἐκείνους ὁποῦ σκανδαλίζονται, διὰ τὶ παρευθὺς δὲν τιμωρεῖται ἀπὸ τὸν Θεὸν ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος· ὅθεν λέγει πρὸς αὐτοὺς ὁ Δαβίδ· δὲν εἶναι, ὦ ἄνθρωποι, πρόσκαιρος ἡ βασιλεία καὶ ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ αἰώνιος· ὅθεν κἂν τώρα δὲν παιδευθῇ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος, ὅμως θέλει παιδευθῇ ἐξάπαντος εἰς τὸ μέλλον αἰωνίως· προφητεύουσι δὲ τὰ λόγια ταῦτα καὶ τὴν τοῦ Χριστοῦ βασιλείαν, τὴν ὁποίαν ἔχων πάντοτε ὡς Θεὸς, ἔλαβεν αὐτὴν καὶ ὡς ἄνθρωπος μετὰ τὴν ἀνάστασιν· „Ἐδόθη μοι γάρ φησιν ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς. (Ματθ. κη'. 18.) ὥστε ὁ Χριστὸς βασιλεύει, ὄχι μόνον εἰς τὸν παρόντα αἰῶνα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν μέλλοντα. (3)

„Ἀπολεῖσθε. Ἔθνη ἐκ τῆς γῆς αὐτοῦ.

Ἔθνη ὀνομάζει ὁ Δαβίδ ἐκείνους, ὁποῦ δὲν ἐδέχθηκαν τὸν τοῦ Εὐαγγελίου νόμον· ἐπειδὴ τὰ Ἔθνη εἶναι ἄνομα· τοῦ Κυρίου δὲ εἶναι ἡ γῆ, ἐπειδὴ ἐξαπλώθη εἰς αὐτὴν ἡ εἰς τὸν Χριστὸν πίστις καὶ εὐσέβεια· ἡ γῆν Κυρίου ὀνομάζει τὴν βασι-

(1) Ὅθεν εἶπεν ὁ Χρυσόστομος „Οὐχ ἁπλῶς τὸν ἁμαρτωλὸν ἀξιοῖ συντριβῆναι· ἀλλὰ τὴν ἰσχὺν ϗ τὴν δυναστείαν, τὸ ὑπέκκαυμα αὐτοῦ τῆς πονηρίας· εἶπε δὲ ϗ ὁ Κύριλλος „Ἁγιοπρεπὴς ἡ αἴτησις ϗ παντὸς ἐπαίνου μεστή· ὅσιον γὰρ ϗ παντὶ τῷ βίῳ χρήσιμον, τὸ παντὸς ἁμαρτωλοῦ συντρίβεσθαι τὸν βραχίονα: τουτέστι τὴν δυναστείαν· ἐπ' οὐδενὶ γὰρ ἔχουσιν ἑτέρῳ, ἢ ἐπὶ τῷ συντρίβειν πτωχὸν, ϗ ἀπολύναι ὀρφανὸν (ἐν τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ)

(2) Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος οὕτως ἑρμηνεύει τὸ ῥητὸν „Ἡ ἁμαρτία ἐστὶ μὲν οὐδέποτε· οὐ γὰρ ἰδίᾳ ὑποστάσει καταλαμβάνεται· ἐν δὲ τοῖς δρῶσιν αὐτὴν, μᾶλλον δὲ ἐν τοῖς δρωμένοις κακῶς, ἀπολείψει τοῦ καλοῦ τὴν ὕπαρξιν ἔχουσα, σκότος τυποῦται τοῖς ἀδικήμασι νοητόν· πεπαυμένων δὲ τῶν πονηρῶν πράξεων, ϗ ἡ ὕπαρξις τῆς πονηρίας συναφανίζεται· ζητηθήσεται γάρ φησιν ἡ ἁμαρτία αὐτοῦ ϗ οὐ μὴ εὑρεθῇ, κἂν ἡ ἐπὶ τοῖς ἁμαρτήμασι τιμωρία τεταμιευμένη τύχῃ τοῖς ἁμαρτήμασι, ϗ ἄλυτος ἡ ἐπὶ τοῖς ἀδικήμασι κόλασις.

(3) Ὁ δὲ Θεοδώριτος λέγει „Ἐπειδὴ οἱ δυσσεβεῖς ἔλεγον· οὐ ζητεῖ, οὐδὲ βλέπει (ὁ Θεὸς), εἰκότως ὁ Προφητικὸς λόγος διδάσκει, ὅτι βασιλεύσει· ϗ οὐχ ἁπλῶς βασιλεύσει, ἀλλ' εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος· ἴδιον δὲ Βασιλέως προμηθεῖσθαι τῶν ἀρχομένων.

σιλείαν αὐτοῦ, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἔχουν νὰ ἐκπέσουν ἐκεῖνοι, ὁποῦ ζῶσιν ἀνόμως. (1)

37: „Τὴν ἐπιθυμίαν τῶν πενήτων εἰσήκου-
„σας Κύριε· τῇ ἑτοιμασίᾳ τῆς καρ-
„δίας αὐτῶν προσέσχε τὸ οὖς σου.

Εἰσήκουσας, λέγει, Κύριε, τῆς ἐπιθυμίας τῶν πενήτων, καὶ τῆς ἑτοιμασίας τῆς καρδίας των· ἐπειδὴ καὶ τὰ δύω αὐτὰ, ἐφώναζον τρόπον τινα πρὸς ἐσένα· ἐπεθύμουν γὰρ οἱ πένητες νὰ ἀφανισθοῦν οἱ ἄδικοι· ἦσαν δὲ οἱ αὐτοὶ καὶ εὐθεῖς καὶ ἴσοι κατὰ τὴν καρδίαν, χωρὶς νὰ ἐμποδίζῃ αὐτοὺς καὶ νὰ σκολιάζῃ καμμία κακία· ἢ νοεῖται ὁ λόγος οὗτος, ὅτι οἱ πτωχοὶ κατὰ τὰ βιωτικὰ Προφῆται, ἐπεθύμουν τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Χριστοῦ· ἕτοιμοι δὲ ἦτον εἰς τὸ νὰ ὑποδεχθοῦν αὐτὴν, τόσον αὐτοὶ, ὅσον καὶ οἱ ἄλλοι οἱ ταύτην ὑποδεξάμενοι. (2)

38: „Κρῖναι ὀρφανῷ καὶ ταπεινῷ.

Ἤκουσας, λέγει, τῶν πενήτων Κύριε, καὶ ἐπρόσεξας εἰς τὴν ἑτοιμασίαν τῆς καρδίας των, ἵνα ἐκ τούτου γένῃς κριτὴς εἰς τὸν ὀρφανὸν καὶ ταπεινὸν, καὶ ἵνα ἐκδικήσῃς αὐτούς.

„Ἵνα μὴ προσθῇ ἔτι τοῦ μεγαλαυ-
„χεῖν ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἐὰν, λέγει, ἐσὺ κρίνῃς καὶ ἐκδικήσῃς τὸν ὀρφανὸν καὶ ταπεινὸν, κάθε ἄνθρωπος βλέποντας τὴν ἐκδίκησιν ταύτην τῶν ἀδικουμένων, δὲν ἀποτολμᾷ πλέον νὰ μεγαλαυχῇ: ἤγουν νὰ ὑπερηφανεύεται κατὰ τῶν μικροτέρων· τὸ δὲ ἐπὶ τῆς γῆς, δηλοῖ τὸ καθόλου καὶ περιεκτικὸν ὅλων τῶν ἀνθρώπων. (3)

ΨΑΛ.

(1) Ὁ δὲ θεῖος Κύριλλος Ἔθνη ἐννοεῖ ἐδῶ τοὺς ἀκαθάρτους Δαίμονας.

(2) Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος λέγει „ Εἴη δ' ἂν ἑτοιμασία καρδίας ἡ ἀπομάθησις τῶν ἐκ πονηρᾶς συνηθείας προκατασχόντων τὴν ψυχὴν διδαγμάτων· (Ἐπις. α'.) ὁ δὲ Θεοδώριτος λέγει „ Ἑτοιμασίαν τὴν πρόθεσιν ὁ Σύμμαχος εἴρηκεν· οἶδάς φησιν ἀκριβῶς, τίνος ἐπιθυμοῦσιν οἱ πένητες, καὶ ποίαν πρόθεσιν ἔχουσιν.

(3) Ἄλλος δέ φησιν· ἀλλ' οὐδὲ ὁ Διάβολος ἔτι μεγαλαυχήσει· συντριβόμενος ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν ἁγίων, πατούντων αὐτοῦ τὴν δύναμιν κατὰ δωρεὰν Ἰησοῦ· ὅτι δὲ ἄνθρωπος λέγεται καὶ ὁ Διάβολος· ὅρα εἰς τὸν μβ'. Ψαλμὸν εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ „ Ἀπὸ ἀνδρὸς ἀδίκου καὶ δολίου ῥῦσαί με.

ΨΑΛΜΟΣ Ι'.

Εἰς τὸ τέλος Ψαλμὸς τῷ Δαβίδ.

Τοῦτον τον Ψαλμὸν ἔψαλλεν ὁ Δαβίδ, ὅταν ἐδιώκετο ἀπὸ τὸν Σαοὺλ· εἰς τὸ τέλος δὲ ἐπιγράφεται διὰ τὶ προφητεύει διὰ τὴν ἐκδίκησιν ὁποῦ ἔκαμεν ὁ Θεὸς κατὰ τοῦ Σαοὺλ, χάριν τοῦ Δαβίδ.

1: „ Ἐπὶ τῷ Κυρίῳ πέποιθα· πῶς ἐρεῖ-
„ τε τῇ ψυχῇ μου, μεταναστεύου ἐπὶ
„ τὰ ὄρη ὡς στρουθίον;

Ἐπειδὴ ὅταν ὁ Δαβὶδ ἐδιώκετο ἀπὸ τὸν Σαοὺλ, καὶ ἔφευγεν εἰς τὴν ἔρημον, ἐσυμβούλευον αὐτὸν οἱ γνησιώτεροι φίλοι του νὰ μεταναστεύσῃ: ἤγουν νὰ μετατοπίσῃ εἰς τὰ ὄρη καλλίτερα διὰ τὸ ἀσφαλέσερον· διὰ τοῦτο ἐδῶ κατηγορεῖ αὐτοὺς, πῶς δὲν τὸν ἐσυμβούλευον ὀρθῶς· ἐγὼ, λέγει, ἔχω ὅλην τὴν ἐλπίδα μου εἰς τὸν Κύριον, παραβλέψας κάθε ἄλλην ἀνθρωπίνην βοήθειαν, καὶ πῶς ἐσεῖς λέγετε εἰς τὴν ψυχήν μου: ἤγουν εἰς ἐμένα· πήγαινε εἰς τὰ βουνὰ ὡσὰν τὸ μικρὸν πουλίον; καὶ διάτριβε ἐκεῖ ὡσὰν πετεινὸν πεφοβισμένον; (1) πρέπει δὲ νὰ παρατηροῦμεν, ὅτι πολλαῖς φοραῖς ὁ Δαβὶδ ἀπὸ τοῦ μέρους ὀνομάζει τὸ ὅλον, καὶ ἀπὸ τῆς ψυχῆς του ὀνομάζει ὅλον τὸν ἑαυτόν του· καθὼς ἡρμηνεύσαμεν εἰς τὸ „ Πολλοὶ λέγουσι τῇ ψυχῇ μου. (Ψαλ. γ'. 2)

2: „ Ὅτι ἰδοὺ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἐνέτειναν
„ τόξον· ἡτοίμασαν βέλη εἰς φαρέ-
„ τραν.

Μὲ τὸ τέντωμα τοῦ τοξαρίου, καὶ μὲ τὴν ἑτοιμασίαν τῶν σαΐτῶν εἰς τὴν σαΐτοθήκην, ἐφανέρωσεν ὁ Δαβὶδ ὅλην τὴν ἑτοιμασίαν τοῦ πολέμου, ὁποῦ εἶχεν ὁ Σαοὺλ κατ' αὐτοῦ· ἢ λέγει τοῦτο, ἐπειδὴ τῷ τότε καιρῷ ἐμεταχειρίζοντο σαΐτας ἐκεῖνοι, ὁποῦ ἐπολέμουν· ταῦτα δὲ τὰ λόγια βάλλει αἰτίαν ὁ Δαβὶδ τῆς σερεᾶς ἐλπίδος, ὁποῦ εἶχεν εἰς τὸν Θεόν· ἔχω, λέγει, θάῤῥος καὶ ἐλπίδα εἰς τὸν Θεὸν, διὰ τὶ μὲ πολεμοῦσιν ἄνθρωποι ἁμαρτωλοὶ καὶ

(1) Ὅθεν ϗ ὁ Χρυσόσομος εἶπε „ Μεγάλη τῆς ἐπὶ τὸν Κύριον ἐλπίδος ἡ δύναμις· αὕτη φρούριον ἀχείρωτον· πύργος ἀκαταμάχητος· δύναμις ἄμαχος, ϗ ἐκ τῶν ἀπόρων εὑρίσκουσα πόρον.

καὶ ὄχι δίκαιοι κατὰ τὸν Χρυσόςομον. (1) ἐπειδὴ αὐτοὶ ἁμαρτάνουσι, διώκοντες ἕνα ἀθῶον ἄνθρωπον, ὁποῦ δὲν τοὺς ἀδίκησε, καὶ ζητοῦντες νὰ ἀνταμείψουν μὲ θάνατον ἐμένα, ὁποῦ ἔγινα αἴτιος σωτηρίας εἰς αὐτούς· ἐγὼ γὰρ ἐθανάτωσα τὸν Γολιὰθ, καὶ ἐγὼ ἀπεδίωξα τὸ πονηρὸν Δαιμόνιον, ὁποῦ ἔπνιγε τὸν Σαούλ.

„Τοῦ κατατοξεῦσαι ἐν σκοτομήνῃ
„τοὺς εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ.

Οἱ ἐχθροί μου, λέγει, ἑτοιμάσθησαν νὰ σαϊτεύσουν ἡμᾶς τοὺς ἁπλοῦς καὶ ἀπονήρους, καὶ ὁποῦ δὲν ἔχομεν κανένα σκολιὸν εἰς τὴν καρδίαν μας· καὶ νὰ μᾶς σαϊτεύσουν, ὄχι φανερὰ, ἀλλὰ ἐν σκοτομήνῃ: ἤγουν κρυφίως καὶ μὲ ἐπιβουλήν· τοῦτο γὰρ δηλοῖ ἡ σκοτομήνη· ἐπειδὴ ἐκεῖνοι ὁποῦ κτυποῦνται καὶ σαϊτεύονται, εἰς νύκτα σκοτεινὴν καὶ χωρὶς φεγγάρι, δὲν βλέπουσιν ἐκείνους, ὁποῦ τοὺς σαϊτεύουν· ἢ νοεῖται τοῦτο ἀντὶ τοῦ, ὡς ἐν σκοτομήνῃ, κατ' ἔλλειψιν τοῦ ὡς, ὁμοιωματικοῦ ἐπιῤῥήματος· διότι αὐτοὶ, μὲ τὸ νὰ ἐσκοτίσθησαν ἀπὸ τὸν φθόνον, διὰ τοῦτο δὲν βλέπουν ἐκείνους, ὁποῦ σπουδάζουν νὰ σαϊτεύσουν· ἤγουν ἐμένα τὸν φίλον καὶ εὐεργέτην αὐτῶν.

3: „Ὅτι ἃ σὺ κατηρτίσω, αὐτοὶ κα-
„θεῖλον.

Καὶ οὗτος ὁ λόγος εἶναι αἰτία τῆς ἀνωτέρω εἰς τὸν Θεὸν ἐλπίδος τοῦ Δαβίδ· ἔχω, λέγει, θάῤῥος καὶ πέποιθα εἰς τὸν Κύριον ἀκόμη, καὶ διὰ τί ἐκεῖνον, ὁποῦ ἐσὺ Κύριε, ἔχρισας εἰς βασιλέα: ἤγουν ἐμένα καθεῖλε καὶ ἐδίωξεν ὁ Σαοὺλ καὶ οἱ μετὰ τοῦ Σαούλ· κατηρτίσω δὲ λέγει τὸ, ἐποίησας· καθελεῖν δὲ, τὸ κρημνίσαι, ἀπὸ μεταφορᾶς καὶ ὁμοιότητος τῶν οἰκοδομῶν ἐκείνων, ὁποῦ κρημνίζονται· τοῦτο δὲ, λέγει, ἐπειδὴ οἱ ἐχθροί μου ἐτόλμησαν νὰ κάμουν, διὰ τοῦτο ἔχουσιν ἐσένα τὸν ἴδιον Θεὸν ἐχθρόν τους, τὸν ὁποῖον δὲν θέλουν ὑπομείνουν πολεμοῦντα αὐτούς· ἢ λέγει τοῦτο ὅτι, τοὺς νόμους ὁποῦ ἐσὺ ἐνομοθέτησας Κύριε, αὐτοὶ τοὺς ἀνατρέπουν· ἐπειδὴ καὶ ἐσὺ ἐνομοθέτησας νὰ μὴν ἀδικῇ τινας κανένα, οὐδὲ νὰ θανατόνῃ τὸν ἀθῷον ἄνθρωπον. „Ἀπὸ παντὸς ῥήματος ἀδίκου ἀποςήσῃ· ἀθῷον καὶ δίκαιον οὐκ ἀποκτενεῖς (Ἔξ. κγ΄. 7.)

„Ὁ δὲ Δίκαιος τί ἐποίησε;

Τί κακὸν, λέγει, ἔκαμεν ὁ δίκαιος ἄνθρωπον, ἵνα ἔτζι διώκηται; ἤτοι οὐδέν· διὰ τὸν ἑαυτόν του δὲ λέγει τοῦτο ὁ Δαβίδ, ἐπειδὴ δὲν ἀδίκησε τελείως τὸν ἀδικοῦντα τοῦτον Σαούλ· ἢ μὲ τοῦτο θέλει νὰ διδάξῃ ὁ Προφήτης, κατὰ τὸν Θεοδώριτον τὴν ἄνωθεν ἐπισκοπὴν καὶ πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ· ἤγουν, ὁ δὲ Θεὸς, ὁποῦ εἶναι κυρίως δίκαιος, καὶ ὁποῦ μισεῖ τὴν ἀδικίαν, καὶ ὁποῦ μόνος κρίνει ὀρθῶς τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων, αὐτὸς, λέγω, τούτων οὕτω γινομένων, τί ἔκαμεν; ἆράγε ἐπαράβλεψε τὴν ἀδικίαν; ὄχι. (2)

4: Κύ-

(1) Ὅθεν εἶπεν ὁ αὐτὸς Χρυσοῤῥήμων „Ὅταν γὰρ καὶ ὁ Θεὸς βοηθῇ, καὶ ἁμαρτωλοὶ οἱ πολεμοῦντες, πῶς οὐ τὴν ἐσχάτην ὀφλισκάνει αἰσχύνην ὁ συμβουλεύων φεύγειν; οὐκ ἐννοεῖς τὸ ἀντιταττόμενόν μοι ςρατόπεδον, πῶς ἀράχνης εὐτελέςεροι; ἁμαρτωλοὶ γάρ εἰσιν· οὐδὲν δὲ ἁμαρτωλοῦ ἀσθενέςερον· λέγει δὲ καὶ ὁ Ἀςέριος „Διασύρει τοὺς πολεμοῦντας τοῖς ἁγίοις, ὡς μὴ βλέποντας τίνας τοξεύουσι· τοιγαροῦν σχῆμα μόνον ἔχουσι πολεμούντων· ἐντείναντες γὰρ οὐκ ἐτόξευσαν· καὶ ἑτοιμάσαντες οὐ πεπόμφασι τὴν ἐπιβουλὴν, ἀπείργοντος τοῦ Θεοῦ· πολεμοῦσι δὲ τοῖς δικαίοις, τὰ ἑαυτῶν ὦτα τῇ ἀνηκοΐᾳ κατασρέψαντες· αὐτὸς γὰρ καταρτίζει τὰ ὦτα, κατὰ τὸ „Θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, ὠτία δὲ κατηρτίσω μοι (Ψαλ. λθ΄. 7.) (ἐν τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ)

(2) Ὁ δὲ Χρυσόςομος οὕτως αὐτὸ ἑρμηνεύει „Ἐκείνων φησὶν οὕτω παραταττομένων, ζητεῖς τί ἐποίησεν ὁ δίκαιος; καὶ πόθεν ὡπλίσατο; ἄκουε τοίνυν, ὅτι ἐπὶ τὸν Θεὸν κατέφυγε τὸν ἐν τῷ οὐρανῷ, τὸν πανταχοῦ παρόντα, ὁ δὲ

Θεο-

4: „ Κύριος ἐν ναῷ ἁγίῳ αὐτοῦ. Κύριος „ ἐν οὐρανῷ ὁ θρόνος αὐτοῦ.

Ὁ Θεὸς, λέγει, ἀγκαλὰ καὶ εἶναι εἰς τὸν ἐν Ἱερουσαλὴμ ναὸν, ὅμως εἰς τὸν οὐρανὸν ἔχει τὸν θρόνον του καὶ κάθεται: ἤτοι πανταχοῦ εἶναι παρὼν, καὶ βλέπει τοὺς ἀδικουμένους· τοῦτο γὰρ φανερόνει ἀκολούθως.

„ Οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ εἰς τὸν πένητα „ ἐπιβλέπουσι.
„ Τὰ βλέφαρα αὐτοῦ ἐξετάζει τοὺς υἱ- „ οὺς τῶν ἀνθρώπων.

Δὲν εἶπε πῶς βλέπουσιν ἁπλῶς, ἀλλὰ πῶς ἐπιβλέπουσιν οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ Θεοῦ τὸν πτωχὸν ἄνθρωπον· διὰ νὰ φανερώσῃ μὲ τὴν ἐπὶ πρόθεσιν, τὴν ἐξ ὕψους ἐπισκοπὴν τοῦ Θεοῦ· ὀφθαλμοὶ δὲ Θεοῦ εἶναι, ἡ ἀκριβὴς γνῶσις τῶν γινομένων πραγμάτων· βλέφαρα δὲ Θεοῦ εἶναι, ἡ ἐποχὴ καὶ τὸ σκέπασμα τῆς τοιαύτης γνώσεως τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ καὶ τὰ βλέφαρα: ἤγουν τὰ ὀμματόκλαδα, σκεπάζουσι τοὺς ὀφθαλμούς· (1) φανερόνει λοιπὸν μὲ τὰ βλέφαρα ὁ Δαβὶδ, ὅτι ὁ Θεὸς, ἀγκαλὰ καὶ φαίνεται καὶ νομίζεται πῶς δὲν βλέπει τὰ ἀπόκρυφα βάθη τῆς ψυχῆς καὶ καρδίας, ὄχι ὀλιγώτερον ὅμως ταῦτα βλέπει καὶ ἐξετάζει· ἢ μὲ τὰ λόγια αὐτὰ φανερόνει ὁ Δαβὶδ τὸ παντέφορον καὶ παντεπίσκοπον τοῦ Θεοῦ, ὅστις, ὄχι μόνον μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς βλέπει, ἀλλὰ καὶ μὲ τὰ βλέφαρα, καὶ ἀπὸ κάθε μέρος γνωρίζει τὰ πάντα· ἐξετάζει δὲ θέλει νὰ εἰπῇ τὸ διαγινώσκειν: ἤγουν τὸ ἀκριβῶς καὶ λεπτομερῶς γνωρίζειν· υἱοὺς δὲ ἀνθρώπων ὀνομάζει ὅλους τοὺς ἀνθρώπους κατὰ περίφρασιν· πένης δὲ, κατὰ δύω τρόπους λέγεταί τινας, ἢ διὰ τὶ δὲν ἔχει ἄσπρα, ἢ διὰ τὶ δὲν ἔχει ἀρετάς· ὁ Θεὸς λοιπὸν ἐπιβλέπει, εἰς τὸν πένητα μὲν ὄντα κατὰ τὰ ἄσπρα, πλούσιον δὲ κατὰ τὰς ἀρετάς· ἀποςρέφεται δὲ καὶ δὲν βλέπει ἐξ ἐναντίας ἐκεῖνον, ὁποῦ εἶναι πένης μὲν κατὰ τὰς ἀρετὰς, πλούσιος δὲ κατὰ τὰ ἄσπρα· καὶ τὸν μὲν πρῶτον βλέπει, διὰ τὶ πλουτεῖ ἀπὸ τὰς ἀρετὰς ἐκείνας, τὰς ὁποίας υςερεῖται ὁ δεύτερος· τὸν δὲ δεύτερον ἀποςρέφεται, διὰ τὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου εἶναι πτωχὸς ἀπὸ τὰς ἀρετὰς ἐκείνας, ἀπὸ τὰς ὁποίας εἶναι ὁ πρῶτος πλούσιος.

5: „ Κύριος ἐξετάζει τὸν δίκαιον καὶ τὸν „ ἀσεβῆ.

Τοῦτο τὸ ῥητὸν διαχωρίζει τοὺς ἀνθρώπους, ὁποῦ καθολικῶς εἶπεν ἀνωτέρω· ἐπειδὴ διαιρεῖ αὐτοὺς εἰς δικαίους καὶ ἀδίκους· οἱ γὰρ ἄδικοι ἀσεβοῦσι· διὰ τὶ ἀτιμάζουσι τὸν Θεὸν μὲ τὴν καταφρόνησιν, ὁποῦ κάμνουσι τῶν ἁγίων αὐτοῦ ἐντολῶν.

„ Ὁ

Θεοδώριτος λέγει „ Ἐκεῖνοι μὲν οὖν τῇ κατ' ἐμοῦ κέχρηνται πονηρίᾳ· σὺ δὲ ὁ δίκαιος Κριτὴς ἐγκαθήμενος τοῖς οὐρανίοις θώκοις, ϗ τὴν οἰκείαν ἐπιφάνειαν ἐν τῷ ναῷ τῷ ἐπὶ γῆς ποιούμενος, ἐποπτεύεις μὲν τὴν οἰκουμένην ἅπασαν, ἀρκεῖ δέ σοι μόνον τῶν ὀμμάτων τὰ βλέφαρα, τὰ ἀνθρώπεια πάντα καταμαθεῖν· οἶσθα δὲ ἀκριβῶς ϗ ἀδίκων ϗ δικαίων, τὰς πράξεις, ϗ ταλαντεύεις τοῖς ἔργοις τὰς ἀντιδόσεις.

(1) Ὁ δὲ θεῖος Μάξιμος λέγει „ Ὀφθαλμοὶ, τὴν εὐεργετικὴν ἐπισκοπὴν δηλοῦσι· βλέφαρα δὲ, τὴν κριτικὴν πρόνοιαν ϗ τῶν πραγμάτων ἐξετασικήν· ὀφθαλμοῖς μὲν οὖν βλέπει τὸν πένητα, τὴν εὐεργεσίαν ποιούμενος· βλεφάροις δὲ τὰ καθ' ἡμᾶς ἐξετάζει, ἀλλ' οὐκ ὀφθαλμοῖς· ὡς ἂν μὴ παρατηρούμενος εἴη πάντα τὰ ἁμαρτήματα, τοῦτο γὰρ ἀνθρώποις ἀφόρητον· λέγει δὲ ϗ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος „ Βλέφαρα μὲν, ἡ ἐλάττων, ὡς ἂν εἴποι τις, ἐπισκοπὴ ϗ δευτέρα· ὀφθαλμοὶ δὲ, ἡ μείζων· τὸ γὰρ ὄμμα τοῦ βλεφάρου κρεῖττον ϗ τιμιώτερον.

„ Ὁ δὲ ἀγαπῶν τὴν ἀδικίαν, μισεῖ τὴν „ ἑαυτοῦ ψυχήν.

Καὶ οὗτος ὁ λόγος εἶναι αἴτιος νὰ θαῤῥῆ τινας εἰς τὸν Θεόν· ὁμοῦ δὲ εἶναι καὶ διδασκαλικός· ἐπειδὴ ὁ ἄδικος, λέγει, θάνατον προξενεῖ εἰς τὴν ἐδικήν του ζωὴν, καὶ γίνεται ὁ ἴδιος ἐχθρὸς τῆς ἰδίας του ψυχῆς· διότι μὲ τὰ πονηρὰ ἔργα του, παροξύνει τὸν Θεὸν ὁ ταλαίπωρος νὰ ὀργίζεται κατὰ τῆς ψυχῆς καὶ ζωῆς του. (1)

6: „ Ἐπιβρέξει ἐπὶ ἁμαρτωλοὺς παγίδας.

Ἐπιβρέξει δηλοῖ, ὅτι ἄνωθεν θέλει φέρει ὁ Θεὸς παγίδας: ἤτοι τιμωρίας εἰς τοὺς ἁμαρτωλούς· διὰ μέσου γὰρ τῶν τιμωριῶν αὐτοὶ πικνόμενοι, θέλουν ἐμποδισθοῦν ἀπὸ τὴν ὁρμὴν, ὁποῦ ἔχουν εἰς τὴν κακίαν· μὲ τὸ ὄνομα δὲ τῆς βροχῆς, ἐφανέρωσεν ὁ Δαβὶδ τὸ πλῆθος καὶ τὴν συνέχειαν τῶν θείων τιμωριῶν·

„ Πῦρ καὶ θεῖον καὶ πνεῦμα καταιγί- „ δος ἡ μερὶς τοῦ ποτηρίου αὐτῶν.

Δραστικὸν μὲν, καὶ ἐνεργητικὸν εἶναι τὸ πῦρ· παχεῖα δὲ τροφὴ τοῦ πυρὸς εἶναι τὸ θειάφι· ἐπειδὴ καὶ τοῦτο εἶναι εἶδος πολλὰ θρεπτικὸν τῆς φωτίας· τὸ δὲ πνεῦμα: ἤτοι ὁ ἄνεμος, εἶναι ἀναῤῥιπιστικὸν τῆς φλόγας τοῦ πυρός· τοῦτο τὸ εἶδος τῆς τιμωρίας κατέκαυσε παλαιὰ τὰ Σόδομα καὶ Γόμοῤῥα· λέγει λοιπὸν ὁ Δαβὶδ, ὅτι τὸ μέρος τοῦ ποτηρίου τῶν ἁμαρτωλῶν: ἤτοι τῆς θεϊκῆς αὐτῶν τιμωρίας κατὰ τὸν Κύριλλον, εἶναι φωτία, καὶ θειάφι· εἶναι δὲ καὶ ἄνεμος, ὁποῦ συσφέρει καὶ ἀναῤῥιπίζει κατὰ τῶν ἁμαρτωλῶν τὰ δύω αὐτὰ, τὴν φωτίαν καὶ τὸ θειάφι· ἀνίσως δὲ τὸ ἕνα μέρος καὶ εἶδος τοῦτο τῶν τιμωριῶν τοῦ Θεοῦ, εἶναι τόσον ἀνυπόφορον, τί νὰ εἰπῆ τινας διὰ τὰ ἄλλα μέρη καὶ εἴδη τῶν θεϊκῶν τιμωριῶν; ἢ πῶς θέλει τὰ ὑπομείνη τινας; ἀλλοίμονον ἀλλοίμονον! εἰς πολλὰ δὲ μέρη τῆς θείας Γραφῆς εὑρίσκομεν νὰ ὀνομάζεται ἡ τιμωρία ποτήριον καὶ κόνδυ, καθὼς καὶ εἰς τὸν Ἡσαΐαν γράφεται· „ Ἐξεγείρου ἐξεγείρου, ἀνάστηθι Ἱερουσαλὴμ ἡ πιοῦσα ἐκ χειρὸς Κυρίου τὸ ποτήριον τοῦ θυμοῦ αὐτοῦ· τὸ ποτήριον γὰρ τῆς πτώσεως, τὸ κόνδυ τοῦ θυμοῦ ἐξέπιες καὶ ἐξεκένωσας (Ἡσ· να΄· 17.) (2)

7: „ Ὅτι δίκαιος Κύριος, καὶ δικαιοσύ- „ νας ἠγάπησεν· εὐθύτητας εἶδε τὸ „ πρόσωπον αὐτοῦ.

Καθὼς ὁ Θεὸς Ἅγιος ὤντας, εἰς τοὺς ἁγίους ἐπαναπαύεται· ἔτζι καὶ δίκαιος ὤντας, τὰς δικαιοσύνας ἀγαπᾷ· ἐπειδὴ δὲ εἶναι τοιοῦτος δίκαιος, διὰ τοῦτο καὶ τοὺς ἀδίκους παιδεύει καὶ τιμωρεῖ· ὁ-

(1) Ὅθεν ὁ Χρυσορρήμων „ Πολέμιον τῇ ψυχῇ πονηρία καὶ ἐχθρὸν καὶ ὀλέθριον· καὶ πρὸ τῆς κολάσεως δίκην δίδωσιν ὁ πονηρός· μισεῖ τοιγαροῦν τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, οὐκ εἴ τις ἁπλῶς ἐξ ἀνθρωπίνης μικροψυχίας παρηνέχθη πρὸς ἀδικίας· ὁ γὰρ τοιοῦτος διαγρηγορήσας βραχὺ, διαναστήσεται πρὸς τὸ ἄμεινον, καθάπερ ἐξ ὀλισθήματος· ἀλλ᾽ εἴτις ἀγαπᾷ τὴν ἀδικίαν: τουτέστιν ἐντόνως ἐργάζεται τὸ κακὸν, καὶ μελέτην αὐτὸ ποιεῖται καὶ σπούδασμα, ὁ τοιοῦτος ὀλετήρ ἐστι τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς· ἐπισπᾶται γὰρ τὴν θείαν ὀργὴν, περὶ ἧς ὁ Προφήτης ἐπάγει λέγων· λέγει δὲ καὶ ὁ Θεοδώριτος „ Ὁ τὴν ψυχὴν ἀγαπῶν, τὴν ἀδικίαν μισεῖ· ὁ δὲ περὶ ἐκείνην εὖ διακείμενος, ὄλεθρον τῇ ψυχῇ μηχανᾶται· ἐπισπᾶται γὰρ τὴν θείαν ὀργήν.

(2) Τοῦτο τὸ ποτήριον καὶ ὁ Ἱερεμίας ἐπροσάχθη νὰ φέρῃ εἰς τὰ Ἔθνη· γέγραπται γὰρ „ Οὕτως εἶπε Κύριος ὁ Θεὸς Ἰσραήλ· λάβε τὸ ποτήριον τοῦ οἴνου τοῦ ἀκράτου τούτου ἐκ χειρός μου, καὶ ποτιεῖς πάντα τὰ Ἔθνη (Ἱερ. κε΄. 15.) καὶ ὁ Δαβὶδ ἀλλαχοῦ λέγει „ Ὅτι ποτήριον ἐν χειρὶ Κυρίου οἴνου ἀκράτου πλῆρες κεράσματος· καὶ μετ᾽ ὀλίγον „ Πίονται πάντες οἱ ἁμαρτωλοὶ τῆς γῆς (Ψαλ. οδ΄. 8.)

ὅθεν διὰ τοῦτο πρέπει νὰ θαῤῥοῦμεν, καὶ νὰ ἐλπίζωμεν εἰς αὐτόν· οὗτος γὰρ ὁ τελευταῖος λόγος, εἶναι συμπέρασμα τῆς ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ Ψαλμοῦ τούτου προτεθείσης εἰς τὸν Θεὸν πεποιθήσεως καὶ ἐλπίδος τοῦ Δαβίδ· τὸ δὲ, εὐθύτητας εἶδε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, ἔχει τὴν αὐτὴν δύναμιν μὲ τὸ, δικαιοσύνας ἠγάπησεν· ἐπειδὴ ἐκεῖνον, ὁποῦ ἀγαπᾷ τινας, τοῦτον καὶ βλέπει· καθὼς ἐκ τοῦ ἐναντίου, ὁποῖον μισεῖ τινας, ἐκεῖνον καὶ ἀποςρέφεται καὶ δὲν βλέπει· πρόσωπον δὲ Θεοῦ ἐννοοῦμεν τὴν ἐποπτικὴν δύναμιν αὐτοῦ.

Ἔτζι μὲν ἐξηγήθη ὁ Ψαλμὸς οὗτος κατὰ τὴν ἱςορίαν τὴν κατὰ τὸν Δαβίδ· ἁρμόζει δὲ καὶ εἰς κάθε ἀδικούμενον καὶ πολεμούμενον, εἴτε ἀπὸ τοὺς ὁρατοὺς ἐχθροὺς, εἴτε ἀπὸ τοὺς ἀοράτους· ὅθεν κατὰ τὴν ἀναγωγὴν καὶ ἔννοιαν ταύτην, προσφυῶς ἤθελε ῥηθῇ τὸ ,, Πῶς ἐρεῖτε τῇ ψυχῇ μου, τόσον πρὸς τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς, οἵτινες ἔνδοθεν ὑποψιθυρίζουν καὶ συμβουλεύουν νὰ μεταβῇ ὁ νοῦς εἰς ὄρη: ἤγουν εἰς νοήματα κρημνώδη καὶ ἀκανθώδη καὶ ἄβατα εἰς τοὺς Ὀρθοδόξους, καὶ σφαλερὰ (χάριν λόγου, ὅτι τὰ πάντα φέρονται ἀπρονόητα καὶ ἀπὸ ταυτομάτου· ὅτι δὲν εἶναι Θεὸς ἐκδικήσεων· καὶ ἄλλα ὅμοια.) ὅσον ἤθελε ῥηθῇ τοῦτο καὶ πρὸς τοὺς Δαίμονας, τοὺς παρακινοῦντας τὴν ψυχὴν νὰ ἐμβαίνῃ εἰς τὰ τοιαῦτα βλάσφημα νοήματα· ἁμαρτωλοὺς δὲ πρέπει νὰ νοήσωμεν καὶ τοὺς ἀδίκους καὶ τοὺς πονηρούς· τοξάρι δὲ καὶ σαΐτας δυνάμεθα νὰ νοήσωμεν τὰ ὄργανα παντὸς θανάτου καὶ φόνου, ὁμοίως καὶ τὰς προσβολὰς τῶν ἀτόπων λογισμῶν· καὶ τὰ ἄλλα δὲ λόγια τοῦ Ψαλμοῦ, δύναται τινας ἀναλόγως νὰ τὰ νοήσῃ κατὰ ἀναγωγὴν καὶ τροπολογίαν.

ΨΑΛΜΟΣ ΙΑ΄.

,, Εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ τῆς ὀγδόης· Ψαλμὸς τῷ Δαβίδ.

Τὴν ἐπιγραφὴν ὁποῦ ἔχει ὁ ς΄. Ψαλμὸς ὑπὲρ τῆς ὀγδόης, τὴν αὐτὴν ἔχει καὶ οὗτος· λοιπὸν ὅρα τὴν ἑρμηνείαν ταύτης ἐκεῖ· προφητεύει γὰρ καὶ οὗτος διὰ τὴν Ἀνάςασιν τοῦ Χριςοῦ, καὶ διὰ τὴν ἐκδίκησιν τῶν ἀδικουμένων Χριςιανῶν· διότι ὁ Κύριος, τὸ τέλος τῆς ἐν Κόσμῳ ζωῆς διὰ θανάτου δεξάμενος, ἀνέςη κατὰ τὴν ὀγδόην ἡμέραν: ἤτοι τὴν Κυριακήν· ἡ ὁποία, καθ' ὃ μὲν, εἶναι ἀρχὴ τῶν ἡμερῶν, πρώτη λέγεται· καθ' ὃ δὲ πάλιν μετὰ τὴν ἑβδόμην: ἤτοι μετὰ τὸ Σάββατον ἔρχεται, λέγεται ὀγδόη· δὲν ἐπιγράφεται δὲ ὁ Ψαλμὸς οὗτος περὶ τῆς ὀγδόης, ἀλλὰ ὑπὲρ τῆς ὀγδόης ὡς καὶ ὁ ς΄. διὰ τί δὲν διδάσκει τί εἶναι ἡ ὀγδόη· ἀλλὰ παρακαλεῖ τὸν Θεὸν νὰ ἔλθῃ ἡ ὀγδόη ἡμέρα ἐκείνη, διὰ νὰ γένῃ ἐκδίκησις τῶν ὑπὸ τοῦ Διαβόλου τυραννουμένων ἀνθρώπων, καὶ δεδουλωμένων εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν.

1: „ Σῶσόν με Κύριε , ὅτι ἐκλέλοιπεν „ ὅσιος .

Δίκαιος μὲν , εἶναι ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος , ὁποῦ φυλάττει δικαιοσύνην εἰς τὰ πρὸς ἀνθρώπους πράγματα · ὅσιος δὲ εἶναι , ὁ εὐσεβὴς εἰς τὰ πρὸς Θεόν · ἅγιος δὲ εἶναι , ὁ διὰ τῆς τελειότητος τῶν ἀρετῶν κοινωνήσας τῆς θεώσεως · ταῦτα δὲ τὰ ὀνόματα παρομοιάζουσι μὲ μίαν σκάλαν , ὁποῦ ἀναβιβάζει πρὸς τὸν Θεὸν τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους , ὁποῦ περιπατοῦν δι' αὐτῆς · εἴπομεν δὲ πρότερον , ὅτι αἱ Γραφαὶ ὀνομάζουν ἀκόμη δίκαιον , καὶ τὸν τέλειον ὄντα κατὰ τὴν ἀρετήν · ὅμως περὶ τοῦ δικαίου τούτου , δὲν εἶναι ὁ λόγος μας τώρα · ἐπειδὴ λοιπὸν εὑρίσκονται μὲν μερικοί , οἵτινες ἔχουν τὴν εἰς τὰ ἀνθρώπινα μερικὴν δικαιοσύνην , οἱ δὲ ὅσιοι ἐξέλιπον , ἕνα μὲν , διὰ τὶ ἀποθνήσκουσιν , ἄλλο δὲ , διὰ τὶ διώκονται ἀπὸ τοὺς ἀνοσίους · τούτου χάριν ὁ Προφήτης ἐδῶ εὔχεται νὰ γλυτώσῃ ἀπὸ τοὺς ἐπικρατοῦντας πονηροὺς ἀνθρώπους · κάμνει δὲ τὴν εὐχὴν ταύτην καὶ παρακάλεσιν ἐκ προσώπου ἐκείνων , ὁποῦ ἔμελλον νὰ δεχθοῦν τὸ σωτήριον κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου · τῷ τότε γὰρ καιρῷ μάλιστα ἐξέλιπον οἱ ὅσιοι , ὅταν ὁ Κύριος ἦλθε καὶ ἐσαρκώθη . (1)

„ Ὅτι ὠλιγώθησαν αἱ ἀλήθειαι ἀπὸ „ τῶν υἱῶν τῶν ἀνθρώπων .

Οἱ μὲν ὅσιοι , λέγει , παντελῶς ἐχάθησαν · ἀλήθειαι δὲ ὀλίγαι τινὲς ἔμειναν ἀκόμη εἰς τοὺς ἀνθρώπους · ἡ γενικὴ γὰρ ἐδῶ : ἤτοι τῶν υἱῶν , νοεῖται ἀντὶ δοτικῆς · καὶ ἡ ἀπὸ πρόθεσις , ἀντὶ τῆς ἐν : ἤτοι ἐν τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων · ἐπειδὴ τότε οἱ ἄνθρωποι ἔλεγον μὲν ψεύματα , εἰς τὰ μεγάλα καὶ καίρια · ἀλήθευον δὲ , εἰς τὰ μηδαμινὰ καὶ ἐλάχιστα πράγματα .

2: „ Μάταια ἐλάλησεν ἕκαστος πρὸς τὸν „ πλησίον αὐτοῦ .

Μάταια : ἤγουν ἀπατηλὰ καὶ ψευδῆ ἐλάλησεν ὁ καθένας · ἐπειδὴ οἱ τότε ἄνθρωποι , ὄχι μόνον ἠπάτουν καὶ ἐγέλουν τοὺς ξένους , ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐδικούς των καὶ φίλους · διότι πλησίον ὀνομάζει ἐδῶ ὁ Δαβὶδ τὸν εὑρισκόμενον κοντὰ εἰς τὸν ἄλλον , ὄχι κατὰ τόπον , ἀλλὰ κατὰ τὴν οἰκειότητα τῆς φύσεως , καὶ τῆς προαιρέσεως . (2)

Χεί-

(1) Ἔφη δὲ ϗ ὁ θεῖος Χρυσόστομος „ Δύσκολον μὲν ἀρετὴ ϗ δυσκατόρθωτον ϗ καθ' ἑαυτό , μάλιστα δὲ ὅταν ἐν σπάνει τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ὁ ἐργαζόμενος ᾖ · καθάπερ γὰρ φέρει μὲν ὁδοιπορία πόνον , πολλῷ δὲ πλέον ὅταν μόνος ὁ ὁδοιπόρος ᾖ , ϗ μηδένα τὸν κοινωνοῦντα τῆς ὁδοιπορίας ἔχῃ · οὕτω δὴ ϗ ἐνταῦθα : εἶπε δὲ ϗ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος „ Θρηνεῖ ϗ Μιχαίας τὴν ἐρημίαν τῶν κατορθούντων , ὡς μόλις που καλάμην ὑπολείπεσθαι , ἢ ἐπιφυλλίδα .

(2) Ὁ δὲ μέγας Ἀθανάσιος λέγει , ὅτι σαφῶς ὁ λόγος ἐνταῦθα τὴν τῶν Ἰουδαίων ἀπιστίαν ἐλέγχει · διὸ Μωσῆς πρὸς αὐτοὺς ἀπετείνετο φάσκων „ Υἱοί , οἷς οὐκ ἔστι πίστις ἐν αὐτοῖς (Δευ. λβ'. 20.) ϗ ὁ Κύριλλος δὲ εἶπεν „ Ὅτι ψευδῆ ϗ τὰ Ἑλληνικὰ ἅπαντα , σοφία , ϗ λόγοι , ϗ ζωή · ϗ τῶν ἀληθῶν : ἤγουν ἀναγκαίων ϗ ἐπωφελῶν , εὕροι τις ἂν παρ' αὐτοῖς οὐδέν · οἵ γε τεθεοποιήκασι τὴν κτίσιν , τὸν φύσει Θεὸν ἀφέντες · ὠλιγώθησαν τοίνυν αἱ ἀλήθειαι παρ' αὐτοῖς : ἔφη δὲ ϗ ὁ μέγας Βασίλειος „ Καθάπερ ἐπὶ τῶν χρωμάτων ϗ τῶν ἄλλων εἰδῶν , τὰ μὲν ἐστὶν ἀληθῆ , τὰ δὲ ψευδῆ · ὡς πορφύρα ἀληθὴς , ϗ πορφύρα ψευδής · οὕτως ἐπὶ τῶν ἀρετῶν · ἀλήθεια δέ ἐστι τὰ ὄντως ὄν · ἐπεὶ οὖν ταῦτα διεστραμμένα ἦν ϗ ἠμαυρωμένα , οὐ τὴν ὑπόστασιν ἀπολέσαντα , ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων φυγαδευθέντα ; διὰ τοῦτο οὐ μόνον εἶπεν , ὠλιγώθησαν αἱ ἀλήθειαι , ἀλλὰ προσέθηκεν · ἀπὸ τῶν υἱῶν τῶν ἀνθρώπων · εἶπε δὲ ϗ ὁ Δίδυμος „ Ἀλήθειαι εἶπε ϗ οὐκ ἀλήθεια , τὸ μὲν , διὰ τὰς διαφόρους ἀθεΐας τὰς ἐν τοῖς συναλλάγμασι , τὸ δὲ , διὰ τὰς ἐν τοῖς δόγμασι κακοδοξίας .

„ Χεῖλη δόλια ἐν καρδίᾳ, καὶ ἐν καρ-
„ δίᾳ ἐλάλησε κακά.

Χείλη δόλια ὀνομάζει ὁ Δαβὶδ τὸν δόλιον ἄνθρωπον, ἀπὸ μέρους τὸ ὅλον· διά τι ὁ δόλιος ἄνθρωπος μὲ διπλῆν καρδίαν καὶ γνώμην λαλεῖ τὰ κακὰ καὶ βλαβερά· καὶ ἔσω μὲν, ἔχει ἄλλην γνώμην· ἔξω δὲ, δείχνει ἄλλην. (1)

3: „ Ἐξολοθρεύσει Κύριος πάντα τὰ χεί-
„ λη τὰ δόλια, γλῶσσαν μεγαλοῤ-
„ ῥήμονα.

Πολλαῖς φοραῖς ἡ Γραφὴ τὰ εὐκτικὰ ῥήματα σχηματίζει εἰς μέλλοντα χρόνον· καθὼς κάμνει καὶ ἐδῶ τώρα. (2) ἐπειδὴ καὶ ὁ Δαβὶδ εὔχεται νὰ ἀφανισθοῦν αἱ δολιότητες μὲ τελειότητα· ὁμοίως καὶ ἐκεῖνοι, ὁποῦ ὑπερηφανεύονται κατὰ τῶν μικροτέρων, καὶ ὁποῦ λέγουν μεγάλα τινα διὰ λόγου των· ἢ μὲ τὰ λόγια ταῦτα προφητεύει ὁ Δαβὶδ τὴν τῶν δολίων καὶ ὑπερηφάνων ἀπώλειαν· φανερόνωντας δὲ ποίους εἶπε μεγαλοῤῥήμονας, λέγει ἀλοκούθως.

4: „ Τοὺς εἰπόντας· τὴν γλῶσσαν ἡμῶν
„ μεγαλυνοῦμεν.

Θέλει, λέγει, ἐξολοθρεύσει ὁ Θεὸς ἐκείνους ὁποῦ λέγουν ἐν ἑαυτοῖς· ἤγουν ἐκείνους ὁποῦ συλλογίζονται ταῦτα· ὅτι ἡμεῖς θέλομεν ἑτοιμάσομεν τὴν γλῶσσάν μας, εἰς τὸ νὰ λαλῇ μεγάλα καὶ ὑπερήφανα.

„ Τὰ χείλη ἡμῶν παρ' ἡμῖν ἐστι· τίς
„ ἡμῶν Κύριος ἐστιν;

Καὶ τοῦτο κρέμαται ἀπὸ τὸ, εἰπόντας· ἤγουν ὁ Θεὸς θέλει ἐξολοθρεύσει ἐκείνους, ὁποῦ λέγουν ἀκόμη· ὅτι ἡμεῖς ἐξουσιάζομεν τὰ χείλη καὶ τὴν γλῶσσάν μας· καὶ λοιπὸν ποῖον φοβούμεθα νὰ μὴ λαλοῦμεν ταῦτα τὰ ὑπερήφανα; ἢ ποῖος εἶναι ἐκεῖνος, ὁποῦ θέλει ἐμποδίσει τοὺς τοιούτους μεγαλοῤῥήμονας λόγους μας; (3)

5: „ Ἕνεκεν τῆς ταλαιπωρίας τῶν πτω-
„ χῶν, καὶ τοῦ στεναγμοῦ τῶν πενή-
των,

(1) Ὅθεν ἄλλος ἑρμηνευτὴς ἐξέδωκεν „ Ἐν καρδίᾳ ἄλλῃ καὶ ἄλλῃ· ἔφη δέ που καὶ αὐτὸς ὁ Ἐθνικὸς Ὅμηρος
„ Ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος, ὁμῶς ἀΐδαο πύλῃσιν·
„ Ὅς χ' ἕτερον μὲν κεύθει ἐνὶ φρεσὶν, ἄλλο δὲ εἴπῃ.

(2) Ἐν ἄλλοις δὲ γράφεται εὐκτικῶς „ Ἐξολοθρεύσαι· σχηματίζονται δὲ ταῦτα εἰς μέλλοντα, διά τι, κατὰ τοὺς Γραμματικοὺς, πάντα τὰ Εὐκτικὰ, μέλλοντα χρόνον σημαίνουσιν, ὡς ἀόριστα ὄντα.

(3) Ὅθεν ὁ Χρυσόῤῥημων λέγει ἑρμηνεύων ταῦτα „ Τὰ χείλη ἡμῶν παρ' ἡμῖν ἐστι. μαινομένων καὶ παραφόρων τὰ ῥήματα. διὰ δὴ τοῦτο Παῦλος ἀπεναντίας φθεγγόμενος αὐτοῖς παραινεῖ „ Οὐκ ἐστὲ ἑαυτῶν· τιμῆς γὰρ ἠγοράσθητε· καὶ κελεύει μηδὲ ἑαυτοῖς ζῆν· οὐ τά ἐστι τὰ χείλη, ἀλλὰ τοῦ Δεσπότου· αὐτὸς γὰρ ἐποίησεν αὐτά . . . πῶς δὲ λέγεις, ὅτι τὰ χείλη ἡμῶν παρ' ἡμῖν ἐστιν, ὅταν τῆς ἁμαρτίας αὐτὰ ποιῇς δοῦλα; τῆς πορνείας; τῆς ἀκαθαρσίας; τίς ἡμῶν Κύριος ἐστι; ὢ τοῦ Διαβολικοῦ ῥήματος! ὁρᾷς τὴν κτίσιν ἅπασαν ἀνακηρύττουσαν τοῦ Δεσπότου σου τὴν ἰσχὺν, τὴν σοφίαν, τὴν κηδεμονίαν, τὴν πρόνοιαν, καὶ λέγεις τίς ἡμῶν Κύριός ἐστιν; λέγει δὲ καὶ ὁ Θεοδώριτος „ Ἀθυρώτοις φησὶ στόμασι κεχρημένοι, μετ' ἀδείας, ὅπερ βούλονται φθέγγονται, τῆς θείας μακροθυμίας καταφρονοῦντες, καὶ μηδὲ τελεῖν ὑπὸ τὴν τοῦ Θεοῦ δεσποτείαν νομίζοντες· τοιοῦτος ἦν ὁ Φαραὼ· διό περ καὶ ἔλεγεν „ Οὐκ οἶδα τὸν Κύριον. τοιοῦτος ἦν ὁ Ῥαψάκης, λέγειν τολμῶν „ Μή σε ἀπατάτω ὁ Θεός σου, ᾧ σὺ πέποιθας ἐπ' αὐτῷ ὅτι ῥύσεται τὴν Ἱερουσαλὴμ ἐκ χειρός μου. τοιοῦτος Ναβουχοδονόσορ τοὺς γενναίους ἐκείνους δεδιττόμενος παῖδας καὶ λέγειν οὐ φρίττων „ Τίς ὁ Θεὸς, ὃς ἐξελεῖται ὑμᾶς ἐκ τῶν χειρῶν μου;

„ των, νῦν ἀναστήσομαι, λέγει Κύριος.

Τὸ νῦν ἐδῶ πρέπει νὰ νοήσωμεν ἀντὶ τοῦ, τότε κατὰ τὸν πρέποντα καιρόν· τὸ δὲ νόημα τοῦ λόγου εἶναι τοιοῦτον· τότε λέγει ὁ Χριστός, ὅτι θέλω ἀνασηθῶ ἀπὸ τὸν τάφον διὰ τὴν ταλαιπωρίαν τῶν δεδουλωμένων εἰς τὴν πλάνην ἀπὸ τὴν ἀγνωσίαν τους· ἡ ὁποία ταλαιπωρία ἔγινεν εἰς αὐτοὺς ἀντὶ στεναγμοῦ· καθὼς ἦτον καὶ ἐκεῖνο τὸ ἄλλο, ὁποῦ ἡρμηνεύσαμεν: ἤγουν τό „ Οὐκ ἐπελάθετο τῆς κραυγῆς τῶν πενήτων (Ψαλ. θ΄. 12.) ἡ γὰρ ταλαιπωρία τῶν πενήτων, ἔγινεν ἀντὶ κραυγῆς αὐτῶν εἰς τὸν Θεόν· λέγουν δὲ μερικοί, ὡς ὁ μέγας Βασίλειος· ὅτι πτωχὸς μὲν ὀνομάζεται, ὁ πλούσιος ὢν πρότερον, ὕστερον δὲ πεπτωκὼς ἀπὸ τὸν πλοῦτον· κατὰ τὸ „ Πλούσιοι ἐπτώχευσαν (Ψαλ. λγ΄. 10.) πένης δὲ ὀνομάζεται, ὁ διὰ πόνου τῶν χειρῶν του τὴν ἀναγκαίαν τροφὴν ποριζόμενος· τοιοῦτοι δὲ πτωχοὶ καὶ πένητες ἦτον καὶ ἐκεῖνοι, ὁποῦ ἔμελλον νὰ πιστεύσουν εἰς τὸν Χριστόν· διὰ τὶ αὐτοί, καὶ τὸν πλοῦτόν τους ἐστερήθησαν, καὶ μὲ τὰ ἐργόχειρα καὶ πόνους τῶν χειρῶν τους, οἰκονόμουν τὰς χρείας τοῦ σώματός των· λαμβάνονται δὲ τὰ ὀνόματα ταῦτα τοῦ πτωχοῦ καὶ πένητος καὶ ἀδιαφόρως· τὸ ἕνα ἀντὶ τοῦ ἄλλου ἐκ παραλλήλου· δυνάμεθα δὲ καὶ ἄλλως νὰ νοήσωμεν τοῦτο· λέγει ὁ Θεός· διὰ τὴν ταλαιπωρίαν καὶ τὸν στεναγμὸν τῶν καταπονουμένων, τώρα θέλω κινηθῶ νὰ κάμω ἐκδίκησιν· ἤγουν τώρα, εὐθύς, ὀγλίγωρα. Θεοπρεπῶς δὲ πρέπει νὰ νοοῦμεν τό, θέλω κινηθῶ, καὶ τὸ νὰ κάμω ἐκδίκησιν, ἀγκαλὰ καὶ ἀνθρωποπρεπῶς αὐτὸ ὁ Δαβὶδ ἐσχημάτισε. (1)

„ Θήσομαι ἐν σωτηρίῳ· παῤῥησιάσομαι ἐν αὐτῷ.

Ἐπειδὴ ἀνωτέρω ἐνθυμήθη ὁ Δαβὶδ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ, ἀκολούθως ἐδῶ ἐνθυμεῖται καὶ τὴν ταφὴν αὐτοῦ, ἀναστρέψας τὴν τάξιν καὶ γυρίσας ὀπίσω εἰς τὸν διὰ Σταυροῦ θάνατον τοῦ Χριστοῦ· ἀκόμη, λέγει, καὶ τοῦτο φησὶν ὁ Κύριος: ἤγουν· ὅτι ἐγὼ θέλω τεθῶ: ἤγουν θέλω προσηλωθῶ εἰς τὸν Σταυρόν· τοῦτον γὰρ πρέπει νὰ νοήσωμεν πῶς λέγει ἐδῶ σωτήριον· ὁ γὰρ Κύριος κτυπήσας τὸν τύραννον Διάβολον μὲ τὸ δόρυ καὶ ξύλον τοῦ Σταυροῦ, ἔσωσεν ἡμᾶς, καὶ ἐχάρισε σῶαν τὴν ἀπὸ τῆς πλάνης ἡμῶν ἐλευθερίαν· καὶ ἀσθενεῖς ὄντας πρότερον, ἐδυνάμωσεν ἡμᾶς κατὰ τῶν Δαιμόνων· παῤῥησιάσομαι δὲ ἐν αὐτῷ εἶπεν: ἤγουν ἐν τῷ Σταυρῷ θέλω δημοσιεύσω εἰς ὅλον τὸν Κόσμον τὴν ἐν ἐμοὶ κρυπτομένην Θεϊκὴν δύναμιν· ἐπὶ Σταυροῦ γὰρ κρεμαμένου τοῦ Κυρίου, διεῤῥάγη τὸ καταπέτασμα τοῦ Ναοῦ· ὁ Ἥλιος ἐσκοτίσθη· ἡ γῆ ἐσείσθη· αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν· καὶ τὰ λοιπὰ θαυμάσια ἔγιναν· ἢ νοεῖται καὶ οὕτως: ὅτι τοὺς πτωχοὺς καὶ πένητας θήσομαι εἰς σωτηρίαν: ἤγουν θέλω τοὺς ἀξιώσω σωτηρίας, καὶ ἀκολούθως θέλω παῤῥησιάσω τὴν τοιαύτην αὐτῶν σωτηρίαν, καὶ θέλω δείξω τὴν ἐδικήν μου δύναμιν. (2)

6: „ Τὰ λόγια Κυρίου λόγια ἁγνά.

Α'-

(1) Ὁ δὲ Χρυσόστομος λέγει „ Βαβαὶ πόση τῆς ταπεινοφροσύνης ἡ ἰσχύς, ϗ τῶν πενήτων ἡ δύναμις, τῶν τὴν διάνοιαν ἐχόντων συντετριμμένην! ἀντὶ γὰρ μεγίστης παρηγορίας, ἡ συμφορὰ ϗ τὸ πάσχειν κακῶς γίνεται· μεγάλη τοῦ στεναγμοῦ ἡ ἰσχύς· τὴν γὰρ ἄνωθεν καλεῖ ῥοπήν· αἰδεῖται γὰρ τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν ἀδικουμένων ὁ Θεός, ὅταν κακῶς πάσχοντες, μηδὲν μὲν πονηρὸν ἐκφέρωσι ῥῆμα, στενάζωσι δὲ μόνον ϗ ἀποδύρωνται τὰ οἰκεῖα κακά· φοβήθητε, ὅσοι τοὺς πένητας ἀδικεῖτε· τίς οὐ δέδοικεν ἀνιστάμενον Κύριον;

(2) Κατὰ δὲ τὸν Χρυσορρήμονα οὕτως ἑρμηνεύεται τοῦτο „ Μετὰ παῤῥησίας αὐτῶν (τῶν πτωχῶν) προστήσομαι· περιφανῆ τὴν σωτηρίαν αὐτῶν ποιήσομαι φανερῶς ϗ δήλως; ὥστε πάντας μαθεῖν· ϗ ὁ Θεοδώριτος λέγει „ Οὐ περιόψομαι αὐτοὺς ὀλοφυρομένους ϗ στένοντας διὰ τὴν εἰς αὐτοὺς τολμωμένην παρανομίαν· ἀλλὰ τὴν μακροθυμίαν καθάπερ τινὰ ὕπνον ἀποσεισάμενος, περιφανῆ ϗ λαμπρὰν αὐτῶν τὴν σωτηρίαν ποιήσομαι: οὕτω γὰρ ϗ ὁ Σύμμαχος ἡρμήνευσε „ Τάξω σωτήριον ἐμφανές.

Ἀφ' οὗ ὁ Δαβὶδ ἀνέφερεν ἀνωτέρω, πῶς εἶπε τάδε καὶ τάδε ὁ Κύριος, τώρα ἐδῶ βεβαιόνει τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων τοῦ Κυρίου, πῶς αὐτοὶ εἶναι καθαροὶ ἀπὸ κάθε ψεῦδος.

„ Ἀργύριον πεπυρωμένον, δοκίμιον „ τῇ γῇ.

Τόσον, λέγει, καθαρὰ καὶ ἄμικτα ἀπὸ ἀπάτην καὶ ψεῦδος εἶναι τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ, ὥςε ὁποῦ ὁμοιάζουν μὲ τὸ χωνευμένον ἀσῆμι, τὸ ὁποῖον εἶναι καθαρὸν ἀπὸ κάθε σκουρίαν καὶ ὕλην· δοκίμιον δὲ τῇ γῇ εἶπεν, ἀντὶ τοῦ δοκιμαζόμενον ἐν τῇ γῇ· ἐπειδὴ εἰς τὴν γῆν, καὶ εἰς τὰ ἀπὸ γῆς χωνευτήρια, χύνουσιν οἱ τεχνῖται χρυσοχόοι τὸ ἀργύριον, κατὰ τὸν Χρυσόςομον - ἢ δοκίμιον τῇ γῇ λέγει· ἀντὶ τοῦ, δόκιμον ἐκ τῆς γῆς· αὐξάνων δὲ τὴν καθαρότητα καὶ λαμπρότητα τῶν λόγων τοῦ Κυρίου, λέγει ἀκολούθως.

„ Κεκαθαρισμένον ἑπταπλασίως.

Τὸ ἑπταπλασίως ἐδῶ νοεῖται, ἀντὶ τοῦ πολλαπλασίως· ἐπειδὴ ἡ τῶν Ἑβραίων γλῶσσα μεταχειρίζεται τὸ ἑπτάκις, ἀντὶ τοῦ πολλάκις· ἐκεῖνο δὲ τὸ ἀργύριον, ὁποῦ χωνευθῇ πολλαῖς φοραῖς, αὐτὸ μένει καθαρὸν μὲ τελειότητα· ἔτζι λοιπὸν, λέγει, εἶναι ἀληθεῖς οἱ λόγοι τοῦ Θεοῦ, ὡσὰν τὸ ἀργύριον, ὁποῦ πολλαῖς φοραῖς χυθῇ εἰς τὸ χωνευτήριον· λόγια δὲ ὠνόμασε τοὺς λόγους τοῦ Θεοῦ, ὄχι διὰ καταβιβασμὸν καὶ εὐτέλειαν· ἄπαγε! ἀλλ' ὅτι τοὺς χρησμοὺς οἱ παλαιοὶ ὠνόμαζον λόγια διὰ τὴν βραχυλογίαν ὁποῦ εἶχον· ἐπειδὴ εἰς ὀλίγας λέξεις, ἐπεριλάμβανον μεγάλα νοήματα. (1)

7: „ Σὺ Κύριε φυλάξεις ἡμᾶς, καὶ διατη„ ρήσεις ἡμᾶς ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης,
„ καὶ εἰς τὸν αἰῶνα.

Τὸ μὲν φυλάξεις νοεῖται, ὅτι νὰ μᾶς φυλάξῃς Κύριε, ἀπὸ τοὺς ἔξωθεν πολεμοῦντας· τὸ δὲ διατηρήσεις νοεῖται, ὅτι νὰ μᾶς τηρήσῃς ἀπὸ τοὺς ἔσωθεν ἐπιβουλεύοντας· ταυτὸν εἰπεῖν, ὅτι παρακαλεῖ ἐδῶ ὁ Προφήτης νὰ φυλαχθῇ μὲν, ἀπὸ τοὺς ὁρατοὺς ἐχθρούς· νὰ διατηρηθῇ δὲ, ἀπὸ τοὺς ἀοράτους· ἢ τὸ μὲν φυλάξεις νοεῖται ἀπὸ τὴν παροῦσαν γενεάν· τὸ δὲ διατηρήσεις, ἀπὸ τὴν ὑςερινὴν γενεὰν τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων· ἤτοι εἰς τὸν αἰῶνα καὶ πάντοτε· ἀλήθευσε δὲ ὁ λόγος οὗτος. διὰ τί ἡ πίςις τῶν δεξαμένων τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ ἀπὸ τὴν τότε γενεὰν τῶν διωκτῶν ἔμεινεν ἀκαταγώνιςος, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα θέλει μένει ἀνίκητος· καὶ οὔτε οἱ φανερῶς πολεμήσαντες τὴν πίςιν Ἕλληνες, οὔτε οἱ κρυφίως ἐπιβουλεύοντες τὴν πίςιν Αἱρετικοὶ ἐδυνήθησαν νὰ νικήσουν αὐτήν· ἀλλ' οὔτε θέλουν δυνηθοῦν νὰ τὴν νικήσουν ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος.

8: Κύκλῳ οἱ ἀσεβεῖς περιπατοῦσι.

Ἀπὸ κάθε μέρος, λέγει, μᾶς περικυκλόνουσιν οἱ ἀσεβεῖς, σπουδάζοντες νὰ πολιορκήσουν καὶ νὰ νικήσουν τὴν εἰς Χριςὸν πίςιν· καὶ οὕτω μὲν ποιοῦσιν οἱ Ἕλληνες καὶ διῶκται τύραννοι· οἱ δὲ Αἱρετικοὶ κύκλῳ περιπατοῦσι καὶ αὐτοί· διὰ τί δὲν νοοῦσι κατ' εὐθεῖαν τὰς θείας Γραφάς, ἀλλὰ περιεστραμμένως μὲ σοφίσματα καὶ παρεξηγήσεις. (2)

Κα-

(1) Καθὼς ἦτον ὁ χρησμὸς, ὁποῦ ἔδωκεν ὁ Ἀπόλλων τὸ „ Γνῶθι σαυτόν· καὶ ὁ ἀληθὴς Θεὸς ἐπὶ τῆς βάτου ὀφθεὶς καὶ εἰπὼν „ Ἐγώ εἰμι ὁ Ὤν· καὶ ἄλλα ὅμοια.

(2) Μερικοὶ διδάσκαλοι γλαφυρώτερον τὸ ῥητὸν τοῦτο ἑρμηνεύουσι λέγοντες· ὅτι κάθε ἀρετὴ εὑρίσκεται εἰς τὸ μέσον,

„ Κατὰ τὸ ὕψος σου, ἐπολυώρησας
„ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων.

Ἐπειδὴ, λέγει, καὶ ἐσὺ Κύριε, ὑψώθης ἐπάνω εἰς τὸν Σταυρὸν, διὰ τοῦτο ἐπεμελήθης καὶ πολλῆς φροντίδος ἠξίωσας τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, διὰ τοὺς ὁποίους ἔπαθες· πολυωρία γὰρ εἶναι, ἡ πολλὴ φροντίς· καθὼς ἐκ τοῦ ἐναντίου ὀλιγωρία εἶναι ἡ ὀλίγη φροντίς· ἢ νοεῖται καὶ οὕτως, ὅτι σὺ ὑψωθεὶς Κύριε εἰς τοὺς οὐρανοὺς κατὰ τὸν καιρὸν τῆς Ἀναλήψεως, εὐηργέτησας τοὺς ἀνθρώπους, μὲ τὸ νὰ ἀπέστειλας τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ ὁποῖον ἐφώτισε καὶ ὡδήγησε τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου (1).

Δύναται δὲ ὁ Ψαλμὸς οὗτος νὰ προσαρμοσθῇ καὶ εἰς τὸν Δαβὶδ ἱστορικῶς· διὰ τὶ ὅταν ὁ Δαβὶδ ἔφευγεν ἀπὸ τὸν Σαοὺλ, μερικοὶ ὑποκρινόμενοι φιλίαν πρὸς τὸν Δαβὶδ, ἐπεχειρίζοντο νὰ προδώσουν αὐτὸν εἰς τὸν διώκοντα Σαοὺλ· τούτων δὲ τῶν ὑποκριτῶν φίλων τὴν ἀπιστίαν καὶ ὑπόκρισιν καὶ πανουργίαν, κατηγορεῖ ὁ Δαβὶδ ἐν τῷ Ψαλμῷ τούτῳ· καὶ μόνον σωτῆρα καὶ βοηθόν του ἐπικαλεῖται τὸν Θεόν· ἐπειδὴ καὶ οἱ νομιζόμενοι φίλοι του ἐνώθησαν μὲ τοὺς ἐχθρούς του· ὅθεν καὶ προφητεύει διὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν τοιούτων· ἀλλὰ καὶ προλέγει, ὅτι ἔχει νὰ ἀφανισθῇ ἡ μεγαλοῤῥημοσύνη καὶ ὑπερηφάνεια τοῦ Σαοὺλ καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ· ἐπιγράφεται δὲ ὁ Ψαλμὸς οὗτος ὑπὲρ τῆς ὀγδόης, διὰ τὰ λόγια ταῦτα ὁποῦ περιέχει· ἤγουν τό, νῦν ἀναστήσομαι λέγει Κύριος, καὶ τὰ ἀκόλουθα, τὰ ὁποῖα ἁρμόζουν εἰς τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου· διὰ τὶ ἀνίσως καὶ τὰ λόγια ταῦτα ἁρμόσωμεν εἰς τὸν Δαβὶδ, τοῦ ὁποίου εἰσακούσας ὁ Θεὸς ὑπόσχεται νὰ ἀνασηθῇ: ἤγουν νὰ κινηθῇ εἰς ἐκδίκησιν αὐτοῦ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πολέμου καὶ τῆς ἐπιβουλῆς τοῦ Σαοὺλ, καὶ νὰ θέσῃ τοὺς πτωχοὺς καὶ πένητας εἰς σωτηρίαν, καὶ νὰ παῤῥησιάσῃ εἰς τὸν κόσμον πῶς εἶναι δυνατὸς καὶ δίκαιος, διὰ τὴν σωτηρίαν ταύτην ὁποῦ ἐνήργησεν· ἀνίσως, λέγω, ταῦτα ὅλα ἁρμόσωμεν εἰς τὸν Δαβὶδ, θέλομεν ἐναντιωθῶμεν εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τῆς ὀγδόης καὶ ἀναστασίμου ἡμέρας· πρέπει δὲ νὰ ἠξεύρωμεν ἐν τῷ παρόντι Ψαλμῷ, ὅτι σωτήριον οὐδετέρως λέγεται ἡ σωτηρία.

σον, καθὼς ϗ τὸ κέντρον εὑρίσκεται εἰς τὸ μέσον τοῦ κύκλου· ἀπὸ τὰ δύω δὲ μέρη τῆς ἀρετῆς εὑρίσκονται δύω
κακίαι, ὑπερβολὴ ϗ ἔλλειψις· οἷον ἡ μὲν φρόνησις, εὑρίσκεται εἰς τὸ μέσον, ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος δὲ αὐτῆς, εὑρί-
σκεται ἡ πανουργία· ϗ ἀπὸ τὸ ἄλλο, ἡ ἀφροσύνη, ὡσὰν εἰς περιφέρειαν κύκλου· οἱ εὐσεβεῖς λοιπὸν ϗ δίκαιοι
εἰς τὸ μέσον τῶν ἀρετῶν περιπατοῦσι ϗ εὑρίσκονται· οἱ δὲ ἀσεβεῖς ϗ ἁμαρτωλοὶ μὴ εὑρίσκοντες τὸ μέσον, περι-
πατοῦσι κύκλῳ εἰς τὴν περιφέρειαν: ἤγουν εἰς τὰς ὑπερβολὰς ϗ ἐλλείψεις τῆς ἀρετῆς· ταὐτὸν εἰπεῖν, περιπατοῦ-
σιν εἰς τὰς κακίας· ὁ δὲ Νύσσης λέγει „ Εἰ πρὸς τὸν θάνατον (ἤγουν τὴν μνήμην τοῦ θανάτου) πάντες ἐβλέ-
πομεν, οὐκ ἂν τὴν σύντομον τοῦ βίου πορείαν καταλιπόντες, κύκλῳ μετὰ τῶν ἀσεβῶν περιερχόμεθα· τὴν περιοδικὴν
τοῦ βίου πλάνην ἑκουσίως πλανώμενοι, ἐν δυναστείαις ϗ περιφανείαις ϗ πλούτοις, δι' ὧν ταῖς πολυοδίαις τοῦ βίου
τούτου ἀμηχανοῦντες, οὐκέτι τοῦ λαβυρίνθου τῆς ζωῆς ταύτης τὴν ἔξοδον εὑρίσκομεν.

(1) Ὁ δὲ Χρυσόστομος τὸ κατὰ τὸ ὕψος σου, ὁμοίους σου ἐποίησας, ἐξήγησεν, ὡς ἀνθρώπῳ δυνατὸν εἶναι ὅμοιον
Ποιήσωμεν γάρ φησιν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν ϗ καθ' ὁμοίωσιν· ὅπερ γάρ ἐστιν αὐτὸς ἐν οὐρανῷ, τοῦτο ἡ-
μεῖς ἐπὶ τῆς γῆς· ὁ δὲ Θεοδώρητος „ Οἱ μέν φησι δυσσεβείᾳ συζῶντες, τὴν εὐθεῖαν καταλιπόντες ὁδὸν, τῇ δε
κἀκεῖσε περιπλανῶνται, κυκλοῦν ϗ οἱονεὶ πολιορκεῖν τοὺς ἐπιεικεστέρους πειρώμενοι· σὺ δὲ ἀπὸ τοῦ τῆς φύσεως ὕ-
ψους φαινόμενος, τῆς σῆς ἀξιοῖς κηδεμονίας τοὺς ὑπ' ἐκείνων πολεμουμένους, νῦν μὲν ψυχαγωγῶν ἐν ταῖς θλίψε-
σι· μετὰ βραχὺ δὲ, τελείαν τὴν σωτηρίαν δωρούμενος.

ΨΑΛΜΟΣ ΙΒ'.

„ Εἰς τὸ τέλος Ψαλμὸς τῷ Δαβὶδ.

Ἐπειδὴ ὁ Δαβὶδ, ὕςερον ἀπὸ τὴν μοιχείαν τῆς Βηρσαβεὲ, καὶ τὸν φόνον τοῦ ἀνδρός της Οὐρίου, ἔπεσεν εἰς διαφόρους πειρασμούς· καὶ ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ Θημὰρ, ἐπορνεύθη ἀπὸ τὸν υἱόν του Ἀμνών· καὶ ὁ Ἀμνὼν πάλιν ἐφονεύθη ἀπὸ τὸν υἱόν του Ἀβεσσαλὼμ, τὸν ὁμομήτριον ἀδελφὸν τῆς Θημάρ· καὶ ἐκ τούτων ἔγινεν ὄχι ὀλίγη σύγχυσις εἰς τὸν βασιλικὸν οἶκον τοῦ Δαβίδ· τελευταῖον δὲ, ἐπειδὴ καὶ ὁ υἱός του Ἀβεσσαλὼμ ἐσήκωσεν ἐπανάςασιν καὶ τυραννίαν κατὰ τοῦ Πατρός του, καὶ ἐδίωξεν αὐτὸν ἀπὸ τὴν βασιλείαν· καὶ δὲν ἔπαυσεν ἕως αὐτοῦ τὸν θυμόν του, ἀλλὰ καὶ τὰ πολεμικὰ ςρατεύματα τοῦ Δαβὶδ συνάξας, ἑτοιμάζετο νὰ διώξῃ καὶ νὰ πολεμήσῃ τὸν πατέρα του καὶ νὰ τὸν θανατώσῃ· ταῦτα, λέγω, πάντα τὰ δεινὰ συλλογιζόμενος ὁ Δαβὶδ, ἐνόμιζεν ὅτι ἡ μοιχεία καὶ ὁ φόνος ὁποῦ ἔπραξεν, ἐπροξένησαν εἰς αὐτὸν τὰς τοιαύτας συμφοράς· διὰ τὶ ἐγκατέλιπεν αὐτὸν ὁ Θεὸς, ἀγκαλὰ καὶ συνεχώρησε καὶ τὰ δύω ἁμαρτήματά του ταῦτα διὰ ςόματος τοῦ Προφήτου Νάθαν· ὅθεν διὰ ταῦτα τὰ αἴτια ἔγραψε τὸν παρόντα Ψαλμὸν ὕςερα ἀπὸ τὸν ἕβδομον Ψαλμόν: ὅταν δηλαδὴ ὁ Χουσὶ διεσκέδασε τὴν βουλὴν τοῦ Ἀχιτόφελ, καὶ ἐμήνυσεν εἰς αὐτὸν τὴν μελέτην καὶ ἑτοιμασίαν, ὁποῦ κάμνει ὁ Ἀβεσσαλὼμ κατ' αὐτοῦ, καὶ ἐσυμβούλευσεν αὐτὸν τὶ νὰ κάμῃ, ὡς προείπομεν εἰς τὴν ἑρμηνείαν ἐκείνου: ἐπιγράφεται δὲ ὁ Ψαλμὸς οὗτος εἰς τὸ τέλος, διὰ τὴν πρόῤῥησιν ὁποῦ κάμνει, πῶς ἔχει νὰ νικηθῇ ὁ πολεμῶν αὐτὸν Ἀβεσσαλὼμ, τὸ ὁποῖον ἠκολούθησεν εἰς τὸ τέλος τοῦ πολέμου· καὶ διὰ τοῦτο λέγει ἐδῶ „ Ἀγαλλιάσεται ἡ καρδία μου ἐπὶ τῷ σωτηρίῳ σου.

1: „ Ἕως πότε Κύριε, ἐπιλήσῃ μου „ εἰς τέλος.

Λήθη μέν: ἤγουν λησμονησία εἶναι, ἡ ἀποβολὴ καὶ ςέρησις τῆς ἐνθυμήσεως· ὅλα δὲ τὰ πράγματα εἶναι ἔμπροσθέν τοῦ Θεοῦ, ὄχι μόνον τὰ χονδρὰ ἔργα καὶ αἱ πράξεις, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ τοῦ νοῦ λεπτὰ κινήματα· λησμονησίαν λοιπὸν τοῦ Θεοῦ πρέπει νὰ νοήσωμεν κατὰ τὸν Χρυσόςομον, τὴν ἐγκατάλειψιν τῶν πλανηθέντων καὶ μὴ φυλαξάντων τὰς ἐντολάς του (1) παραχωρεῖ γὰρ ὁ Θεὸς

(1) Ὅθεν εἶπεν ὁ Χρυσοῤῥήμων „ Μνήμην οὐδὲν οὕτω ποιεῖ παρὰ τῷ Θεῷ, ὡς τὸ ἀγαθόν τι ποιεῖν· τὸ νήφειν, τὸ

ὡς νὰ πειράζωνται οἱ παραβάται τῶν ἐντολῶν του, πρὸς παιδείαν αὐτῶν καὶ σωφρονισμόν· τὸ δὲ εἰς τέλος νοεῖται, ἀντὶ τοῦ μέχρι πολλοῦ καιροῦ.

„Ἕως πότε ἀποστρέφεις τὸ πρόσωπόν
„σου ἀπ' ἐμοῦ;

Πρόσωπον μὲν τοῦ Θεοῦ εἶναι, ἡ ἐποπτικὴ καὶ εὐεργετικὴ αὐτοῦ δύναμις· ἀποςροφὴ δὲ Θεοῦ εἶναι ἐκ τοῦ ἐναντίου, ἡ τῆς ἐποψίας καὶ τῶν εὐεργεσιῶν αὐτοῦ ςέρησις· ἀποςρέφεται γὰρ ὁ Θεὸς τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους, ὁποῦ εἶναι ἀνάξιοι τῆς θεωρίας του κατὰ τὸν Χρυσόςομον· διὰ τὶ σιχαίνεται καὶ μισεῖ τὰς πονηρὰς πράξεις αὐτῶν· ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα δὲ ἰδιώματα φανερόνει ὁ Δαβὶδ καὶ τὰ θεῖα· διὰ τὶ καὶ οἱ ἄνθρωποι, ὅταν ἐγκαταλιμπάνουσι κἀνένα, μαζὶ ἐγκαταλιμπάνουσι καὶ τὴν ἐνθύμησιν τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου· καὶ ὅσοι ἀποςρέφονταί τινα, οὐδὲ ὅλως βλέπουσιν ἐκεῖνον ὁποῦ ἀποςρέφονται κατὰ τὸν Θεοδώριτον· (1)

2: „Ἕως τίνος θήσομαι βουλὰς ἐν ψυ-
„χῇ μου, ὀδύνας ἐν καρδίᾳ μου ἡμέ-
„ρας καὶ νυκτός;

Ἐγὼ, λέγει, μὲ τὸ νὰ φροντίζω καὶ νὰ μεριμνῶ πῶς νὰ ἐλευθερωθῶ ἀπὸ τοὺς πειρασμοὺς, καὶ μὴ δυνάμενος νὰ εὕρω ἐλευθερίαν, θλίβομαι καὶ πάσχω παντοτινά. (2)

„Ἕως πότε ὑψωθήσεται ὁ ἐχθρός μου
„ἐπ' ἐμέ;

Ἕως πότε, λέγει, ὁ ἀποςάτης υἱός μου Ἀβεσσαλὼμ, ὁ πρὸ πολλοῦ χρόνου ἔχων ἔχθραν κατ' ἐμοῦ, ἀφ' οὗ ἐθανάτωσε τὸν υἱόν μου Ἀμνών· ἕως πότε, λέγω, αὐτὸς ἔχει νὰ ὑψόνεται: ἤγουν νὰ εὐτυχῇ; διότι αὐτὸς μὲν εὐτυχῶν, σηκόνει τὴν κεφαλήν του κατ' ἐπάνω μου· ἐγὼ δὲ λυπούμενος καὶ δυςυχῶν, σκύπτω κάτω καὶ ταπεινοῦμαι· ἡ ἐχθρὸς ἐδῶ νοεῖται ὁ Διάβολος· ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ αἴτιος ὅλων τῶν πειρασμῶν· καὶ αὐτὸς εἶναι, ὁποῦ ἐπαναβαίνει εἰς τοὺς πάσχοντας, καὶ τρόπον τινὰ τοὺς καταπατεῖ καὶ τοὺς θλίβει, ὅταν ςερηθοῦν τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ βοήθειαν· (3)

3: Ἐ-

ἐγρηγορέναι, τὸ ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι· ὥσπερ οὖν λήθην τὰ ἐναντία· ϗ σὺ τοίνυν, ὅταν ἐν συμφοραῖς ἧς, μὴ λέγε, ὅτι ἐπελάθετό μου ὁ Θεός· ἀλλ' ὅταν ἐν ἁμαρτίαις ἧς, κἂν πάντα σοι κατὰ ῥοῦν φέρηται· ἂν γὰρ τοῦτο ἧς εἰδὼς, ταχέως ἀποςήσῃ τῶν πονηρῶν πραγμάτων· ὁ δὲ Βασίλειος λέγει „Παράτασιν τοῦ πειρασμοῦ ἐνδειξάμενος ἐν τῷ λέγειν, ἕως πότε ἐπιλήσῃ μου; διόλου τοῦ Ψαλμοῦ διδάσκει ἡμᾶς μὴ ἐκκακεῖν ἐν ταῖς θλίψεσιν. ἀλλ' ἀναμένειν τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, ϗ εἰδέναι, ὅτι οἰκονομίᾳ τινὶ παραδίδωσιν ἡμᾶς ταῖς θλίψεσι, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ἐνυπαρχούσης ἑκάςῳ πίςεως, τὸ μέτρον ἐπάγων τῶν βασανιςηρίων. (παρὰ τῷ Νικήτᾳ)

(1) Προσθέττει δὲ ὁ Χρυσόςομος „Ἀλλὰ ϗ ἡ ἐγκατάλειψις ϗ ἡ ἀποςροφὴ τοῦ προσώπου, κηδεμονίας πολλῆς· ποιεῖ γὰρ τοῦτο (ὁ Θεὸς) ἵνα σφοδρότερον ἡμᾶς ἐπισπάσηται· ἐπεὶ ϗ ἐραςὴς μανικὸς, τὸν ἐρώμενον ὑπερορῶντα ἀφίησι ϗ ἐγκαταλιμπάνει, οὐκ ἐκβάλλων αὐτὸν τῆς διανοίας· ἀλλ' ἐπιςρέψαι αὐτὸν βουλόμενος, ϗ ἑαυτῷ συνάψαι.

(2) Λέγει ὅμως ὁ Χρυσοῤῥήμων „Οὐ μικρὸν δὲ ϗ τοῦτο εἰς τὸ τὸν Θεὸν ἐπιςρέψαι πρὸς ἑαυτὸν, τὸ μεριμνᾷν, τὸ φροντίζειν, τὸ τήκεσθαι, τὸ ὀδυνᾶσθαι, τὸ λόγον ποιεῖσθαι αὐτοῦ τῆς ἀποςροφῆς . . . οὐ μικρὸν γὰρ κέρδος τὸ αἰσθάνεσθαι τῆς ἀποςροφῆς τοῦ Θεοῦ ϗ ἀλγεῖν· οὕτω γὰρ αὐτὸν ταχέως πρὸς ἡμᾶς ἐπιςρέψομεν· ὁ δὲ Δαβὶδ ϗ ἕτερόν τι αἰνίττεται· ἀνιῶμαι γάρ φησι βουλευόμενος κατὰ ψυχὴν, μήπως ἄρα ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ἀποθανοῦμαι··· ϗ τοῦτό ἐςιν ὃ μάλιςα ὀδύνας μου τῇ ψυχῇ παρασκευάζει.

(3) Ὁ δὲ Ἀθανάσιος λέγει „Εἰ θεοσεβούντων ἡμῶν ταπεινοῦται ὁ ἐχθρὸς, δῆλον ὅτι ἁμαρτανόντων ὑψοῦται· ἔφη δὲ ϗ ὁ Ἡσύχιος „Ὕψος τοῦ Σατανᾶ ἡ τῶν ἀνθρώπων ταπείνωσις· καθάπερ γὰρ ὁ Θεὸς ἐν τῇ σωτηρίᾳ ὑψοῦσθαι τῇ ἡμετέρᾳ, οὕτως ὁ Διάβολος ἐν τῇ ἀπωλείᾳ ἐπαίρεσθαι λέγεται. (ἐν τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ)

3 : „ Ἐπίβλεψον, εἰσάκουσόν μου Κύριε ὁ „ Θεός μου.

Ἐπειδὴ ἀνωτέρω εἶπεν ὁ Δαβὶδ, ἕως πότε ἀποστρέφεις τὸ πρόσωπόν σου, διὰ τοῦτο καταλλήλως ἐδῶ ἔβαλεν ἀντὶ ἐκείνου τὸ, ἐπίβλεψον: ἤγουν ἀξίωσόν με τῆς σῆς ἱλαρότητος, Κύριε· ἰδὲ ἄνωθεν εἰς ἐμὲ, ὁποῦ πάσχω κακῶς· καὶ σπλαγχνισθεὶς εἰσάκουσον ἐμοῦ, ὁποῦ σὲ παρακαλῶ διὰ νὰ μοὶ βοηθήσῃς.

„ Φώτισον τοὺς ὀφθαλμούς μου, μή- „ ποτε ὑπνώσω εἰς θάνατον.

Ἐπειδὴ, λέγει, ἡ νύκτα καὶ τὸ σκότος τῶν συμφορῶν περιεχύθη εἰς ἐμὲ, διὰ τοῦτο ἐκυρίευσε τοὺς ὀφθαλμούς μου ὕπνος τῆς λύπης καὶ ἀκηδίας· ἐπειδὴ ἐκεῖνοι, ὁποῦ λυποῦνται, ἔχουν φυσικὸν ἰδίωμα νὰ καταφέρωνται εἰς ὕπνον· μὲ τὸ νὰ προξενῇ βάρος καὶ σκότος εἰς τοὺς ὀφθαλμούς των ἡ ἀναθυμίασις τῆς χολῆς, καὶ ἡ λύπη τῆς καρδίας. (1) διὰ τοῦτο λοιπὸν ἐσὺ Κύριε, φώτισον αὐτούς: ἤτοι δὸς εἰς αὐτοὺς νὰ βλέπουν καθαρῶς, καὶ στάλαξον πνευματικὴν χαρὰν εἰς τὴν καρδίαν μου, ἀπὸ τὴν ὁποίαν αὐτὴ σκιρτῶσα καὶ εὐφραινομένη, θέλει διώξει ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τὸν ὕπνον τῆς λύπης. Μήποτε ὑπνώσω εἰς θάνατον: ἤγουν μήπως ὁ ὕπνος οὗτος προξενήσῃ μοι θάνατον διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς λύπης· ἐπειδὴ κατὰ τὸν Σειρὰχ „ Ἀπὸ λύπης ἐκβαίνει θάνατος (Σειρ. λη΄. 20.) ἢ καὶ ὀφθαλμοὺς λέγει τοὺς νοεροὺς τῆς ψυχῆς: δηλαδὴ τὸν νοῦν, ὅστις ἦτον σκοτισμένος ἀπὸ τὸν ζόφον τῆς ἁμαρτίας· ὅθεν παρακαλεῖ ὁ Δαβὶδ νὰ ἐλευθερωθῇ ὁ νοῦς του ἀπὸ τὸ σκότος αὐτὸ, μήπως καὶ ἀποθάνῃ τὸν ἐν ἁμαρτίαις θάνατον, κατὰ τὸν Χρυσόστομον, μὲ τὸ νὰ ἔγινε νεκρὸς εἰς τὴν ἀρετήν· ἢ φοβεῖται νὰ μὴν ἀποθάνῃ τὸν ἐν ἀπογνώσει θάνατον, νεκρωθεὶς ὅλος κατὰ τὴν πρὸς Θεὸν ἐλπίδα.

4 : „ Μήποτε εἴπῃ ὁ ἐχθρός μου, ἴσχυσα „ πρὸς αὐτόν.

Διὰ τὶ, λέγει, Κύριε, ἀνίσως καὶ πάθω κανένα τοιοῦτον κακὸν, οἷον εἶπον ἀνωτέρω, βέβαια ὁ ἐχθρός μου, τόσον ὁ ὁρατὸς, ὅσον καὶ ὁ ἀόρατος Διάβολος, θέλει ἐπιγράψει τὸν ἐδικόν μου θάνατον εἰς τὴν ἐδικήν του δύναμιν: δηλαδὴ θέλει εἰπῇ, πῶς αὐτὸς μὲ ἐθανάτωσε· καθότι αὐτὸς ἐστάθη εἰς ἐμὲ καὶ τῶν λυπηρῶν αἴτιος.

„ Οἱ θλίβοντές με ἀγαλλιάσονται ἐὰν σαλευθῶ.

Ἀνίσως, λέγει, ἐγὼ παρασαλεύσω ἀπὸ τὴν κατάστασιν καὶ ἀσφάλειάν μου, βέβαια οἱ ἐχθροί μου θέλουν χαροῦν, θαῤῥοῦντες ὅτι εἰς τὸ ἑξῆς θέλουν μὲ κατακρημνίσουν ὁλότελα· ἐπειδὴ καὶ δὲν ἔχω καμμίαν βάσιν σωτηρίας καὶ στερεότητα.

5 : „ Ἐγὼ δὲ ἐπὶ τῷ ἐλέει σου ἤλπισα.

Ἐγὼ, λέγει, ἐπειδὴ, ὑστερηθεὶς τὴν παῤῥησίαν, ὁποῦ εἶχον διὰ τὰς ἀρετὰς, ἔπραξα τὰ κακὰ, διὰ τοῦτο ἤλπισα εἰς μόνον τὸ ἔλεός σου· τοῦτο γὰρ εἶναι πλούσιον καὶ ἀνεξάντλητον.

„ Α-

(1) Καθὼς καὶ ὁ Ἰωνᾶς ἀπὸ τὴν λύπην του ἐκατέβη εἰς τὴν κοιλίαν τοῦ πλοίου καὶ ἐκάθευδε καὶ ἔῤῥεγχεν, ὡς λέγει ὁ Χρυσόστομος.

„ Ἀγαλλιάσεται ἡ καρδία μου ἐπὶ τῷ
„ σωτηρίῳ σου.

Προγνωρίσας ὁ Δαβὶδ μὲ τοὺς προβλεπτικοὺς ὀφθαλμούς του τὴν κατατρόπωσιν, ὁποῦ ἔμελλε νὰ πάθῃ ὁ Ἀβεσσαλὼμ, διὰ τοῦτο λέγει ἐδῶ, ὅτι θέλει εὐφρανθῇ διὰ τὴν σωτηρίαν, ὁποῦ μέλλει νὰ δοθῇ αὐτῷ παρὰ τοῦ Θεοῦ.

6: „ Ἄσω τῷ Κυρίῳ τῷ εὐεργετήσαντί με,
„ καὶ ψαλῶ τῷ ὀνόματι Κυρίου τοῦ ὑ-
„ ψίστου.

Ἐγὼ, λέγει, θέλω ᾄσω μὲ τὴν γλῶτταν, καὶ θέλω ψάλω μὲ τὸ ὄργανον τοῦ Ψαλτηρίου, τὰς εὐχαριστίας εἰς ἐσὲ τὸν Θεὸν· διὰ τί με εὐεργέτησας, λυτρώσας με ἀπὸ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ υἱοῦ μου· ἢ νοεῖται, ὅτι ἐγὼ καὶ μὲ τὴν θεωρητικὴν ἀρετὴν, ἥτις δηλοῦται διὰ τοῦ ᾄσω· καὶ μὲ τὴν πρακτικὴν ἥτις δηλοῦται διὰ τοῦ ψαλῶ θέλω εὐφράνω τὸν Θεόν· ἁρμόζει δὲ ὁ Ψαλμὸς οὗτος, καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἀδικουμένους. (1)

ΨΑΛΜΟΣ ΙΓ΄.

Εἰς τὸ τέλος Ψαλμὸς τῷ Δαβίδ.

Καὶ οὗτος ὁ Ψαλμὸς ὑπόσχεται νὰ δώσῃ τέλος τῶν παρὰ τοῦ Δαβὶδ Προφητευθέντων· ἄλλοι λοιπὸν λέγουσιν, ὡς ὁ Βασίλειος, ὅτι προφητεύει ἐδῶ ἐκεῖνα, ὁποῦ ἔγιναν ὕστερον εἰς τοὺς χρόνους Ἐζεκίου τοῦ Βασιλέως, καὶ τοῦ πολιορκοῦντος τὰ Ἱεροσόλυμα Σεναχηρεὶμ Βασιλέως Ἀσσυρίων· καὶ ἄλλοι λέγουσιν, ὡς ὁ Ἀθανάσιος, ὅτι προφητεύει τὰ ἐπὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Χριστοῦ γενόμενα· ἡμεῖς δὲ καὶ κατὰ τὰς δύω γνώμας ταύτας, θέλομεν ἐξηγήσομεν τὸν Ψαλμόν.

1: Εἰ-

(1) Λέγει δὲ ὁ Χρυσορρήμων „ Εἶδες ταπεινοφροσύνην Προφήτου; καίτοι μυρία ἔχων εἰπεῖν κατορθώματα, καὶ δι' αὐτῶν δυνάμενος δυσωπῆσαι τὸν Θεὸν, οὐδὲν τούτων λέγει: ἀλλ' ἐπὶ μόνον τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ καταφεύγει, καὶ τοῦτο ἀντὶ πάσης ἱκετηρίας προβάλλεται· εἶτα καὶ πεποιθὼς, ὅτι τῆς ἐλπίδος οὐ ψευσθήσεται, ἐπάγει „ Ἀγαλλιάσεται ἡ καρδία μου· εἶδες εὐέλπιδα ψυχήν; ᾔτησε, καὶ πρὶν ἢ λάβῃ, εὐχαριστεῖ καὶ ᾄδει τῷ Θεῷ καὶ πάντα τὰ τῶν ἀπειληφότων διαπράττεται· πόθεν δὲ οὕτως ἦν εὔελπις; ἀπὸ πολλῆς εὐγνωμοσύνης· ἀπὸ πολλῆς σπουδῆς τῆς πρὸς τὴν αἴτησιν· ᾔδει γὰρ, ὅτι τῶν οὕτως αἰτουμένων Θεὸς εἰσακούει, τοῦτό, φησι, τὴν ἐμὴν εὐφραίνει ψυχήν.

1 :,, Εἶπεν ἄφρων ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ οὐκ ,, ἔστι Θεός.

Ὁ ἄφρων Σεναχηρεὶμ, λέγει, εἶπεν εἰς τὴν καρδίαν του, πῶς δὲν εἶναι Θεὸς ὁ Θεὸς τῶν Ἰουδαίων· διὰ τί ἂν ἐπίςευε πῶς εἶναι Θεὸς, δὲν ἤθελεν ἔλθῃ εἰς τοιοῦτον ἀσεβῆ λογισμόν· καὶ μάλιςα εἰς καιρὸν ὁποῦ καθ' ἑκάςην ἤκουεν, ὅσα θαυμάσια ἔκαμεν ὁ Θεὸς, ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν τῶν Ἰουδαίων· ἀφ' οὗ δὲ εἰς τὸν ἑαυτόν του τοιαῦτα ἐσυλλογίσθη, τότε καὶ μὲ προφορικὸν λόγον ἐβλασφήμησε τὸν Θεὸν τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ ἔστειλε τὸν ἀρχιςράτηγόν του Ῥαψάκην εἰς τὸ νὰ πολιορκήσῃ τὴν Ἱερουσαλήμ· καθὼς ταῦτα ἀναγινώσκομεν εἰς τὴν δ΄. τῶν Βασιλειῶν, ἐν κεφ. ιη΄. καὶ ιθ΄. καὶ εἰς τὸν Ἡσαΐαν κεφ. λς΄. καὶ λζ΄. (1)

,, Διεφθάρησαν καὶ ἐβδελύχθησαν ἐν ,, ἐπιτηδεύμασιν.

Ἐκεῖνοι, λέγει, ὁποῦ ἦτον τριγύρω εἰς τὸν βασιλέα Σεναχηρεὶμ, διεφθάρησαν μὲν, διὰ τί ἐξέπεσον ἀπὸ τὴν ὀρθὴν γνῶσιν καὶ εὐσέβειαν τοῦ Θεοῦ· ἐβδελύχθησαν δὲ ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ἐμισήθησαν, διὰ τὰς ἀνοσίους καὶ πονηρὰς πράξεις αὐτῶν· ὕβριζον γὰρ οἱ μιαροὶ τὸν Θεὸν, καὶ ὠνείδιζον αὐτὸν, πῶς εἶναι ἀδύνατος, καὶ ὡσὰν νὰ μὴν εἶναι Θεός· ἐφοβέριζον δὲ καὶ νὰ ἀφανίσουν τὸν λαὸν τοῦ Ἰσραήλ· καὶ ἔτζι μὲ τοιαύτην διάθεσιν ὑπερηφανευόμενοι, ἐκυλίοντο καὶ ἐμολύνοντο μέτα εἰς τὰς μέθας καὶ ἀσελγείας· δύναται δὲ νὰ νοηθῇ ὁ ςίχος οὗτος καὶ κατὰ σχῆμα ὑπερβατὸν, ὅπερ οὕτως ἐξομαλίζεται ,, Διεφθάρησαν ἐν ἐπιτηδεύμασι καὶ ἐβδελύχθησαν. (2)

,, Οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστότητα· οὐκ ἔ- ,, στιν ἕως ἑνός.

Κανένας, λέγει, ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Σεναχηρεὶμ δὲν εἶναι ἀγαθός· ἀλλὰ ὅλοι εἶναι πονηροί.

2 :,, Κύριος ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ διέκυψεν ἐπὶ ,, τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων, τοῦ ἰδεῖν ,, εἰ ἔστι συνιῶν, ἢ ἐκζητῶν τὸν Θεόν.

Ὁ

(1) Ἄλλος δὲ λέγει ,, Κορυφὴ τοῦτο πάσης πονηρίας ἐςι· τὸ γὰρ οἴεσθαι μὴ εἶναι Θεὸν, ἀλλ' ἀπὸ ταυτομάτου γεγενῆσθαι τὸ πᾶν (ἤτοι ἡ ἀθεΐα) ἀρχὴ πάσης ἀκολασίας, ϗ παρανόμου καθέςηκε πράξεως· τί δέ ἐςιν, εἶπεν ἐν καρδίᾳ; ἐπειδὴ τῶν λόγων, ὁ μέν ἐςι προφορικὸς, ὁ δὲ, ἐνδιάθετος, οὐ περὶ τοῦ προφορικοῦ λόγου φησιν ὁ Προφήτης, ἀλλὰ περὶ τῆς ἐν τῇ ψυχῇ δόξης· εἶπε γὰρ ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ: τουτέςιν ἐλογίσατο, ὅτι οὐκ ἔςι Θεός· ϗ πᾶς δὲ ὁ ἀναίδην ἁμαρτάνων, δι' ὧν ὁρᾶται καταφρονῶν, κἂν εἰ μὴ λέγοι φωναῖς, ἀλλ' ἔργοις αὐτοῖς ϗ τῇ τοῦ βίου σκαιότητι μονονουχὶ διακέκραγε τὸ, οὐκ ἔςι Θεός· ἄλλοι δὲ νεώτεροι διδάσκαλοι λέγουσιν, ὅτι διὰ τοῦτο ὁ ἄφρων εἶπε μὲ μόνην τὴν καρδίαν του, ϗ ὄχι μὲ φωνὴν προφορικὴν ἐτόλμησε νὰ εἰπῇ, ὅτι δὲν εἶναι Θεός· διὰ τί ἐφοβήθη, μήπως ἀκούσουν τὴν φωνήν του οἱ ἄνθρωποι ϗ τὰ ἀναίσθητα ςοιχεῖα τοῦ Κόσμου ϗ τὸν θανατώσουν· ἐπειδὴ αὐτὰ μὲν, μὲ τὴν καλλονὴν ϗ εὐταξίαν ὁποῦ ἔχουν, κηρύττουν ὅτι εἶναι Θεὸς, ὁ δὲ ἄφρων ἄνθρωπος ἀρνεῖται τὴν τοῦ Θεοῦ ὕπαρξιν, ϗ γίνεται χειρότερος τῶν ἀναισθήτων κτισμάτων· προσθέττει δὲ ὁ Θεοδώριτος ,, Ἄφρων ἀληθέςατα ϗ φυσικώτατα ὁ ἀρνησίθεος ὠνόμαςαι· εἰ γὰρ σοφίας ἀρχὴ φόβος Θεοῦ, ἀφοβία ϗ ἀθέτησις τοὐναντίον ἂν γένοιτο τῆς σοφίας· ὁ δὲ Δίδυμος λέγει ὅτι ἄφρων εἶναι ὁ ἄθεος, ὡς τῶν κοινῶν ἐννοιῶν λειπόμενος· ϗ ὁ Ὠριγένης δὲ εἶπε ,, Φρονεῖ μὲν ὁ ἄφρων ὅτι οὐκ ἔςι Θεός· διὰ τοῦτο ἐν καρδίᾳ εἶπεν· οὐχ ὁμολογεῖ δὲ τῷ ςόματι διὰ τὸν τῶν ἀνθρώπων φόβον.

(2) Ὑποβάθρα φησὶ ϗ ῥίζα τῆς ἀσεβείας ἡ τοῦ βίου διαφθορά· εἰς ἀκολασίαν γὰρ σφᾶς αὐτοὺς ϗ θηριώδη βίον ἐκδεδωκότες, τοῦ Θεοῦ τὴν μνήμην τῆς διανοίας ἐξέβαλον· εἶναι λόγια τοῦ Θεοδωρίτου· ὅρα ϗ τὸν νβ΄. Ψαλμόν· λέγει δὲ ϗ ὁ Χρυσόςομος ,, Διεφθάρησαν ὅτι φθορὰν τῷ ἀφθάρτῳ ἐπεςράτευσαν, ϗ ἤλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου Θεοῦ ἐν ὁμοιώματι εἰκόνος φθαρτοῦ ἀνθρώπου, ἄνθρωποι κατεφθαρμένοι τὸν νοῦν.

Ὁ Θεὸς, λέγει, ἐπέβλεψεν εἰς τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων: ἤγουν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους τοῦ Σεναχηρεὶμ, τοὺς ἔχοντας τοιαύτην διεφθαρμένην καὶ βδελυκτὴν κατάστασιν· ἐκ τοῦ οὐρανοῦ δὲ εἶπε· διὰ τὶ εἰς τὸν οὐρανὸν ἐνομίζετο ὅτι κατοικεῖ, κατὰ τὸ, „ Ὁ κατοικῶν ἐν οὐρανοῖς (Ψαλ. β΄. 4.) ἐπέβλεψε δὲ διὰ νὰ ἰδῇ, ἀνίσως τινὰς εὑρίσκεται ἀνάμεσα εἰς αὐτοὺς, ὁποῦ νὰ γνωρίσῃ τὸν Θεὸν ἀπὸ τὰ θαύματα ὁποῦ ἔκαμεν· ἢ ἂν ἐκζητῇ αὐτόν· ἤγουν ἀνίσως καὶ ἐπικαλῆται τὸ ὄνομά του, ὡς τὸ „ Ἐξεζήτησα τὸν Κύριον, καὶ ἐπήκουσέ μου (Ψαλ. λγ΄. 4.) διὰ τὶ μερικοὶ ἐξ αὐτῶν γνωρίζοντες τὸν Θεὸν, ἐθελοκακοῦσι καὶ δὲν τὸν ὁμολογοῦσι διὰ Θεόν· (1) ἀνθρωποπρεπῶς δὲ ὁ Δαβὶδ ἐσχημάτισε πῶς ὁ Θεὸς σκύπτει ἀπὸ τὸν οὐρανὸν, ὡσὰν ἀπὸ ὑπερῶον, καὶ βλέπει· διὰ τὶ ὁ Θεὸς, μὲ τὸ νὰ εἶναι πανταχοῦ παρὼν, διὰ τοῦτο καὶ πάντα γινώσκει· πρέπει δὲ νὰ παρατηροῦμεν, ὅτι τὸ σχῆμα τοῦτο: ἤγουν τὸ νὰ σκύπτῃ ὁ Θεὸς καὶ νὰ βλέπῃ, εὑρίσκεται εἰς πολλὰ μέρη τῆς ἁγίας Γραφῆς· καὶ κατὰ ἄλλον δὲ τρόπον, μὲ τὰ λόγια ταῦτα φανερόνει ὁ Δαβὶδ τὸ παντέφορον τῆς τοῦ Θεοῦ ἐπισκοπῆς καὶ θεωρίας· ἐπειδὴ ἀπὸ τὸν οὐρανὸν βλέπει εἰς τὴν γῆν, καὶ λεπτομερῶς γνωρίζει τὰ πάντα, χωρὶς νὰ ἐμποδίζῃ τελείως αὐτὸν, τὸ τόσον ἄπειρον σχεδὸν διάστημα.

3: „ Πάντες ἐξέκλιναν ἅμα ἠχρειώθησαν·
„ οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστότητα οὐκ ἔστιν
„ ἕως ἑνός. (2)

Ὅλοι, λέγει, ἐξέκλιναν εἰς τὰ ἀνωτέρω ῥηθέντα κακά· ἠχρειώθησαν δὲ ὅλοι ὁμοῦ, μὲ τὸ νὰ ἔγιναν σιχαμεροὶ καὶ μισητοὶ κοντὰ εἰς τὸν Θεόν· καὶ οὐδὲ κἂν ἕνας εἶναι καλὸς ἀνάμεσα εἰς αὐτούς.

4: „ Οὐχὶ γνώσονται πάντες οἱ ἐργαζόμε-
„ νοι τὴν ἀνομίαν;

Τοῦτο ἐρωτηματικῶς πρέπει νὰ ἀναγινώσκεται, διὰ νὰ φανερόνῃ τοιοῦτον νόημα· ὅτι ἄγκαλα καὶ οἱ ἀνωτέρω Ἀσσύριοι εἶπον, ὅτι δὲν εἶναι Θεὸς, ἆρά γε ὅμως δὲν θέλουν γνωρίσουν αὐτοὶ ὅλοι οἱ ἀκόλασοι κατὰ τὴν γλῶσσαν καὶ κατὰ τὰ ἔργα, ὅτι εἶναι Θεὸς ὁ τῶν Ἰουδαίων Θεός; καὶ δηλαδὴ θέλουν γνωρίσουν τοῦτο, ὅταν φονευθοῦν εἰς μίαν νύκτα ἑκατὸν ὀγδοηνταπέντε χιλιάδες ἀπὸ Ἄγγελον τοῦ Θεοῦ· καὶ ὅταν ὁ ἀρχιστράτηγος Σεναχηρεὶμ φύγῃ μὲ ἐντροπὴν, τότε θέλει γνω-

ρί-

(1) Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος οὕτως ἑρμηνεύει „ Διακύπτει ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὁ Θεὸς ὡς ἐν τοῖς ὑψηλοῖς κατοικῶν, ϗ τὰ ταπεινὰ ἐφορῶν· ὁ γὰρ οὐρανός μοί, φησι, θρόνος, ϗ ἡ γῆ ὑποπόδιον· οὔτε δὲ ἐν τῷ οὐρανῷ ἥδρασαι. οὔτε τοὺς πόδας ἐρείδει ἐπὶ τῆς γῆς· ἀλλ᾽ ἐπειδὴ μέγα τι τὸν οὐρανὸν ἡμεῖς οἰόμεθα εἶναι, διὰ τοῦτο πρὸς τὴν ἡμετέραν ὑπόληψιν ἐν αὐτῷ τεθρόνισαι.

(2) Σημειοῦμεν ἐδῶ, ὅτι εἰς μερικὰς ἐκδόσεις τῆς ἁγίας Γραφῆς τὰς ἐν Λειψίᾳ γενομένας, εὑρίσκεται ὁ Ψαλμὸς οὗτος αὐξημένος· μερικοὶ γὰρ βλέποντες τὸν Ἀπόστολον Παῦλον νὰ ἀναφέρῃ τὸν Ψαλμὸν τοῦτον ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολῇ Κεφ. Γ΄. ϗ μετὰ τὸ „ Οὐκ ἔστιν ἕως ἑνός· βλέποντες αὐτὸν νὰ προσθέττῃ „ Τάφος ἀνεῳγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν· ταῖς γλώσσαις αὐτῶν ἐδολιοῦσαν· ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χείλη αὐτῶν, ϗ ἄλλα ῥητά· ἐνόμισαν ὅτι τὰ ῥητὰ αὐτὰ ἦτον ἐκ τοῦ παρόντος δεκάτου τρίτου Ψαλμοῦ· ϗ διὰ τοῦτο τὰ ἐπρόσθεσαν ὅλα εἰς αὐτὸν, ϗ τὸν ηὔξησαν, ἕως τοῦ „ Οὐχὶ γνώσονται πάντες· ἐσφαλμένως ὅμως τὰ ἐνόμισαν· διὰ τὶ τὰ ῥητὰ ἐκεῖνα, τὰ ἐρανίσθη ὁ Παῦλος ϗ ἀπὸ τὸν Σολομῶντα, ϗ ἀπὸ τὸν Ἡσαΐαν, ϗ ἀπὸ ἄλλους Ψαλμοὺς τοῦ Δαβίδ, ϗ ὄχι ἀπὸ τὸν Ψαλμὸν τοῦτον. Καὶ τοῦτο δὲ προσημειοῦμεν, ὅτι ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ταῦτο τὸ ῥητὸν τοῦ Δαβὶδ τὸ λαμβάνει καθολικῶς, ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἦτον ἁμαρτωλοὶ χωρὶς ἐξαίρεσίν τινος „ Προῃτιασάμεθά φησιν Ἰουδαίους τε ϗ Ἕλληνας πάντας ὑφ᾽ ἁμαρτίαν εἶναι: καθὼς γέγραπται „ Ὅτι οὐκ ἔστι δίκαιος οὐδὲ εἷς· οὐκ ἔστιν ὁ συνιῶν, οὐκ ἔστιν ὁ ἐκζητῶν τὸν Θεόν· πάντες ἐξέκλιναν ϗ τὰ ἑξῆς· (Ῥωμ. γ΄. 9.) ὅθεν εἶπε ϗ ὁ Θεοδώριτος „ Τοιοῦτος μὲν οὖν ἐτύγχανε πᾶς ὁ πρὸ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν παρουσίας βίος.

ρίσει, πῶς ὁ Θεὸς τῶν Ἑβραίων ἔκαμε τὸν ἀφανισμὸν αὐτόν· ἢ νοεῖται καὶ οὕτως ὁ λόγος, ὅτι ὄχι μόνον οἱ Ἀσσύριοι θέλουν γνωρίσουν, πῶς ὁ διαφθείρας αὐτοὺς εἶναι Θεός· ἀλλὰ καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ἄνομα Ἔθνη, ἔχουν νὰ γνωρίσουν αὐτόν, ὅταν μάθουν τὴν καταστροφὴν καὶ ἀπώλειαν τῶν Ἀσσυρίων. (1)

„Οἱ ἐσθίοντες τὸν λαόν μου ἐν βρώσει
„ἄρτου, τὸν Κύριον οὐκ ἐπεκαλέσαν-
„το.

Τοῦτο τὸ ῥητὸν λέγεται ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ· ὅτι ἐκεῖνοι ὁποῦ κατατρώγουν, ὡσὰν ψωμὶ, τὸν λαόν μου, καὶ καταφθείρουν αὐτὸν μὲ πολιορκίαν καὶ πεῖναν, καὶ φοβερισμόν· αὐτοὶ, λέγω, δὲν ἐπικαλέσθησαν ἐμὲ τὸν Κύριον καὶ Δεσπότην τῶν ἁπάντων: ἤτοι δὲν μὲ ὠνόμασαν Θεόν· ἠμποροῦν δὲ νὰ ὀνομασθοῦν καὶ λαὸς τοῦ Δαβὶδ ἐκεῖνοι οἱ Ἰουδαῖοι, ὁποῦ τότε ἐπολιορκοῦντο μέσα εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἀπὸ τὸν Σεναχηρείμ· ὡσὰν ὁποῦ καὶ ἐκεῖνοι ἐκατάγοντο ἀπὸ τὴν βασιλείαν τοῦ Δαβίδ· ἵνα καὶ ἐκ προσώπου τοῦ Δαβὶδ λέγηται ὁ λόγος οὗτος· ὅστις εἶπε Κύριον, οὐχὶ τὸν ἑαυτόν του, ἀλλὰ τὸν Θεόν. (2)

5: „Ἐκεῖ ἐδειλίασαν φόβῳ (3) οὗ οὐκ
„ἦν φόβος.

Ὅταν ὁ Ῥαψάκης ἐπολιόρκει τὰ Ἱεροσόλυμα, τότε ἐφοβήθησαν ὁ Ἐζεκίας καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ, ἀπὸ τὸν φόβον αὐτοῦ καὶ τοῦ Σεναχηρείμ· διὰ τοῦτο λέγει ὁ Δαβίδ; ὅτι ἐφοβήθησαν οὗ οὐκ ἦν φόβος: ἤτοι τὸν Σεναχηρείμ· ἢ καὶ Ῥαψάκην, τοὺς ὁποίους δὲν ἔπρεπε νὰ φοβηθοῦν· ἐπειδὴ αὐτοὶ δὲν ἐδύναντο νὰ φοβίσουν τοὺς Ἰουδαίους, μὲ τὸ νὰ εἶχον ἀντιμαχόν τους τὸν Θεόν· (4) τοῦτο γὰρ ἐφανέρωσεν ἀκολούθως εἰπών. (5)

„Ο-

(1) Ὁ δὲ θεῖος Κύριλλος λέγει; ὅτι ἐπειδὴ εἶπεν ἀνωτέρω, ὅτι πάντες ἐξέκλιναν, καὶ ἐργάζονται τὴν ἀνομίαν, νῦν φησι· καὶ ἆρα οὐ μέλλουσι γινώσκειν οὗτοι τὸν Κύριον, καὶ πιστεύειν εἰς αὐτόν; καὶ ἀποκρίνεται, ὅτι ναὶ πάντως πολλοὶ πιστεύσουσι, μερικοὶ δὲ θέλουν μείνουν καὶ εἰς τὴν ἀπιστίαν, οἵτινες καὶ ἔχουν νὰ διώξουν τοὺς πιστεύσαντας· ἢ νοεῖται τὸ οὐχὶ γνώσονται πάντες οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν ἀποφαντικῶς, κατὰ τὸν Κύριλλον λέγοντα „Τὸ οὐχὶ γνώσονταί φησιν, ἀντὶ τοῦ οὐκ ἔσονται ἐν γνώσει τῶν ἀγαθῶν οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν· διὰ ποίαν αἰτίαν; ὅτι εἰς κακότεχνον ψυχὴν, οὐκ εἰσελεύσεται σοφία· οὐδὲ κατοικήσει ἐν σώματι κατάχρεῳ ἁμαρτίαις· ὥσπερ γὰρ ἡμεῖς οὐκ ἐν τοῖς ἀκαθάρτοις ἀγγείοις, ἀλλ᾽ ἐν τοῖς ὅτι μάλιστα τιμιωτάτοις τὸ εὐῶδες ἐντίθεμεν μῦρον· οὕτω καὶ ὁ τῶν ὅλων Θεὸς, οὐ ταῖς ἀκαθάρτοις ψυχαῖς, ἀλλὰ ταῖς ἁγίαις καὶ καθαραῖς ἐγκαταλείπει τῶν θείων ἀγαθῶν τὴν μέθεξιν.

(2) Τοῦτο λέγει περὶ τῶν ἀπιστησάντων Ἰουδαίων κατὰ τὸν θεῖον Κύριλλον, οἵτινες κατέτρωγαν τρόπον τινὰ ἐκείνους, ὁποῦ ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστὸν, διώκοντες αὐτοὺς καὶ ἐπιβουλεύοντες, καὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν διαρπάζοντες· ὅθεν ὁ Παῦλος ἔγραφε πρὸς τοὺς πιστοὺς Ἰουδαίους „Καὶ γὰρ τὴν ἁρπαγὴν τῶν ὑπαρχόντων ὑμῶν μετὰ χαρᾶς προσεδέξασθε· ὁ δὲ Ἡσύχιος λέγει „Πάντες οἱ τοὺς πένητας ἀδικοῦντες, καὶ τὰ τοῦ πλησίον ἁρπάζοντες, βρώσει ἄρτου τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ ἐσθίειν εἰκότως λέγονται· τροφὴν γὰρ τῆς ἑαυτῶν πλεονεξίας τὴν ἀδικίαν τὴν εἰς ἐκείνους ἔχουσι· νομίσεις δὲ μάλιστα τοὺς διδασκάλους τῶν Ἰουδαίων λέγεσθαι.

(3) Ἐν ἄλλοις γράφεται φόβον.

(4) Εἶπε δὲ ὁ Βασίλειος „Μέγιστον εἰς τελείωσιν τὸ πεπαιδευμένως φοβεῖσθαι, καὶ μὴ πάντα καταπτύσσειν, μηδὲ ψοφοδεεῖς εἶναι τὰ ἀδεᾶ δεδοικότας· καταγινώσκει γὰρ τῶν τοιούτων ὁ Ψαλμῳδός.

(5) Ἄλλος δὲ εἶπεν „Ὅμοιον πάσχοντες τῷ πάθει τῶν ὑδροφοβούντων, οἷς εἴπερ συνηθείη παραδεχθῆναι τὸ ὕδωρ, ἰαματικὸν ἔσται τοῦ πάθους τῷ κάμνοντι· ἀλλὰ φοβοῦνταί πως τὸ ἐπὶ σωτηρίᾳ προκείμενον, καὶ ἀλλοτριοῦνται τοῦ σῴζοντος, φόβῳ τοῦ μὴ ἀπολέσθαι, κατασκευάζοντες ἑαυτοῖς τὴν ἀπώλειαν· οὕτω καὶ οἱ Ἰουδαῖοι τῆς πηγῆς αὐτοῖς ἐκβοώσης; ἥτις διψᾷ ἐρχέσθω πρός με καὶ πινέτω; τῇ λύσσῃ τῆς ἀπιστίας προκατειλημμένοι τὰ τῆς ψυχῆς αἰσθητήρια, ἐφοβοῦντο φόβον οὗ οὐκ ἦν φόβος, τὸ ποτὸν τῆς σωτηρίας ἀποστρεφόμενοι. (παρὰ τῷ Νικήτ.) καὶ ὁ Ἡσύχιος δὲ λέγει „Περὶ τῶν Ἰουδαίων λέγει· τὸν γὰρ ἀληθῶς Κύριον τὸν Χριστὸν οὐκ ἐπεκαλέσαντο· καὶ ἐ-

φο-

„Ὅτι Κύριος ἐν γενεᾷ δικαίων.

Δικαίους ἐδῶ ὀνομάζει τοὺς εὐσεβεῖς· τοιοῦτοι γὰρ εὐσεβεῖς ἦτον ὁ Ἐζεκίας καὶ οἱ περὶ αὐτὸν, θεοφιλῶς τοὺς ὑπηκόους λαοὺς κυβερνῶντες· γενεὰν δὲ αὐτῶν εἶπεν, ὅτι ὅλοι ἦτον Ἰσραηλῖται ἀπὸ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ῥίζαν τοῦ Ἰσραὴλ καταγόμενοι· ἢ ἐπαναλαμβάνει πάλιν ἐδῶ τὸ ἀνωτέρω· οἷον ἐκεῖ ἐδειλίασαν οἱ τοῦ Σεναχηρεὶμ ςρατιῶται μὲ φόβον τὸν ἐκ Θεοῦ· τοῦ ὁποίου Θεοῦ φόβος δὲν ἦτον κοντὰ εἰς αὐτοὺς πρὸ τῆς δοκιμῆς καὶ τοῦ θανάτου τῶν φονευθέντων· ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς ἦτον εἰς τὸ γένος τῶν πολεμουμένων Ἰουδαίων, ὑπὲρ αὐτῶν πολεμῶν τοὺς Ἀσσυρίους· ἢ καὶ ἐδειλίασαν οἱ Ἀσσύριοι μὲ τὸν φόβον τοῦ Ἐζεκίου, τοῦ ὁποίου φόβος δὲν ἦτον εἰς αὐτούς· αὐτὸς γὰρ μᾶλλον ἐφοβεῖτο, καὶ ἐπρόσμενεν εἰς τὴν αὔριον νὰ φονευθῇ, ὁμοῦ μὲ ὅλους τοὺς Ἰουδαίους· διότι ὅταν ἐκατασφάττοντο ἀπὸ τὸν Ἄγγελον οἱ Ἀσσύριοι, ἐνόμιζον ὅτι ἐσφάζοντο ἀπὸ τὸν βασιλέα Ἐζεκίαν, καὶ ἀκολούθως ἐμάνθανον, ὅτι Θεὸς εἶναι ὁ Θεὸς τῶν Ἰουδαίων, ὅστις ἐβοήθει εἰς αὐτούς.

„Βουλὴν πτωχοῦ κατησχύνατε, ὁ δὲ
„Κύριος ἐλπὶς αὐτοῦ ἐστί.

Τοῦτο λέγει ὁ Δαβὶδ πρὸς τοὺς Ἀσσυρίους, ὅτι ἐσεῖς ἐκαταφρονήσατε τὸν ςοχασμὸν ὁποῦ ἐςοχάσθη ὁ Ἐζεκίας, ὅστις ἦτον πτωχὸς, ὅσον εἰς τὴν ἑτοιμασίαν τοῦ πολέμου· τί δὲ αὐτὸς ἐςοχάσθη; τὸ νὰ ἀπελπισθῇ ἀπὸ κάθε βοήθειαν ἀνθρωπίνην, καὶ νὰ καταφύγῃ εἰς μόνον τὸν Θεὸν, φορεμένος μὲ σάκκον, καὶ ςάκτην ἔχων εἰς τὴν κεφαλήν· τοῦτο δὲ μαθόντες οἱ Ἀσσύριοι, ἐπεριγέλασαν αὐτὸ ὡς ἀνωφελές· ἐσεῖς λοιπὸν, λέγει, ἐπεριγελάσατε τὴν βουλὴν αὐτὴν τοῦ Ἐζεκίου· αὐτὸς ὅμως ἔχει ἐλπίδα καὶ θάῤῥος του τὸν Κύριον, καὶ αὐτὸν μόνον εὗρε βοηθόν του.

„Τίς δώσει ἐκ Σιὼν τὸ σωτήριον τοῦ
„Ἰσραήλ;

Ποῖος, λέγει, ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς Σιών: ἤτοι τῆς Ἱερουσαλὴμ, θέλει δώσει τὴν σωτηρίαν εἰς τοὺς Ἰουδαίους, οἵτινες τόσον πολλὰ ἀδυνάτησαν; ἢ ποῖος θέλει ἐλευθερώσει αὐτοὺς ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Σεναχηρεὶμ καὶ Ῥαψάκου; βέβαια οὐδεὶς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, εἰ μὴ μόνος ὁ Θεὸς, εἰς τὸν ὁποῖον ἤλπισαν· εἶπε δὲ τὸ ἐκ Σιὼν, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἐνομίζετο, ὅτι κατοικεῖ ἐν τῷ ναῷ τῆς Σιὼν, καὶ Ἱερουσαλὴμ τῆς πολεμουμένης. (1)

„Ἐν τῷ ἐπιστρέψαι Κύριον τὴν αἰχμα-
„λωσίαν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, ἀγαλλιάσε-
„ται Ἰακὼβ καὶ εὐφρανθήσεται Ἰσραήλ.

Αἰχμαλωσίαν ἐδῶ καὶ σκλαβίαν λέγει ὁ Δαβὶδ, ὄχι τὴν γενομένην, ἀλλὰ τὴν ἐλπιζομένην

νὰ

φοβήθησαν φόβον περιττὸν, ἔνθα οὐκ ἦν φόβος· ὅτε πρὸς ἀλλήλους ἔλεγον· ἐὰν ἀφῶμεν τὸν ἄνθρωπον τοῦτον, ἥξουσιν οἱ Ῥωμαῖοι ϗ ἀροῦσιν ἡμῶν τὸν τόπον ϗ τὸ ἔθος· καίτοι οὐκ ἂν τοῦτο ἐγίνετο, εἰ τὴν εἰς αὐτὸν πίςιν ἐφύλαξαν.

(1) Ὁ Εὐσέβιος δὲ λέγει „ Διψῶντος ἡ φωνὴ τὸν καιρὸν, καθ' ὃν ἐπιλάμψει τοῖς ἐπὶ γῆς ὁ Χριςός· ὡς εἰ ἔλεγε τίς δώσει ποτε ταῦτα δι' ἔργων χωρῆσαι, ὥςε γενέσθαι κακῶν ἐλευθερίαν τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων διὰ τῆς ἐπιφανείας τοῦ Χριςοῦ; ἀγαλλιάσονται δὲ οἱ Δίκαιοι ϗ Προφῆται, ἐπὶ τῇ ἡμετέρᾳ σωτηρίᾳ ϗ τῇ ἐκβάσει τῆς προφητείας αὐτῶν χαίροντες· εἶπε δὲ ϗ ὁ Ἡσύχιος „ Ἀπὸ τῆς Σιὼν ὁ Προφήτης τὸ σωτήριον εὔχεται· ἐπειδὴ ἐκεῖ ἡμῖν ἀπέδωκεν ὁ Χριςὸς τὸ ἀρχαῖον ἐμφύσημα· ὅπερ δηλῶν ἐπήγαγεν· ἐν τῷ ἐπιςρέψαι Κύριον.

νὰ γένῃ· ἤλπιζον γὰρ οἱ Ἑβραῖοι, ὅτι μετ' ὀλίγον ἔχουν νὰ σκλαβωθοῦν, ἀπὸ τὸν πολὺν φόβον ὁποῦ εἶχον· ἐπειδὴ καὶ ἦτον πιασμένοι σχεδὸν, ἀπὸ τὰ ϛρατεύματα τῶν Ἀσσυρίων· Ἰακὼβ δὲ καὶ Ἰσραὴλ τὸν ἴδιον λαὸν λέγει· καθότι αὐτὸς ἐκατάγετο ἀπὸ τὴν ῥίζαν τοῦ Ἰακὼβ, τοῦ ὕστερον μετονομασθέντος Ἰσραὴλ ἀπὸ τὸν Θεόν· (1) τὸ δὲ νόημα ὁποῦ λέγει εἶναι τοιοῦτον· ὅτι ἐπειδὴ ὁ Κύριος ἐλευθέρωσε τοὺς Ἰουδαίους, τοὺς σχεδὸν σκλαβωθέντας, διὰ τοῦτο θέλουν ἀγαλλιάσουν καὶ θέλουν εὐφρανθοῦν οἱ ἐλευθερωθέντες· καὶ σωματικῶς μὲν, θέλουν ἀγαλλιάσουν· ψυχικῶς δὲ, θέλουν εὐφρανθοῦν· ἕνα μὲν, διὰ τὴν εὐθηνίαν καὶ πλουσιότητα τῶν φαγητῶν, καὶ ἄλλο δὲ, διὰ τὴν μελέτην τῶν θείων λόγων, τοὺς ὁποίους ἐμποδίζοντο νὰ ἀπολαμβάνουν διὰ τὴν πολιορκίαν, ὁποῦ ἐδοκίμαζον ὑπὸ τῶν Ἀσσυρίων.

Καὶ κατὰ μὲν τὰ συμβεβηκότα, εἰς τὸν Ἐζεκίαν καὶ τὸν Ἀσσύριον Σεναχηρεὶμ, ἐξηγήσαμεν ἕως τώρα τὸν παρόντα Ψαλμόν· πρέπει δὲ νὰ ἐξηγήσωμεν αὐτὸν καὶ κατὰ τοὺς χρόνους, καθ' οὓς ὁ Κύριος ἔγινεν ἄνθρωπος.

Εἶπε, λέγει, ὁ ἄφρων δῆμος τῶν Ἰουδαίων, ὁ μὴ καταλαμβάνων τὰς περὶ Χριϛοῦ προφητείας, ὅτι δὲν εἶναι Θεὸς ὁ Χριστὸς, ὁ τὰ θαύματα εἰς αὐτοὺς ἐργαζόμενος· ἀφ' οὗ δὲ ἔτζι πρῶτον ὁ λαὸς τῶν Ἰουδαίων εἰς τὸν ἑαυτόν του ἐσυλλογίσθη, ὕστερον ἐκατηγόρει καὶ φανερῶς τὸν Χριϛὸν, διὰ τί ὠνόμαζε τὸν ἑαυτόν του Θεόν· τὰ δὲ ἀκόλουθα λόγια ἑρμηνεύονται κατὰ τὴν ὁμοίαν ἑρμηνείαν, ὁποῦ ἐποιήσαμεν αὐτῶν ἀνωτέρω· διότι δὲν ἦτον ἀνάμεσα εἰς τοὺς Ἰουδαίους κανένας, ὁποῦ νὰ κάμνῃ χρηϛότητα: δηλ: ἀνάμεσα εἰς ἐκείνους, ὁποῦ δὲν ἐδέχθησαν τὴν διδασκαλίαν τοῦ Κυρίου.

Κύριος δὲ διέκυψεν ἀπὸ τοὺς οὐρανούς: ἤτοι ὁ υἱὸς ἀπὸ τὸν οὐρανὸν διακύψας, ἐκατέβη εἰς τὴν γῆν καὶ ἦλθεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ μὲ σάρκα ὡμίλησε μὲ αὐτούς· κύπτειν γὰρ εἶναι, τὸ νὰ κάμπτεται καὶ νὰ κλίνῃ τινὰς ἀπὸ τὰ ὑψηλὰ εἰς τὰ χαμηλά· τὰ δὲ ἀκόλουθα λόγια ἐξηγοῦνται παρομοίως μὲ τὴν ἀνωτέρω ἐξήγησιν, ὁποῦ ἐποιήσαμεν· τὸ δὲ οὐκ ἔϛιν ἕως ἑνὸς νοεῖται, ἀντὶ τοῦ πάρεξ ἕνας· ἤγουν ὁ Χριστὸς μόνος εἶναι ἀγαθοεργὸς, ὁ ἐν τοῖς Ἰουδαίοις ἀναϛρεφόμενος· τὸ δὲ οὐχὶ γνώσονται πάντες οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν, ὄχι ἐρωματικῶς, ἀλλὰ ἀποφαντικῶς πρέπει νὰ ἀναγνωσθῇ κατὰ τὴν ἔννοιαν ταύτην· ἐπειδὴ οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ ὄντες φθονεροὶ καὶ πονηροὶ ὡσὰν τὰ Ἔθνη, δὲν ἠθέλησαν νὰ γνωρίσουν τὸν Χριϛὸν διὰ Θεόν· τὸ δὲ, οἱ ἐσθίοντες τὸν λαόν μου, λέγεται ἀπὸ τὸ πρόσωπον τοῦ Χριϛοῦ πρὸς τοὺς ἀχρήϛους Ἰουδαίους, οἵτινες ἔτρωγαν μὲ τὸ ϛόμα τῆς μαχαίρας, καὶ κάθε ἄλλης βασάνου, ὡσὰν ἄρτον, τοὺς μαθητὰς τοῦ Κυρίου· καὶ τὸν Κύριον αὐτῶν: ἤτοι τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, δὲν ἐπικαλέσθησαν οὐδὲ ὠνόμασαν Θεόν.

Ἐκεῖ δὲ ἐδειλίασαν φόβῳ, οὗ οὐκ ἦν φόβος· ἐπειδὴ οἱ Ἰουδαῖοι ἐφοβοῦντο νὰ ὁμολογήσουν τὸν Χριϛὸν Θεὸν, μήπως ἤθελαν παραβοῦν τὸν νόμον προϛάζοντα· „Οὐκ ἔσονταί σοι Θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ (Ἐξ. κ΄. 3.) κατὰ τὸν θεῖον Κύριλλον· καὶ πάλιν τότε ἐφοβήθησαν, ὅταν δὲν ἔπρεπε νὰ φοβηθοῦν. διότι ὅταν ἐπροσήλωσαν τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸν Σταυρὸν, καὶ ἐνόμισαν πῶς ἠλευθερώθησαν ἀπὸ τὰς χεῖράς του βλέποντες αὐτὸν ἀπο-

---

(1) Εἶπε δὲ πρῶτον Ἰακὼβ ϗ ἔπειτα Ἰσραήλ· ἐπειδὴ κατὰ τὸν Ἡσύχιον „Δεῖ ἡμᾶς προκόπτοντας ἐπὶ τὴν κατὰ Θεὸν τελειότητα, πρῶτον μὲν Ἰακὼβ γενέσθαι, πτερνίζοντας τὸν Διάβολον, ϗ καταγωνιζομένους διὰ τῶν πρακτικῶν ἀρετῶν· εἶτα Ἰσραὴλ, καθαρῶς ὁρῶντας Θεὸν, ὡς ἀπολελυμένους τῆς τοῦ σώματος σχέσεως, εὐφρανθείημεν οὖν ϗ ἡμεῖς, πρῶτον μὲν τὸν ἐχθρὸν πτερνίσαντες, ὡς ὁ Ἰακὼβ τὸν Ἡσαῦ· Ἰακὼβ γὰρ πτερνιϛὴς ἑρμηνεύεται· ἔπειτα δὲ, ϗ τῷ Θεῷ νοερῶς πλησιάσαντες, ϗ ὁρᾶν ὡς ἐφικτὸν ἀξιούμενοι· Ἰσραὴλ γὰρ νοῦς ὁρῶν τὸν Θεὸν ἑρμηνεύεται: (παρὰ τῷ Νικήτᾳ) λέγει δὲ ϗ ὁ Κύριλλος „Αἰχμαλωτίζεται ψυχὴ διὰ ῥαθυμίας ὑφ' ἁμαρτίαν γενομένη ϗ ἐκπεσοῦσα τῆς ἀρετῆς· ἐπιϛρέφει δὲ τυχοῦσα τῆς διὰ μετανοίας ἀφέσεως, ἣν διὰ τοῦ Σταυροῦ παρέσχεν ὁ Κύριος (ἐν τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ.) ἔφη δὲ ϗ ὁ Ἡσύχιος „Ἠχμαλώτευσεν ἡμῶν ὁ Σατανᾶς δι' ἀπάτης τὴν κοινωνίαν τοῦ Πνεύματος, ἀλλ' ὁ Χριϛὸς αὐτὴν ἐν τῇ Σιὼν ἀπέδωκε διὰ τοῦ τῶν Ἀποϛόλων ἐμφυσήματος.

ποθανόντα, τότε περισσότερον ἐφοβήθησαν, ἰδόντες τὸν σεισμὸν καὶ τὰ γενόμενα σημεῖα καὶ θαύματα· πάλιν, ἐφοβήθησαν μὲν, μήπως ἔλθουν οἱ Μαθηταίτου τὴν νύκτα καὶ τὸν κλέψουν ἀπὸ τὸν τάφον, καὶ διὰ τοῦτο ἔβαλον ςρατιώτας καὶ ἐφύλαττον· ὅμως ἐφοβήθησαν ἐκεῖ, ὅπου οὐκ ἦν φόβος· ἐπειδὴ οἱ Μαθηταὶ τοῦ Κυρίου, οὐδὲ εἰς τὸν νοῦν τους τελείως ἔβαλον τὸ νὰ κλέψουν αὐτόν· διὰ τὶ προεῖπεν εἰς αὐτοὺς ὁ Κύριος, ὅτι αὐτεξουσίως ἔχει νὰ ἀναστηθῇ κατὰ τὴν τρίτην ἡμέραν. Ὁ δὲ Κύριος ἐν γενεᾷ δικαίων, νοεῖται ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ συςήματι τῶν ἐξ Ἐθνῶν πιστευσάντων εἰς τὸν Χριςόν· οἱ ὁποῖοι ἀφ' οὗ ἐγνώρισαν τὸν Χριςὸν διὰ Θεὸν, ἐπορεύθησαν τὴν βασιλικὴν ςράταν τῶν θείων ἐντολῶν· οἱ γὰρ Ἰουδαῖοι, ἐπειδὴ δὲν ἐδέχθησαν τὸν Χριστὸν, διὰ τοῦτο ὁ Χριςὸς ἐκάλεσε τὰ Ἔθνη εἰς τὴν πίστιν καὶ ἐπίγνωσιν αὐτοῦ.

Τὸ δὲ, βουλὴν πτωχοῦ κατῃσχύνατε, θέλομεν νοήσομεν, πῶς ἐῤῥέθη πρὸς τοὺς Ἰουδαίους διὰ τὸν ἐξ Ἐθνῶν λαόν· ὅστις ἦτον, πάλαι μὲν, πτωχὸς κατὰ τὴν θεογνωσίαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἦτον μακρὰν, προσκυνῶν τὰ ἄψυχα Εἴδωλα· ὕςερον δὲ, ἔγινε πτωχὸς διὰ τὸν Χριςὸν καὶ κατὰ τὰ χρήματα· τούτου λοιπὸν τοῦ ἐξ Ἐθνῶν λαοῦ τὴν βουλὴν, ἐκαταφρόνησαν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ἐπεριγέλασαν ὡς ματαίαν· ἡ βουλὴ δὲ αὕτη ἦτον, τὸ νὰ δεχθοῦν τὴν εἰς Χριςὸν πίστιν· τὸ δὲ, τίς δώσει ἐκ Σιὼν τὸ σωτήριον τοῦ Ἰσραὴλ, νοεῖται ἀντὶ τοῦ, ποῖος ἤθελεν ἀναβῇ εἰς τὸ βουνὸν τῆς Σιὼν τὸ κυκλοῦν τὴν Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ νὰ ἀναγνώσῃ εἰς τὸν λαὸν τὸ σωτήριον; ἤγουν τοὺς σωτηρίους νόμους; ἀντὶ τοῦ οὐδείς· συνήθεια γὰρ ἦτον εἰς τοὺς Ἰουδαίους νὰ κάμουν τοῦτο εἰς κάποιας διωρισμένας ἡμέρας: ἤτοι τὸ νὰ ἀναβαίνουν εἰς τὸ ὄρος Σιὼν, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ νὰ ἀναγινώσκουν τὸν νόμον εἰς ἐπήκοον πάντων· τοῦτο δὲ λέγει ὁ Δαβὶδ προφητεύωντας, ὅτι ἀφ' οὗ ἡ Ἱερουσαλὴμ καταδαφισθῇ ἀπὸ τοὺς Ῥωμαίους, καὶ τὸ Εὐαγγέλιον κηρυχθῇ εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς, αὐτὴ ἡ συνήθεια ἔχει νὰ παύσῃ: ἤγουν τὸ νὰ ἀναγινώσκεται ὁ νόμος ἀπὸ τὸ ὑψηλὸν ὄρος τῆς Σιών.

Ἐν τῷ ἐπιςρέψαι δὲ Χριςὸν τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ· „ Δώσω σοι γάρ φησιν Ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου· (Ψαλ. β΄. 8·) τὴν ὁποίαν ἐσκλάβωσεν ὁ Διάβολος μὲ τὸ κοντάρι τῆς πλάνης του· τότε, λέγω, ἀγαλλιάσεται Ἰακὼβ καὶ εὐφρανθήσεται Ἰσραήλ: ἤτοι οἱ Προφῆται, οἱ γεννηθέντες ἀπὸ τὴν ῥίζαν τοῦ Ἰακὼβ, οἵτινες τὸ τοιοῦτο μυςήριον ἐπροφήτευσαν· ἀγαλλιάσονται δὲ αὐτοὶ καὶ εὐφρανθήσονται, ἐπειδὴ καὶ θέλουν ἰδοῦν τὴν τελείωσιν τῶν προφητειῶν τους· ἡ Ἰακὼβ καὶ Ἰσραὴλ εἶναι οἱ πιςεύσαντες εἰς τὸν Χριςὸν, οἵτινες ἀντὶ τῶν ἀπιςησάντων Ἰουδαίων, ἐμβῆκαν εἰς τὴν πίςιν τοῦ Χριςοῦ· καὶ τῶν ὁποίων πρόγονος ἦτον ὁ Ἰακὼβ· ἐπιςρέψαι δὲ λέγεται, τὸ νὰ ἐπιςραφοῦν οἱ πιςεύσαντες Ἰουδαῖοι εἰς τὰ οἰκεῖα δίκαια, καὶ κληρονομίαν τῶν προγόνων τους, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐξέπεσον.

ΨΑΛ-

ΨΑΛΜΟΣ ΙΔ'.

„ Εἰς τὸ τέλος Ψαλμὸς τῷ Δαβίδ. "

Εἰς τὸ τέλος οὗτος ὁ Ψαλμὸς ἐπιγέγραπται, διὰ τὶ φανερόνει ποῖος πρέπει νὰ ἦναι ὁ κατὰ τὴν ἀρετὴν τέλειος. (1)

1 : „ Κύριε, τίς παροικήσει ἐν τῷ σκη-
„ νώματί σου; ἢ τίς κατασκηνώσει ἐν
„ ὄρει ἁγίῳ σου;

Ὁ μὲν Ἰουδαῖος, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον, ὅταν ἀκούῃ σκήνωμα Θεοῦ καὶ ὄρος ἅγιον, εὐθὺς ἐννοεῖ τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ναὸν, καὶ τὸ βουνὸν τῆς Σιὼν τὸ πλησιάζον εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ· ἂς ἠξεύρῃ ὅμως οὗτος, ὅτι ὅταν ταῦτα ἔλεγεν ὁ Δαβίδ, δὲν ἦτον ἀκόμη κτισμένος ὁ ναὸς, οὔτε τὸ βουνὸν τῆς Σιὼν, ἦτον ἡγιασμένον καὶ ἀφιερωμένον εἰς τὸν Θεόν· ἐπειδὴ ἀφ' οὗ ἀπέθανεν ὁ Δαβὶδ, ἔγινεν ὁ ναὸς, καὶ τὸ βουνὸν τῆς Σιὼν ἀφιερώθη τῷ Θεῷ· διὰ τοῦτο πρέπει νὰ νοήσωμεν ἀναγωγικῶς τὰ ῥητὰ τοῦ Ψαλμοῦ. Ἐδῶ σχηματίζει τὸν λόγον ὁ Δαβὶδ ἐρωτηματικῶς· ἐρωτᾷ γὰρ, ποῖος θέλει κάμη τόδε καὶ τόδε; „ Κύριε τὶς παροικήσει ἐν τῷ σκηνώματί σου; παροικία μὲν εἶναι, ἡ προσωρινὴ κατοικία, ὁποῦ ἤθελε κάμῃ τινὰς εἰς ξένον οἶκον (2) σκήνωμα δὲ ψυχῆς, εἶναι τὸ σῶμα, μέσα εἰς τὸ ὁποῖον σκηνοῖ καὶ κατοικεῖ, κατὰ τὸν Βασίλειον καὶ Εὐσέβειον· ἐρωτᾷ λοιπὸν ὁ Προφήτης διὰ νὰ μάθῃ, ποῖος εἶναι ὁ τέλειος ἄνθρωπος, ὅς τις ἤθελε νομίσῃ ὡς παροικίαν προσωρινὴν τὴν ἐν τῷ σώματι τούτῳ ζωήν; καὶ ποῖος εἶναι ἐκεῖνος, ὁποῦ ἤθελε μεταχειρισθῇ εἰς ξένον τὸ σῶμά του, μὲ τὸ νὰ φροντίζῃ πολλὰ ὀλίγον δι' αὐτό; τὴν σοῦ δὲ ἀντωνυμίαν ἐπρόσθεσεν ὁ Δαβὶδ, διὰ νὰ φανερώσῃ, ὅτι τὸ σῶμα εἶναι ἔργον καὶ ποίημα τοῦ Θεοῦ Λόγου· καὶ ἀπὸ αὐτὸν ἐπλάσθη διὰ νὰ ἦναι σκήνωμα εἰς τὴν ψυχήν· ἢ εἶπε τὸ σοῦ,

---

(1) Ἄλλος δέ φησιν „ Ἀθανάσιος ϗ Βασίλειος οἱ μεγάλοι Πατέρες φασὶν, ὅτι τοῦτον ᾄδει τὸν Ψαλμὸν ὁ Δαβὶδ, διδάσκων, τί ἂν ἄνθρωπον παρασκευάσοι τῆς μακαρίας ἐκείνης τυχεῖν λήξεως· διὸ τὸν τέλειον ἡμῖν ὁ λόγος ὑπογράφαι βουλόμενος τὸν τῶν μακαρισμῶν ἐπιτυγχάνειν μέλλοντα, τάξει τινὶ ϗ ὁδῷ τῶν περὶ αὐτὸν θεωρουμένων χρησάμενος, ἀπὸ τῶν προσεχεστέρων ϗ πρώτων τὴν ἀρχὴν πεποίηται.

(2) Ὅθεν εἶπε ϗ ὁ μέγας Βασίλειος „ Παροικία ἐστὶ διαγωγὴ πρόσκαιρος, οὐχ ἱδρυμένην ζωὴν, ἀλλὰ παροδικὴν ἐπ' ἐλπίδι τῆς ἐπὶ τὰ κρείττονα μεταστάσεως ὑποφαίνουσα· ὁσίου δὲ ἀνδρὸς, παροδεύειν μὲν τὸν βίον τοῦτον, ἐπείγεσθαι δὲ πρὸς ἑτέραν ζωήν· τὰ αὐτὰ αὐτολεξεὶ σχεδὸν λέγει ϗ ὁ Εὐσέβιος.

διὰ νὰ φανερώσῃ, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς Λόγος ἔχει ποτὲ νὰ σκηνώσῃ εἰς αὐτὸ, ὅταν γένῃ ἄνθρωπος· ἢ τίς κατασκηνώσει ἐν ὄρει ἁγίῳ σου; κατασκήνωσις μὲν λέγεται, ἡ βεβαία κατάπαυσις, ὁποῦ ἤθελε κάμῃ τινας, ἀφ' οὗ πολὺ ὁδοιπορήσῃ· ὄρος δὲ ἅγιον, εἶναι ὁ ὑπερουράνιος τόπος, ὅστις εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ τὰ ταπεινὰ καὶ ἐγκόσμια· καθὼς καὶ τὸ βουνὸν, εἶναι ἀνώτερον ἀπὸ τὰς πεδιάδας καὶ τὰ λαγκάδια· λέγει γὰρ ὁ Ἀπόσολος „ Καὶ γὰρ προσεληλύθατε Σιὼν ὄρει, καὶ πόλει Θεοῦ ζῶντος, Ἱερουσαλὴμ ἐπουρανίῳ. (Ἑβρ. ιβ'. 22.) Καὶ ποῖος λέγει, εἶναι ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὅστις φεύγοντας ἀπὸ τὴν παροῦσαν ζωὴν, ἤθελε κατασκηνώσῃ εἰς τὰς μονὰς τὰς ἐπουρανίους, καὶ αἰωνίους; (1)

2: „ Πορευόμενος ἄμωμος καὶ ἐργαζόμε-
„ νος δικαιοσύνην.

Τοῦτο εἶναι ἀπόκρισις πρὸς τὴν ἀνωτέρω ἐρώτησιν· δηλαδὴ, ὅτι ἐκεῖνος θέλει παροικήσει ἐν τῷ σκηνώματι τοῦ σώματος, καὶ θέλει κατοικήσει εἰς τὸ ἐπουράνιον ὄρος, ὅποιος ἔχει τὰς ἀρετὰς, ὁποῦ μέλλει νὰ εἰπῇ· ἀκολούθως δὲ ζωγραφίζει τὸν ἐνάρετον, ὁποῦ θέλει κατοικήσει εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ λέγει· ὅτι εἶναι ἐκεῖνος, ὅποιος ἤθελε πολιτεύεται ἄμεμπτος καὶ ἀκατηγόρητος· καὶ ὅποιος ἐργάζεται δικαιοσύνην· καὶ ἄμωμος μὲν, εἶναι ἐκεῖνος, ὁποῦ εἶναι τέλειος κατὰ τὴν θεωρίαν· ἐπειδὴ διὰ τῆς θεωρίας ἀναβαίνει ὁ νοῦς εἰς τὸν οὐρανόν· δίκαιος δὲ, εἶναι ὁ τέλειος κατὰ τὴν πρᾶξιν· ἐπειδὴ ἡ ἐργασία, εἶναι τῆς πράξεως ἴδιον· ἐνεσῶτα δὲ χρόνον καὶ εἰς τὴν θεωρίαν, καὶ εἰς τὴν πρᾶξιν ἐμεταχειρίσθη ὁ Δαβίδ· διὰ τὶ καὶ ὁ θεωρητικὸς καὶ πρακτικὸς, ποτὲ δὲν πρέπει νὰ παύουν ἀπὸ τὴν θεωρίαν, καὶ πρᾶξιν· ἀλλὰ πάντοτε πρέπει νὰ προκόπτουν εἰς αὐτάς· ἐπειδὴ δὲ ἡ πρακτικὴ ἀρετὴ εἶναι διάφορος καὶ πολλῶν λογιῶν, διὰ τοῦτο μὲ τὸ ὄνομα τῆς καθολικῆς δικαιοσύνης, ὅλην αὐτὴν συμπεριέλαβε· διὰ τὶ μόνη ἡ δικαιοσύνη θεωρεῖται εἰς ὅλας τὰς ἀρετάς· δικαιοσύνη γὰρ εἶναι ἡ δικαιοπραγία κάθε ἀρετῆς· εἰπὼν δὲ πρῶτον τὴν καθόλου δικαιοσύνην, ἀκολούθως ἀναφέρει καὶ τὰ μέρη αὐτῆς καὶ τὰς ἐνεργείας. (2)

„ Λαλῶν ἀλήθειαν ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ.

Ὁ Δίκαιος, λέγει, ἄνθρωπος, ὁποῦ μέλλει νὰ κατοικήσῃ εἰς τὸν οὐρανὸν, αὐτὸς ἀληθῆ πράγματα διαλογίζεται καὶ δογματίζει. (3)

Ὁ

(1) Λέγει δὲ ὁ αὐτὸς μέγας Βασίλειος „ Σπάνιος δὲ καὶ ὁ παροικῶν ἐν τῷ σώματι, καὶ ὁ κατασκηνῶν ἐν τῷ ὄρει, διὰ τοῦτο ὡς ἀπορῶν φησι „ Τίς παροικήσει; ἢ τίς κατασκηνώσει; τάχα δὲ καὶ ἐρωτηματικόν ἐςι τὸ τίς; ὡς ἀπόκρισιν ἐπιζητοῦντος τοῦ ἁγίου, παρὰ τοῦ Κυρίου, ᾧ διαλέγεται· πρὸς ὃν ἡ θεία φωνὴ λέγει τὸ ἐπερώτημα.

(2) Ὁ δὲ Βασίλειος λέγει, ὅτι ἄμωμος μέν ἐςιν, ὁ κατὰ τὸν ἐν κρυπτῷ ἄνθρωπον εἰς πᾶσαν τελείωσιν ἀρετῆς ἀπηρτισμένος· ὁ δὲ ἐργαζόμενος δικαιοσύνην, ὁ τὸ πρακτικὸν ἑαυτοῦ διὰ σωματικῶν ἐνεργειῶν τελειῶν· δεῖ γὰρ μὴ μόνον ποιεῖν τὴν δικαίαν πρᾶξιν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ διαθέσεως δικαίας ἐργάζεσθαι κατὰ τὸ εἰρημένον „ Δικαίως τὸ δίκαιον διώξῃ (Ἔξ. ιϛ'. 20.) τουτέςι μετὰ τοῦ λόγου τῆς δικαιοσύνης ἐπιτελεῖν τὴν πρᾶξιν· ποιεῖ μὲν γάρ τι ἰατρικὸν πρὸς ὠφέλειαν φέρον τῶν ἀσθενούντων ὁ ἰδιώτης, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἰατρικῶς ἐποίησεν ὁ τοιοῦτος, τῷ μὴ ἔχειν τι τῇ τέχνῃ τῆς ἐνεργείας συνεπόμενον... πρόσεχε δὲ τῇ ἀκριβείᾳ τῆς λέξεως· οὐκ εἶπε πορευθεὶς ἄμωμος, ἀλλὰ πορευόμενος· οὐδὲ ἐργασάμενος δικαιοσύνην, ἀλλὰ ἐργαζόμενος· οὐ γὰρ μία πρᾶξις τελειοῖ τὸν σπουδαῖον, ἀλλὰ παντὶ προσήκε τῷ βίῳ τὰς κατ' ἀρετὴν ἐνεργείας συμπαρατείνεσθαι.

(3) Ἔφη δὲ ὁ θεῖος Βασίλειος „ Δύο τὰ σημαινόμενα τῆς ἀληθείας εὕρομεν, ἓν μὲν τὴν περὶ τῶν πραγμάτων τῶν εἰς τὸν μακάριον βίον φερόντων κατάληψιν· ἕτερον δὲ τὴν περὶ τῶν κατὰ τὸν βίον εἴδησιν ὑγιᾶ· ἐκείνην μὲν οὖν τὴν ἀλήθειαν τὴν συνεργὸν τῆς σωτηρίας ἐν τῇ καρδίᾳ οὖσαν τοῦ τελείου, χρὴ ἐν πᾶσιν ἀδόλως τῷ πλησίον μεταδιδόναι, ἐν δὲ τοῖς κατὰ τὸν βίον πράγμασιν, ἐάν που καὶ διαπίπτῃ τῆς ἀληθείας ὁ σπουδαῖος, οὐδὲν ἐμπόδιον αὐτῷ πρὸς τὰ προκείμενα ἔςαι.

3: „ Ὃς οὐκ ἐδόλωσεν ἐν γλώσσῃ αὐτοῦ.

Ὁ Δίκαιος, λέγει, ἄνθρωπος, ὁποῦ μέλλει νὰ σκηνώσῃ εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ὄχι μόνον αὐτὸς λογίζεται ἀληθινὰ εἰς τὸν ἑαυτόν του, ἀλλὰ καὶ λέγει πρὸς τοὺς ἄλλους ἀληθινὰ λόγια· διὰ μὲν γὰρ τῆς καρδίας, ἐφανέρωσεν ἀνωτέρω τὸν ἐνδιάθετον λόγον, τὸν ἐν τῇ καρδίᾳ λαλούμενον· διὰ δὲ τῆς γλώττης, ἐφανέρωσεν ἐδῶ τὸν προφορικὸν λόγον, τοῦ ὁποίου ἡ γλῶσσα γίνεται ὄργανον.

„ Καὶ οὐκ ἐποίησε τῷ πλησίον αὐτοῦ κακόν.

Πλησίον εἴμεθα ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἕνας εἰς τὸν ἄλλον, ἢ κατὰ τὴν αὐτὴν φύσιν τῆς ἀνθρωπότητος, ἢ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον τῆς πίστεως, ἢ καὶ κατὰ τὴν σχέσιν τοῦ γένους καὶ τῆς συγγενείας· κακὸν δὲ ὀνομάζει τὴν βλάβην· κατὰ τάξιν δὲ ὁ Δαβὶδ πρῶτον εἶπε τὴν καρδίαν, δεύτερον τὴν γλῶσσαν, καὶ τρίτον τὴν ποίησιν καὶ τὰ ἔργα· διὰ τί πρῶτον ὁ ἄνθρωπος διαλογίζεται· δεύτερον λαλεῖ καὶ τρίτον ἐργάζεται. (1)

„ Καὶ ὀνειδισμὸν οὐκ ἔλαβεν ἐπὶ τοῖς ἔγγιστα αὐτοῦ.

Ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ δηλοῖ τὸ ἔγγιςα καὶ τὸ πλησίον ἐδῶ· ἐκεῖνος λοιπὸν, λέγει, θέλει κατοικήσει εἰς τὸν οὐρανὸν, ὅποιος δὲν ἔλαβεν ὀνειδισμὸν κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του: ἤγουν ὅποιος δὲν ἐπεριγέλασε τοὺς σφάλλοντας ἀδελφούς του, ἢ μισερωθέντας, ἢ κατὰ ἄλλον τρόπον δυςυχοῦντας· ὁ μὲν γὰρ ὀνειδισμὸς, τέλος ἔχει τὴν ὕβριν καὶ τὴν αἰσχύνην τοῦ ὀνειδιζομένου· ὁ δὲ ἐλεγμὸς, τέλος ἔχει τὴν διόρθωσιν τοῦ σφάλματος τοῦ ἀδελφοῦ· ὅθεν τὸν ἐλεγμὸν μὲν, ἐπὶ καλοῦ λαμβάνομεν· τὸν δὲ ὀνειδισμὸν, οὐδέποτε λαμβάνομεν ἐπὶ καλοῦ, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον· ἀλλ' ἐπὶ κακοῦ, ὡς ἐναντιώτατον εἰς τὸν ἀδελφικὸν ἐλεγμόν. (2)

4. „ Ἐξουδένωται ἐνώπιον αὐτοῦ πονηρευόμενος· τοὺς δὲ φοβουμένους τὸν Κύριον δοξάζει.

Ὁ δίκαιος, λέγει, ἄνθρωπος, ὁποῦ θέλει νὰ κατοικήσῃ εἰς τὸν οὐρανὸν, αὐτὸς, μὲ τὸ νὰ ἀποδίδῃ εἰς τὸν καθ' ἕνα τὰ πρὸς ἀξίαν, τὸν μὲν πονηρὸν καὶ κακὸν ἄνθρωπον ἐξουθενεῖ, ὡς οὐδενὸς ἐπαίνου ἄξιον, κἂν τυχὸν αὐτὸς ἦναι πλούσιος καὶ εὐγενὴς, ἢ ἔνδοξος καὶ λαμπρὸς κατὰ τὰ βιωτικὰ πράγ-

(1) Ὁ δὲ Ἡσύχιος λέγει „ Πρότερον ἀληθεύειν ἡμᾶς κατὰ καρδίαν, ϗ μετὰ ταῦτα κατὰ τὴν γλῶσσαν βούλεται, ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας τὸ ςόμα λαλεῖ· ἐν δὲ τῷ εἰπεῖν, οὐκ ἐποίησε τῷ πλησίον αὐτοῦ κακὸν, ἐνταῦθα οὐ φόνου μόνου, ἀλλὰ ϗ πάσης ἄλλης ἁμαρτίας ἐκώλυσεν (ἐν τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ.)

(2) Ὁ δὲ θεῖος Κύριλλος λέγει, ὅτι τὸ ῥητὸν τοῦτο νοεῖται ϗ ἄλλως: ἤγουν ὅτι ὁ δίκαιος ἄνθρωπος πρέπει νὰ πράττῃ τόσον ἀγαθὰ ἔργα, ὥςε ὁποῦ νὰ μὴ δίδῃ ἀφορμὴν εἴς τινα νὰ τὸν ὀνειδίζῃ, ὡς ἀμελῆ ϗ σφάλλοντα· οὕτω γάρ φησι „ Καρπὸς ἄκρας ἐπιεικείας τὸ οὕτω σεμνὴν ποιεῖσθαι τοῦ βίου τὴν ἀγωγὴν, ὥςε μήτε παρ' ἑτέροις ὀνειδίζεσθαι τυχὸν ἐπὶ τῇ τῶν καλλίςων ἀμελείᾳ· μήτε μὴν αὐτὸν κατονειδίζειν ἑτέροις, κἂν που τύχοιεν διαπταίσαντες· νοσεῖ γὰρ ἡ ἀνθρώπου φύσις, ϗ πίπτει ῥαδίως εἰς τὸ πλημμελές· ἔφη δὲ ϗ ὁ μέγας Βασίλειος „ Οὔτε γὰρ τὸν ἁμαρτάνοντα ὀνειδιςέον κατὰ τὸ γεγραμμένον „ Μὴ ὀνείδιζε ἄνθρωπον ἀποςρέφοντα ἀπὸ ἁμαρτίας (Σειρ. η'. 6.) οὐδὲ γὰρ ἔγνωμέν ποτε ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν πλημμελούντων τὸν ὀνειδισμὸν παρειλημμένον, τοῦ Ἀποςόλου ἐν ταῖς πρὸς Τιμόθεον ὑποθήκαις, ἔλεγχον μὲν, ϗ παράκλησιν ϗ ἐπιτίμησιν ἐπιτρέψαντος, οὐδαμοῦ δὲ τὸν ὀνειδισμὸν, ὡς ἐναντίον παραλαβόντος· εἶπε ϗ ὁ Ἡσύχιος „ Τοὺς ἔγγιςα ὥσπερ ἡμεῖς ἁμαρτωλοὺς ϗ ἀσθενεῖς νοήσομεν· ἵνα μὴ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἁμαρτίαν ἑτέροις ὀνειδίζωμεν· νουθετῶμεν δὲ μᾶλλον ἀλλήλους ϗ διδάσκωμεν.

πράγματα · τοὺς δὲ ἐναρέτους καὶ φοβουμένους τὸν Θεὸν, μεγαλύνει καὶ ἐπαινεῖ, κἂν τυχὸν αὐτοὶ εἶναι πτωχοὶ καὶ ἀγενεῖς, ἢ ἄδοξοι κατὰ τὰ βιωτικά · διότι κατὰ τὸν ἴδιον τοῦτον Δαβίδ „ Μακάριοι πάντες οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον. (Ψαλ. ρκζ΄. 1.) (1)

„ Ὁ ὀμνύων τῷ πλησίον αὐτοῦ καὶ „ οὐκ ἀθετῶν.

Τὸ ὀμνύειν λαμβάνουσιν οἱ παλαιότεροι σοφοὶ, ἀντὶ τοῦ διαβεβαιοῦσθαι · ἐπειδὴ ὁ ὅρκος δὲν εἶναι ἄλλο, πάρεξ μία βεβαίωσις λόγου, ἥτις παραλαμβάνει μάρτυρα τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ · ἢ νοεῖται τοῦτο, ὅτι εἰς τὸν παλαιὸν νόμον ἦτον συγκεχωρημένον νὰ γίνεται ὅρκος ἀληθὴς εἰς τὸν Θεόν · καὶ ἡ αἰτία τῆς συγχωρήσεως ἦτον, ἵνα μὴ οἱ Ἰουδαῖοι ὀμνύοντες εἰς τὰ Εἴδωλα, πέσουν εἰς εἰδωλολατρείαν · ὁ ἰδὲ νόμος τοῦ Εὐαγγελίου, ἐπειδὴ εἰς τοὺς τελείους νομοθετεῖ τὰς τελειοτέρας διδασκαλίας, διὰ τοῦτο παντελῶς τὸν ὅρκον ἐμπόδισεν · Εἶναι δὲ καὶ μερικοὶ λόγοι, οἱ ὁποῖοι ἔχουσι μὲν, σχῆμα ὅρκου κατὰ τὸν Βασίλειον, δὲν εἶναι δὲ καὶ ὅρκοι, ἀλλὰ μόνον μία θεραπεία πρὸς τοὺς ἀκούοντας · καθὼς εἶναι ἐκεῖνο ὁποῦ εἶπεν ὁ Ἰωσὴφ πρὸς τοὺς ἀδελφούς του „ Νὴ τὴν ὑγείαν Φαραὼ (Γέν. μβ΄. 15.) καὶ ἐκεῖνο ὁποῦ εἶπεν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος πρὸς τοὺς Κορινθίους „ Νὴ τὴν ἡμετέραν καύχησιν. (α΄. Κορ. ιε΄. 31.) τύπον δὲ καὶ παράδειγμα σχηματιζομένων ὅρκων ἀφῆκεν ὁ θεσπέσιος Παῦλος εἰς τοὺς Χριστιανοὺς τὰ λόγια ταῦτα · „ Μάρτυς μου ἐστιν ὁ Θεὸς, ᾧ λατρεύω ἐν τῷ πνεύματί μου (Ῥωμ. α΄. 9.) καὶ πάλιν „ Ἐγὼ δὲ μάρτυρα τὸν Θεὸν ἐπικαλοῦμαι. (β΄. Κορ. α΄. 23.) καὶ ἄλλα ὅμοια. (2)

5: „ Τὸ ἀργύριον αὐτοῦ οὐκ ἔδωκεν ἐπὶ „ τόκῳ.

Εἰς τοὺς παλαιοὺς Ἰουδαίους πολλὰ κατηγορημένον καὶ αἰσχρὸν καὶ μισητὸν πρᾶγμα ἦτον, τὸ νὰ πέρνη τινὰς διάφορα · διὰ τί ὅποιος εἶναι ἐλεήμων, αὐτὸς δανείζωντας εἰς τὸν χρείαν ἔχοντα ἀδελφόν του, εὐχαριστεῖται μόνον νὰ λάβη τὸ κεφάλαιον ὁποῦ ἔδωκε, καὶ ὄχι νὰ πέρνη καὶ διάφορον · ἠμπορεῖ δὲ νὰ νοηθῇ τὸ ῥητὸν καὶ ἔτζι · ὅτι ὁ δίκαιος ἄνθρωπος, ὁποῦ θέλει κατοικήσει εἰς τὸν Οὐρανὸν, αὐτὸς δὲν διδάσκει τὰ περὶ εὐσεβείας λόγια, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀργύριον καθαρὸν δοκιμασμένον εἰς τὸ χωνευτήριον, διὰ νὰ λάβη τόκον : ἤγουν διὰ νὰ λάβη κἀνένα σωματικὸν ἀγαθόν · ἀλλὰ διδάσκει αὐτὰ εἰς ὅλους, δωρεὰν καὶ χωρὶς κἀνένα μισθόν. (3)

„ Καὶ δῶρα ἐπ᾽ ἀθώοις οὐκ ἔλαβεν.

Τὸ ἐπ᾽ ἀθώοις δηλοῖ, ὅτι ἐκεῖνος ὁποῦ μέλλει νὰ κατοικήσῃ εἰς τοὺς οὐρανοὺς, δὲν λαμβάνει δῶρα ἕνεκα τῶν ἀθώων : ἤγουν διὰ νὰ βλάψῃ καὶ νὰ ἀδικήσῃ τοὺς ἀναιτίους. (4)

Ὁ

(1) Ὁ δὲ Κύριλλος „ Ἡ ἐξουδένωσις οὐκ ἐξ ὑπερόπτου φρονήματος, ἀλλ᾽ ἐκ μισοκάκου μᾶλλον ϗ βδελυττομένου τὰ πονηρά · ἔφη δὲ ϗ ὁ Ἡσύχιος „ Ὁ γὰρ τοὺς πονηρευομένους ἐξουδενῶν, τοὺς δὲ φοβουμένους τὸν Κύριον δοξάζων, πολλοὺς ἐκ πονηρίας ἀποτρέπει, προτρέπει δὲ πρὸς εὐσέβειαν (ἐν τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ.)

(2) Ὁ δὲ Βασίλειος λέγει „ Περὶ τῶν μὴ ὄντων, κἂν πάντες ἄνθρωποι παρακαλῶσι, μὴ συμπεισθῇς ποτε παρὰ τὴν τῆς φύσεως ἀλήθειαν διαβεβαιώσασθαι · οὐ γέγονε τὸ πρᾶγμα ; ἄρνησις ἐπακολουθήτω · γέγονε τὸ πρᾶγμα ; συγκατάθεσις βεβαιούτω χωρὶς τῆς πρὸς ἕτερον ἐπιπλοκῆς.

(3) Ὅρα εἰς τὸν μέγαν Βασίλειον τὸν ὁλόκληρον λόγον ὁποῦ κάμνει κατὰ τοκιζόντων, ὑπόθεσιν ἔχων τὴν ἑρμηνείαν τοῦ ῥητοῦ τούτου · ὁμοίως ϗ τὸν Νύσσης Γρηγόριον τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.

(4) Ἔφη δὲ ϗ ὁ Κύριλλος „ Πᾶσα μὲν δώρων λῆψις, πονηρά · „ Πῦρ γὰρ καύσει οἴκους δωροδεκτῶν (Ἰὼβ ιε΄. 34.)

„ Ὁ ποιῶν ταῦτα, οὐ σαλευθήσεται εἰς „ τὸν αἰῶνα.

Ἀφ' οὗ ὁ Δαβὶδ ἐζωγράφισε μὲ τὰ προειρημένα χρώματα τὸν τέλειον κατὰ τὴν ἀρετὴν, τώρα ἐδῶ ἐσφράγισε τὸν λόγον του, μὲ τέλος ἄξιον· λέγει γὰρ, ὅτι ὅποιος ἐργάζεται τὰς ἄνω εἰρημένας ἀρετὰς, αὐτὸς μὲ τὸ νὰ ἦναι τέλειος, δὲν θέλει μετασαλεύσει ἀπὸ τὴν ἐν τῷ Θεῷ σάσιν καὶ βεβαιότητα· τὸ δὲ εἰς τὸν αἰῶνα δηλοῖ, ἀντὶ τοῦ παντοτινά: δηλαδὴ εἰς ὅλην τὴν παροῦσαν ζωήν· εἰδὲ εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν δὲν θέλει σαλευθῇ, πολλῷ μᾶλλον εἰς τὴν μέλλουσαν; (1)

ΨΑΛΜΟΣ ΙΕ'.

Στηλογραφία τῷ Δαβίδ.

Αἱ σῆλαι καὶ αἱ εἰκόνες, καὶ οἱ ἀνδριάντες, κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόσομον, καὶ τὸν Ὠριγένη ἐδόθησαν εἰς τοὺς νικητὰς καὶ τροπαιούχους, διὰ δόξαν τοῦ ὀνόματός των ἀνεξάλειπτον· μὲ τὸ νὰ κηρύττουσιν αὐταὶ τὴν ἐκείνων ἀνδραγαθίαν καὶ γενναιότητα. Ὅθεν ἀντὶ σηλῶν καὶ ἀνδριάντων ὁ παρὼν Ψαλμὸς ἀφιερώθη εἰς τὸν νικητὴν Χρισόν, ὅς τις μὲ τὸ κοντάρι τοῦ Σταυροῦ, ἐνίκησε τὸν θάνατον, καὶ τὸν ἔχοντα τὸ κράτος τοῦ θανάτου Διάβολον· ἐπειδὴ γὰρ ὁ Κύριος ἦτον ἀναμάρτητος, διὰ τοῦτο οὔτε ἡ ψυχή του ἐγκατελείφθη εἰς τὸν Ἅδην· ἀλλὰ μάλισα καὶ ἐκούρσευσεν αὐτόν· οὔτε ἡ σάρξ του εἶδε διαφθοράν· ἐπειδὴ καὶ τριήμερος ἀνέση ἀπὸ τὸν τάφον· ὅθεν περὶ τούτου ὁ Ἀπόσολος καὶ Κορυφαῖος Πέτρος εἰς τὴν βίβλον τῶν Πράξεων ἀνέφερε, προσαρμόζωντας εἰς τὸν Χρισὸν τὸν παρόντα Ψαλμὸν καὶ εἰπών „ Ἄνδρες ἀδελφοί... Προφήτης ὑπάρχων ὁ Δαβὶδ προειδὼς ἐλάλησε περὶ τῆς Ἀνασάσεως τοῦ Χρισοῦ, ὅτι οὐκ ἐγκατελείφθη ἡ ψυχὴ αὐτοῦ εἰς Ἅδου, οὐδὲ ἡ σὰρξ αὐτοῦ εἶδε διαφθοράν. (Πράξ. β'. 29.) ὁ Ἰησοῦς Χρισὸς λοιπὸν ἀνέσησε τὴν σήλην ταύτην καὶ τὸν Ψαλμὸν, διὰ τὰς ἐδικάς του ἀνδραγαθίας καὶ κατορθώματα, μὲ τὸ μέσον τῆς γλώττης τοῦ Προφήτου Δαβίδ, τὸν ὁποῖον ἐνέπνευσε καὶ ἐκίνησεν εἰς τοῦτο τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον· ἀναφέρει δὲ ὁ Ψαλμὸς οὗτος τὸ τέλος τῆς νίκης τοῦ Κυρίου, καὶ ὅσα πρὸ τοῦ τέλους αὐτοῦ ἐγένοντο.

1; Φύ-

14.) πολλῷ δὲ μᾶλλον ἢ ἐπ' ἀθώοις· τουτέσιν ἡ κατὰ δικαίων καὶ ἀνευθύνων· ἡ γὰρ δωροδοκία διαφθείρει τὸ δίκαιον, καὶ τοσοῦτον ἀποτυφλοῖ, ὡς καὶ ἀθώους ὑπὸ καταδίκην ποιεῖν· τοῦτο καὶ τοῖς Ἰουδαίοις διὰ Ἡσαΐου ὁ Θεὸς ὀνειδίζει „ Οἱ ἄρχοντές σου ἀγαπῶντες δῶρα (Ἡσ. α'. 23.)

(1) Παραλήψεται γὰρ τὴν ἀσάλευτον βασιλείαν, καθὼς λέγει ὁ Παῦλος· (Ἑβρ. ιβ'. 28.)

1: „ Φύλαξόνμε Κύριε, ὅτι ἐπὶ σοὶ „ ἤλπισα.

Ἀνθρωποπρεπῶς προφέρονται ἐκ προσώπου τοῦ Κυρίου τὰ λόγια τοῦ παρόντος Ψαλμοῦ· ἐπειδὴ, ὄχι ὡσὰν Θεὸς, ἀλλὰ ὡσὰν ἄνθρωπος ἐπολέμησε τὸν Διάβολον καὶ τὸν ἐνίκησε, διὰ νὰ διδάξῃ καὶ ἡμᾶς, ὅτι αὐτὸς εἶναι εὐκολονίκητος ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους, ὁποῦ νήφουν καὶ ἔχουσι προσοχήν· ἀναφέρει δὲ ὁ Ψαλμὸς οὗτος καὶ τοὺς τρόπους, μὲ τοὺς ὁποίους ὁ Κύριος ἐπολέμησε τὸν Διάβολον, διὰ νὰ ἀφήσῃ παράδειγμα καὶ εἰς ἡμᾶς νὰ τὸν μιμούμεθα· εὔχεται λοιπὸν ὁ Κύριος εἰς τὸν Θεὸν, καθ' ὃ ἄνθρωπος. (1) ἐπειδὴ καὶ εἰς τὰ ἅγια Εὐαγγέλια ἀναφέρεται, ὅτι κατὰ διαφόρους τρόπους ἐπροσευχήθη ὁ Κύριος. (2) παρακαλεῖ δὲ ὁ Κύριος νὰ φυλαχθῇ ἀπὸ κάθε ἐπιβουλὴν φανερὰν καὶ κρυφὴν, λέγων· σὺ φύλαξόνμε, ὅτι εἰς ἐσένα μόνον ἤλπισα, χωρὶς νὰ ἔχω εἰς κανένα ἄλλον τὸ θάῤῥοςμου· ἐπειδὴ καὶ ἠξεύρω ὅτι σώζεις ἐκείνους, ὁποῦ ἐλπίζουν εἰς ἐσέ.

2: „ Εἶπα τῷ Κυρίῳ, Κύριόςμου εἶ σύ.

Ἐγὼ, λέγει, εἶπα εἰς τὸν Πατέρα, τὸν Κύριον τῶν ἁπάντων· ὅτι σὺ εἶσαι καὶ ἐμοῦ Κύριος, ὄχι καθ' ὃ Θεοῦ, ἀλλὰ καθ' ὃ ἀνθρώπου· καὶ διὰ τοῦτο περιφρούρησόνμε ἀπὸ κάθε ἐναντίον· ἐπειδὴ ὁ Κύριος, καθ' ὃ ἄνθρωπος, ἐχρειάζετο νὰ φυλαχθῇ ἀπὸ τὸν Θεόν· ὅθεν καὶ ἀλλαχοῦ ἔλεγεν ἐκ προσώπουτου· „ Ὑποτάγηθι τῷ Κυρίῳ, καὶ ἱκέτευσον αὐτόν. (Ψαλ. λϛ'. 7.)

„ Ὅτι τῶν ἀγαθῶν μου οὐ χρείαν ἔχεις.

Ἐγὼ εἶπα, λέγει, ἀκόμη καὶ τοῦτο πρὸς ἐσένα Πατέρμου· ὅτι ἐσὺ δὲν ἔχεις χρείαν ἀπὸ τὰ δῶράμου, ἵνα ταῦτά σοι προσφέρω, καὶ διὰ αὐτὰ νά σε ἀποκτήσω βοηθόνμου. (3) ἐπειδὴ ἀγκαλὰ καὶ ὁ Θεὸς δέχεται τὰ προσφερόμενα εἰς αὐτὸν μὲ εὐσεβῆ γνώμην, ὅμως τὰ δέχεται, ὄχι διὰ τὶ ἔχει χρείαν ἀπὸ αὐτά· ἀλλὰ διὰ τὶ κρίνει, πῶς αὐτὰ εἶναι μία ἀπόδειξις τῆς εὐχαρίστου γνώμης τῶν ἀνθρώπων· ὅθεν καὶ μεταχειρίζεται αὐτὰ ὡς αἰτίαν, διὰ νὰ ἀντιδώσῃ εἰς τὸν προσφέροντα χαρίσματα περισσότερα. (4)

3: „ Τοῖς ἁγίοις τοῖς ἐν τῇ γῇ αὐτοῦ

ἐ-

---

(1) Ὁ δὲ θεῖος Κύριλλος εἶπε „ Κύριον ὀνομάζει τὸν Πατέρα, διὰ τὸ ἐν τῇ τοῦ δούλου αὐτὸς γενέσθαι μορφῇ· φυλαχθῆναι δὲ αὐτὸς αἰτεῖ, διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, ἥ ἐςιν ἡ σὰρξ αὐτοῦ· εἰ γὰρ σὰρξ αὐτοῦ ἡ Ἐκκλησία, φυλαχθῆναι δὲ ταύτην αἰτεῖ, εἰκότως ϗ εἰς τὸ αὐτοῦ πρόσωπον ἀναφέροιτ' ἂν ἡ φυλακή· οὕτω κεῖται παρὰ τῇ ἀνεκδότῳ Σειρᾷ τοῦ Νικήτα· ἐν δὲ τῇ ἐκδεδομένῃ Σειρᾷ Ἀθανασίου ἐπιγράφεται ἡ παροῦσα ἑρμηνεία.

(2) Ἐν γὰρ τῷ Εὐαγγελίῳ ἔλεγεν „ Ἀναβαίνω πρὸς τὸν Πατέρα μου ϗ Πατέρα ὑμῶν, ϗ Θεόν μου ϗ Θεὸν ὑμῶν. ὅπερ νοεῖται, ϗ καθ' ὃ κατὰ φύσιν ἦτον Υἱὸς τοῦ Πατρὸς ὁ Χριςὸς, ϗ καθ' ὃ γέγονεν ἄνθρωπος, Θεὸν ὀνομάζων τὸν κατὰ φύσιν ὄντα Πατέρα του.

(3) Ὁ δὲ Ἡσύχιος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν προσαρμόζει τὰ παρόντα ῥητὰ λέγων „ Ὁρᾷς τῆς Ἐκκλησίας τὴν εὐγνωμοσύνην; ὁμοῦ γὰρ ϗ τὴν ἑαυτῆς πτωχείαν, ϗ τοῦ νυμφίου τὸν πλοῦτον ὡμολόγησεν· εἶπά φησι τῷ Κυρίῳ: τουτέςι τῷ Χριςῷ, Κύριος μου εἶ σύ· οὐκ εἶ, φησι, ψιλὸς ἄνθρωπος, ἀλλὰ Κύριος· ἐπειδὴ δούλην εἰς γάμου κοινωνίαν, ϗ τὴν ἀπόβλητον ἔλαβες (ἐν τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ)

(4) Διὰ τοῦτο λέγει ὁ θεῖος Κύριλλος· ὅρα δὲ, ὅτι Θεοῦ μόνου τὸ ἀνενδεές· οἱ δὲ ἄλλοι λεγόμενοι κύριοι· χρήζουσιν ὧν προσάγουσιν αὐτοῖς οἱ ὑπ' αὐτούς· οἷον τῆς τῶν οἰκετῶν γεωργίας, τῆς οἰκοδομῆς, ϗ τῶν ἄλλων· ἀγαθὰ δὲ ἐνταῦθα τὰς κατὰ νόμον προσφερομένας θυσίας ὠνόμασεν, ἃς οὐ παραδεχόμενος φαίνεται· τὸ γὰρ τῆς πίςεως ῥῆμα, ἐκείνας ἀναιρεῖ „ Μὴ φάγωμαι κρέα Ταύρων, ἢ αἷμα Τράγων πίωμαι; ὁ Χριςὸς οὖν τοῦτο τεκμήριον τίθησι τοῦ ἀληθῶς Κύριον εἶναι τὸν Πατέρα, ὅτι οὐ χρήζει τῶν ἀγαθῶν τῶν προσαγομένων παρ' αὐτοῦ: τουτέςι παρὰ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ τῆς Ἐκκλησίας· ϗ μέντοι κἂν προσεύχηται ὁ ὑὸς, κἂν παρακαλῇ, οὐκ

ἔ-

„ ἐθαυμάστωσεν ὁ Κύριος.

Ἔχω, λέγει, καλὴν ἐλπίδα, ὅτι θέλει με διαφυλάξει ὁ Θεὸς καὶ Πατήρ μου, μὲ τὸ νὰ ἠξεύρω, ὅτι αὐτὸς ἔκαμε θαυμαςὰ καὶ παράδοξα πράγματα εἰς τοὺς ἁγίους του, τοὺς ἐν τῇ γῇ εὑρισκομένους· ἅγιος δὲ εἶναι ἐκεῖνος, ὁποῦ γνησίως καὶ ἀληθῶς ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν, καὶ ὅλος διόλου ἐλπίζει εἰς αὐτόν· ὁποῖος ἦτον ὁ ταῦτα λέγων Ἰησοῦς Χριςὸς, κατὰ τὸ ἀνθρώπινον· ἅγιοι δὲ εἶναι καὶ ὅλοι ἐκεῖνοι, ὁποῦ εὐηρέστησαν εἰς τὸν Θεὸν πρὸ τῆς παρουσίας τοῦ Χριςοῦ· γῆν δὲ τοῦ Κυρίου θέλεις νοήσεις, ἢ ταύτην τὴν αἰσθητὴν, περὶ τῆς ὁποίας εἶπεν ὁ ἴδιος Δαβὶδ „ Τοῦ Κυρίου ἡ γῆ (Ψαλ. κγ΄. 1.) ἢ τὴν ἄνω καὶ νοητὴν Ἱερουσαλὴμ, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπολιτεύοντο, καὶ πολιτεύονται νοερῶς, οἱ κάτω ἐν τῇ γῇ αἰσθητῶς εὑρισκόμενοι· ἢ ἁγίους πρέπει νὰ νοήσωμεν τοὺς Ἀποςόλους, καὶ τοὺς διὰ μέσου τῶν Ἀποςόλων πιςεύσαντας Χριςιανοὺς, κατὰ τὸν Θεοδώριτον, οἵτινες ἐλυτρώθησαν ἀπὸ διαφόρους κινδύνους καὶ θανάτους· γῆν δὲ πρέπει νὰ νοήσωμεν, τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριςοῦ κατὰ τὸν Ἀθανάσιον· μέσα εἰς τὴν ὁποίαν οἱ ἅγιοι Ἀπόςολοι καὶ Χριςιανοὶ ἀναςρέφονται καὶ πολιτεύονται· ἀκολούθως δὲ βάλλει ὁ Δαβὶδ τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ὁ Κύριος θαυμαςὰ πράγματα εἰς τοὺς ἁγίους του. (1)

„ Πάντα τὰ θελήματα αὐτοῦ ἐν αὐ-
„ τοῖς.

Εἰς ὁποίους, λέγει, ἀνθρώπους ἐνεργοῦνται, καὶ τελειόνονται τὰ θελήματα τοῦ ἁγίου Θεοῦ, εἰς ἐκείνους βέβαια καὶ ὁ Θεὸς εὑρίσκεται, διαφυλάττων αὐτοὺς ἀπὸ κάθε κακὸν, καὶ διακυβερνῶν τὴν ζωὴν αὐτῶν εἰς τὸ ἔμπροσθεν: ἤτοι εἰς προκοπὴν μεγαλιτέραν. (2)

4: „ Ἐπληθύνθησαν αἱ ἀσθένειαι αὐτῶν·
„ μετὰ ταῦτα ἐτάχυναν.

Ἀσθενείας λέγει ἐδῶ, τοὺς πόνους καὶ τὰς θλίψεις τῶν ἁγίων, αἵτινες ἐπλήθυναν μὲν πρότερον κατ' οἰκονομίαν, ὕςερον δὲ κατὰ νεῦσιν Θεοῦ, ταχέως ἐπέρασαν· „ Πολλαὶ γὰρ, λέγει ὁ ἴδιος Δαβὶδ, αἱ θλίψεις τῶν Δικαίων· καὶ ἐκ πασῶν αὐτῶν ῥύσεται αὐτοὺς ὁ Κύριος· (Ψαλ. λγ΄. 19.) ἢ νοεῖται καὶ ἄλλως· ὅτι ἐπληθύνθησαν πρὸ τῆς παρουσίας τοῦ Χριςοῦ αἱ ἀσθένειαι: ἤτοι αἱ ἁμαρτίαι τῶν Ἐθνικῶν· ἐπειδὴ ὅταν ἡ ψυχὴ ἀσθενῇ, τότε καὶ ἡ ἁμαρτία γίνεται παρ' αὐτῆς καὶ πληθύνεται· ἔπειτα ἀφ' οὗ ἐκηρύχθη τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, ἐτάχυναν οἱ Ἐθνικοὶ εἰς εὐσέβειαν: ἤγουν ταχέως ἐπίςευσαν εἰς τὸν Χριςὸν, καὶ ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας τῶν ἐλευθερώθησαν (3) τὰ ἀκόλουθα δὲ λόγια τοῦ

Ψαλ-

ἔχει ὁ Πατὴρ χρείαν τῶν τοιούτων ἀγαθῶν· εἰδὼς γὰρ πάντα, οὔτε προσευχῆς δέεται, οὔτε λόγων προφητικῶν· ὅτι δὲ ὁ Θεὸς μόνος εἶναι ἀνενδεὴς, ϗ αὐτὸς ὁ Ἐθνικὸς Ἀριςοτέλης ἐγνώρισε ϗ τὸ εἶπεν οὕτω „ Δῆλον γὰρ ὡς οὐδενὸς προσδεόμενος ὁ Θεὸς, οὐδὲ φίλων δεήσεται (βιβ. ζ΄. κεφ. ιβ΄. περὶ Θεοῦ)

(1) Ὁ δὲ θεῖος Ἀθανάσιος λέγει „ Ἁγίους εἶναι, φησι, τοὺ ἡγιασμένους ἐν Πνεύματι, γῆν δὲ τὴν τοῦ Χριςοῦ Ἐκκλησίαν· τὸ δὲ ἐθαυμάςωσεν, ἀντὶ τοῦ ἔδειξε τέθειται· τὸ δὲ αὐτοῦ, τὸν Πατέρα σημαίνει· ἵνα ᾖ τὸ ὅλον οὕτω· τοῖς ἡγιασμένοις ἐν πίςει γνωςὸν ἐποίησε τὸ θέλημα τοῦ Πατρός· διὸ ϗ καλεῖται τῆς μεγάλης βουλῆς Ἄγγελος (ἐν τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ)

(2) Ὁ δὲ Ἀθανάσιος λέγει „ Νοήσεις δὲ τὸν ςίχον ϗ οὕτω· ἐθαυμάςωσε τοὺς ἁγίους ὁ Θεός· διὰ τί; διότι τὰ θελήματα αὐτοῦ πάντα ἐν αὐτοῖς ἦσαν, ϗ παρ' αὐτῶν ἐγίνοντο.

(3) Ὁ δὲ Θεοδώριτος λέγει „ Πολλαί φησι πανταχόθεν ἐπανέςησαν προσβολαὶ δήμων ϗ δημαγωγῶν· Βασιλέων

ϗ

Ψαλμοῦ, τὰ λέγει ὁ Κύριος, ὄχι ὡς ἄνθρωπος, ἀλλὰ ὡσὰν Θεός.

„ Οὐ μὴ συναγάγω τὰς συναγωγάς αὐ-
„ τῶν ἐξ αἱμάτων.

Τοῦτον τὸν λόγον λέγει ὁ Κύριος, διὰ τοὺς φονεύσαντας αὐτὸν Ἰουδαίους· τῶν ὁποίων τὰς συναγωγὰς: ἤγουν τὰ πλήθη καὶ τὰ συςήματα, δὲν θέλει συνάξει ἐξ αἱμάτων: ἤγουν δὲν θέλει ἐλευθερώσει αὐτοὺς ἀπὸ τὴν σφαγήν· ἀλλὰ θέλει ἀφήσει αὐτοὺς νὰ διαφθαροῦν, ἀπὸ τὰ ςρατεύματα τῶν Ῥωμαίων. (1)

„ Οὐδ' οὐ μὴ μνησθῶ τῶν ὀνομάτων
„ αὐτῶν διὰ χειλέων μου.

Ὁ λαὸς τῶν Ἑβραίων ὠνομάζετο πρότερον λαὸς Θεοῦ περιούσιος, καὶ ἄμπελος, καὶ μερίδιον, καὶ κληρονομία, καὶ σχοίνισμα, καὶ ἄλλα τοιαῦτα· λέγει οὖν ὁ Δεσπότης Χριςός· ἐγὼ δὲν θέλω ὀνομάσω πλέον τοὺς Ἰουδαίους μὲ τὰ τίμια καὶ εὔφημα ταῦτα ὀνόματα, μὲ τὰ ὁποῖα τοὺς ὠνόμαζον πρότερον· ἀλλὰ θέλω τοὺς ὀνομάσω, τέκνα μωμητὰ καὶ κατηγορημένα· γενεὰν σκολιάν· γεννήματα ἐχιδνῶν· σπέρματα πονηρά· καὶ ἄλλα τοιαῦτα δύσφημα· ἢ νοοῦνται καὶ ἄλλως τὰ ῥητά, ὅτι λέγονται διὰ τοὺς ἐξ Ἐθνῶν πιςεύσαντας Χριςιανούς: ἤγουν, ὅτι ἐγὼ δὲν θέλω οἰκειοποιηθῶ τὰς συναγωγάς: ἤγουν τὰς ἐκκλησίας καὶ τὰ πλήθη τῶν Ἐθνικῶν, ἀπὸ θυσίας καὶ αἵματα· ἀλλὰ ἀπὸ γνησίαν πίςιν αὐτῶν, καὶ ἀπὸ θυσίας πνευματικὰς τὰς ἐν τῇ ψυχῇ τελουμένας· οὐδὲ θέλω ἐνθυμηθῶ τὰ προτεινάτων ὀνόματα, μὲ τὰ ὁποῖα ὠνόμαζον αὐτοὺς διὰ μέσου τῶν Προφητῶν μου· ἀλλὰ ἀντὶ νὰ ὀνομάζω αὐτοὺς ἐχθρούς, θέλω τοὺς ὀνομάσω φίλους· καὶ ἀντὶ ἀπίςους, θέλω τοὺς ὀνομάσω πιςούς· καὶ ὅσα ἄλλα εὔφημα· χείλη δὲ Θεοῦ ἠμποροῦν νὰ νοηθοῦν οἱ λόγοι τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ καὶ τὰ χείλη εἶναι ὄργανα τοῦ προφορικοῦ λόγου· καὶ κατὰ ἄλλον δὲ τρόπον, ὅταν ὁ Κύριος ἔγινεν ἄνθρωπος, ὠνόμαζε καὶ τοὺς Ἰουδαίους, καὶ τοὺς Ἐθνικοὺς μὲ ὀνόματα ἐναντία, ἀπὸ τὰ πρότερα ὀνόματα ὁποῦ εἶχον, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω.

„ Κύριος μερὶς τῆς κληρονομίας μου
„ καὶ τοῦ ποτηρίου μου.

Δὲν ἔγινα, λέγει, ἄνθρωπος χωρὶς τὴν γνώμην καὶ θέλησιν τοῦ Πατρός μου· διότι καὶ αὐτὸς ὁ Πατὴρ εἶναι κατὰ τὴν εὐδοκίαν καὶ θέλησιν, κοινωνὸς καὶ μέτοχος τοῦ λαοῦ μου, τοῦ ἐξ Ἐθνῶν πιςεύσαντος· τοῦτον γὰρ ὀνομάζει ἐδῶ κληρονομίαν, κατὰ τό „ Αἴτησαι παρ' ἐμοῦ, καὶ δώσω σοι Ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου· (Ψαλ. β΄. 8.) ἀλλὰ καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Χριςοῦ κοινωνὸς ἔγινεν ὁ Πατὴρ κατὰ τὴν εὐδοκίαν. Ποτήριον δὲ ὀνομάζεται ὁ θάνατος ἀπὸ τὴν Γραφήν· καθὼς καὶ ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις ὁ Κύριος ἔλεγε, „ Δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον, ὃ ἐγὼ πίνω; (Ματθ. 20. 38.) καὶ πάλιν, „ Πάτερ, εἰ δυνατὸν παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο (Ματθ. 26. 30.) Διότι εὐδόκησεν ὁ Πατὴρ νὰ ἀνακαλεσθοῦν τὰ Ἔθνη ἀπὸ τὴν πλάνην, καὶ νὰ θανατωθῇ ὁ Υἱός του κατὰ τὸ ἀνθρώπινον· ἢ μερίδα θέλεις νοήσεις τὸν πλοῦτον· καὶ ἔχει ὁ λόγος τοιοῦτον νόημα· ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι πλοῦτος τῆς ἐξ Ἐθνῶν κληρονομίας μου· καὶ πρὸς τούτοις εἶναι πλοῦτος τῆς διδασκαλίας μου καὶ κεφάλαιον· ἐπειδὴ ὁ Κύριος εἰς κάθε μέρος τοῦ Εὐαγγελίου ἀναφέρει διὰ τὸν ἄναρχόν του Πατέρα· ὅτι δὲ

ἡ

καὶ Στρατηγῶν πλὴν ἁπάντων περιγενόμενοι (οἱ Ἀπόςολοι δηλαδὴ, καὶ οἱ διὰ τῶν Ἀποςόλων πιςεύσαντες) μετὰ τάχους ὅτι πλείςου τὸν δρόμον ἐτέλεσαν, καὶ τὴν νύσσαν κατέλαβον· ἔοικε δὲ τοῦτο τῷ Ἀποςολικῷ ῥητῷ „ Ὅταν ἀσθενῶ δυνατός εἰμι.

(1) Ὁ δὲ θεῖος Κύριλλος θέλει νὰ ἀναγινώσκεται ἐρωτηματικῶς τὸ ῥητὸν τοῦτο. ἤγουν, ἐπειδὴ οἱ Ἐθνικοὶ ἐτά-

ἡ μερὶς εἶναι πλοῦτος, δηλοῖ καὶ τὸ ῥητὸν τὸ λέγον· „ Μερίς μου εἶ (ἤτοι πλοῦτος) ἐν γῇ ζώντων· (Ψαλ. ρμα΄. 7.) ἐπειδὴ καὶ εἰς τὰ παιδία ἐκεῖνα, ὁποῦ μοιράζουν τὴν περιουσίαν τοῦ πατρός των, τὸ μερίδιον τοῦ καθενὸς, πλοῦτος εἶναι καὶ λέγεται· ὥςε ὁποῦ ἀκολουθεῖ, τὸ αὐτὸ πρᾶγμα νὰ λέγεται καὶ μερίδιον καὶ πλοῦτος καὶ κληρονομία· μερίδιον μὲν, καθ᾽ ὃ μοιράζεται· πλοῦτος δὲ, καθ᾽ ὃ πλουτίζει τὸν ἔχοντα· κληρονομία δὲ, καθ᾽ ὃ καταγεται ἀπὸ τὸν Πατέρα· ὀνομάζεται δὲ καὶ ἡ διδασκαλία ποτήριον· διὰ τί καὶ οἶνος αὐτὴ ὀνομάζεται, ἕνα μὲν, καθ᾽ ὃ εὐφραίνει τοὺς διδασκομένους μὲ τὰ θεῖα λόγια· καὶ ἄλλο δὲ, διὰ τί καὶ ὁ Χριςὸς ὀνομάζεται ἄμπελος, ἡ ὁποία τὸν τοιοῦτον οἶνον τῆς διδασκαλίας καρποφορεῖ. (1)

„ Σὺ εἶ ὁ ἀποκαθιςῶν τὴν κληρονο-
„ μίαν μου ἐμοί.

Ἐπειδὴ καὶ τὰ Ἔθνη εἶναι πλάσματα τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ἔπεσαν δὲ εἰς εἰδωλολατρείαν, διὰ τοῦτο πάλιν ἀπεκατεςάθησαν εἰς τὸν πλάςην τους διὰ μέσου τῆς πίςεως· ἀφιερόνει δὲ τὴν χάριν ταύτην ὁ Υἱὸς εἰς τὸν Πατέρα, ὡς αἴτιον αὐτῆς· τοῦτο δὲ τὸ ῥητὸν ἐξηγεῖ τὸ ἄλλο ῥητὸν, ὁποῦ εἶπεν ἀνωτέρω· τό „ Κύριος μερὶς τῆς κληρονομίας μου καὶ τοῦ ποτηρίου μου· διὰ τοῦτο, λέγει, εἶσαι, ὦ Πάτερ μου, κοινωνὸς τῆς κληρονομίας μου καὶ τοῦ ποτηρίου μου, διὰ τί σὺ ἀπεκατέςησας εἰς ἐμὲ τὴν κληρονομίαν μου ταύτην· δὲν ἀνέφερε δὲ ἐδῶ τὸ ποτήριον, ἀλλὰ μόνον τὴν κληρονομίαν· ἐπειδὴ ἡ κληρονομία ἦτον εἰς αὐτὸν προτιμοτέρα, καὶ αὐτὴ ἔγινεν αἰτία τοῦ ποτηρίου του: ἤγουν τοῦ θανάτου του· διὰ τὴν κληρονομίαν του γὰρ ἀπέθανεν ὁ Κύριος· Πρέπει δὲ νὰ εἰποῦμεν εἰς ταῦτα καὶ ἕνα γλαφυρὸν θεώρημα· ἐπειδὴ ὁ Διάβολος δελεάσας καὶ τυραννήσας τὸν κατ᾽ εἰκόνα Θεοῦ γενόμενον ἄνθρωπον, καὶ διὰ τοῦτο κληρονομίαν ὄντα τοῦ Θεοῦ, ἐτράβιξεν αὐτὸν εἰς τὸν ἑαυτόν του, καὶ τὴν ξένην κληρονομίαν ἀδίκως ἐκληρονόμησε· διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς ὁ τοῦ ἀνθρώπου κληρονόμος, ἔςειλε γράμματα διὰ μέσου τῶν Προφητῶν πρὸς τὸν Διάβολον, ζητῶν χρεωςικῶς νὰ δώσῃ ὀπίσω τὴν κληρονομίαν ὁποῦ τοῦ ἐπῆρεν· ἐπειδὴ δὲ ὁ Διάβολος κατεκράτει αὐτὴν περισσότερον, διὰ τοῦτο ὁ κληρονόμος υἱὸς, λαβὼν τὰς διαθήκας τοῦ Πατρός του, ἐκατέβη ὁ ἴδιος εἰς τὸν ἅρπαγον καὶ κλέπτην τῆς κληρονομίας του· κριτὴς δὲ τούτου γίνεται ὁ Πατὴρ, καὶ καταδικάσας τὸν ἅρπαγον, ἀποδίδει καὶ ἀποκαθιςᾷ τὴν κληρονομίαν εἰς τὸν Υἱόν του· διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ ὁ Υἱὸς κοινωνὸν τῆς ἀποκαταςάσεως ταύτης ὠνόμασε τὸν Πατέρα. (2)

6: „ Σχοινία ἐπέπεσέ μοι ἐν τοῖς κρατί-
„ στοις μου

Ἐκεῖνοι

χυναν ϗ ἐπίςευσαν, ἄραγε ἐγὼ δὲν θέλω συναγάγω τὰς συναγωγὰς αὐτῶν; ἀντὶ τοῦ ναί. θέλω συνάξω αὐτάς. ἐπειδὴ γὰρ ὁ Σατανᾶς ἔχυσεν αὐτῶν πολλὰ αἵματα, ϗ ἐθανάτωσεν αὐτοὺς, διὰ τοῦτο ϗ ἐγὼ δικαίως ἐλεήσας, θέλω συνάξω αὐτούς. (παρὰ τῷ Νικήτᾳ) ὁ δὲ Ἀθανάσιος λέγει „ Συνάγων, φησι, συναγωγὰς ἐκ τῶν Ἐθνῶν, οὐ δι᾽ αἱμάτων αὐτὰς συνάξω· τουτέςιν οὐ παρασκευάσω διὰ τῆς νομικῆς μοι προσέρχεσθαι λατρείας, δι᾽ αἰνέσεως δὲ μᾶλλον ϗ τῆς ἀναιμάκτου θυσίας (ἐν τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ.)

(1) Εἶπε δὲ ϗ ὁ Ἀθανάσιος „ Ὁ Πατήρ μου εἰς κλῆρόν μου ϗ μερίδα τὰ Ἔθνη δεδώρηται, ᾧ ϗ γέγονα ὑπήκοος μέχρι θανάτου· τὸ γὰρ ποτήριον τὸν θάνατον σημαίνει· κατὰ τὸ εἰρημένον „ Πάτερ, εἰ δυνατὸν παρελθέτω ἀπ᾽ ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο (ἐν τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ.) ὁ δὲ Θεοδώριτός φησιν „ Ἀλλ᾽ ὥσπερ ἐνταῦθα ἀνθρωπίνως διαλέγεται λαβεῖν παρακαλῶν, οὕτως ἑτέρωθι δείκνυσιν, ὡς αὐτὸς ἐςι τῶν ἁπάντων Δεσπότης „ Τὰ πρόβατα γάρ φησι, τὰ ἐμὰ, τῆς φωνῆς μου ἀκούει, κἀγὼ γινώσκω αὐτὰ ϗ ἀκολουθοῦσί μοι, κἀγὼ ζωὴν αἰώνιον δίδωμι αὐτοῖς. ὁ δὲ Κύριλλος λέγει ὅτι τὴν αὐτὴν κληρονομίαν ὠνόμασε ϗ ποτήριον ὁ Κύριος, ὡς εὐφραίνειν αὐτὸν δυναμένην. οὐκ οὔσης τοιαύτης τῆς πάλαι (τουτέςι τοῦ Ἰσραὴλ) συγκτῆς δὲ μᾶλλον ϗ ἀπηχθημένης· ἔφη γάρ που ὁ Ἡσαΐας „ Καὶ ὡς εὐφραίνεται νεανίσκος ἐπὶ παρθένῳ, οὕτως εὐφραίνεται Κύριος ἐπὶ σοί (Ἡσ. ξβ΄. 5.)

(2) Ὁ δὲ Ἡσύχιος λέγει „ Κληρονομίαν ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ ἡ Ἐκκλησία οὐ κέκτηται, πλὴν μόνον τὸν Θεόν· ὅστις αὐτῇ τὸν κλῆρον εὐτρεπίζει τὸν μέλλοντα· διὰ τοῦτο εἰκότως εἴρηται „ Σὺ εἶ ὁ ἀποκαθιςῶν τὴν κληρονομίαν μου ἐμοί (ἐν τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ)

Ἐκεῖνοι ὁποῦ μοιράζουσι τὴν γῆν εἰς διάφορα μερίδια, ἔχοντες σχοινίον μετροῦσιν αὐτὴν, ἕνα μὲν, διὰ νὰ τὴν περιορίσουν, καὶ ἄλλο διὰ νὰ κάμουν αὐτὴν γνώριμον καὶ φανερὰν· θέλει νὰ εἰπῇ λοιπὸν ἐδῶ ὁ Κύριος· ὅτι ἡ ἀποκατάστασις τῆς κληρονομίας μου ἐπέπεσέ μοι: ἤτοι σχοινία πολλὰ καὶ ὁροθέσια ἐβάλθησαν εἰς τὴν κληρονομίαν μου· καὶ ἐκ τούτων ἀκριβῶς ἐμετρήθη καὶ περιωρίσθη αὐτὴ, καὶ ἔγινε γνώριμος εἰς ἐμὲ, πόση εἶναι· μὲ τὰ σχοινία γὰρ ἐφανέρωσεν αἰνιγματωδῶς, τόσον τὸ πλῆθος τὸ πολὺ τῶν πιστευσάντων Ἐθνικῶν, ὅσον καὶ τὴν ἀκρίβειαν καὶ γνωριμότητα αὐτῶν· ταῦτα γὰρ τὰ δύω, εἶναι τὰ ἀποτελέσματα τοῦ γεωμετρικοῦ σχοινίου, ὡς εἴπομεν· κρατίστους δὲ ὀνομάζει ὁ Κύριος τὴν κληρονομίαν του· καθὼς τοῦτο φανερόνει καὶ μὲ τὰ ἀκόλουθα.

„Καὶ γὰρ ἡ κληρονομία μου κρατί-
„στη μοί ἐστιν.

Ἀνωτέρω μὲν, εἶπε πληθυντικῶς κρατίστους, διὰ τοὺς κατὰ μέρος πιστούς· ἐδῶ δὲ λέγει ἑνικῶς, κρατίστη, διὰ τὴν μίαν ἐκκλησίαν καὶ ὁμοπιστίαν τῶν κατὰ μέρος Χριστιανῶν· ἢ κρατίστην λέγει, τὴν ἐξαίρετον καὶ ἠγαπημένην· ἢ τὴν γενναίαν καὶ ἀνδρείαν· ἐπειδὴ πολεμεῖ καὶ νικᾷ τὸν ἀντίπαλον· νοοῦνται δὲ σχοινία καὶ τὰ δεσμὰ, τὰ ὁποῖα ἐπέπεσον τῷ Χριστῷ: ἤγουν μὲ τὰ ὁποῖα αὐτὸν ἔδεσαν οἱ Ἰουδαῖοι, ὅταν ἐπήγαιναν νὰ τὸν κρίνουν εἰς τὸν Πιλάτον· „ Δήσαντες γάρ φησιν αὐτὸν ἀπήγαγον, καὶ παρέδωκαν αὐτὸν Ποντίῳ Πιλάτῳ τῷ Ἡγεμόνι. (Ματθ. κζ΄. 2.) ἐπέπεσον δὲ τὰ σχοινία ταῦτα εἰς τὸν Χριστὸν, διὰ τοὺς κρατίστους: ἤτοι διὰ τοὺς πιστοὺς Χριστιανοὺς, διὰ τοὺς ὁποίους ἔπασχε. (1) Παλαιὰ λοιπὸν ἦτον οἱ Ἰουδαῖοι κληρονομία Θεοῦ κατὰ τὸν Εὐσέβιον· „ Ἐγενήθη γάρ φησι μερὶς Κυρίου, λαὸς αὐτοῦ Ἰακὼβ, σχοίνισμα κληρονομίας αὐτοῦ Ἰσραήλ. (Δευτερ. λβ΄. 9.) ἀφ᾽ οὗ δὲ οἱ Ἰουδαῖοι ἔγιναν ἀπόβλητοι, ἔλαβεν ὁ Χριστὸς ἀντὶ ἐκείνων, ἄλλην νέαν κληρονομίαν καὶ βασιλείαν τῶν Ἐθνικῶν, τὴν ὁποίαν εἶπεν ἐδῶ κρατίστην, ὡς πλέον ἐξαίρετον καὶ ἠγαπημένην ἀπὸ τὴν παλαιὰν τῶν Ἰουδαίων.

7: „Εὐλογήσω τὸν Κύριον τὸν συνετίσαν-
„τά με·

Ταῦτα καὶ τὰ ἀκόλουθα λόγια λέγει ὁ Κύριος καθ᾽ ὃ ἄνθρωπος· εἶπε γὰρ ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς διὰ λόγου του „ Τὸ δὲ παιδίον ηὔξανε, καὶ ἐκραταιοῦτο Πνεύματι πληρούμενον σοφίας. (Λουκ. β΄. 40.) εὐχαριστεῖ λοιπὸν μὲ τὰ λόγια ταῦτα ὁ Κύριος τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα του, ὁποῦ ἐχάρισεν αὐτῷ καθ᾽ ὃ ἀνθρώπῳ, τὸν θησαυρὸν τῆς σοφίας.

„Ἔτι δὲ καὶ ἕως νυκτὸς ἐπαίδευσάν με
„οἱ νεφροί μου.

Νεφροὺς πρέπει νὰ νοήσωμεν τὸ ἐπιθυμητικὸν μέρος τῆς ψυχῆς· ἐπειδὴ ἡ ἐπιθυμία εὑρίσκεται, ὡς ἐν ὀργάνῳ, εἰς τοὺς νεφρούς, καθὼς προείπομεν· νύκτα δὲ πρέπει νὰ νοήσωμεν τὸν Δεσποτικὸν θάνατον· λέγει λοιπὸν ὁ Κύριος, ὅτι μέχρι θανάτου ἐπαίδευσε καὶ ἐρρύθμισέ με ἡ ἐπιθυμία μου, χωρὶς νὰ ἐπιθυμήσῃ κἀνένα γήϊνον· ἀλλὰ μόνα τὰ θεῖα καὶ οὐράνια· ἢ νύκτα θέλομεν νοήσωμεν τὰ ἀπόκρυφα Μυστήρια· τὸ δὲ νόημα τούτου εἶναι τοιοῦτον, ὅτι ἕως καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ἄγνωστα μυστήρια εἰς τοὺς ἄλ-

λους

(1) Ὅθεν ϗ ὁ Θεοδώριτος εἶπε „ Ταύτης ἕνεκεν, φησι, τῆς κληρονομίας τὰς παρούσας ἐδεξάμην ἐπιβουλάς· σχοινία γὰρ τὰς ἐπιβουλὰς ὀνομάζει· οὕτω ϗ ἐν ἑτέρῳ Ψαλμῷ „ Σχοινία ἁμαρτωλῶν περιεπλάκησάν μοι, ϗ τοῦ νόμου σου οὐκ ἐπελαθόμην.

λους ἀνθρώπους, ἐπαιδαγώγησέ με ἡ ἐπιθυμία μου. (1)

8: „ Προωρώμην τὸν Κύριον ἐνώπιόν μου
„ διὰ παντός.

Προτήτερα, λέγει, ἀπὸ κάθε ἄλλο, ἔβλεπον τὸν Θεὸν μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς μου, φαινόμενον ἔμπροσθέν μου. (2)

„ Ὅτι ἐκ δεξιῶν μου ἐστιν ἵνα μὴ σα-
„ λευθῶ.

Ἔβλεπον, λέγει, τὸν Θεὸν ἔμπροσθέν μου· διὰ τὶ αὐτὸς εὑρίσκεται καὶ ἐπαναπαύεται εἰς τὰς δεξιὰς καὶ καλὰς πράξεις· ἐγγίζει γὰρ ὁ Θεὸς ἐκείνους, ὁποῦ ἐγγίζουσιν αὐτὸν διὰ τῶν ἀρετῶν· εἰς τὰ δεξιά μου δὲ εὑρίσκεται εἶπεν, ἵνα ὑπ' αὐτοῦ βοηθούμενος μὴ μετασαλεύσω ἀπὸ τὴν ἴσην στράταν τοῦ καλοῦ, πρὸς τὴν ἐναντίαν τοῦ κακοῦ· ἐπειδὴ, ὡς ἀλλαχοῦ εἶπεν ὁ ἴδιος Δαβίδ· „ Φυλάσσει Κύριος πάντας τοὺς ἀγαπῶντας αὐτόν· (Ψαλ. ρμδ΄. 20.)

„ Διὰ τοῦτο εὐφράνθη ἡ καρδία μου,
„ καὶ ηγαλλιάσατο η γλῶσσά μου.

Ὅταν, λέγει, ἡ καρδία μου ἐγέμωσεν ἀπὸ εὐφροσύνην· διὰ τὶ ἀπέλαβον τὴν ἐδικήν μου κληρονομίαν: ἤτοι τοὺς πιστούς· καὶ διὰ τὶ ἐνίκησα τὸν ἐχθρόν μου Διάβολον, καὶ τοιοῦτον ἔχω βοηθὸν τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα μου· τότε ἀκολούθως καὶ ἡ γλῶσσα μου ἀπόλαυσε μεγάλην χαράν· ἐπειδὴ ᾄδει ὕμνον ἐπινίκιον καὶ χαροποιὸν, καὶ διηγεῖται τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ. (3)

„ Ἔτι δὲ καὶ ἡ σάρξ μου κατασκηνώ-
„ σει ἐπ' ἐλπίδι.

Τοῦτο τὸ ῥητὸν νοεῖται διὰ τὴν ταφὴν τοῦ Δεσποτικοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ· ἐπειδὴ αὐτὸ ἔμελλε νὰ κατοικήσῃ τὸν τάφον, μὲ ἐλπίδα ὅτι ὀγλίγωρα ἔχει νὰ ἀναστηθῇ: ἤγουν μετὰ τρεῖς ἡμέρας· διότι ὁ Κύριος τοῦτο προγινώσκωντας, πολλαῖς φο-

ραῖς

(1) Ἄλλος δὲ ἑρμηνευτὴς λέγει „ Ἔθος τῇ θεοπνεύστῳ Γραφῇ νεφροὺς ὀνομάζειν τοὺς κεκρυμμένους ἐν βάθει λογισμούς· νύκτα δὲ τὸ ἀφανές. οὐ μόνος λοιπὸν, λέγει, ὁ Πατὴρ ἐσυνέτιζέ με ὡς ἄνθρωπον· ἀλλὰ καὶ ἐγὼ ὡς Θεὸς εἶχον ἀπὸ λόγου μου σπέρματα τῆς συνέσεως, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐσυνετιζόμην ἕως καὶ εἰς τὰ ἀφανῆ καὶ ἀπόκρυφα· ὁ δὲ Ἡσύχιός φησιν „ Εὐλογεῖ τὸν Θεὸν ἡ Ἐκκλησία, ὡς παρ' αὐτοῦ δεξαμένη τῶν μυστηρίων τὴν σύνεσιν, καὶ τὴν πλάνην τῶν Ἰουδαίων ἐκκλίνασα· ὁ δὲ Θεοδώρητός φησι „ Μηδεὶς ἀνάρμοσον ἡγείσθω, τὸ συνετίζεσθαι κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν τὸν Χριστόν· ἄνθρωπος γὰρ ὢν καὶ Θεὸς, ἐσοφίζετο μὲν ὡς ἄνθρωπος, πηγὴ δὲ σοφίας ἦν ὡς Θεός.

(2) Ὅθεν εἶπεν ὁ θεῖος Κύριλλος· ὅτι τοῦτο εἶναι ὅμοιον μὲ τὸ Εὐαγγελικὸν ἐκεῖνο „ Οὐκ εἰμὶ μόνος, ὅτι ὁ Πατὴρ μετ' ἐμοῦ ἐστι (Ἰω. ιϛ΄. 23.) καθ' ὃ μὲν οὖν νοεῖται Θεὸς ὁ Χριστὸς, αὐτός ἐστιν ὁ πάντα στηρίζων καὶ συνέχων· καθ' ὃ δὲ γέγονεν ἄνθρωπος, πρέποι ἂν αὐτῷ καὶ τὸ λέγειν ἐκ δεξιῶν ἐσχηκέναι τὸν Κύριον, ἵνα μὴ σαλευθῇ· τοῦτο τὸ ἴδιον λέγει καὶ ὁ Ἀθανάσιος· ὁ δὲ Ἡσύχιος λέγει „ Θεωρεῖς Υἱοῦ καὶ Πατρὸς ὁμοτιμίαν; ποτὲ μὲν γὰρ ὁ Υἱὸς ἑστάναι ἐκ δεξιῶν, ἢ καθῆσθαι λέγεται νῦν δὲ τῷ Πατρὶ τὸν δεξιὸν τόπον ἀπονέμει· ἵνα μάθῃς μίαν εἶναι τοῦ γεννηθέντος καὶ τοῦ γεννήσαντος δύναμιν· εἰ καὶ νῦν ταπεινὰ διὰ τὴν σάρκα φθέγγεται· ὁ δὲ Θεόδωρος ὁ Ἀντιοχείας φησὶ „ Τὸ ἐκ δεξιῶν μου ἐστὶν ἵνα μὴ σαλευθῶ, ἀντὶ τοῦ βοηθεῖ μοι εἴρηται· ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ καὶ κρείττονος τὴν βοήθειαν καλέσας. Σημείωσαι ὅτι τὰ λόγια ταῦτα τοῦ Δαβὶδ ἕως τοῦ „ Πληρώσεις με εὐφροσύνης μετὰ τοῦ προσώπου σου, ἀναφέρει ὁ Κορυφαῖος Πέτρος ἐν ταῖς Πράξεσιν ἐν κεφαλ. β΄.

(3) Ἄλλος δὲ λέγει „ Διὰ τοῦτο ποῖον; διὰ τὸ διηνεκῶς ὑπὸ τῆς θείας στηρίζεσθαι φύσεως, ἔνδον τε καὶ εἰς νοῦν ἔχω τὴν εὐφροσύνην, καὶ διὰ τῆς γλώσσης τὰ τῆς ἀγαλλιάσεως φθέγγομαι ῥήματα.

ραῖς εἶπεν εἰς τοὺς μαθητάς του, „ Ὅτι μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι. (Ματθ. ιζ΄. 23.)

„ Ὅτι οὐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχήν-
„ μου εἰς Ἅδην.

Ἐδῶ προσθέττει καὶ τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν κατεσκήνωσεν εἰς τὸν τάφον μὲ ἐλπίδα· ἐπειδὴ λέγει, ὦ Πάτερ μου, δὲν θέλεις ἀφήσεις τελείως τὴν ψυχήν μου εἰς τὸν Ἅδην, ὅπου εὑρίσκονται αἱ ψυχαὶ τῶν ἀποθανόντων· ὁ γὰρ Ἅδης τόπος εἶναι ὑποκάτω εἰς τὴν γῆν, διωρισμένος εἰς κατοικίαν τῶν γυμνῶν ψυχῶν τῶν ἀποθανόντων· καθὼς καὶ ὁ τάφος εἶναι τόπος τῶν νεκρῶν σωμάτων· ποῦ λοιπὸν εἶναι ὁ φλύαρος Ἀπολινάριος, ὅστις ἐδογμάτιζεν, ὅτι ἡ προσληφθεῖσα ἀνθρωπότης ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἦτον ἄψυχος καὶ ἄνους, ὡς ἄφρων καὶ ἀνόητος; ἂς ἀκούσῃ, πῶς ὁ Κύριος φανερῶς λέγει ἐδῶ διὰ τὴν λογικὴν καὶ ἔννουν ψυχήν του. (1)

„ Οὐδὲ δώσεις τὸν ὅσιόν σου ἰδεῖν
„ διαφθοράν.

Καὶ τοῦτο ὁμοίως λέγεται περὶ τοῦ Δεσποτικοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ· ἐπειδὴ, λέγει, ἐμὲ τὸν ὅσιόν σου: ἤτοι τὸν ἀφιερωμένον ὄντα εἰς ἐσένα διὰ τῆς οἰκειότητος τῶν ἀρετῶν, δὲν θέλεις παραχωρήσεις νὰ ἰδῶ: ἤγουν νὰ λάβῃ τὸ σῶμά μου διαφθορὰν καὶ εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη διάλυσιν· ἀλλὰ ὡς ἀναμάρτητον θέλεις διαφυλάξεις τοῦτο ἀδιάλυτον, ἵνα ἀφ' οὗ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἑνωθῇ πάλιν ἡ ψυχὴ μὲ τὸ σῶμά μου τὸ κατὰ πάντα ὂν τέλειον καὶ ἄρτιον, ὀγλιγωρότερον ἀναστηθῶ· φθορὰ γὰρ λέγεται ὁ ἐν τῷ θανάτῳ χωρισμὸς τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος· διαφθορὰ δὲ εἶναι, ἡ διάλυσις τῶν μελῶν καὶ μερῶν τοῦ σώματος εἰς τὴν γῆν· ὁ Κύριος λοιπὸν, τὴν μὲν φθορὰν ἐδέχθη: ἤτοι τὸν χωρισμὸν τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος, τὴν δὲ διαφθορὰν οὐκ εἶδεν: ἤγουν οὐκ ἔπαθεν. (2)

„ Ἐγνώρισάς μοι ὁδοὺς ζωῆς.

Ἔδειξάς μοι, λέγει, τὰς ἀρετὰς, αἱ ὁποῖαι ὡσὰν στράται ὁδηγοῦσι πρὸς τὴν ἀθάνατον ζωήν· ἢ τὰς ὁποίας ἐγὼ πρῶτος περιπατήσας, θέλω κάμω περιπατητὰς καὶ εἰς τοὺς ἐδικούς μου μαθητὰς Χριστιανούς· ἢ λέγει, ὅτι ἀπεκάλυψας εἰς ἐμὲ τοὺς τρόπους τῆς ἐδικῆς μου ἀναστάσεως καὶ δευτέρας ζωῆς. (3)

„ Πλη-

(1) Λέγει δὲ ὁ μέγας Βασίλειος „ Ὁ Ἅδης οὐχὶ ζῶόν τι ἐστιν, οὐδὲ δύναμις ἀποτεταγμένη τοῖς ἀποθνήσκουσι κατὰ τὴν μυθοποιΐαν τῶν ἔξωθεν· ἀλλὰ τὸ τοῦ Ἅδου χωρίον κοινός τις ἐστι τόπος ἐν τῷ ἐσωτάτῳ τῆς γῆς, ἐπίσκιος πανταχόθεν καὶ ἀλαμπής: στόμιον δέ τι ἐπὶ τὰ κοῖλα καθήκει, δι' οὗ ἡ κάθοδος γίνεται ταῖς πρὸς τὸ χεῖρον κατεγνωσμέναις ψυχαῖς· τοῦτο δὲ, στόμα τοῦ Ἅδου καλεῖ ὁ Προφήτης (Ἠσαΐας δηλαδή.) καὶ διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀπολλυμένων ὥστε ὑποδέξασθαι πάντας, εὐρυχωρότερον λέγει γεγενῆσθαι: διήνοιξε γάρ φησιν ὁ Ἅδης τὸ στόμα αὐτοῦ.

(2) Τοῦτο τὸ ῥητὸν ἀνέφερε καὶ ὁ Παῦλος ἐν ταῖς Πράξεσι λέγων „ Διὸ καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει· οὐ δώσεις τὸν ὅσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν. Δαβὶδ μὲν γὰρ ἰδίᾳ γενεᾷ ὑπηρετήσας τῇ τοῦ Θεοῦ βουλῇ, ἐκοιμήθη, καὶ προσετέθη πρὸς τοὺς Πατέρας αὐτοῦ, καὶ εἶδε διαφθοράν: ὃν δὲ ὁ Θεὸς ἤγειρεν, οὐκ εἶδε διαφθοράν. (Πράξ. ιγ΄. 35.)

(3) Ἄλλος δέ τις ἑρμηνευτὴς λέγει, ὅτι τὸ ῥητὸν τοῦτο αἰνίττεται: ὅτι εἰς μὲν τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ἀποθνήσκοντας, ἄδηλοι εἶναι αἱ ὁδοὶ τῆς ζωῆς: οὐ γὰρ οἴδασι τίνι τρόπῳ θέλουν πάλιν ἑνωθοῦν μὲ τὰ σώματά των· ἐμοὶ δὲ ἐγνώρισας τὰς τοιαύτας ὁδοὺς τῆς ζωῆς· ὁ δὲ θεῖος Κύριλλος λέγει „ Θεὸς γὰρ φύσει καὶ ζωὴ καὶ ζωοποιὸς ὢν, ἐζωοποίησε τὸν ἑαυτοῦ ναὸν, οὐχ ἑαυτῷ τὸ χρῆμα κατορθῶν, ἀλλ' εἰς ὅλην τοῦ ἀνθρώπου παραπέμπων τὴν φύσιν τὸ ἐντεῦθεν ἀγαθόν· οὐκ ἠγνόησε τοίνυν τὴν ὁδὸν τῆς ζωῆς, καίτοι τοῦ προπάτορος Ἀδὰμ ἠγνοηκότος αὐτήν (ἐν τῇ ἐκδοσ. Σειρᾶ).